

audit FINANCIAR

Anul XVII, nr. 153 - 1/2019

1/2019

- Opinia de audit
în estimarea
transparentei
în raportarea financiară
- Audit Opinion
in Estimating
the Financial Reporting
Transparency

- Determinanți ai calității în audit
- Prudență versus credibilitatea informațiilor: o analiză între reglementările românești și IFRS
- Impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor
 - Normele obligatorii și recomandate în contextul guvernanței corporative
 - Valori organizaționale, catalizatori ai responsabilității sociale

Contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor: perspectiva auditorului

- Determinants of Audit Quality
- Prudence vs. Credibility:
A Comparative Analysis between Romanian Regulations and IFRS
- Impact of IFRS Adoption
on Loan Terms
- The Soft and Hard Law
in the Context of Corporate Governance
- Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility

Hedge Accounting: An Auditor's Perspective

Sumar / Content

audit
FINANCIAR

1/2019

Ioan-Bogdan ROBU, Costel ISTRATE,
Ionuț Viorel HERGHELEA

- Folosirea opiniei de audit în estimarea nivelului de transparentă în raportarea financiară [Click here!](#) 3
- *The Use of Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency Level* [Click here!](#) 79

Ionela-Corina CHERSAN

- Calitatea în audit și unii dintre determinanții ei [Click here!](#) 17
- *Audit Quality and Several of Its Determinants* [Click here!](#) 93

J. P. SINGH

- Contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor: perspectiva auditorului [Click here!](#) 30
- *Hedge Accounting: An Auditor's Perspective* [Click here!](#) 106

Claudia Cătălina CIOCAN

- Prudență versus credibilitatea informațiilor. O analiză formală comparativă între reglementările românești și IFRS [Click here!](#) 39
- *Prudence vs. Credibility. A Formal Comparative Analysis between Romanian Accounting Regulations and IFRS* [Click here!](#) 114

Edona PERJUCI, Hysen ISMAJLI, Ardiana BUNJAKU

- Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și impactul lor asupra clauzelor împrumuturilor: cazul Kosovo [Click here!](#) 50
- *Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs) and their Impact on Loan Terms: Kosovo Case* [Click here!](#) 124

Nicolae MĂGDAŞ, Melinda Timea FÜLÖP

- Abordare teoretică privind normelor obligatorii și recomandate în contextul guvernării corporative [Click here!](#) 61
- *Theoretical Approach between the Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance* [Click here!](#) 134

Mihaela DUMITRĂȘCU, Liliana FELEAGĂ

- Misiunea, viziunea și valorile organizaționale, catalizatori ai responsabilității sociale [Click here!](#) 69
- *Mission, Vision, and Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility* [Click here!](#) 142

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**

Str. Sirenelor nr. 67-69, sector 5,
București, OP 5, CP 83

Diretor științific:
prof. univ. dr. Pavel NĂSTASE

Director editorial:
dr. Corneliu CĂRLAN

Redactor șef:
Cristiana RUS

Secretar de redacție:
Cristina RADU

Prezentare grafică și tehnoredactare:
Nicolae LOGIN

Colegiul editorial științific și colectivul
redațional nu își asumă
responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.

Indexare în B.D.I.;
Academic Keys;
Cabell's;
Deutsche Zentralbibliothek für
Wirtschaftswissenschaften;
DOAJ;
Ebsco;
ERIH PLUS;
Global Impact Factor;
Google Scholar;
Index Copernicus;
ProQuest;
Research Papers in Economics
(RePEc);
SCIPIONE;
Ulrich's

Marcă înregistrată la OSIM,
sub nr. M2010 07387

Telefon: +4031.433.59.22;
Fax: +4031.433.59.40;
E-mail: audit.financiar@cafr.ro;
revista@cafr.ro; http://revista.cafr.ro;
facebook.com/revistaauditfinanciar
ISSN: 1583-5812,
ISSN on-line: 1844-8801

Tipar: SC Print Group Serv SRL
Str. Baicului nr. 82, sector 2, București
e-mail: office@printgroup.ro

Colegiul Editorial Științific

Dinu Airinei – Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Veronel Avram – Universitatea din Craiova

Yuriy Bilan – Universitatea Szczecin, Polonia

Daniel Botez – Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Ovidiu Bunget – Universitatea de Vest din Timișoara

Alain Burlaud – Conservatorul Național de Arte și Meserii, Paris

Tatiana Dănescu – Universitatea de medicină, farmacie, științe și tehnologie din Târgu Mureș

Cristian Drăgan – Universitatea din Craiova

Nicoleta Farcane – Universitatea de Vest din Timișoara

Liliana Feleagă – Academia de Studii Economice, București

Lilia Grigoroi – Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău

Allan Hodgson – University of Queensland, Australia

Costel Istrate – Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Ion Mihăilescu – Universitatea „Constantin Brâncoveanu”, Pitești

Vasile Răileanu – Academia de Studii Economice, București

Donna Street – Universitatea Dayton, SUA

Aurelia Ștefănescu – Academia de Studii Economice, București

Adriana Tiron Tudor – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj Napoca

Iulian Văcărel – Membru al Academiei Române

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Camerei Auditorilor Financiari din România (CAFR). Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport și vânzarea sunt interzise fără acordul prealabil al CAFR, fiind supuse prevederilor legii drepturilor de autor.

Important pentru autori!

Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, în format electronic, scrise în program MS Office Word, în alb-negru.

Autorii sunt rugați să respecte următoarele cerințe:

- limba de redactare a articolului: română și engleză pentru autorii români și engleză pentru autorii străini;
- textul în limba română se redactează cu caractere diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române;
- dimensiunea optimă a articolului: 7-10 pagini / 2000 caractere grafice cu spații pe pagină;
- în articol se precizează titlul, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, impactul asupra profesiei contabile, referințele bibliografice;
- rezumatul se redactează la persoana a III-a și prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor;
- 4-5 cuvinte cheie;
- clasificări JEL.

Tabelele și graficele se elaborează în alb-negru cu maximum șase nuanțe de gri și se trimit și separat, în cazul în care au fost elaborate în programul MS Office Excel.

Evaluarea articolelor se realizează de către membri din Consiliul Științific de Evaluare al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și pertinența prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific de Evaluare al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluatorilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific de Evaluare.

Detalii, pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzi” și „Manuscris”.

Folosirea opiniei de audit în estimarea nivelului de transparență în raportarea financiară

Lect. univ. dr. Ioan-Bogdan ROBU,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: bogdan.robu@feaa.uaic.ro

Prof. univ. dr. Costel ISTRATE,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: istrate@uaic.ro

Dr. Ionuț Viorel HERGHILOIU,
șef lucrări, Facultatea de Inginerie Chimică
și Protecția Mediului, Universitatea Tehnică
„Gheorghe Asachi” din Iași,
e-mail: herghiliuionut@gmail.com

Rezumat

Informațiile prezentate tuturor utilizatorilor interesați, printr-un sistem de indicatori standardizați, precum și transparenta în raportarea financiară reprezintă baza procesului de luare a deciziilor pentru o dezvoltare durabilă a companiilor. Scopul acestui studiu este de a analiza și de a evalua transparenta în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit, precum și influența factorilor determinanți asupra transparenței, folosind analiza de regresie logistică. Factorii determinanți ai transparenței sunt exprimați prin dimensiunile principale ale situațiilor financiare identificate prin analiza componentelor principale, aplicată asupra indicatorilor de poziție și performanță financiară. Eșantionul observat cuprinde 62 de companii listate la Bursa de Valori București în perioada 2011-2016. Principalele rezultate relevă existența a trei componente principale ale situațiilor financiare, respectiv componenta fluxuri de trezorerie, componenta rentabilitate și componenta structură active curente. Dintre aceste dimensiuni, numai componenta rentabilitate are o influență semnificativă asupra transparenței în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit.

Cuvinte-cheie: dezvoltare durabilă, transparență, raportare financiară, opinie de audit, analiza componentelor principale, regresie logistică

Clasificare JEL: C58, M41, M42

Vă rugăm să căutați acest articol astfel:

Robu, I.-B., Istrate, C., Herghiliu, I. V. (2019), The Use of Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency Level, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 79-92, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/001

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/001>

Data primirii articolului: 16.01.2019

Data revizuirii: 17.01.2019

Data acceptării: 23.01.2019

1. Introducere

În ultimul deceniu, firmele au fost obligate să adopte în actul de guvernanță corporativă principiile dezvoltării durabile (Labuschagne, Brent, and van Erck, 2005). Aplicarea acestor principii conduce firmele la îndeplinirea unor obiective privind protecția mediului, echitatea socială și prosperitatea economică (Bansal, 2005). Sub presiunea stakeholders, îndeplinirea acestor obiective este realizată prin asigurarea de către firme a transparentei în raportările privind dezvoltarea durabilă (Heemskerk et al., 2002).

Transparenta în raportările de mediu vizează prezentarea acțiunilor firmei privind prevenirea și controlul poluării mediului (Heemskerk et al., 2002). În ceea ce privește echitatea socială, transparenta trebuie să asigure prezentarea acțiunilor firmelor în sfera responsabilității sociale (Heemskerk et al., 2002). Pentru cea de-a treia dimensiune, prosperitate economică, transparenta are în vedere prezentarea într-o formă standardizată și într-o manieră fidelă a poziției și performanței financiare printr-un sistem de indicatori care să poată fi utilizati în fundamentarea deciziilor utilizatorilor informației financiare (Patel et al., 2002).

Prin asigurarea conformității cu un cadru de raportare aplicabil, transparenta în raportările financiare conduce la reducerea asimetriei informaționale (Hayes et al., 2005). Asigurarea conformității situațiilor financiare se poate realiza cu ajutorul unei trete părți, un profesionist independent și obiectiv, respectiv un auditor finanțiar. În cadrul mandatului primit, scopul auditorului finanțiar îl reprezintă exprimarea unei opinii calificate privind calitatea informațiilor din situațiile financiare ale firmelor auditate, privind poziția și performanța financiară, în conformitate cu un cadru contabil de referință aplicabil (IAASB, 2016).

Scopul acestui studiu îl reprezintă analiza și evaluarea influenței principalelor componente ale raportărilor financiare asupra transparentei în raportarea financiară. În studiu, transparenta poate fi evaluată pe baza opiniilor fără rezerve sau fără rezerve, dar cu observații nesemnificative, exprimate de către auditorul finanțiar.

Un prim obiectiv al acestui studiu urmărește identificarea conținutului informațional, prin determinarea unor dimensiuni ale situațiilor financiare, precum și a gradului de importanță al fiecărei dimensiuni în reflectarea fidelă a poziției și performanței financiare. Un al doilea obiectiv

are în vedere analiza și evaluarea efectului dimensiunilor situațiilor financiare asupra asigurării transparentei în raportarea financiară.

Prezentul studiu s-a realizat la nivelul unui eșantion de 62 de firme românești cotate la Bursa de Valori București (BSE), în perioada 2011-2016. Rezultatele studiului au în vedere identificarea cu ajutorul analizei componentelor principale a trei dimensiuni ale situațiilor financiare, iar cu ajutorul analizei de regresie logistică s-a estimat influența fiecărei dimensiuni asupra transparentei în raportarea financiară, pe baza opiniei de audit.

În continuare, studiul este structurat astfel: secțiunea 2 – Literatura de specialitate și ipotezele de lucru, secțiunea 3 – Metodologia cercetării, secțiunea 4 – Rezultate și discuții, secțiunea 5 – Concluzii.

2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate și dezvoltarea ipotezelor de lucru

Raportarea sustenabilă la nivel corporativ presupune prezentarea într-o manieră transparentă a activității firmelor, având ca punct de referință în raportare cerințele incluse în *Global Reporting Initiative* (GRI) (Ortas, Alvarez, Garayar, 2015). Dezvoltarea durabilă și raportarea integrată reprezintă tendințe globale importante care nu se pot concretiza fără suportul profesioniștilor contabili, în calitatea lor de producători ai informației financiare, dar și de auditori ai acesteia (James, 2014). O analiză a acestui gen de informații permite evaluarea performanței sustenabile (Labuschagne, Brent, and van Erck, 2005; Visser, 2002), precum și a gradului în care elemente sociale și de mediu raportate de către firmele cotate la bursă sunt utile tuturor stakeholders în fundamentarea deciziilor.

2.1. Raportarea de către firmele cotate a informațiilor privind dezvoltarea durabilă

Implementarea principiilor privind dezvoltarea sustenabilă la nivelul afacerilor a permis firmelor obținerea de avantaje competiționale, în comparație cu firmele care nu aplică astfel de principii (Lopez, Garcia, Rodriguez, 2007). Prin urmare, într-o afacere, deciziile optime pot fi luate numai prin considerarea tuturor consecințelor economice, sociale și de mediu

(Labuschagne, Brent, van Erck, 2005; Hockerts, 1999). Cu toate acestea, alocarea de resurse investițiilor ținând cont de obiectivele dezvoltării durabile implică un cost sau o realocare a resurselor care pot afecta negativ performanța firmei (Lopez, Garcia, and Rodriguez, 2007; Orlitzky, Schmidt, and Reynes, 2003).

Evaluarea contribuției entităților la dezvoltarea sustenabilă se poate realiza pe baza informațiilor raportate de către firme privind responsabilitatea socială corporativă – *corporate social responsibility (CSR)* (Lungu et al., 2011; Farcaș, 2015). CSR presupune organizarea afacerilor prin aplicarea principiilor de responsabilitate socială la nivel corporativ, asigurând un echilibru între activitățile firmei, mediu și societate (Fauzi, Svensson, Rahman, 2015).

Prin Directiva 2014/95/EU în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari se recomandă companiilor să prezinte, în rapoartele de activitate ale conducerii, informații despre politicile, riscurile și realizările în ceea ce privește mediul, salariații și alte elemente sociale, respectarea drepturilor omului, lupta anticorupție, diversitatea în instanțele de conducere. Scopul declarat al acestui gen de raportare complementară celei financiare este să ofere tuturor stakeholders o imagine mai clară a performanței globale a companiilor.

Informațiile privind dezvoltarea durabilă se publică adeseori de o manieră voluntară și fără suficient control din partea unor instituții independente (Lackmann et al., 2012). Însă credibilitatea raportărilor privind dezvoltarea durabilă și performanța asigură utilitatea și relevanța informațiilor pentru investitorii și contribuie la stabilirea valorii de piață a unei firme (Lackman et al., 2012). Pentru asigurarea credibilității, prin *Directiva 2014/95/EU* se recomandă necesitatea auditării unor astfel de raportări cu scopul exprimării unei opinii de către un auditor cu privire la informațiile nefinanciare de acest tip publicate de firmele eligibile.

În cazul raportărilor privind dezvoltarea durabilă, indicatorii utilizați trebuie să asigure informațiile necesare cu privire la maniera în care firma contribuie la dezvoltarea sustenabilă (Krajnc și Glavic, 2005a; Azapagic și Perdan, 2000; Azapagic, 2004). Cu toate acestea, doar unii dintre indicatorii sustenabilității utilizați pentru evaluarea dezvoltării durabile a întreprinderilor au o abordare integrată, ținând cont de aspectele de mediu,

economice și sociale (Singh, Murty, Gupta, și Dikshit, 2009).

Relația dintre indicatorii de performanță și cei ai dezvoltării durabile a fost studiată de mulți autori (Bansal, 2005; McWilliams și Siegel, 2000; Preston și O'Bannon, 1997; Stanwick și Stanwick, 1998; McGuire, Sundgren și Scheneweiss, 1988). Pentru măsurarea progresului și a performanței companiilor în ceea ce privește dezvoltarea durabilă sunt necesare metodologii specifice și indicatori suplimentari (Krajnc și Glavic, 2005b). De regulă, indicatorii care sunt utilizati pentru a evalua dezvoltarea durabilă a firmelor se bazează pe un indice compozit (Singh, Murty, Gupta și Dikshit, 2009).

2.2. Raportările financiare și utilitatea informațiilor cuprinse în acestea

Raportările financiare trebuie să asigure tuturor utilizatorilor o bună prezentare a poziției și performanței financiare, înregistrate de către firme pe parcursul unui exercițiu financiar. Poziția și performanța financiară, precum și informațiile privind fluxurile de trezorerie ale firmelor sunt reflectate prin întocmirea și prezentarea unor situații financiare standardizate (IAS 1, IASB, 2015). Astfel de situații cuprind informații care pot reduce incertitudinea privind evoluția în timp a firmelor și sunt utile stakeholders în fundamentarea deciziilor acestora (Arrow, 1984, p. 138, citat în Shapiro & Varian, 1983).

Situatiile financiare pot îndeplini exigențele informaționale ale *shareholderilor* și facilitează comunicarea informațiilor cu caracter financiar, cu impact semnificativ asupra planificării și coordonării activităților la nivelul firmei (Palitala și Vos, 2012). Prin cunoașterea unor elemente ce țin de rentabilitatea, profitabilitatea, costul capitalului utilizat, gradul de îndatorare sau de solvabilitate al unei firme cotate la bursă, investitorii pot decide să cumpere sau să vândă acțiunile firmei respective la un anumit preț. Rezultat ca întâlnire a cererii și ofertei pentru anumite acțiuni, prețul poate fi influențat și de către randamentul oferit de către aceasta (Modigliani & Miller, 1958).

Eforturile de standardizare a raportării financiare sunt determinate și de necesitatea asigurării de CSR de calitate. Cu scopul unei mai bune informări a stakeholders, introducerea IFRS (International Financial Reporting Standards) are în vedere o creștere majoră a calității informației financiare (Barth et al., 2008), dar și

nefinanciare, cu impact direct asupra CSR. Însă nevoia de informații este diferită pentru fiecare categorie de *stakeholders*, iar această diversitate de nevoi poate reprezenta o barieră în concretizarea eforturilor de dezvoltare a CSR (Tschopp&Nastanski, 2014).

Creșterea calității informațiilor raportate în IFRS a condus implicit la o creștere a relevanței informațiilor financiare pentru investitori (Barth, 2008). Însă în funcție de categoriile și dimensiunile pe care le reflectă, informațiile financiare au o relevanță diferențiată pentru investitori, influențând în proporții diferite prețul acțiunii sau capitalizarea bursieră (Ohlson, 1995; Sloan, 1996; Brown et al., 1999; Barth et al., 2008).

În România, trecerea la IFRS pentru situațiile financiare individuale s-a realizat într-un timp foarte scurt, sub influența integrării în Uniunea Europeană, a recomandărilor organismelor financiare internaționale (Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional), precum și a aparenței unor firme românești la grupuri multinaționale al căror referențial de raportare îl reprezintă IFRS (Bunget et al., 2009). În primă fază, tranzitia la IFRS a avut un impact semnificativ în special la nivelul contabilității individuale ale firmelor românești cotate (Ionașcu et al. (2014)). Studii ulterioare au reliefat faptul că trecerea la IFRS a determinat la nivelul firmelor românești cotate BSE o creștere ușoară a capitalurilor proprii, o scădere semnificativă a rezultatului net și a rezultatului de exploatare, ceea ce a afectat valorile indicatorilor de rentabilitate (Săcărin, 2014; Istrate, 2014).

Deși prin introducerea IFRS se aștepta ca și la nivelul României să aibă loc o creștere majoră a calității informației financiare, în cazul firmelor românești cotate BSE se constată în timp o persistență a politicilor contabile IFRS față de RAS (Romanian Accounting Standards) (Istrate, 2015). Pe baza acestor evidențe se poate considera că în continuare rezultatul contabil are o relevanță crescută pentru investitori, spre deosebire de alte elemente din situațiile financiare (Filip & Raffournier, 2010).

2.3. Asigurarea transparentei în raportarea sustenabilă și în cea financiară

Rapoartele de CSR sunt utile *stakeholders* atunci când furnizează informații privind întreaga activitate a firmei,

într-o manieră transparentă, nu doar în scopuri declarative, sau ca instrument de marketing și de relații publice (Boerner, 2011).

Pentru măsurarea transparentei la nivel corporativ, pot fi analizate informațiile din raportările anuale, grupate în trei mari sub-categorii: structura acționariatului și relațiile cu investitorii, transparența financiară și prezentarea informațiilor, structura consiliului și a managementului și procedurile de funcționare ale acestora (Patel et al., 2002). Dintre cele aproape 40 de atrbute reținute în cazul transparenței financiare și a prezentării informațiilor, cele mai importante sunt referitoare la: prezentarea normelor contabile aplicate, analiza pe segmente de activitate, numele firmei de audit, reproducerea raportului de audit, sumele plătite auditorului, indicatorii de eficiență: rentabilitatea economică (ROA – *return on assets*), rentabilitatea financiară (ROE – *return on equities*) și rata marjei nete (NM – *net margin*) (Adiloglu și Vuran, 2012). Chiar dacă transparența și dimensiunile prezentării de informații nu conduc neapărat la o creștere a performanțelor operaționale ale firmelor, ele au ca efect o îmbunătățire a percepției investitorilor asupra guvernanței firmelor respective, cu implicații directe asupra valorii de piață a acestora (Stiglbauer, 2010).

Transparenta în raportarea multidimensională (financiară, de mediu, socială etc.) ridică noi probleme și la nivelul auditorilor, care ar trebui să ofere o opinie cu privire la modul în care astfel de informații sunt relevante pentru utilizatori (Abeysekera (2013)). În ceea ce privește informațiile financiare, transparența reprezintă o componentă importantă a guvernanței corporative, ea conducând la reducerea asimetriei informaționale și la creșterea încrederii pe piețele financiare, ceea ce contribuie la reducerea costului capitalurilor (Patel et al., 2002; Stiglbauer, 2010).

Obligațiile de raportare financiară ale companiilor cotate la bursă sunt stabilite de norme complexe și precise în ceea ce privește transparența informațiilor de furnizat. Atât normele americane (US GAAP – *United States Generally Accepted Accounting Standards*), cât și cele internaționale (IFRS) sunt din ce în ce mai cuprinzătoare ca dimensiuni și includ tot mai multe reguli de raportare complementară celei strict financiare. Pe lângă aceasta, situațiile financiare anuale sunt, de cele mai multe ori, parte a unui raport anual care cuprinde elemente referitoare la aspecte nefinanciare și, de multe ori, prezentate voluntar.

Garantarea conformității informațiilor din situațiile întocmite cu un cadru contabil de raportare aplicabil se asigură prin exprimarea unei opinii independente, obiective și competente de către un *auditor financial* (Hayes et al., 2015). Opinia de audit reprezintă cea mai importantă secțiune din cadrul unui raportul de audit, emis în conformitate cu ISA – *International Standards on Auditing*. Raportul emis de către auditor contribuie la îmbunătățirea transparentei și creșterea relevanței informațiilor din situațiile prezentate de către firme, includerea unor elemente cu privire la calitatea raportărilor, capacitatea firmei de a-și continua activitatea, prezența riscului de fraudă și chiar dezvoltarea sustenabilă (Jerry L. Turner, Theodore J. Mock, Paul J. Coram, and Glen L. Gray, 2010)).

2.4. Dezvoltarea ipotezelor de lucru

Rolul raportărilor financiare îl reprezintă reducerea asimetriei informaționale ca bază a prezentării imaginii fidele și obținerii valorii afacerii, dar și facilitarea monitorizării activității managerilor (Pinnuk, 2012). Aplicarea unui anumit referențial contabil poate influența dimensiunile raportărilor financiare, cu impact asupra transparentei și mai ales asupra rentabilității acțiunilor firmelor (*stock returns*) (Morris et al., 2011). Între principiile care stau la baza întocmirii și prezentării situațiilor financiare și principiile dezvoltării durabile există o corelație puternică (Dobre et al., 2015). În acest sens, asigurarea transparentei în raportarea financiară ar trebui să asigure și transparenta raportărilor privind dezvoltarea durabilă la nivel corporativ.

Având în vedere rezultatele prezentate în literatura de specialitate, principala ipoteză de cercetare propusă spre testare și validare are în vedere următoarele:

Ipoteza de cercetare: *principalele dimensiuni ale situațiilor financiare au o influență diferențiată asupra transparentei în raportarea financiară, cu impact direct asupra dezvoltării sustenabile.*

Într-o primă etapă, obiectivele cercetării vizează identificarea principalelor dimensiuni ale situațiilor financiare ale firmelor care aplică principiile dezvoltării sustenabile. Odată identificate dimensiunile situațiilor financiare, în cea de-a doua etapă se va estima influența acestora asupra transparentei în raportarea financiară, pentru evaluarea impactului asupra dezvoltării sustenabile.

3. Metodologia cercetării

Pentru obținerea rezultatelor cercetării, în studiu se propune un demers statistic de estimare a influenței principalelor dimensiuni ale situațiilor financiare asupra transparentei în raportarea financiară, cu impact direct asupra dezvoltării sustenabile. În studiu, transparenta în raportarea financiară se evaluează pe baza opiniei de audit, formulată de către auditor în raportul de audit.

3.1. Populația studiată și eșantionul analizat

Ipoteza de cercetare formulată se va testa la nivelul populației reprezentate de către firmele românești cotate la Bursa de Valori București (BSE), pe piața reglementată. Aceste firme întocmesc situații financiare anuale pentru o perioadă care coincide cu anul calendaristic. Situațiile financiare raportate de către firmele cotate la BSE trebuiau pregătite până în anul 2012 în conformitate cu normele contabile românești (armonizate cu directivele europene), însă începând cu 2012 firmele au fost obligate să treacă la IFRS și în contabilitatea individuală. Situațiile financiare raportate de către firmele românești cotate pe piața reglementată sunt supuse auditului legal, realizat de către un auditor independent membru al Camerei Auditorilor Finanțieri din România, mai apoi sunt supuse aprobării de către Adunarea Generală a Acționarilor (AGA). Legislația românească prevede, de principiu, un termen limită de 4 luni de la data încheierii exercițiului finanțiar, în vederea publicării situațiilor financiare anuale, auditate și aprobate AGA.

La sfârșitul exercițiului finanțiar din 2017 (s-a considerat acest an deoarece reprezintă anul adoptării Legii 162/2017), la secțiunea BSE erau cotate 84 de firme (24 din clasa *Premium* și 60 din clasa *Standard*). Eșantionul analizat cuprinde un număr de 62 de firme cotate la BSE în perioada 2011 (ultimul an de raportare sub RAS) – 2016 (din 2012 firmele aplică IFRS). Pentru asigurarea comparabilității datelor colectate, respectiv pentru un număr de 372 de observații (firme/an), în studiu se utilizează un eșantion balansat. În eșantionul analizat nu sunt inclusi intermediarii financiari și monetari, fondurile mutuale și de investiții și nici firmele pentru care nu au fost găsite informații complete pentru perioada analizată.

3.2. Variabilele analizate și sursa datelor

Pornind de la componentele situațiilor financiare recunoscute prin IAS 1 (*Standardul Internațional de Audit 1 – Prezentarea situațiilor financiare*) în **Tabelul nr. 1** se prezintă o serie de variabile propuse spre analiză.

Tabelul nr. 1. Variabilele propuse în analiză pentru identificarea componentelor principale ale situațiilor financiare

Simbol	Formulă
Eq/TA	Capitaluri proprii/Active totale
TO/TA	Cifră de afaceri/Active totale
OI/TA	Rezultat din exploatare/Active totale
OI/TO	Rezultat din exploatare/Cifră de afaceri
OI/Pay	Rezultat din exploatare/Cheltuieli cu personalul
NI/Eq	Rezultat net/Capitaluri proprii
NI/TA	Rezultat net/Total active
NI/TO	Rezultat net/Cifră de afaceri
CFO/OI	Fluxuri de trezorerie din exploatare/ Rezultat din exploatare
CFT/TO	Fluxuri de trezorerie totale/Cifră de afaceri
CFT/GP	Fluxuri de trezorerie totale/Profit brut
CFT/TA	Fluxuri de trezorerie totale/Active totale
FA/TA	Active imobilizate/Active totale
CA/TA	Active circulante /Active totale
Cash/TA	Mijloace de trezorerie/Active totale
INV/CA	Stocuri/Active circulante
REC/CA	Creanțe comerciale/Active circulante
Cash/CA	Mijloace de trezorerie/Active circulante
LTD/TA	Datorii pe termen lung/Active totale
FL	Datorii totale/Capitaluri proprii

Sursa: Proiecția autorilor

Variabilele din **Tabelul nr. 1** reprezintă indicatori folosiți în literatură, prin care se descriu poziția și performanța financiară a firmei, precum și situația fluxurilor de trezorerie și stau la baza identificării principalelor dimensiuni ale raportărilor financiare.

Pentru evaluarea transparentei în raportarea financiară, cu impact direct asupra dezvoltării sustenabile, în studiu se utilizează opinia de audit. O opinie fără rezerve sau fără rezerve, dar cu unele observații nesemnificative indică existența transparentei în raportarea financiară și conformitatea cu un cadru de raportare financiară aplicabil (ISA 700 – IAASB). În celealte situații, când rapoartele de audit conțin opinii modificate se consideră că transparența în raportarea financiară este afectată.

Datele aferente indicatorilor calculați au fost colectate din situațiile financiare raportate de către firme pe site-ul BSE, www.bvb.ro.

3.3. Metode pentru analiza datelor

Pentru identificarea dimensiunilor raportărilor financiare în cazul firmelor românești cotate BSE, în studiu se utilizează analiza componentelor principale (ACP).

Analiza componentelor principale este o metodă descriptivă multivariată (Lebart et al., 2006) al cărei scop îl reprezintă sintetizarea datelor analizate și identificarea naturii comune a acestora, a unor variabile latente (Jaba și Robu, 2011). Prin această metodă, pornind de la setul de variabile initiale X_i ($i = 1, \dots, n$; $n = 17$), prezentate în **Tabelul nr. 1**, se elimină coliniaritățile existente și se determină o serie de variabile noi, numite componente. Cele m componente noi, C_j , înlocuiesc variabilele initiale asociate raportării financiare și sunt de forma:

$$C_j = \beta_{j1}X_1 + \beta_{j2}X_2 + \dots + \beta_{ji}X_i + \dots + \beta_{jn}X_n \quad (1)$$

iar $m \leq n$.

Pe baza ecuației (1) se poate observa că noile componente (C_j) corespund celor m dimensiuni ale raportării financiare și sunt determinate ca o combinație liniară de variabile X_i . Componentele C_j respectă ipoteza de independentă care se poate valida cu ajutorul testului statistic χ^2 sau cu ajutorul statisticii KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) prin care se determină și intensitatea legăturii dintre variabilele X_i (Jaba și Robu, 2011).

Statistica KMO ia valori în intervalul [0, 1], unde zero indică absența unei legături între variabilele inițiale, iar valoarea unu semnalează existența unei legături semnificative (Lebart et al., 2006). În ACP se estimează parametrii modelelor (β_{ji}), cu ajutorul cărora se calculează componentele C_j . Parametrii β_{ji} reprezintă coeficienții de corelație dintre variabilele inițiale și componentele principale determinante (Jaba și Robu, 2011).

Odată identificate principalele dimensiuni ale situațiilor financiare, în cea de-a doua parte a studiului se va analiza influența acestor dimensiuni asupra transparentei în raportarea financiară cu ajutorul analizei de regresie logistică. Acest tip de analiză utilizează modele de regresie cu variabile alternative (Dodge, 2007), în acest caz – existența sau absența transparentei în raportarea financiară.

Modelul logistic propus în analiză este definit de relația (Bourbonnais, 2011):

$$\ln[p/(1-p)] = \delta_0 + \delta_1 C_{1i} + \dots + \delta_j C_{ji} + \dots + \delta_m C_{mi} + \varepsilon_i \quad (2)$$

unde p_i este o medie condiționată și indică probabilitatea existenței transparentei în raportarea financiară, pe baza unei opinii fără rezerve sau fără rezerve, dar cu unele observații nesemnificative. C_j ($j = 1, \dots, m$) sunt componentele identificate prin PCA, δ_j ($j = 0, \dots, m$) reprezintă coeficienții modelului de regresie logistică și ε este componenta eroare.

Parametrii modelului de regresie logistică se estimează cu ajutorul metodei maximului de verosimilitate (Dodge, 2007), iar testarea acestora se realizează cu statistică *raportul de verosimilitate*, un test statistic Pearson χ^2 (Agresti, 2007).

Pentru obținerea rezultatelor cercetării, în studiu, prelucrarea și analiza datelor s-au realizat cu ajutorul softului statistic SPSS 22.0

4. Rezultate și discuții

Pornind de la obiectivele de cercetare propuse în studiu, principalele rezultate obținute au în vedere identificarea principalelor componente ale situațiilor financiare anuale raportate de către firmele românești cotate la BSE, precum și estimarea influenței acestor componente asupra transparentei în raportarea financiară.

4.1. Identificarea principalelor componente ale situațiilor financiare

În urma introducerii în ACP a celor 20 variabile propuse în **Tabelul nr. 1**, s-au identificat principalele componente ale situațiilor financiare care explică 84.574% din variația informațiilor financiare raportate de către firmele românești cotate BSE. O valoare ridicată a statisticii test KMO (0.744) indică existența unei legături semnificative între variabilele rămase în analiză în urma aplicării ACP (**Tabelul nr. 2**).

Tabelul nr. 2. Criterii de identificare a principalelor componente din raportările financiare ale firmelor cotate BSE

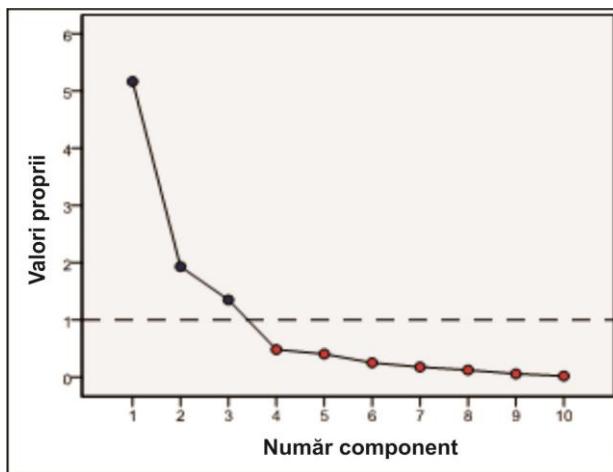
KMO = 0.744 Sig = 0.000	Total variație explicată		
Componentă	Total	% din varianță	Cumulat
C ₁	5.054	50.540	50.540
C ₂	1.901	19.013	69.553
C ₃	1.502	15.021	84.574

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pentru determinarea numărului de componente principale aferente situațiilor financiare raportate, în studiu se utilizează criteriul lui Bénzécri (Jaba & Robu,

2011). Astfel se identifică 3 componente principale pentru care se înregistrează valori supraunitare ale vectorului propriu (eigenvalue).

Figura nr. 1. Numărul de componente principale (C_j) identificate prin ACP

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Utilizând criteriul mai sus menționat, în studiu se identifică 3 componente principale caracteristice situațiilor financiare ale firmelor românești cotate BSE (a se vedea **Tabelul nr. 3 și Figura nr. 1**). Cele 3 componente C_j identificate respectă ipoteza de independentă, fapt evidențiat în urma eliminării din cele 20

variabile inițiale (X) a 10 variabile care prezintau coliniaritate.

Statisticile descriptive aferente variabilelor introduse în ACP sunt prezentate în **Tabelul nr. 3**. Variabilele finale rămase în analiză sunt utilizate pentru definirea componentelor principale ale situațiilor financiare ale firmelor românești cotate BSE.

Tabelul nr. 3. Statistici descriptive aferente variabilelor introduse în ACP

Variabile	Medie	Abatere Std.	Minimum	Maximum
Reținute în analiză	OI/TA	0.0122	0.0762	-0.1801
	OI/TO	0.0122	0.1462	-0.3513
	OI/Pay	0.1525	0.8250	-1.8123
	NI/Eq	-0.0586	0.2513	-0.8241
	NI/TA	-0.0019	0.0774	-0.1950
	NI/TO	-0.0197	0.1705	-0.4447
	CFT/TO	0.0132	0.0776	-0.1337
	CFT/TA	0.0041	0.0365	-0.0774
	INV/CA	0.2990	0.1955	0.0346
	REC/CA	0.4652	0.2201	0.1065
Excluse din analiză	Eq/TA	0.5622	0.2905	-0.0288
	TO/TA	0.6434	0.4097	0.1112
	CFO/OI	1.0172	1.8956	-2.2776
	CFT/GP	0.0540	1.2407	-3.0527
	FA/TA	0.5801	0.2061	0.1932
	CA/TA	0.4197	0.2056	0.0782
	Cash/TA	0.0582	0.0737	0.0012
	Cash/CA	0.1430	0.1531	0.0035
	LTD/TA	0.1196	0.1231	0.0000
	FL	-0.9121	6.5189	-25.7687

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Cu ajutorul *Matricei de corelație* (**Tabelul nr. 4**) în care sunt prezentate corelațiile dintre variabilele reținute în ACP, se pot identifica componentele rezultate în urma

analizei. Fiecare componentă este definită pe baza asocierilor dintre variabilele care prezintă corelații puternice între ele.

Tabelul nr. 4. Matricea de corelație aferentă variabilelor reținute în ACP

	OI/TA	OI/TO	OI/Pay	NI/Eq	NI/TA	NI/TO	CFT/TO	CFT/TA	INV/CA	REC/CA
OI/TA	1.000	0.878	0.843	0.734	0.944	0.821	0.075	0.156	-0.204	0.051
OI/TO	0.878	1.000	0.844	0.677	0.844	0.920	0.072	0.143	-0.232	0.065
OI/Pay	0.843	0.844	1.000	0.641	0.791	0.755	0.064	0.123	-0.275	0.106
NI/Eq	0.734	0.677	0.641	1.000	0.827	0.737	0.052	0.081	-0.186	0.011
NI/TA	0.944	0.844	0.791	0.827	1.000	0.865	0.061	0.128	-0.250	0.028
NI/TO	0.821	0.920	0.755	0.737	0.865	1.000	0.009	0.108	-0.249	0.031
CFT/TO	0.075	0.072	0.064	0.052	0.061	0.009	1.000	0.865	-0.023	-0.203
CFT/TA	0.156	0.143	0.123	0.081	0.128	0.108	0.865	1.000	-0.041	-0.155
INV/CA	-0.204	-0.232	-0.275	-0.186	-0.250	-0.249	-0.023	-0.041	1.000	-0.480
REC/CA	0.051	0.065	0.106	0.011	0.028	0.031	-0.203	-0.155	-0.480	1.000

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pe baza corelațiilor identificate la nivelul variabilelor propuse în analiză și reținute în PCA, în studiu sunt obținute trei componente principale ale situațiilor financiare: *Componenta rentabilitate* (CR), *Componenta fluxuri de trezorerie* (CF) și *Componenta structură active curente* (CS).

Componenta rentabilitate este definită pe baza variabilelor OI/TA, OI/TO, OI/Pay, NI/Eq, NI/TA, NI/TO între care există corelații semnificative. Aceste rate financiare descriu rentabilitatea activității de exploatare în funcție de activele utilizate, cifra de afaceri înregistrată de către firmă, cheltuielile cu forța de muncă și capitalurile proprii deținute de către firmă.

Componenta fluxuri de trezorerie este definită prin indicatorii CFT/TO, CFT/TA și descrie valoarea fluxurilor de trezorerie înregistrate de firmă (ca beneficii economice generate), în raport cu cifra de afaceri sau totalul activelor.

Componenta structură active curente este definită de indicatorii INV/CA, REC/CA și surprinde structura activelor curente, mai puțin activele de trezorerie.

Influența variabilelor X rămase în analiză asupra fiecareia dintre cele 3 componente ale raportării financiare este evidențiată cu ajutorul rezultatelor privind matricea de structură din **Tabelul nr. 5**.

Tabelul nr. 5. Matricea de structură a componentelor identificate

	Componentă		
	CR	CF	CS
OI/TA	0.946		
OI/TO	0.934		
OI/Pay	0.874		0.151
NI/Eq	0.838		
NI/TA	0.957		
NI/TO	0.927		
CFT/TO		0.964	
CFT/TA		0.958	
INV/CA	-0.194		-0.845
REC/CA		-0.178	0.862

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pe baza datelor din **Tabelul nr. 5** se poate observa că variația Componentei rentabilitate este influențată semnificativ și în sens pozitiv de 94.60% din variația **OI/TA**, de 93.40% din variația **OI/TO**, de 87.40% din variația **OI/Pay**, de 83.80% din variația **NI/Eq**, de 95.70% din variația **NI/TA** și de 92.70% din variația **NI/TO**. Componenta fluxuri de trezorerie este influențată semnificativ și în sens pozitiv de 96.40% din variația indicatorului **CFT/TO** și de 95.80% din variația

CFT/CA. Variația Componentei structură active curente este influențată în sens negativ de 84.50% din variația **INV/CA** și de 86.20% din variația **REC/CA**. O diminuare a stocurilor de mărfuri prin vânzarea acestora conduce la o creștere a valorii creațelor.

Pentru estimarea scorurilor fiecărei firme, aferente fiecărei dimensiuni ale raportării financiare, în **Tabelul nr. 6** sunt prezentate estimările parametrilor funcțiilor asociate celor 3 componente, C_j .

Tabelul nr. 6. Parametrii funcțiilor asociate componentelor raportării financiare identificate prin ACP

	Componentă		
	CR	CF	CS
OI/TA	0.191	-0.003	-0.032
OI/TO	0.186	-0.004	-0.010
OI/Pay	0.169	0.001	0.040
NI/Eq	0.174	-0.029	-0.059
NI/TA	0.194	-0.015	-0.032
NI/TO	0.189	-0.033	-0.027
CFT/TO	-0.036	0.515	0.020
CFT/TA	-0.023	0.511	0.037
INV/CA	0.030	-0.096	-0.582
REC/CA	-0.063	-0.039	0.592

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Din datele prezentate în **Tabelul nr. 6**, funcțiile scor aferente fiecărei dintre cele trei componente sunt de forma:

$$\begin{aligned} CR &= 0.191 OI/TA + 0.186 OI/TO \\ &+ 0.169 OI/Pay + 0.174 NI/Eq + 0.194 NI/TA \\ &+ 0.189 NI/TO - 0.036 CFT/TO - 0.023 CFT/TA \\ &+ 0.030 INV/CA - 0.063 REC/CA \end{aligned} \quad (3)$$

$$\begin{aligned} CF &= -0.003 OI/TA - 0.004 OI/TO \\ &+ 0.001 OI/Pay - 0.029 NI/Eq - 0.015 NI/TA - \\ &0.033 NI/TO + 0.515 CFT/TO + 0.511 CFT/TA - \\ &0.096 INV/CA - 0.039 REC/CA \end{aligned} \quad (4)$$

$$\begin{aligned} CS &= -0.032 OI/TA - 0.010 OI/TO \\ &+ 0.040 OI/Pay - 0.059 NI/Eq - 0.032 NI/TA - \\ &0.027 NI/TO + 0.020 CFT/TO + 0.037 CFT/TA - \\ &0.582 INV/CA + 0.592 REC/CA \end{aligned} \quad (5)$$

Cu ajutorul ecuațiilor (3), (4) și (5) asociate funcțiilor scor aferente fiecărei componente ale raportării financiare se obțin scorurile de raportare pentru fiecare firmă din eșantion. Statisticile descriptive privind scorurile calculate pentru fiecare dimensiune sunt prezentate în **Tabelul nr. 7**.

Tabelul nr. 7. Statistici descriptive pentru scorurile estimate, aferente componentelor identificate în ACP

Componentă	Medie	Abatere Std.	Minimum	Maximum
CR	0.000	1.000	-2.939	1.644
CF	0.000	1.000	-2.184	2.671
CS	0.000	1.000	-2.328	1.875

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pentru *Componenta rentabilitate* o valoare pozitivă a scorului indică existența rentabilității la nivelul unei firme, în timp ce valori negative indică existența pierderilor. Pentru *fluxuri de trezorerie* o valoare pozitivă a scorului indică faptul că activele utilizate generează beneficii economice viitoare, în timp ce valori negative indică diminuări ale beneficiilor sau decontări ale datoriilor care conduc la ieșiri de numerar. Pentru *Componenta structură active curente* o valoare pozitivă a scorului indică faptul că în structura activelor curente predomină stocurile, în timp ce valori negative indică faptul că în structura activelor curente predomină creațele, cu impact direct asupra lichidității firmei.

Odată estimate scorurile pentru fiecare firmă, în fiecare exercițiu financiar din perioada 2011-2016, se testează influența componentelor situațiilor financiare asupra transparentei în raportarea financiară.

4.2. Influența componentelor situațiilor financiare asupra transparentei în raportarea financiară

Cu ajutorul analizei de regresie logistice s-a estimat și testat influența componentelor situațiilor financiare identificate anterior, asupra transparentei în raportarea financiară. Transparenta a fost evaluată pe baza opinilor fără rezerve sau fără rezerve, dar cu observații nesemnificative, formulate de către auditorul financiar. Formularea unor altor tipuri de opinii indică absența transparentei în raportarea financiară.

Estimațiile parametrilor modelului de regresie propus în analiză, ecuația (2), în care sunt incluse scorurile estimate ale celor trei componente identificate anterior, sunt prezentate în **Tabelul nr. 8**.

Tabelul nr. 8. Estimațiile parametrilor modelului de regresie logistică

Variabile	B	S.E.	Wald	Sig.	Exp(B)
CR	0.575	0.145	15.760	0.000	1.777
CF	-0.016	0.154	0.011	0.916	0.984
CS	-0.147	0.153	0.917	0.338	0.864
Constant	1.150	0.155	55.128	0.000	3.159
χ^2 – Omnibus test of model coefficient:	17.318			0.001	
-2 Log likelihood:	263.776				
Cox & Shell R Square:	0.067				
Nagelkerke R Square:	0.099				
Observations:	248				

*. Valori semnificative pentru un nivel al riscului de 5%

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Din datele prezentate în **Tabelul nr. 8** se poate observa că la nivelul eșantionului analizat *Componenta rentabilitate* are cea mai semnificativă influență asupra transparentei în raportarea financiară. O creștere a rentabilității firmelor (cu o unitate la nivelul scorului estimat al dimensiunii identificate prin ACP) conduce la o creștere cu 77% a probabilității ca firma să raporteze într-un mod transparent aceste informații. În acest caz, opinia auditorului va fi una fără rezerve sau fără rezerve, dar cu unele observații nesemnificative. Influența rentabilității asupra transparentei se poate explica prin faptul că, odată cu îmbunătățirea performanțelor financiare, firma devine din ce în ce mai atractivă pentru investitori, care la rândul lor vor dori să fie cât mai bine informați cu privire la rezultatele raportate de către firmă.

Se poate observa faptul că celelalte dimensiuni ale situațiilor financiare, identificate prin ACP, nu au o influență semnificativă asupra transparentei, așa cum am măsurat-o noi în acest studiu – pe baza opiniei de audit.

5. Concluzii

Rezultatele obținute în studiu au condus la atingerea obiectivelor cercetării și validarea ipotezei propuse spre testare și validare.

Astfel, în studiu s-au estimat trei componente principale ale situațiilor financiare care sintetizează conținutul informațional necesar investitorilor. *Componenta rentabilitate* este definită de indicatorii care descriu

rentabilitatea activității de exploatare în funcție de activele utilizate, cifra de afaceri înregistrată de către firmă, cheltuielile cu forța de muncă și capitalurile proprii deținute de către firmă. *Componenta fluxuri de trezorerie* este definită de indicatorii care descriu valoarea fluxurilor de trezorerie înregistrate de firmă (ca beneficii economice generate), în raport cu cifra de afaceri sau totalul activelor. *Componenta structură active curente* este definită de indicatorii care prezintă structura activelor curente, mai puțin activele de trezorerie.

Odată identificate principalele componente, s-a testat influența acestora asupra transparentei în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit. Rezultatele obținute indică faptul că din cele trei componente identificate doar componenta rentabilitate are o influență semnificativă asupra transparentei în raportarea financiară. Celelalte două componente au o influență nesemnificativă. Influенța semnificativă a componentei rentabilitate asupra transparentei poate fi explicată prin faptul că investitorii sunt interesați, în principal, în fundamentarea deciziilor lor de informații privind câștigurile/ beneficiile viitoare a fi obținute în urma plasării în firmă a capitalurilor investite. O astfel de situație poate conduce însă la manipularea, la nivelul firmei, a informațiilor privind rentabilitatea (performanța)

tocmai pentru a influența deciziiile investitorilor. În acest sens, o creștere a performanței financiare, în condițiile eventualelor remunerări ale investitorilor, impune și o creștere a transparentei în raportarea financiară tocmai pentru a prezenta cât mai fidel astfel de informații.

Asigurarea transparentei în raportarea financiară susține prezentarea în mod fidel a realității economice de la nivelul firmei, permitând acesteia o mai bună alocare a resurselor, precum și o mai bună gestionare a beneficiilor înregistrate. Aceste beneficii pot fi utilizate în scopul demarării de proiecte sociale sau care să conducă la protecția mediului, asigurând în acest sens o creștere sustenabilă la nivelul firmei.

Principalele limite ale cercetării vizează dimensiunea destul de redusă a eșantionului analizat, de doar 62 de firme. Acest lucru este motivat prin numărul redus de firme cotate la nivelul BSE, însă pe viitor se are în vedere extinderea eșantionului prin includerea și a altor piețe de capital, cel puțin la nivelul Europei de Est.

În ceea ce privește dezvoltarea sustenabilă, o altă limită a cercetării constă în includerea în analiză doar a dimensiunii financiare, însă direcțiile viitoare au în vedere evaluarea și a influențelor dimensiunilor socială și de mediu asupra dezvoltării sustenabile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Abeysekera, I., A template for integrated reporting. *Journal of Intellectual Capital* **2013**, 14(2), 227-245.
2. Adiloglu, B., Vuran, B., The relationship between financial ratio and transparency levels of financial information disclosures within the scope of corporate governance: evidence from Turkey. *The Journal of Applied Business Research* **2012**, 28(4), 543-554.
3. Agresti, A., An introduction to categorical data analysis, John Wiley & Sons: New Jersey, USA, 2007, p. 36.
4. Arrow, K. J., The economics of information **1984**, Vol. 4, Belknap Press of Harvard University Press: Cambridge, United Kingdom, 1984: p. 138.
5. Azapagic, A., Developing a framework for sustainable development indicators for the mining and minerals industry. *Journal of Cleaner Production* **2004**, 12, 639–662.
6. Azapagic, A., Perdan, S., Indicators of sustainable development for industry: A general framework. *Process Safety and Environmental Protection* **2000**, 78(B4), 243-261.
7. Bansal, P., Evolving sustainably: a longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal* **2005**, 26, 197–218.
8. Barth, M., Landsman, W., Lang, M., International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research* **2008**, 46(3), 467-498.
9. Boerner, H., Sustainability and ESG reporting frameworks: issuers have GAAP and IFRS for reporting financial – what about reporting for intangibles and non-financial? *Corporate Finance Review* **2011**, 15(5), 34-37.
10. Bourbonnais, R. Économétrie. Manuel et exercices corrigés, 8e édition, Dunod: Paris, France, 2011, p. 322.

11. Brown, S., Lo, K., Lys, T., Use of R² in accounting research: measuring changes in value relevance over the last four decades. *Journal of Accounting and Economics* **1999**, 28, 83-115.
12. Bunget, O., Caciuc, L., Dumitrescu, A., Farcane, N., Popa, A., The impact of IAS/IFRS on Romanian accounting rules, 2009: <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/18279> (accessed on 22 September 2013).
13. Dobre, E., Stanila, G.O., Brad, L., The Influence of Environmental and Social Performance on Financial Performance: Evidence from Romania's Listed Entities *Sustainability* **2015**, 7(3), 2513-2553.
14. Dodge, Y. Statistique. Dictionnaire encyclopédique, Springer: Paris, France, 2007, p. 451.
15. Farcaș, T. V., The Development of Corporate Reporting over Time: From a Traditional System to an Integrated System. *Audit Financiar* **2015**, 13(4), 16-113.
16. Fauzi, H., Svensson, G., Rahman, A.A., „Triple Bottom Line” as „Sustainable Corporate Performance”: A Proposition for the Future. *Sustainability* **2010**, 2(5), 1345-1360.
17. Filip, A., Raffournier, B., The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania. *The International Journal of Accounting* **2010**, 45, 77-103.
18. Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A., Wallage, P., Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing, 2nd ed., Pearson Education, 2005, pp. 10-11.
19. Heemskerk, B., Pistorio, P., Scicluna, M., Sustainable development reporting. Striking the balance, *World Business Council for Sustainable Development*, 2002.
20. Hockerts, K., The Sustainability Radar: A Tool for the Innovation of Sustainable Products and Services. *Greener Management International* **1999**, 25, 29-49.
21. IAS 1 (International Accounting Standard 1), “Presentation of Financial Statements”: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2015/ias01.pdf> (accessed on 15 May 2015).
22. International Auditing and Assurance Standards Board – IAASB 2016-2017 *Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements*, International Federation of Accountants, New York, 2016.
23. Ionașcu, M., Ionașcu, I., Săcărin, M., Minu, M., IFRS adoption in developing countries: the case of Romania. *Journal of Accounting and Management Information Systems* **2014**, 13(2), 311-350.
24. Istrate, C., Impact of IFRS on the accounting numbers of Romanian listed companies. *Journal of Accounting and Management Information Systems* **2014**, 13(3), 446-491.
25. Jaba, E., Robu, I.-B., Obtaining Audit Evidence for Testing the "Going Concern" Assumption Using Advanced Statistical Methods to Analyze the Influence on Overall Borrowing Rate. *Audit Financiar* **2011**, 9(2), 37-46.
26. James, M. L. The benefits of sustainability and integrated reporting: an investigation of accounting majors' perceptions. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues* **2014**, 17(2), 93-113.
27. Krajnc, D., Glavic, P., A model for integrated assessment of sustainable development. *Resources, Conservation and Recycling* **2005**, 43, 189–208.
28. Krajnc, D., Glavic, P., How to compare companies on relevant dimensions of sustainability. *Ecological Economics* **2005**, 55, 551– 563.
29. Labuschagne, C., Brent, A.C., van Erck, R.P.G. Assessing the sustainability performances of industries. *Journal of Cleaner Production* **2005**, 13, 373-385.
30. Lackmann, J., Ernstberger, J., Stich, M., Market reactions to increased reliability of sustainability information. *Journal of Business Ethics* **2012**, 107(2), 111-128.
31. Lebart, L., Piron, M., Morineau, A., Statistique exploratoire multidimensionnelle. Visualisation et inférences en fouille de données, 4e édition, Dunod: Paris, France, 2006: pp. 186-190.
32. Lopez, M.V., Garcia, A., Rodriguez, L., Sustainable Development and Corporate Performance: A Study Based on the Dow Jones Sustainability Index. *Journal of Business Ethics* **2007**, 75, 285-300.
33. Lungu, C. I., Caraiani, C., Dascălu, C., Gușe, R. G., Exploratory study on social and environmental

- reporting of European companies in crises period. *Accounting and Management Information Systems* **2011**, 10(4), 459–478.
34. McGuire J.B., Sundgren A., Scheneeweis T., Corporate social responsibility and firm financial performance. *Academy of Management Journal* **1988**, 31(4), 854–872.
35. McWilliams, A., Siegel, D., Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Correlation or Misspecification? *Strategic Management Journal* **2000**, 21(5), 603–609.
36. Modigliani, F., Miller, M.H., The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review* **1958**, 44(3), 261–297.
37. Morris, R.D., Pham, T., Gray, S.J., The Value Relevance of Transparency and Corporate Governance in Malaysia Before and After Asian Financial Crisis. *ABACUS* **2011**, 47(2), 205–233.
38. Ohlson, J.A., Earnings, Book Values, and Dividends in Equity Valuation. *Contemporary Accounting Research* **1995**, 11, 661–687.
39. Orlitzky, M., Schmidt, F.L., Rynes, S.L., Corporate Social and Financial Performance: A Meta-analysis. *Organizational Studies* **2003**, 24(3), 403–441.
40. Ortas, E., Álvarez, I., Garayar, A., The Environmental, Social, Governance, and Financial Performance Effects on Companies that Adopt the United Nations Global Compact. *Sustainability* **2015**, 7(2), 1932–1956.
41. Palttala, P., Vos, M., Quality Indicators for Crisis Communication to Support Emergency Management by Public Authorities. *Journal of Contingencies and Crisis Management* **2012**, 20(1), 39–51.
42. Patel, A. S., Balic, A., Bwakira, L., Measuring transparency and disclosure at firm-level in emerging markets. *Emerging Markets Review* **2002**, 3(4), 325–337.
43. Pinnuck, M., A Review of the Role of Financial Reporting in the Global Financial Crisis. *Australian Accounting Review* **2012**, 22(6), 1–14.
44. Preston, L.E., O'Bannon, D.P., The Corporate Social-Financial Performance Relationship: A Typology and Analysis. *Business and Society* **1997**, 36(4), 419–429.
45. Rio Declaration on Environment and Development, The United Nations Conference on Environment and Development, Having met at Rio de Janeiro from 3 to 14 June 1992, United Nations publication, Sales No. E.73.II.A.14 and corrigendum), chap. I.
46. Săcărin, M., Impactul adoptării pentru prima dată a IFRS de către societățile nefinanciare cotate la Bursa de Valori București. *Audit Financiar* **2014**, 12(1), 46–54.
47. Singh, R.K., Murty, H.R., Gupta, S.K., Dikshit, A.K., An overview of sustainability assessment methodologies. *Ecological Indicators* **2009**, 9, 189 – 212.
48. Sloan, R., Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? *The Accounting Review* **1996**, 71(3), 289–315.
49. Stanwick, P.A., Stanwick, S.D., The Relationship Between Corporate Social Performance and Organizational Size, Financial Performance, and Environmental Performance: An Empirical Examination. *Journal of Business Ethics* **1998**, 17(2), 195–204.
50. Stiglbauer, M., Transparency & disclosure on corporate governance as a key factor of companies success: a simultaneous equations analysis for Germany. *Problems and Perspectives in Management* **2010**, 8(1), 161–173.
51. Tschopp, D., Nastanski, M., The Harmonization and Convergence of Corporate Social Responsibility Reporting Standards. *Journal of Business Ethics* **2014**, 125(1), 147–162.
52. Turner, J.L., Mock, T.J., Coram, P.J., Gray, G.L., Improving Transparency and Relevance of Auditor Communications with Financial Statement Users. *Current Issues in Auditing* **2010**, 4(1), 1–8.
53. Visser, W.T., Sustainability reporting in South Africa. *Corporate Environmental Strategy* **2002**, 9(1), 79–85.

Calitatea în audit și unii dintre determinanții ei

Conf. univ. dr. Ionela-Corina CHERSAN,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: corina.chersan.macovei@gmail.com

REZUMAT

Obiectivul articolelor este acela de a identifica relația dintre calitatea serviciilor oferite de auditorii finanțiali și factorii ei determinanți, între care pregătirea inițială și continuă a auditorilor ocupă un loc esențial atât timp cât autorizarea acestora este condiționată de atingerea unui nivel adecvat de educație și formare profesională. S-a avut în vedere faptul că scopul entităților de interes public a devenit global, iar provocările etice și profesionale la care sunt expuși auditorii sunt tot mai multe și mai dificil de gestionat.

Pentru aceasta s-a plecat de la cerințele de educație și de pregătire inițială și continuă recomandate de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație (în Contabilitate) și au fost corroborate informațiile obținute cu rezultatele altor studii vizând provocările actuale cărora trebuie să le facă față auditorii finanțiali (reglementări tot mai multe, schimbări în modul de raportare finanțiară și non-finanțiară, dezvoltarea tehnologiilor și creșterea complexității afacerilor), încercând totodată să se răspundă la întrebarea cu privire la efectul acestor provocări asupra calității auditului. Analiza a fost una calitativă, care a urmărit preocupările cercetătorilor pentru calitatea în audit, în scopul identificării celor mai bune căi de îmbunătățire a acesteia.

Articolul are o utilitate practică directă atât pentru organizațiile profesionale ale auditorilor finanțiali și autoritățile de supraveghere a activității de audit statutar pentru orientarea pregătirii profesionale continue, cât și pentru auditorii finanțiali și firmele de audit care pot să și gestioneze mai bine activitatea în vederea creșterii calității serviciilor pe care le oferă.

Cuvinte-cheie: calitate în audit, educație, dezvoltare profesională, Standarde Internaționale de Educație

Clasificare JEL: M42, M49

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Chersan, I-C. (2019). Audit Quality and Several of Its Determinants, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 93-105,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/002

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/002>

Data primirii articolelor: 20.11.2018

Data revizuirii: 26.11.2018

Data acceptării: 7.12.2018

Introducere

Calitatea serviciilor oferte de auditorii financiari a devenit un aspect tot mai dezbatut în ultimii ani, mai ales din cauza scandalurilor financiare, în care rolul auditorilor a fost uneori direct (a se vedea cazul Enron). Efectul calității auditului asupra firmei client rezidă în special în sporul de credibilitate pe care situațiile financiare auditate îl obțin în cazul în care părțile interesate apreciază că auditarea s-a realizat la un nivel de calitate corespunzător.

În ultimele decenii, rolul auditorilor financiari a devenit tot mai complex, reglementarea activității profesioniștilor, tot mai dificil de realizat, dar tot mai necesară, educația, pregătirea inițială și continuă în domeniul auditului financiar s-a diversificat, iar calitatea activității auditorilor financiari este tot mai greu de apreciat în ciuda regulilor tot mai clar formulate care reglementează controlul calității și supervizarea în domeniul serviciilor de asigurare.

Ca urmare a preocupărilor continue pentru calitatea serviciilor oferte de auditorii financiari, Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație în Contabilitate a revizuit, în 2016, Standardul Internațional de Educație (pentru profesioniștii contabili) 8 – IES 8 – Competența profesională a partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare. De asemenea, tot ca rezultat al preocupărilor pentru calitate în auditul financiar, la nivel european s-a dezvoltat proiectul Common Content, al cărui scop îl reprezintă „aducerea calificărilor profesionale la un nivel cât mai apropiat” (CCP, 2018).

În contextul preocupării continue pentru calitatea serviciilor oferte de auditorii financiari, considerăm a fi relevantă o analiză a principalelor studii apărute în ultimii ani cu privire la factorii care influențează semnificativ calitatea misiunilor auditorilor financiari. Astfel, constatăriile noastre permit formularea a cel puțin două observații: (1) multitudinea factorilor care influențează calitatea în audit complică întotdeauna analiza, în sensul că o analiză care să cuprindă toți acești factori nu este posibilă; (2) rezultatele sunt uneori contradictorii, probabil și din cauza efectelor greu de surprins ale unor factori. Oricum, scopul cercetării noastre a fost acela de a identifica cât mai mulți determinanți ai calității în audit, astfel încât să fie posibilă găsirea unor soluții punctuale și realiste de îmbunătățire a acestora.

Educație și formare profesională în auditul financiar

Seria de scandaluri din preajma anului 2000 a adus în actualitate problema calității auditului deoarece toate reformele în audit au avut ca punct de plecare nevoie de creștere a încrederii în piața financiară. Acest lucru se poate realiza inclusiv prin intermediul unui audit de calitate ai cărui determinanți sunt numeroși, inclusiv factori controlabili de către auditori, dar și unii total independenți de ei. În prima categorie intră, fără îndoială, educația și pregătirea profesională initială și continuă a auditorilor.

Dintotdeauna s-a considerat că există o legătură directă între un audit de calitate și nivelul de pregătire generală și specifică a celui care realizează auditul. Astfel, a fost creat Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație în domeniul Contabilității (The International Accounting Education Standards Board – IAESB) ca un organism de reglementare care servește interesului public prin emiterea de norme în sfera educației profesionale contabile. Ele descriu competențele tehnice, abilitățile profesionale, valorile, aspectele etice și atitudinile necesare în acest domeniu. În plus, pentru a se asigura transparenta procesului de elaborare a acestor norme a fost creat și Consiliul de supraveghere a interesului public (Public Interest Oversight Board – PIOB) (IAESB, 2018).

Standardele Internaționale de Educație (IESs – International Education Standards) emise de IAESB pleacă de la definirea cerințelor educaționale pentru accesul la un program de formare profesională în domeniul contabilității (IES 1), descriu apoi competențele tehnice (IES 2), abilitățile profesionale (IES 3), valorile profesionale, etice și atitudinile (IES 4), respectiv experiența practică (IES 5) necesare a fi dobândite în cadrul unui program initial de dezvoltare profesională. IES 6 stabilește modalitățile de evaluare a competenței profesionale, iar IES 7 prezintă conținutul dezvoltării profesionale continue. IES 8 are o adresabilitate specifică, în sensul că tratează aspecte care vizează competența profesională a partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare (a se vedea **Tabelul nr. 1**) (IAESB, 2017).

Tabelul nr. 1. Principiile directoare definite de Standardele Internaționale de Educație pentru profesioniștii contabili și pentru aspiranții la profesie

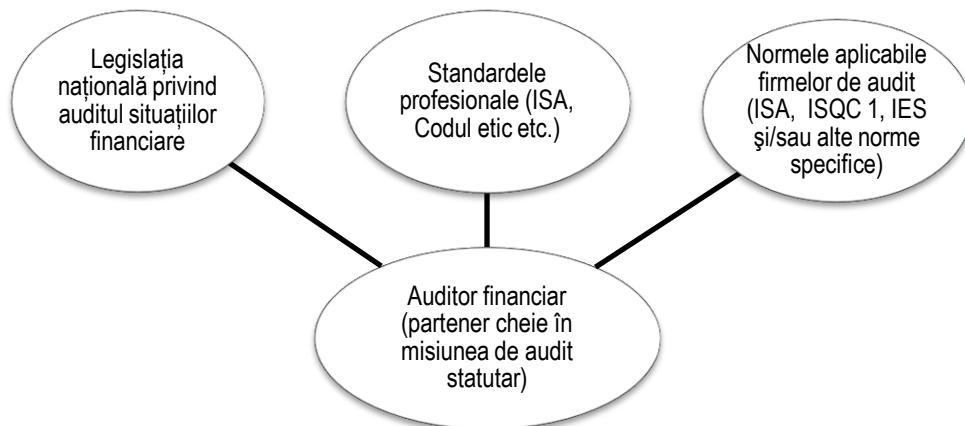
Standardul Internațional de Educație	Principiile directoare
IES 1 – Cerințe de intrare într-un program de educație profesională contabilă	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prescrierea unor principii care să fie utilizate când se stabilesc și se comunică cerințele educaționale pentru intrarea într-un program de educație profesională contabilă; 2. Asigurarea unei șanse rezonabile de absolvire a unui astfel de program; 3. Cerințe corespunzătoare de intrare; 4. Forme diferite ale cerintelor de intrare.
IES 2 – Dezvoltare profesională inițială – competență tehnică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea ariilor de competență și a rezultatelor învățării relevante pentru aceste arii; 2. Descrierea competenței profesionale cerută aspiranților la profizia contabilă la sfârșitul programului de dezvoltare profesională inițială (DPI).
IES 3 – Dezvoltare profesională inițială – abilități profesionale	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea rezultatelor învățării la sfârșitul programului de DPI, în cazul abilităților profesionale (intelectuale, interpersonale și de comunicare, personale și organizaționale) cerute celor care aspiră la profizia contabilă.
IES 4 – Dezvoltare profesională inițială – valorile profesionale, etica și atitudinile	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea rezultatelor învățării la sfârșitul programului de DPI, pentru valorile profesionale, etica și atitudinile cerute celor care aspiră la profizia contabilă.
IES 5 – Dezvoltare profesională inițială – experiență practică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea experienței practice pe care persoanele care aspiră la profizia contabilă trebuie să o fi dobândit la sfârșitul programului de DPI. 2. Experiența practică solicitată poate viza și: <ul style="list-style-type: none"> - rolul de auditor statutar; - alte forme de specializare; - activitățile reglementate. 3. Experiența practică este parte a învățării de-a lungul vietii și trebuie menținută și dezvoltată prin programe de dezvoltare profesională continuă (DPC).
IES 6 – Dezvoltare profesională inițială – evaluarea competenței profesionale	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandă cerințele pentru evaluarea competenței profesionale pe care persoanele care aspiră la profizia contabilă trebuie să o demonstreze la sfârșitul programului de DPI. 2. Evaluarea trebuie să se caracterizeze prin încredere, validitate, echitate, transparență și suficiență.
IES 7 – Dezvoltare profesională continuă	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandă cerințele pentru DPC cerută profesioniștilor contabili în scopul dezvoltării și menținerii competenței profesionale necesare pentru furnizarea de servicii de înaltă calitate clientilor, angajatorilor și altor părți interesate și asigurarea prin aceasta a unei încrederi ridicate a publicului în profizia contabilă. 2. Recomandă organizațiilor profesionale: <ul style="list-style-type: none"> - să promoveze în rândul profesioniștilor contabili ideea învățării continue; - să faciliteze profesioniștilor contabili accesul la oportunitățile și resursele programului de DPC; - să adopte cerințele prescrise referitoare la elaborarea și punerea în aplicare a procedurilor de evaluare, monitorizare și conformare, pentru a-i ajuta pe profesioniștii contabili să dezvolte și să mențină competența profesională necesară în scopul protejării interesului public.
IES 8 – Competența profesională a partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandă nivelul de competență profesională pe care trebuie să-l dezvolte și să-l mențină profesioniștii contabili atunci când îndeplinesc rolul de partener de angajament responsabil pentru misiunile de auditare a situațiilor financiare. 2. Cerințele IES 8 trebuie aplicate înțând cont de Declarația privind obligațiile membrilor (SMO) 1 – Asigurarea calității, Standardul Internațional de Audit (ISA) 220 – Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare și Standardul Internațional privind Controlul Calității (ISQC) 1 – Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuiri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe.

Sursa: Prelucrare proprie, 2018, după IAESB (2017), *Handbook of International Education Pronouncements*, pp. 25 – 111

Observăm că primele şase standarde se referă la dobândirea competenței profesionale, prin programul de DPI, în timp ce următoarele standarde au în vedere, cu deosebire, dezvoltarea și menținerea acesteia, prin programul de DPC. Ultimul standard – IES 8 – vizează exclusiv competența partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare, ceea ce înseamnă că înaltul nivel de pregătire profesională al

auditorului finanțier este prezumat, dar că el trebuie menținut și dezvoltat. Dacă îl avem în vedere pe auditorul finanțier nu doar în postura de partener de misiune, constatăm că asupra lui acționează mai multe categorii de restricții, toate impuse prin norme legale sau profesionale. Astfel, **Figura nr. 1** permite înțelegerea relației auditorului cu părțile implicate în procesul de reglementare a domeniul său de activitate.

Figura nr. 1. Constraințe normative aplicabile auditorului finanțier

Sursa: Prelucrare proprie, 2018

Așadar, relațiile în care intră auditorii finanțieri sau firmele de audit sunt numeroase și presupun respectarea multor reguli impuse prin norme emise de către autorități și organisme diverse. Acestea vizează nu doar legăturile contractuale cu clienții, ci și relațiile cu autoritățile de reglementare și/sau de supraveghere a activității lor, precum și cu organizațiile profesionale. Toate aceste reguli, stabilite prin norme legale și standarde profesionale, au ca obiectiv asigurarea unui nivel calitativ ridicat al misiunilor auditorilor finanțieri. Așadar, putem afirma că primele condiții pentru un audit de calitate sunt reprezentate de însușirea, menținerea și dezvoltarea competenței profesionale, precum și de respectarea legislației și a normelor profesionale aplicabile auditorilor finanțieri. Pot fi explicate astfel diferențele în ceea ce privește calitatea auditului în diferite jurisdicții, ținând cont de modul de însușire a

normelor recomandate de organisme internaționale (IFAC – International Federation of Accountants), precum și de rigurozitatea în ceea ce privește respectarea normelor, având în vedere că acest fapt este dependent și de considerente culturale.

Ce înseamnă calitate în audit?

DeAngelo (1981) a definit calitatea serviciilor de audit ca probabilitatea duală a descoperirii de către auditor a denaturărilor semnificative și a raportării lor. Astfel, s-au identificat ca primi factori de influență a calității în audit: capacitatea auditorului de identificare a denaturărilor, procedurile utilizate și mărimea eșantioanelor, toate acestea depinzând în mod semnificativ de competență și dotarea cu tehnologii adecvate a auditorului.

În anii '80 se putea constata la nivel internațional preocuparea organizațiilor profesionale pentru asigurarea calității în audit prin norme și pentru dezvoltarea unor metode de verificare a modului în care aceasta este conștientizată și asigurată în și de către firmele de audit. În ultimii ani, dar mai ales după marile scandaluri financiare (în care rolul auditorilor nu a fost întotdeauna neutru), se remarcă o creștere a preocupărilor pentru studierea factorilor care influențează calitatea în audit, poate și ca urmare a punerii în cauză a utilitatii sociale a auditului.

Calitatea în audit nu este asigurată însă doar prin norme, ci există o multitudine de factori care pot influența modul în care este realizat auditul de către auditorii din firme diferite și chiar din aceeași firmă. De asemenea, calitatea în audit este dificil și costisitor de evaluat atât de către organizațiile profesionale, cât și de către beneficiarii auditului. Avem în vedere faptul că auditorii sau firmele de audit pot oferi servicii diferite din punct de vedere calitativ clienților lor, dar și că un auditor sau o firmă de audit poate oferi servicii de calitate diferită de la o perioadă la alta acelorași clienți.

Calitatea auditului a fost apreciată de-a lungul timpului atât din perspectivă instituțională, respectiv a verificării de către organizațiile profesionale sau autoritățile de supraveghere a activității auditorilor financiari a modului în care aceștia respectă normele legale și profesionale aplicabile, cât și din perspectiva altor părți interesate, criteriile fiind de obicei diferite. Dacă în privința aprecierii calității la nivelul profesiei, există și posibilitatea aplicării de măsuri corective sau de sancționare a căror aplicare este verificabilă, în cazul aprecierii calității de către alte părți interesate (investitori, competitori, parteneri), există doar varianta ajustării comportamentului auditorilor sau firmelor de audit la eventualele reacții ale clienților actuali și potențiali.

Raționamentele profesionale adecvate sunt considerate, de asemenea, elemente esențiale în aprecierea calității unei misiuni de audit. Wedemeyer (2010) apreciază că auditorii utilizează raționamentul profesional în luarea deciziilor cu privire la:

- evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare, inclusiv potențialele efecte ale fraudei, erorilor și riscului afacerii;

- identificarea, efectuarea și evaluarea procedurilor de audit ca răspuns la risurile evaluate;
- evaluarea probelor de audit pentru a determina calitatea și gradul lor de adevarare în vederea determinării nevoii de obținere a unor probe suplimentare;
- formarea opiniei cu privire la situațiile financiare și luarea deciziei exprimării sau nu a unei opinii.

Mai mult, uneori se discută și despre ce înseamnă sau ce determină reducerea calității auditului, mai exact ce comportament implică reducerea calității auditului (Coram și.a., 2008).

Deși nu am identificat foarte multe studii care să indice existența vreunei relații directe între sancțiunile aplicate auditorilor financiari sau firmelor de audit și reacția pieței auditului la acestea, totuși, există articole care prezintă efectul sancționării auditorilor financiari asupra relației lor cu viitorii clienți (Davis și Simon, 1992), în sensul presiunii efectuate de clienți asupra auditorilor pentru scăderea onorariilor de audit solicitate.

Metoda de cercetare

Metoda de cercetare a fost una calitativă, având ca obiectiv revizuirea celor mai relevante cercetări privind calitatea în audit, respectiv a acestor studii care prezintă efectul factorilor determinanți asupra calității auditului. Pentru aceasta, am realizat un studiu descriptiv-explicativ al unor articole considerate relevante pentru scopul urmărit. Astfel, am selectat studiile din baza de date Clarivate Analytics (Web of Science Core Collection), pentru perioada 1975 – prezent, utilizând drept criteriu de căutare expresia „audit quality”, pentru categoria „Articole”, limba de publicare „Engleză,” din următoarele cinci categorii Web of Science: Business Finance, Management, Economics, Business, Social Sciences Interdisciplinary și Ethics. Din totalul de 43 de articole rezultate, au fost incluse în analiză doar cele care aveau în titlu sintagma „audit quality”, rezultând un număr de 16 articole, disponibile în format integral, în sistem „Open Acces”, după cum se poate observa din **Tabelul nr. 2**.

Tabelul nr. 2. Studii referitoare la calitatea în audit

Autorii	Anul	Articolul	Jurnalul	Metoda de cercetare
Khasharmeh, H., and Desoky, A.M.	2018	Does the provision of non-audit services affect auditor independence and audit quality? Evidence from Bahrain	Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance	Chestionarul
Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A.	2018	Do Big Four Auditors Always Provide Higher Audit Quality? Evidence from Pakistan	International Journal of Financial Studies	Statistica descriptivă și regresia
Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V.	2017	The Influence of Pseudo Auditor Rotation on Audit Quality: New Evidence	Australasian Accounting, Business and Finance Journal	Statistica descriptivă și regresia
Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D.	2017	Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea	Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance	Statistica descriptivă și analiza multivariată
Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D., Gyllengahm, N., Martensson, O.	2017	Explaining the influence of time budget pressure on audit quality in Sweden	Journal of Management and Governance	Chestionarul, statistica descriptivă și regresia
Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F.	2017	The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests	Contemporary Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Yan, H., Xie, S.	2016	How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market	China Journal of Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G.	2016	Audit quality indicators: perceptions of junior-level auditors	Managerial Auditing Journal	Chestionarul
Löhlein, L.	2016	From peer review to PCAOB inspections: regulating for audit quality in the U.S.	Journal of Accounting Literature	Revizuire
De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M.	2015	External investigations and disciplinary sanctions against auditors: the impact on audit quality	Series-Journal of the Spanish Economic Association	Statistica descriptivă și regresia
Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A.	2015	Auditor tenure and audit quality in Spanish state-owned foundations	Spanish Accounting Review	Statistica descriptivă și regresia
Wang, C., Dou, H.	2015	Does the transformation of accounting firms' organizational form improve audit quality? Evidence from China	China Journal of Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.	2015	Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry	International Journal of Auditing	Statistica descriptivă și regresia
Bills, K.L., and Cunningham, L.M.	2015	How Small Audit Firm Membership in Associations, Networks, and Alliances Can Impact Audit Quality and Audit Fees	Current Issues in Auditing	Statistica descriptivă și regresia
Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R.	2015	Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality	Journal of Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Francis, J.R., Michas, P.N.	2013	The Contagion Effect of Low-Quality Audits	Accounting Review	Statistica descriptivă și regresia

Sursa: Prelucrare proprie, 2018

Ca metode de cercetare utilizate în articolele selectate, se remarcă statistică descriptivă și regresia, foarte puține studii fiind de tip calitativ, utilizând ca metodă de cercetare revizuirea (un articol) sau chestionarul (două articole).

O analiză descriptivă

Din analiza articolelor selectate a reieșit că factorii determinanți ai calității în audit sunt: furnizarea de servicii de non-audit clienților de audit (Khasharmeh și Desoky, 2018); categoria din care face parte firma de audit, respectiv Big 4 sau non-Big 4 (Abid ș.a., 2018); modalitatea de rotație a auditorilor și trecerea la o altă categorie de firmă de audit (Febrianto ș.a., 2017); modul în care se realizează rotația auditorilor (voluntar sau obligatoriu), apartenența firmei de audit la Big 4 și durata contractului de audit (Choi ș.a., 2017). De asemenea, au fost identificați și alți factori, precum: timpul necesar efectuării misiunii, genul, poziția în cadrul firmei și

experiența auditorilor, numărul clienților, mărimea biroului local și a fimei de audit (Broberg ș.a., 2017); categoria firmelor, în cazul auditului în comun (Lobo ș.a., 2017); răspunsul la stres al membrilor echipei de audit (Yan și Xie, 2016); nivelul de cunoaștere a standardelor de audit și gradul de solicitare a auditorilor (Brown ș.a., 2016); controlul de calitate al autoritatii de supraveghere a auditului (Löhlein, 2016); sancțiunile disciplinare impuse de organizațiile profesionale (De Fuentes ș.a., 2015); durata contractului de audit (Gonzalez-Diaz ș.a., 2015); modificarea formei de organizare a firmei de audit (Wang și Dou, 2015); mecanismul de guvernantă al firmei client (Beisland ș.a., 2015); apartenența la o associație a firmelor de audit mici (Bills și Cunningham, 2015); durata contractului de audit și onorariile pentru serviciile de non-audit (Bell ș.a., 2015) și eșecul anterior al unui audit (Francis și Michas, 2013).

Pentru articolele selectate, am prezentat în **Tabelul nr. 3** rezultatele obținute de cercetătorii care au analizat influența factorilor identificați asupra calității auditului.

Tabelul nr. 3. Factorii determinanți ai calității în audit

Autori	Factori	Influența asupra calității auditului
Khasharmeh, H., and Desoky, A.M.	Furnizarea de servicii de non-audit clienților de audit	Calitatea auditului se îmbunătățește dacă auditorul prestează pentru client și servicii de non-audit.
Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A.	Firma de audit este din Big4 sau non-Big4	Toți auditorii, fie că sunt din Big 4, fie că nu sunt din Big 4, vor oferi servicii de audit la același nivel calitativ de-a lungul diferitelor perioade de timp.
Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V.	(1) Modalitatea de rotație a auditorilor (2) Trecerea la o altă categorie de firmă de audit	(1) Companiile în care rotația auditorilor se realizează pe o bază obligatorie beneficiază de un audit de o calitate superioară față de cele în care rotația auditorilor se realizează voluntar. (2) Trecerea de la o firmă mare de audit la alta de același nivel asigură un nivel mai înalt al calității auditului decât trecerea de la o firmă mică la alta tot mică, care oferă un audit de o calitate mai scăzută.
Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D.	(1) Modalitatea de rotație a auditorilor (2) Apartenența firmei de audit la Big4 (3) Durata contractului de audit	(1) Calitatea auditului în cazul firmelor care își rotesc auditorii pe o bază obligatorie este mai scăzută comparativ cu firmele care au adoptat în mod voluntar regulile privind rotația. (2) De asemenea, calitatea auditului oferit de firmele din Big4 este superioară celui oferit de firme non-Big4. (3) În același timp, o durată mai mare a contractului de audit și trecerea la o firmă din Big4 pentru realizarea auditului are, în general, un efect pozitiv asupra calității auditului.
Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D., Gyllengahm, N., Martensson, O.	(1) Timpul necesar efectuării misiunii (2) Genul, poziția în cadrul firmei și experiența auditorilor, numărul clienților, mărimea biroului local și a fimei de audit	(1) Presiunea asupra bugetului de timp diminuează calitatea misiunilor de audit realizate de către auditorii suedezi, aceasta nefiind singura explicație. (2) Calitatea auditului este, de asemenea, legată de alți factori, precum: genul, poziția și experiența auditorilor, respectiv numărul clienților, mărimea biroului local și a fimei de audit.

Autori	Factori	Influența asupra calității auditului
Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F.	Categoria firmelor, în cazul auditului în comun	Utilizarea a două firme de audit din Big 4 (în auditul în comun) nu conduce în mod necesar la o calitate superioară a auditului. Calitatea auditului este mai bună în cazul unei perechi de tipul firma din Big 4 – firmă non-Big 4 decât în cazul unei perechi formate doar din firme din Big 4.
Yan, H., Xie, S.	Răspunsul la stres al membrilor echipei de audit	În general, nu există o deteriorare generalizată a calității auditului ca urmare a stresului la care sunt supuși auditorii (stresului profesional), dacă acesta este ținut sub control. Există o asociere semnificativă între stresul profesional și calitatea auditului în misiunile de audit inițiale (client nou), din cauza inexistenței unei cunoșteri aprofundate a clientului și a domeniului în care acționează acesta.
Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G.	(1) Nivelul de cunoștere a standardelor internaționale de audit (2) Numărul sarcinilor de lucru (3) Gradul de solicitare a auditorilor (4) Gradul de implicare a firmelor de audit în alte activități	(1) Necunoașterea Standardelor Internaționale de Audit ar putea influența negativ calitatea viitoarelor misiuni de audit. (2) Sarcinile multiple au fost asociate, în general, cu o calitate redusă a auditului. (3) Suprasolicitarea auditorilor poate conduce la epuizare și, în consecință, la o slabă calitate a auditului. (4) Un număr prea mare de alte activități ale firmei de audit poate împiedica realizarea unor audituri de calitate.
Löhlein, L.	Controlul de calitate al autorității de supraveghere a auditului	Introducerea inspecțiilor externe colegiale pentru controlul calității auditului a îmbunătățit calitatea serviciilor furnizate de firmele de audit. Inspecțiile realizate de PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) au un efect pozitiv asupra calității auditului.
De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M.	Sancțiunile disciplinare aplicate de organizațiile profesionale	Măsurile disciplinare impuse de Institutul de Contabilitate și Audit din Spania determină schimbări în calitatea auditului doar atunci când sancțiunile aplicate auditorilor sunt mici.
Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A.	Durata contractului de audit	Calitatea auditului, măsurată ca probabilitatea ca un auditor să emite o opinie calificată, crește în primii cinci ani de contract după care descrește.
Wang, C., Dou, H.	Modificarea formei de organizare a firmei de audit	Mărimea firmei de audit și proprietatea asupra firmei listate nu afectează semnificativ relația dintre modificarea formei firmei de audit și calitatea auditului. Modificarea formei firmei de audit îmbunătățește calitatea auditului.
Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.	Guvernanța firmei client	Pentru situațiile în care există o relație semnificativă între calitatea auditului și guvernanță, aceasta este întotdeauna pozitivă.
Bills, K.L., and Cunningham, L.M.	Apartenența la o associație a firmelor de audit mici	Firmele de audit mici care fac parte dintr-o associație oferă audituri de o calitate superioară și cer onorarii mai mari față de față de firmele de audit mici care nu fac parte dintr-o associație.
Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R.	(1) Durata contractului de audit (2) Onorariile pentru serviciile de non-audit	(1) Primul an de contract se caracterizează printr-un nivel scăzut al calității auditului, dar calitatea crește semnificativ după primul an și se menține o foarte lungă perioadă de timp, în cazul societăților cotate la bursă. O durată lungă a contractului de audit este asociată cu o calitate slabă a auditului la firmele necotate. (2) Totalul onorariilor pentru serviciile de non-audit este asociat pozitiv cu nivelul de calitate al auditului în cazul firmelor cotate, în timp ce asocierea este negativă pentru firmele necotate.
Francis, J.R., Michas, P.N.	Eșecul auditului	Anumite birouri ale firmelor de audit au sistematic probleme legate de calitatea auditului și aceste probleme persistă de-a lungul timpului. Astfel, birourile care au înregistrat eșecuri ale auditului sunt predispuse să mai înregistreze astfel de eșecuri și în următorii cinci ani, ceea ce sugerează un efect de contagiune longitudinală a eșecurilor în audit de-a lungul timpului.

Sursa: Prelucrare proprie pe baza articolelor analizate, 2018

Deși uneori poate fi simplă identificarea factorilor care afectează calitatea auditului, în practică se observă că influența acestora poate fi diferită în funcție de caracteristicile firmei client, ale firmei de audit sau de trăsăturile comportamentale ale celor care efectuează auditul în numele firmei de audit.

Rezultate și discuții

Analiza influenței factorilor identificați asupra calității auditului a permis identificarea unor rezultate, pe de o parte, previzibile, dar, pe de altă parte, aparent contradictorii.

Astfel, deși Khasharmeh și Desoky (2018) și Bell s.a. (2015) constată că furnizarea de servicii de non-audit clienților de audit este asociată cu o îmbunătățire a calității auditului, în ultimii ani modificările legislative s-au realizat în sensul restricționării în diferite moduri sau chiar interzicerii prestării de servicii de non-audit clienților de audit (SOX, 2002, Regulamentul UE nr. 537/2014). Totuși, în cazul studiului realizat de Bell s.a. (2015), constatarea anterioară este valabilă doar pentru firmele cotate la bursă, în cazul celor necotate, rezultatul fiind invers. De asemenea, deși o lungă perioadă de timp s-a considerat că firmele din Big-N oferă servicii de o calitate superioară celei oferite de firmele de audit non-Big-N, constatăm că rezultatele studiilor analizate oferă informații care contrazic într-o oarecare măsură această percepție. Astfel, Abid s.a. (2018) ajung la concluzia că toți auditorii, fie că sunt din Big 4, fie că nu sunt din Big 4, vor oferi servicii de audit la același nivel calitativ de-a lungul diferitelor perioade de timp. Lobo s.a. (2017) au studiat un aspect particular al auditului, respectiv auditul în comun, ajungând la concluzia că asocierea a două firme din grupuri diferite (Big4 și non-Big4) este de natură să asigure un audit în comun superior calitativ celui oferit prin asocierea a două firme din Big4. Singurul rezultat consecvent cu percepția generală că firmele din Big4 oferă cele mai de calitate servicii de audit a fost cel obținut de Choi s.a. (2017).

Rezultate diferite cu privire la influența asupra calității auditului a cauzelor rotației auditorilor (se realizează voluntar sau reprezentă o obligație impusă de lege) au obținut Febrianto s.a. (2017) și Choi s.a. (2017). Tot ei însă au obținut rezultate similare cu privire la influența pozitivă pe care mărimea firmei de audit o are asupra calității auditului.

Efectul pozitiv al duratei contractului de audit asupra calității auditului a fost demonstrat de Choi s.a. (2017), Gonzalez-Diaz s.a. (2015) și Bell s.a. (2015), cu observația că în ultimul caz această constatare este valabilă doar pentru firmele cotate la bursă, în cazul celor necotate, rezultatul fiind invers. Rezultatele obținute de Broberg s.a. (2017) sunt interesante pentru că se constată efectul negativ al presiunii timpului asupra calității auditului, dar sunt luate în considerare și elemente comportamentale determinante de genul, pregătirea și experiența auditorului, precum și cele ce țin de mărimea auditorului (numărul de clienți, mărimea biroului și/sau a firmei de audit).

Un nivel scăzut al cunoștințelor profesionale este asociat negativ cu nivelul de calitate al auditului, în studiu realizat de Brown s.a. (2016), același efect avându-l sarcini de lucru multiple alocate auditorilor (suprasolicitarea lor), precum și implicarea firmelor de audit în (prea multe) alte activități.

Cercetarea realizată de Löhllein (2016) a evidențiat efectul pozitiv al inspecțiilor realizate de organismele profesionale și/sau autoritățile de supraveghere asupra calității auditului, iar cea efectuată de către De Fuentes s.a. (2015) a reliefat un astfel de efect chiar și în cazul măsurilor disciplinare, dar numai dacă sanctiunile aplicate auditorilor sunt mici.

Yan și Xie (2016) au constatat efectul negativ al stresului profesional asupra calității auditului cu deosebire în misiunile de audit inițiale. Totodată, au observat că există percepții asupra stresului profesional și răspunsuri la acesta care variază de la o persoană la alta în funcție de caracteristicile individuale ale auditorilor. Astfel, rezultatele studiului sugerează că auditorii din firmele de audit internaționale și cei care sunt parteneri-cheie ai auditului răspund mai bine la stresul profesional decât auditorii cu experiență în domeniul de activitate al firmei client. Pe de altă parte, nu s-a evidențiat existența vreunei relații între genul sau vârsta auditorului și răspunsul lui la stres.

Totuși, s-a constatat că auditorii tend să fie mai sensibili și să reacționeze mai puternic în cazul firmelor client deținute de stat. Beisland s.a. (2015) au pus în evidență efectul pozitiv al mecanismul de guvernanță al firmei client asupra calității auditului. Un studiu realizat Francis și Michas (2013) a reliefat efectul de contagiu longitudinală al eșecurilor în audit de-a lungul timpului.

Așadar, aşa cum constată și alți autori, a defini și a evalua calitatea unui audit este uneori un proces dificil (Colbert și Murray, 1999).

Concluzii

Atât printre practicieni, cât și la nivelul organismelor de reglementare se consideră că pentru a desfășura un audit de calitate este esențial ca auditorii să-și mențină scepticismul profesional și să facă raționamente profesionale adecvate.

Raționamentul profesional și factorii care îl influențează au făcut obiectul preocupărilor practicienilor și cercetătorilor. De exemplu, Mansouri și alții (2009) consideră că publicul se poate baza pe reprezentările unui auditor atunci când are încredere că auditorul a acționat ca un judecător imparțial, care a formulat concluzii bazându-se pe dovezi obiective. Aceasta deoarece față de raportarea financiară, care este influențată de factori precum standardele de contabilitate, factori economici, responsabilități și etică profesională, auditul implică și un raționament profesional critic. În audit, raționamentul profesional se referă la utilizarea cunoștințelor și a experienței în domeniul auditului, obținute ca urmare a studierii aprofundate a standardelor contabile și de audit și a codului etic al profesiei pentru a lua decizii corecte.

Există foarte multe studii care analizează modul în care cunoștințele pot afecta raționamentul profesional în audit și cum îi pot sprijini pe auditori în luarea celor mai bune decizii (Mala și Chand, 2015). În același timp, alți autori arată că dobândirea cunoștințelor de către auditori se realizează prin educație, pregătire și experiență (Bhattacharjee și Moreno, 2002).

Deși factorii determinanți ai calității sunt mulți, se constată că efectul acțiunii lor depinde, de cele mai multe ori, de răspunsul pe care auditorii îl pot oferi în situațiile în care există riscul diminuării calității auditurilor. Cu privire la acest aspect, esențială este determinarea modului în care sunt îndeplinite sarcinile de către auditori și ce fel de educație și formare i-ar sprijini pe aceștia în luarea celor mai bune decizii.

În acest sens, pentru a aprecia ce se poate face pentru a asigura un nivel calitativ ridicat al serviciilor prestate de către auditorii financiari, considerăm a fi semnificative obiectivele strategice pe care Consiliul de supraveghere a auditului entităților de interes public din SUA (PCAOB – Public Company Accounting Oversight Board) și le-a

stabilit pentru perioada 2018-2022: (1) îmbunătățirea calității auditului printr-o combinație de prevenire, detectare, descurajare și remediere a deficiențelor; (2) anticiparea și răspunsul adecvat la modificările intervenite în mediul de afaceri, cum ar fi: tehnologiile emergente, inclusiv riscurile și oportunitățile aduse de acestea.

Având în vedere aceste preocupări, dar și constatăriile proprii, considerăm că o primă cale de îmbunătățire a calității auditului este asigurarea unei pregătiri inițiale și continue de calitate pentru auditorii financiari prin conectarea la realitățile economice actuale a conținutului programelor de studii și a cursurilor de formare solicitate profesioniștilor. Pornind de la constatarea că mărimea firmei de audit (apartenența la Big4) nu este întotdeauna un determinant al calității auditului, devine tot mai clar că nivelul individual de pregătire a auditorilor financiari este un determinant al calității și că, din acest motiv, auditorii financiari și firmele de audit trebuie să se preocupe de asigurarea dezvoltării profesionale proprii și a angajaților lor, dincolo de cerințele de pregătire impuse de organizațiile profesionale.

Avem în vedere și faptul că la nivelul firmelor de audit poate exista o mai mare flexibilitate în organizarea de programe de pregătire specifice nevoilor angajaților, ținând cont de mai exactă cunoaștere a nevoilor lor, precum și de obligațiile impuse de Standardul Internațional privind Controlul Calității (ISQC) 1 – Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuiri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe, Standardul Internațional de Audit (ISA) 220 – Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare și Declarația privind obligațiile membrilor (SMO) 1 – Asigurarea calității.

Așadar, îmbunătățirea calității auditului nu este și nu trebuie să rămână doar o preocupare a autorităților de supraveghere și a organizațiilor profesionale, ci trebuie să fie și o preocupare constantă a managerilor din firmele de audit care trebuie să accentueze importanța pentru firmele lor a programelor de pregătire a angajaților. Se poate presupune că o foarte bună pregătire profesională va permite realizarea de către auditorii financiari a unor raționamente profesionale de calitate în toate etapele demersului de audit.

Pe de altă parte, constatăm că mulți factori determinanți ai calității auditului sunt în afara controlului auditorilor. Există reguli impuse de legislație cu privire la rotația auditorilor și la prestarea de servicii de non-audit, astfel

încât auditorii nu pot decât să le respecte, indiferent de ce constată cercetătorii cu privire la efectul acestor obligații ale auditorilor asupra calității auditului. Astfel, Gonzalez-Diaz și alții (2015) au plecat de la premisa că o modalitate de măsurare a calității auditului este probabilitatea ca un auditor să emite o opinie calificată, ajungând la concluzia că aceasta crește în primii cinci ani de contract după care descrește. În acest context, se poate afirma că, odată cu trecerea timpului, dispare motivația firmei client pentru schimbarea auditorului întrucât un audit de calitate, în această accepțiune, nu o avantajează. De aceea, introducerea regulilor privind rotația auditorilor și a celor de reducere sau de eliminare a amenințării de familiarism poate fi considerată o cale de asigurare a calității auditului.

De asemenea, misiunile realizate de auditorii financiari se supun rigorilor pieței încât, de multe ori, deciziile firmelor client cu privire la selectarea auditorilor sunt influențate de factori psihologici (motivație, convingere, atitudini), a căror cuantificare exactă nu este întotdeauna posibilă, ceea ce face de multe ori imposibilă și acțiunea asupra lor. În mod similar, resursele financiare de care dispun firmele client

rezolvă o restricție importantă în selectarea unui auditor care, chiar dacă oferă servicii de înaltă calitate, poate practica, de asemenea, și onorarii ridicate, imposibil de plătit de către unele categorii de firme client.

În ceea ce privește controlul de calitate asupra activității auditorilor și eventualele sancțiuni aplicate acestora, este evident că scopul lor este chiar identificarea și sancționarea eventualelor deficiențe constatate în realizarea auditului astfel încât planificarea și realizarea cu eficiență a unor astfel de controale și oferirea de recomandări de înlăturare a deficiențelor reprezintă metode directe de îmbunătățire a calității auditului. În acest fel se poate preveni și efectul de contagiune longitudinală a eșecului în audit.

Indiferent de factorii care acționează asupra calității auditului, raționamentul corect și acțiunile etice ale auditorului sunt cele care pot conduce la realizarea unui audit de calitate. Pentru aceasta însă un auditor trebuie să aibă un nivel ridicat al cunoștințelor și abilităților profesionale și să fi asimilat comportamentul etic impus de normele profesionale și de societate.

BIBLIOGRAFIE

1. Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A. (2018), Do Big Four Auditors Always Provide Higher Audit Quality? Evidence from Pakistan, *International Journal of Financial Studies*, 6(2), pp. 1-22.
2. Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R. (2015), Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality, *Journal of Accounting Research*, 53(3), pp. 461-509.
3. Beisland, L., Mersland, R., Strom, R. (2015), Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry, *International Journal of Auditing*, 19(3), pp. 218-237.
4. Bhattacharjee, S. & Moreno, K. (2002), The Impact of Affective Information on the Professional Judgments of More Experienced and Less Experienced Auditors, *Journal of Behavioral Decision Making*, 15(4), pp. 361-377, <https://doi.org/10.1002/bdm.420>.
5. Bills, K.L., and Cunningham, L.M. (2015), How Small Audit Firm Membership in Associations, Networks, and Alliances Can Impact Audit Quality and Audit Fees, *Current Issues in Auditing*, 9(2), pp. 29–35, DOI: 10.2308/ciia-51278.
6. Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D. et al. (2017), Explaining the influence of time budget pressure on audit quality in Sweden, *Journal of Management & Governance*, 21(2), pp. 331–350, <https://doi.org/10.1007/s10997-016-9346-4>.
7. Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G. (2016), Audit quality indicators: perceptions of junior-level auditors, *Managerial Auditing Journal*, 31(8/9), pp. 949-980, <https://doi.org/10.1108/MAJ-01-2016-1300>.
8. CCP, *About Common Concept Project*, disponibil la <http://commoncontent.com/about-us/>, accesat pe 10.10.2018
9. Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D. (2017), Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea, *Asian Academy of Management Journal of Accounting*

- and Finance*, 13(1), pp. 1–40,
<https://doi.org/10.21315/aamjaf2017.13.1.1>.
10. Chow, C. W., & Rice, S. J. (1982), Qualified audit opinions and auditor switching, *The Accounting Review*, 57(2), pp. 326–335.
 11. Colbert, G., & Murray, D. (1999), State accountancy regulations: Audit firm size, and auditor quality: An empirical investigation, *Journal of Regulatory Economics*, 16(3), pp. 267–285.
 12. Coram, P., Ng, J., & Woodliff, D.R. (2003), A survey of time budget pressure and reduced audit quality among Australian auditors, *Australian Accounting Review*, 13(29), pp. 38–44.
 13. Davis, L.R, Simon, D.T. (1992), Research Notes: The Impact of SEC Disciplinary Actions on Audit Fees, *Auditing*, Vol. 11, Issue 1, 58, pp. 1-9.
 14. DeAngelo, L.E. (1981), Auditor size and audit quality, *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), pp. 183-199.
 15. De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M. (2015), External investigations and disciplinary sanctions against auditors: the impact on audit quality, *Series-Journal of the Spanish Economic Association*, 6(3), pp. 313-347.
 16. Directiva 2014/56/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 de modificare a Directivei 2006/43/CE privind auditul legal al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 158, 27 mai 2014.
 17. Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V. (2017), The Influence of Pseudo Auditor Rotation on Audit Quality: New Evidence, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11(4), pp. 71–85, doi:10.14453/aabfj.v11i4.6.
 18. Francis, J.R., Michas, P.N. (2013), The Contagion Effect of Low-Quality Audits, *Accounting Review*, 88(2), pp.521-552, DOI: 10.2308/accr-50322.
 19. Garcia-Blandon, J., Argiles-Bosch, J.M. (2018), Audit partner industry specialization and audit quality: Evidence from Spain, *Int J Audit.*, 22, pp. 98–108. <https://doi.org/10.1111/ijau.12107>.
 20. Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A. (2015), Auditor tenure and audit quality in Spanish state-owned foundations, *Spanish Accounting Review*, 18(2), pp. 115-126.
 21. IAESB, *About IAESB*, disponibil la <https://www.iaesb.org/about-iaesb>, accesat pe 11.10.2018
 22. IAESB (2017) , *Handbook of International Education Pronouncements*, 2017 Edition, disponibil la <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2017-Handbook-of-International-Education-Pronouncements.PDF>, accesat în 10.05. 2018.
 23. IES 8, Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements (Revised), pp. 98-111, disponibil la <https://www.ifac.org/publications-resources/ies-8-professional-competence-engagement-partners-responsible-audits-financ-0>, accesat în 15 mai 2018.
 24. Khasharmeh, H., & Desoky, A.M. (2018), Does the provision of non-audit services affect auditor independence and audit quality? Evidence from Bahrain, *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 14(1), pp. 25–55, <https://doi.org/10.21315/aamjaf2018.14.1.2>.
 25. Krishnan, J. (1994). Auditor switching and conservatism. *The Accounting Review*, 69(1), pp. 200–215.
 26. Lobo, G.J, Paugam, L, Casta, J.F. (2017), The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests, *Contemporary Accounting Research*, 34(1), pp. 118-153, DOI: 10.1111/1911-3846.12244.
 27. Löhlein, L., (2016), From peer review to PCAOB inspections: regulating for audit quality in the U.S. *Journal of Accounting Literature*, 36, pp. 28-47, DOI: 10.1016/j.acclit.2016.05.002.
 28. Mala, R., & Chand, P. (2015), Judgment and decision-making research in auditing and accounting: Future research implications of person, task, and environment perspective, *Accounting Perspectives*, 14(1), pp. 1-50. DOI: 10.1111/1911-3838.12040.
 29. Mansouri, A., Pirayesh, R. and Salehi, M. (2009), Audit Competence and Audit Quality: Case in Emerging Economy. *International Journal of*

- Business and Management*, 4(17), pp. 17-25.
<https://doi.org/10.5539/ijbm.v4n2p17>.
30. PCAOB, Strategic Plan 2018-2022. Draft for Comment, disponibil la <https://pcaobus.org/Pages/PCAOB-Strategic-Plan-2018-2022.aspx>, accesat la 1.11.2018.
31. Regulamentul (UE) nr. 537/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public și de abrogare a Deciziei 2005/909/CE a Comisiei, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32014R0537>, accesat în 10 octombrie 2018.
32. The Sarbanes-Oxley Act of 2002 (SOX), (Pub.L. 107-204, 116 Stat. 745, enacted July 30, 2002), disponibil la https://pcaobus.org/About/History/Documents/PDFs/Sarbanes_Oxley_Act_of_2002.pdf, accesat în 15 noiembrie 2018.
33. Yan, H., Xie, S. (2016), How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market, *China Journal of Accounting Research*, 9(4), pp. 305-319, DOI: 10.1016/j.cjar.2016.09.001.
34. Wang, C., Dou, H. (2015), Does the transformation of accounting firms' organizational form improve audit quality? Evidence from China, *China Journal of Accounting Research*, 8(4), pp. 279-293.
35. Wedemeyer, P. D. (2010), A discussion of auditor judgment as the critical component in audit quality – A practitioner's perspective, *International Journal of Disclosure and Governance*, 7(4), pp. 320–333.

Contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor: perspectiva auditorului

Prof. univ. J. P. SINGH,

Departamentul de Studii de Management,
Institutul Indian de Tehnologie, Roorkee, India
e-mail: jpsiitr@gmail.com, jatinfdm@iitr.ac.in

Rezumat

O serie de modificări radicale au fost introduse în cadrul contabilității de acoperire (hedge) a riscurilor prin noile standarde de contabilitate IFRS. În special, regimul de eficiență a hedging-ului a fost revizuit complet și înlocuit de un referențial solid, bazat pe principii. Relevanța procedurilor de evaluare calitativă a crescut astfel, făcând ca auditul acestor sarcini să fie extrem de provocator. Declarațiile organismelor de reglementare, care furnizează îndrumare profesională privind problemele de audit a contabilității de acoperire împotriva riscurilor și de eficiență a testelor de audit, nu au reușit să țină pasul cu această tranziție rapidă, sporind astfel complexitatea misiunilor de audit. În prezentul articol, după ce a fost efectuată o scurtă analiză a dispozițiilor curente privind contabilitatea de acoperire a riscurilor și testarea eficacității acesteia, au fost abordate problemele esențiale legate de situația auditorului și de evidențierea bunelor practice de urmat în acest mediu schimbător.

Cuvinte-cheie: IFRS 9, audit, contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor, managementul riscului.

Clasificare JEL: G32, M41, M42

Vă rugăm să citiți acest articol astfel:

Singh, J. P., (2019), Hedge Accounting: An Auditor's Perspective, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 106-113,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/003

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/003>

Data primirii articolelui: 11.01.2019

Data revizuirii: 20.01.2019

Data acceptării: 25.01.2019

1. Introducere

Contabilitatea de acoperire a riscurilor reprezintă un set de proceduri contabile prin care modificările valorilor elementelor acoperite și ale instrumentelor de acoperire (care, în contabilitatea obișnuită, se regăsesc în situațiile privind performanța financiară din diferite perioade contabile) sunt prezentate în contul de profit și pierdere al aceleiași perioade contabile. Acest lucru permite ca strategiile de gestionare a riscurilor ale entităților de acoperire să fie raportate în tandem cu efectele economice ale strategiilor menționate. În cazul în care nu este adoptată o contabilitate de acoperire împotriva riscurilor, elementul acoperit și instrumentul de acoperire sunt considerate obiecte care nu au legătură și, prin urmare, sunt contabilizate pentru fiecare post.

Instrumentele de acoperire a riscului, care sunt, de obicei, instrumente financiare derivate, sunt considerate la valoarea justă prin profit sau pierdere (en: FVTPL) și elementul acoperit este clasificat pe baza naturii sale intrinsece, măsurat și evaluat în consecință. Această posibilă diferență în baza măsurării și evaluării ar putea conduce la denaturări în raportarea impactului variației valorilor elementului acoperit și a instrumentului de acoperire împotriva riscurilor în contul de profit și pierdere. Valorile financiare corespunzătoare ar putea transmite o impresie privind volatilitatea câștigurilor sporite în rândul grupurilor de utilizatori, care nu este justificată de realitatea economică. Dispozițiile privind contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor sunt adoptate pentru a evita această anomalie, permitând entității care recurge la contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor să îndeplinească cerințele bazelor de măsurare sau ale modificărilor de valoare ale elementelor care constituie relația de acoperire împotriva riscurilor. Acest lucru este necesar pentru a asigura o corectă raportare a volatilității veniturilor în sectorul financiar.

Totuși, contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor este permisă doar cu condiția ca garantia să fie eficientă. Astfel, devine necesar ca auditorii să facă apel la eficacitatea *hedging-ului* în auditarea conturilor entităților care adoptă contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor.

Un cadru modernizat de contabilizare a riscurilor a fost introdus prin Standardul Internațional de Raportare Financiară (IFRS) 9 (IASB, 2008, 2012). Noile prevederi au drept scop raționalizarea contabilității și raportarea

pentru acoperirea riscurilor financiare, pentru a oferi o prezentare precisă și sincronizată a strategiilor de gestionare a riscurilor entității în cadrul situațiilor financiare raportate (IFRS Foundation, 2013; Kablan, 2014; McCarroll and Khatri, 2014; Panaretou et al., 2013). Se dorește o corelație mai strânsă între implicațiile economice ale acestor strategii și contabilitatea și raportarea acestora (Chang et al, 2016).

Având în vedere stadiul în care se află noile prevederi, există puține îndrumări profesionale autorizate pentru auditori în contextul evaluării eficacității instrumentelor financiare derivate. Această problemă este considerată a fi esențială din cauza diversității semnificative a situațiilor de acoperire a riscurilor întâlnite în practică, determinate de multiplele componente ale riscului pe care entitatea le-a dorit acoperite, împreună cu diversitatea instrumentelor de acoperire accesibile în acest scop. Ca un corolar, auditorul ar putea adopta o varietate de proceduri pentru testarea eficacității și este puțin probabilă existența unui consens privind criteriile de evaluare a eficienței *hedging-ului* în cadrul acestei relații. În absența unor prevederi standardizate, practicile individuale ar putea avea întărietate în cadrul misiunilor de audit. De exemplu, dacă o posibilitate de măsurare a corelației este pe deplin adekvată pentru a fi considerată ca factor determinant al eficacității și dacă gradul de corelație care poate fi interpretat ca fiind o dovdă adekvată pentru aceasta, atunci această chestiune poate reprezenta o problemă de dezbatere.

Puținele prevederi sintetizate în acest domeniu au ca rezultat experiența personală și judecata profesională care constituie piatra de temelie a deciziilor de audit. În domeniul pre-IFRS 9, percepția copleșitoare în rândul utilizatorilor și auditorilor a fost că testelete cantitative au fost atât necesare, cât și suficiente pentru stabilirea eficienței *hedging-ului*. Astfel de teste ar putea lua forma unei analize de compensare a variației cursului de schimb al dolarului, o analiză de corelație și regresie sau variante ale acestora (Althoff & Finnerty, 2001; Canabarro, 1999; Ederington, 1979; Finnerty & Dwight, 2002; Franckle 1980; Kalotay and Abreo 2001; Kawaller & Koch , 2000; Royall, 2001).

Cu toate acestea, noile prevederi privind contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor au introdus schimbări profunde și consistente. Cerința cantitativă a regulii "80/125" a fost eliminată și înlocuită cu un set de criterii bazate pe principii. Nu este prescris nici un interval numeric de eficacitate. Standardul revizuit impune

existența unei relații economice între instrumentul de acoperire și elementul acoperit, cu un risc de creditare care nu domină această relație și o rată de acoperire adecvată, care desemnează acoperirea riscului pentru stabilirea eficienței *hedging-ului*. Cu toate acestea, dacă ineficiența se reflectă în mod constant într-un *hedging*, continuitatea / susținerea relației economice și veridicitatea raportului de acoperire trebuie să fie stabilite fără echivoc de către entitate.

Este relevant să se menționeze faptul că IAS 39 (care precede IFRS 9) nu conținea nicio prevedere explicită privind prescrierea unei linii directoare pentru evaluarea eficienței relațiilor de acoperire împotriva riscurilor. Indicatorul asociat regulii "80/125" își datorează originea sa modului de percepție a legăturii dintre "eficacitatea ridicată" și "corelația mare", această legătură fiind în general interpretată drept regula 80/125 în științele sociale (Swad, 1995; Lipe, 1996).

2. Noul referențial privind acoperirea cu eficacitate împotriva riscurilor: un rezumat

Mai multe modificări fundamentale au fost introduse de noile standarde în cadrul contabilității de acoperire a riscurilor, în general, și în mod special în ceea ce privește testarea eficacității. În contextul actual, cele mai importante caracteristici ale acestor standarde prevăd (Althoff et al, 2014; BDO, 2014; Deloitte, 2013; Du Plooy et al, 2014; KPMG, 2013; PwC, 2013):

- adoptarea unei evaluări a eficacității pe bază de principii, în loc de recomandarea criteriului 80/125 la sută;
- înlăuirea cerinței de evaluare prospectivă și retrospectivă a eficacității prin evaluare pe o bază prospectivă la începutul fiecărei perioade de acoperire; și
- o mai mare autonomie față de entitate în demonstrarea eficienței acoperirii.

Următoarele trei criterii de evaluare a eficienței acoperirii riscului sunt propuse în contextul unei relații de acoperire împotriva riscurilor:

- constituenții relației de acoperire trebuie să aibă o relație economică care poate fi susținută fie prin teste calitative sau cantitative, fie prin ambele;

- modificările de valoare provenite din relația economică dintre constituenții de acoperire nu trebuie să fie dominate de efectele riscului de credit (Zoltan, 2016);
- raportul de acoperire împotriva riscurilor, care este utilizat pentru desemnarea și descrierea relației de acoperire împotriva riscurilor în contextul contabilității de acoperire, este același cu raportul bazat pe volumul fizic real adoptat de entitatea raportoare a constituenților acoperirii.

3. Evaluarea eficienței acoperirii riscului: unele caracteristici esențiale

Mișcările în direcții opuse ale proceselor de formare a prețului elementelor care stau la baza relației de acoperire a riscurilor ca răspuns la impactul economic cauzal al stimulului de risc s-ar putea constitui ca o dovadă puternică a existenței unei relații economice. Existenta unei relații statistiche nu poate, unilateral, să fie concluzionată privind manifestarea unei astfel de relații cauzale. Cu toate acestea, o corelație inversă puternică ar susține categoric o astfel de conexiune cauzală.

Autoritățile de reglementare au păstrat paradigmă anterioară de a nu recomanda nicio metodologie specifică pentru stabilirea unei associații economice cauzale, ceea ce face ca rolul auditorilor să fie deosebit de precar. În virtutea judecății și abilităților lor, auditorii trebuie să se asigure că metoda captează esența relației de acoperire. Rezultatele cantitative adecvate ar confirma invariabil inferențele calitative, mai ales în cazurile limită (Deloitte, 2012, Ernst & Young, 2011, 2014a, b, c).

În cazul în care termenii esențiali ai elementelor constitutive ale relației de acoperire sunt corelați și derivatul are o valoare justă zero la momentul creării unui *hedging*, o deducere primară a unei relații economice ar părea justificată cu un raport de acoperire de 1: 1. Cu toate acestea, trebuie făcută o analiză a factorilor care contribuie la ineficiența acoperirii, dacă este cazul. Ar fi suficient, în general, să se efectueze o evaluare calitativă. Pe de altă parte, dacă termenii esențiali nu sunt în întregime potriviti, dar pe aproape, ar putea fi adecvat să se coroboreze rezultatele calitative prin teste numerice sau statistice. În astfel de situații, judecata profesională ar impune necesitatea și

amploarea validării cantitative necesare. În special, rezultatele cantitative pot fi valoroase pentru a demonstra că există o relație economică adekvată, în ciuda nepotrivirii critice a termenilor. Rezultatele testului numeric și / sau statistic pot furniza, de asemenea, dovada adecvării raportului de acoperire a riscurilor adoptat în relația de acoperire împotriva riscurilor.

Dacă există o nepotrivire considerabilă între termenii de bază ai componentelor relației de acoperire a riscului, dar derivatul are aceleași caracteristici sau caracteristici conexe, ar putea fi necesar să se ofere o justificare calitativă a existenței unei relații economice și a raportului de acoperire împotriva riscurilor printr-o evaluare numerică completă și / sau evidențe statistice. Abilitatea profesională, perseverența și judecata profesională ale auditorului sunt necesare în astfel de situații.

Cu toate acestea, utilizarea regulii "80/125" nu mai este obligatorie. Cu o justificare suficientă, un echilibru mai mic poate fi acceptat ca o dovedă concluzionată a existenței unei eficacități ridicate. Este esențial să se realizeze o analiză a ineficienței actuale și potențiale a *hedging-ului* și o identificare a factorilor care contribuie la aceasta, de ex. riscul de credit, riscul asociat documentației complete și adekvate.

Cea de-a doua condiție pentru eficiența *hedging-ului* este ca modificările de valoare ale constituentilor relației de acoperire, care provin din relația de cauzalitate economică, să nu fie dominate de modificările de preț, care sunt o consecință a impactului riscului de credit. În acest scop, riscul de credit ar putea include riscul de credit al (i) uneia dintre componente de acoperire împotriva riscurilor sau ambele și (ii) al entității de acoperire împotriva riscurilor, precum și contrapartida.

În contextul acestei prevederi, auditorul trebuie să își exercite discreția sub două aspecte. În primul rând, este obligat să identifice și să autentifice modificările valorii elementelor constitutive de acoperire datorate factorilor de piață (riscuri acoperite) și celor datorate impactului riscului de credit. Ulterior, trebuie să evaluateze dacă variația valorii datorată influenței riscului de credit "domină" modificările de valoare datorate riscului acoperit.

În general, evaluarea efectului riscului de credit are forma unei aprecieri calitative. Entitățile au, în general, politici de gestionare a riscurilor care descriu în mod detaliat limitele de risc pentru contrapărți, precum și

procedurile care urmează să fie puse în aplicare pentru monitorizarea periodică a bonității acestor părți. În cazul în care bonitatea de creditare a unei părți ar scădea în mod semnificativ, atunci ar fi prevăzută inițierea unor măsuri corective adecvate. Uneori este necesar să se recurgă la simularea numerică și / sau la abordările statistice, de ex. pentru factorii izolați care contribuie la obținerea unor compensări reduse ale anumitor acoperiri (*hedge-uri*), precum și la evaluarea gradului de influență al factorilor.

Raportul dintre cantitățile fizice ale elementelor constitutive ale acoperirii împotriva riscurilor este denumit *raportul de acoperire împotriva riscurilor*.

Raportul optim de acoperire a riscului corespunde unei minime variații ale portofoliului cuprinzând componentele de acoperire împotriva riscurilor, adică elementul acoperit și instrumentul de acoperire împotriva riscurilor. Raportul ia valoarea 1:1 în cazul în care riscul acoperit și instrumentul de acoperire sunt perfect corelate. În general, raportul de acoperire a riscurilor depinde de covarianța proceselor stocastice asociate prețului elementelor care constituie acoperirea.

Cea de-a treia recomandare privind eficiența *hedging-ului* impune ca rata de acoperire utilizată implicit în cadrul contabilității de acoperire a riscurilor adoptată de entitate să fie aceeași cu cea aplicată efectiv pentru inițierea acoperirii. Cu toate acestea, se subliniază faptul că standardul insistă doar asupra egalității "raportului de acoperire", dar nu impune ca:

- "gradul de acoperire" să fie identic în ambele contexte;
- rata de acoperire să fie aleasă astfel încât să minimizeze eficacitatea; și
- metodologia sau modelul prescris să fie utilizate pentru calcularea raportului randamentului.

Din cele precizate, rezultă că standardul recunoaște că nu există o soluție "corectă" și, ca atare, autoritățile de reglementare consideră că atât conducerea, cât și auditorii entității sunt cei mai indicați în vederea rezolvării acestei chestiuni.

Standardul nu prevede un "instrument perfect pentru acoperirea riscurilor – *hedge*". Dacă este posibil să apară dezechilibre în acoperirea riscurilor din cauza prevederilor standardizate ale contractelor asociate instrumentului derivat utilizat pentru acoperirea riscurilor, acoperirea riscurilor ar susține foarte mult acest

mandate în absența altor dovezi care să indice o inferență contrară.

Testarea retrospectivă a eficienței acoperirii riscului a fost eliminată. Evaluarea eficienței acoperirii trebuie să fie efectuată la începutul acoperirii și, ulterior, pentru fiecare perioadă imediat următoare de raportare, la începutul acestei perioade.

Cu toate acestea, măsurarea și recunoașterea ineficienței acoperirii de către entitățile care adoptă o contabilitate de acoperire a riscurilor sunt încă cerute, ca și în reglementările anterioare. În acest context, măsurarea eficienței *hedging-ului* este diferită de testarea eficienței speculative. În timp ce evaluarea eficacității privește evaluarea admiterii raportului de acoperire împotriva riscurilor la nivelul relației de *hedge*, recunoașterea se referă doar la modalitatea de contabilizare ulterioară a relației de *hedge*. Astfel, în cazul în care relația de acoperire este validă, iar entitatea raportoare alege să adopte o contabilitate de acoperire împotriva riscurilor, atunci aceasta trebuie să măsoare și să recunoască imediat ineficiența *hedging-ului* în contul de profit și pierdere (cu excepția unui sub-*hedging* la nivelul fluxului de numerar). Dispozițiile referitoare la criteriile de eligibilitate au suferit schimbări radicale, în timp ce prevederile privind măsurarea ulterioară și recunoașterea ineficienței acoperirii rămân neschimbate substanțial.

În mod similar, există o cerință contabilă suplimentară de a recunoaște și de a măsura ineficiența rezultată din influența riscului de credit, pentru a determina valoarea ineficienței acoperirii care trebuie recunoscută în contul de profit și pierdere. Din nou, această măsurare a ineficienței este o cerință suplimentară și ulterioară determinării impactului modificărilor riscului de credit, în scopul verificării testului de "dominație" al eficacității speculative. Utilizarea testului este necesară pentru evaluarea îndeplinirii criteriilor de drept în ceea ce privește utilizarea contabilității de acoperire împotriva riscurilor.

4. Evaluarea eficienței *hedging-ului*: perspectiva auditorului

Trebuie subliniat faptul că utilizarea auditului în mediul contabilității de acoperire a riscurilor este extrem de complexă, întrucât astfel de proceduri contabile permit entităților să amâne recunoașterea câștigurilor și a

pierderilor legate de relația de acoperire împotriva riscurilor, ceea ce solicită o atenție sporită din partea auditorului. Acest lucru se întâmplă deoarece, în cazul în care, în anii următori, se constată că un client de audit a amânat în mod necorespunzător câștigurile / pierderile, din cauza utilizării contabilității de acoperire împotriva riscurilor, pot rezulta denaturări semnificative.

La început, clasificarea unui set de tranzacții ca fiind o relație de acoperire implică exercitarea prudentei și a raționamentului profesional. Acest fapt trebuie să se fundamenteze pe o evaluare obiectivă a câtorva factori care ar putea include, dar nu se limitează la: (i) motivația și intenția care stă la baza tranzacției în momentul inițierii; (ii) incertitudinea, dacă există, încorporată în expunerea presupusă a fi acoperită; și (iii) corelația dintre acoperirea riscului și expunerea asociată.

În contextul evaluării eficienței *hedging-ului*, nu trebuie urmărită neapărat perspectiva conducerii. În timp ce conducerea entității poate fi înclinată să atribuie o anumită ponderare posibilității unor randamente pozitive care apar ca produse secundare ale strategiilor de gestionare a riscurilor, analiza auditorului se va concentra în întregime pe efectele de diminuare a riscului. În consecință, poate fi oportun ca, în cele mai multe situații, auditorul să efectueze o evaluare a riscului independent de opinia conducerii.

În timp ce "eficiența *hedging-ului*" rămâne în continuare premisa principală pentru ca entitățile să utilizeze contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor, între declarațiile privind auditul acestora sunt puține care oferă o sferă de acțiune profundă pentru exercitarea unei judecăți profesionale și cu discreție de către auditor. În timp ce există mai multe teste cantitative ale eficienței *hedging-ului*, filosofia fundamentală a majorității acestora are în vedere relația negativă dintre schimbările de valoare ale elementelor care constituie acoperirea. Cu toate acestea, în ce măsură aceste metode servesc drept proceduri de audit fiabile rămâne încă o incertitudine, având în vedere diferențele puncte de vedere formulate până acum. În plus, standardele rămân fără răspunsuri cu privire la alegerea metodelor, precum și la rezultatele testului ales pentru deducerea unei eficiențe ridicate.

Mandatul auditorului va începe invariabil cu revizuirea calculelor, modelelor și documentației clientului. Rezultatul unor astfel de exerciții de "revizuire" i-ar permite să formuleze etapele viitoare de urmat în procesul de evaluare a eficacității strategiilor de *hedging*.

ale entității. Ar fi imperativ ca auditorul să examineze cu atenție sistemele relevante de informare și raportare în organizarea clientului, experiența și expertiza personalului clientului pe pietele financiare, precum și înțelegerea și tratarea diverselor instrumente utilizate în acoperirea riscurilor.

O strategie valoroasă, care nu numai că găsește treptat acceptare în rândul firmelor de audit, dar și devine recomandabilă în contextul creșterii complexității afacerilor și a varietății relațiilor de acoperire a riscurilor, constă în angajarea de specialiști în domenii specifice de audit. Angajarea acestor specialiști și utilizarea expertizei acestora vor îmbunătății, fără îndoială, calitatea misiunilor de audit. În plus, auditorii ar putea recurge la declarațiile și practicile PCAOB din SUA, impuse companiilor americane de audit pentru îndrumarea misiunilor, însă aceste practici rămân încă destul de sensibile.

Deși factorul esențial pentru evaluarea eligibilității utilizării contabilității de acoperire rămâne, fără îndoială, eficacitatea acoperirii riscului, mai mulți factori ar facilita o astfel de inferență de către auditor, de ex. identificarea fără ambiguitate a poziției sau elementului acoperit, identificarea componentelor de acoperire împotriva riscurilor și, de asemenea, a intenției conducerii în documentația de acoperire împotriva riscurilor, continuitatea preconizată a eficienței *hedging*-ului etc.

După cum s-a menționat anterior, standardele nu prevăd o acoperire perfectă. Ca atare, o identificare specifică unu-la-unu a instrumentului de acoperire împotriva riscurilor cu elementul sau poziția acoperită nu este prevăzută și nici nu trebuie documentată suplimentar de către auditori. În plus, existența unui grad ridicat de corelare inversă ar fi o dovedă puternică, deși ar putea exista situații în care evaluările calitative sunt suficiente. Situația, în esență, trebuie tratată de la caz la caz, cu o diligentă profesională, în special prin introducerea noilor criterii de eficacitate subiectivă.

În primul rând, auditorii ar trebui să analizeze aspectele calitative ale relației de acoperire împotriva riscurilor, în special caracteristicile produselor utilizate pentru acoperirea împotriva expunerilor la risc. Pașii ulteriori ar fi determinați, în mare măsură, de natura relației de acoperire, de mediul de control intern al clientului, precum și de setul și experiența profesională a auditorului. Informații valoroase pot fi obținute de la experții tehnici ai entității cu privire la aspecte operaționale importante și complexe, deși încrederea în

acestea ar trebui să se bazeze pe scepticism profesional, o coroborare completă și o diligență profundată.

Cu toate acestea, dacă auditorul decide să accepte utilizarea de către entitate a unei măsuri cantitative bazate pe corelare, atunci trebuie evaluate două aspecte esențiale:

- (i) gradul de adekvare al intervalului acceptabil de corelare adoptat de conducerea entității în contextul naturii elementelor acoperite. Se subliniază faptul că intervalul acceptabil ar depinde de natura elementului acoperit, adică dacă acesta reprezintă un portofoliu de active sau pasive, ori o tranzacție, ori rate de dobândă, ori tranzacții valutare.
- (ii) gradul de adekvare al perioadelor de timp care au fost luate în considerare la evaluarea corelației. Posibilele alternative ar fi reprezentate de acoperirea perioadelor viitoare până la expirarea contractelor acoperite, în cursul exercițiului finanțiar curent sau între acestea. Auditorul trebuie să evalueze dacă termenul selectat de conducerea entității este în concordanță cu obiectivul preconizat al relației de acoperire împotriva riscurilor.

Profunzimea misiunii de audit va fi, ca de obicei, dictată de aspectele legate de pragul de semnificație asociat relației de acoperire a riscurilor, în contextul dimensiunilor globale ale afacerilor dezvoltate de către entitate, de relația și experienței auditorului cu clientul și, probabil, cel mai important, de controalele interne pe care le are clientul.

Angajamentul de audit ar fi în esență incomplet fără o revizuire exhaustivă a documentației de acoperire a riscurilor. Acest lucru este absolut necesar, deoarece documentația completă, precisă și cuprinzătoare este o premisă fundamentală pentru utilizarea contabilității de acoperire împotriva riscurilor. Auditorul trebuie să se asigure că acest mandat este îndeplinit în mod fidel.

O altă problemă importantă, care solicită luarea deciziilor de către auditor, o reprezintă necesitatea sau nu a evaluării influenței (compensare a riscului) altor instrumente utilizate în cadrul entității, ca parte a evaluării eficienței acoperirii. Nivelul la care diminuarea riscului clientului trebuie evaluat de către auditor este, de asemenea, relevant pentru angajamentul de audit. În general, riscul luat în considerare ar fi cel de la nivelul entității, cu accent pe tranzacția specifică în contextul căreia raportul de acoperire este în curs de examinare.

Concluzii

Este incontestabil faptul că auditul la nivelul contabilității relațiilor de acoperire a riscurilor expune auditorul la un risc de audit mai mare în raport cu auditul situațiilor în care componentele de acoperire împotriva riscurilor sunt înregistrate cu exactitate în contabilitatea de tipul *mark-to-market*. Situația este agravată și de absența recomandărilor din declarațiile sau standardele profesionale, în special în contextul noului cadru de contabilizare a operațiunilor de acoperire împotriva riscurilor, complet revizuit. În aceste circumstanțe, auditorul are, într-adevăr, puține opțiuni, adică să se bazeze pe abilitățile, judecata și experiența sa profesională. Este inutile să mai spunem că rolul unei analize meticuloase poate fi cu greu exagerat în această situație. Este pertinent să subliniem, în acest moment, că noul cadru de evaluare a eficacității *hedging*-ului permite o formulă puternică bazată pe principii de testare, care este semnificativ mai accesibilă evaluării calitative față de cea din cadrul precedent, care a fost literalmente dominat de testul "80/125".

În contextul testării eficienței acoperirii împotriva riscurilor, angajamentul de audit ar consta, în mod invariabil, într-o revizuire a aspectelor calitative ale relației de acoperire împotriva riscurilor, a naturii produselor utilizate pentru acoperirea împotriva expunerilor suport și a mediului de control intern al clientului. O revizuire cuprinzătoare a documentației de

acoperire a riscurilor este, de asemenea, imperativă și indispensabilă. În cazul în care auditorul prezintă dovezi cantitative pentru a justifica eficiența *hedging*-ului, trebuie luată în considerare și necesitatea examinării modelelor de bază, a valorilor de intrare ale parametrilor și ale perioadelor incluse în modele, dar și a calculelor. Pot exista, de asemenea, situații în care auditorul poate, pe baza raționamentului profesional, să adopte proceduri cantitative de evaluare.

Cel mai important, pe parcursul angajamentului de audit, auditorul nu trebuie să treacă cu vederea faptul că perspectivele de acoperire a riscului pot varia în funcție de client și de auditor. Pentru client, strategia de acoperire a riscurilor se poate traduce într-un compromis risc / câștig, în timp ce auditorul o va vedea pur și simplu în contextul diminuării sau al gestionării riscului. O altă precizare este că pot exista o serie de strategii de acoperire a riscurilor, cum ar fi acoperirea riscurilor de portofoliu, acoperirea dinamică etc., care nu sunt incluse în mod întrinsec în cadrul contabilității de acoperire a riscurilor. În concluzie, se justifică reafirmarea faptului că auditorul trebuie să fie suficient de vigilent în îndeplinirea funcțiilor de audit în care o amânare a recunoașterii câștigurilor și a pierderilor a fost efectuată prin contabilitatea de acoperire a riscurilor, având în vedere mai mulți factori de risc de audit suplimentari prezentați mai înainte.

BIBLIOGRAFIE

1. Althoff, John M. and Finnerty, John D. (2001). "Testing Hedge Effectiveness", FAS 133 and the New Derivatives Accounting Landscape, *Institutional Investor*, New York, Fall 2001, pp. 44 – 51.
2. Althoff, John M., Halterman, S. and Lee Y.B. (2014). "Accounting for hedging activities, IASB new general hedge accounting requirements", PwC. Retrieved from http://www.pwc.com/en_US/us/cfodirect/assets/pdf/dataline/dataline-2014-03-accounting-for-hedging-activities.pdf
3. BDO (2014). "Need to Know Hedge Accounting". Retrieved from <http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/>
4. Canabarro, Eduardo (1999). "A Note on the Assessment of Hedge Effectiveness Using the Dollar Offset Ratio Under FAS 133", *Research Report*, Goldman Sachs & Co., New York, June 1999.
5. Chang, Hye Sun, Donohoe, Michael and Sougiannis, Theodore (2016). "Do analysts understand the economic and reporting complexities of derivatives?", *Journal of Accounting and Economics*, Vol 61, pp. 584–604. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.07.005>
6. Deloitte (2012). "A Closer Look: Assessing hedge effectiveness under IFRS 9". Retrieved from <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/A%20Closer%20Look%203.pdf>
7. Deloitte (2013). "Need to Know – Hedge accounting reforms: A closer reflection of risk management". Retrieved from <http://www.deloitte.com>

- com/assets/Dcom-UnitedKingdom/Local%20Assets/Documents/Services/Audit/Accounting%20and%20Payroll%20Solutions/uk-audit-hedge-accounting-reforms.pdf
8. Du Plooy, C., De Vries, K.J. and Fromont, A. (2014). "IFRS 9 Hedging. Was it Worth the Wait?", *TMI Treasury Management International*, Vol. 222, pp. 33-36.
 9. Ederington, Louis H. (1979). "The Hedging Performance of the New Futures Markets", *Journal of Finance*, Vol. 34, pp. 157-170.
 10. Ernst & Young (2011). "Hedge accounting under IFRS 9 – a closer look at the changes and challenges". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_a_closer_look_at_the_changes_and_challenges/\\$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_a_closer_look_at_the_changes_and_challenges/$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf)
 11. Ernst & Young (2014a). "Hedge accounting under IFRS 9". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Hedge_accounting_under_IFRS_9/\\$File/Applying_Hedging_Feb2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Hedge_accounting_under_IFRS_9/$File/Applying_Hedging_Feb2014.pdf)
 12. Ernst & Young (2014b). "IASB sets 2018 effective date for IFRS 9, FASB scales back scope of its insurance project". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Insurance-Accounting-Alert/\\$File/EY-IASB-sets-2018-effective-date-for-IFRS-9-FASB-scales-back-scope-of-its-insurance-project.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Insurance-Accounting-Alert/$File/EY-IASB-sets-2018-effective-date-for-IFRS-9-FASB-scales-back-scope-of-its-insurance-project.pdf)
 13. Ernst & Young (2014c). International GAAP 2014, Hoboken.
 14. Finnerty, John D. and Grant Dwight (2002). "Alternative Approaches to Testing Hedge Effectiveness under SFAS No 133", *Accounting Horizons*, Vol. 6(2), pp. 95-108.
 15. Franckle, C.T. (1980). "The hedging performance of the new futures markets", Comment, *Journal of Finance*, Vol. 35, pp. 1273-1279.
 16. IASB (International Accounting Standards Board) (2008). Discussion Paper Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments. Retrieved from <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Discussion-Paper-and-Comment>
 17. IASB (International Accounting Standards Board) (2012). "Hedge Accounting General Questions". Retrieved from <http://www.ifrs.org>
 18. IFRS Foundation (2013). "IFRS 9 Financial Instruments (Hedge Accounting and amendments to IFRS 9, IFRS 7 and IAS 39)". Retrieved from <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Phase-III-Hedge-accounting/Documents/IFRS-9-FI-Project-Summary-November-2013.pdf>
 19. Kablan, A. (2014). "Financial Risk Management and Hedge Accounting", in Ü. Hacioglu, H. Dincer (Eds.), *Managerial Issues in Finance and Banking: A Strategic Approach to Competitiveness*, Springer, New York, pp. 99-109.
 20. Kalotay, Andrew and Abreo, Leslie (2001). "Testing Hedge Effectiveness for FAS 133: The Volatility Reduction Measure", *Journal of Applied Corporate Finance* Vol. 13, Winter 2001, pp. 93-99.
 21. Kawaller, Ira G. and Koch, Paul D. (2000). "Meeting the 'Highly Effective Expectation' Criterion for Hedge Accounting", *Journal of Derivatives*, Vol. 7, pp. 79-87.
 22. KPMG (2013). "First Impressions: IFRS 9 (2013) – Hedge accounting and transition". Retrieved from <http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Newsletters/First-Impressions/Documents/First-Impressions-O-1312-IFRS9-Hedge-accounting-and-transition.pdf>
 23. Lipe, Robert C. (1996). "Current Accounting Projects", Presentation at the 1996 Twenty-Fourth Annual National Conference on Current SEC Developments, Office of the Chief Accountant, U.S. Securities and Exchange Commission.
 24. McCarroll, J. and Khatri, G. R. (2014). "Aligning hedge accounting with risk management", *Financial Reporting – Accountancy Ireland*, Vol. 46(2S), April 2014, pp. 36-38.
 25. Panaretou, A., Shackleton, M. and Taylor, P. A. (2013). "Corporate Risk Management and Hedge Accounting", *Contemporary Accounting Research*, Vol. 30(1), Spring 2013, pp. 116-139.

-
26. PwC (2013). "Practical guide: General hedge accounting". Retrieved from <http://www.pwc.com.au/assurance/ifrs/assets/Practical-Guide-General-Hedge-Accounting-Mar14.pdf>
27. Royall, Robert L. (2001). "Use of Regression in Assessing Hedge Effectiveness", FAS 133 and the New Derivatives Accounting Landscape, *Institutional Investor*, New York, NY, Fall 2001, pp. 52–61.
28. Swad, Stephen M. (1995), "Accounting and Disclosures for Derivatives", Presentation at the 1995 Twenty Second Annual National Conference on Current SEC Developments, Office of the Chief Accountant, US Securities & Exchange Commission.
29. Zoltán Novotny-Farkas, (2016). "The Interaction of the IFRS 9 Expected Loss Approach with Supervisory Rules and Implications for Financial Stability", *Accounting in Europe*, Vol. 13, Issue 2, pp. 197-227, Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/17449480.2016.1210180>

Prudență versus credibilitatea informațiilor. O analiză formală comparativă între reglementările românești și IFRS

Drd. Claudia Cătălina CIOCAN,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
e-mail: ciocan_claudia_catalina@yahoo.com

REZUMAT

Pornind de la controversata influență pe care prudența o poate avea asupra credibilității informațiilor oferite de contabilitate și de la faptul că există viziuni diferite ale sistemelor contabile existente pe plan mondial asupra acestui concept, cercetarea de față își propune să analizeze nivelul de convergență formală dintre reglementările contabile din România și Standardele Internaționale de Raportare Financiară cu privire la aplicarea prudentei. În acest sens, s-au avut în vedere dispozițiile privind provizioanele, imobilizările, stocurile și creațele, cu accent pe amortizarea imobilizărilor și pe ajustările pentru deprecierie, acestea fiind considerate reprezentative pentru aplicarea prudentei în contabilitate. Utilizând coeficientii lui Jaccard, lucrarea compară dispozițiile normelor în vigoare cuprinse în OMFP nr. 1802/2014 cu cele prezentate în următoarele standarde contabile: IAS 16 „Imobilizări corporale”, IAS 36 „Deprecierea activelor”, IAS 38 „Imobilizări necorporale”, IAS 37 „Provizioane, datorii contingente și active contingente”, IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și IFRS 9 „Instrumente financiare”. Rezultatele relevă că gradul cel mai înalt de convergență este înregistrat pentru cazul provizioanelor, iar cel mai scăzut în cazul activelor financiare. De asemenea, dispozițiile care vizează amortizarea și deprecierea prezentate în OMFP 1802/2014 sunt diferite în mod semnificativ față de cele prezentate în IFRS.

Cuvinte-cheie: reglementări contabile românești, IFRS, similitudine, convergență, politici contabile

Clasificare JEL: M41, M48

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Ciocan, C.C. (2019), Prudence vs. Credibility. A Formal Comparative Analysis between Romanian Accounting Regulations and IFRS, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 114-123,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/004

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/004>

Data primirii articolului: 29.10.2018

Data revizuirii: 7.11.2018

Data acceptării: 13.11.2018

Introducere

Globalizarea a cunoscut o intensificare fără precedent în ultimii ani, fiind considerată poate, cel mai important proces economic care a marcat sfârșitul de mileniu. După aproape 50 de ani în care au coexistat „trei lumi diferite”: țările cu economie de piață dezvoltată, cele cu economie în curs de dezvoltare și cele cu un sistem economic hipercentralizat, aceste lumi s-au apropiat, barierele dintre ele reducându-se. Economiile lor naționale au devenit din ce în ce mai legate între ele în cadrul sistemului economic internațional și s-a ajuns treptat la un sistem economic mondial, unde interdependența economică dintre țări este considerată un element esențial (Olaru and Olaru, 2009). În plan contabil, cele două sisteme de contabilitate dominante, sistemul anglo-saxon și cel continental, au exercitat o influență puternică asupra sistemelor contabile naționale care prezintau diferențe semnificative, ceea ce a generat numeroase preocupări pentru a le putea apropia și a ajunge la un cadru unic de raportare. În aceste condiții a devenit necesară armonizarea contabilă internațională, aceasta având drept scop eliminarea diferențelor în materie de raportare dintre țări, fiind cerută din ce în ce mai mult de investitorii, în special de cei străini care aveau nevoie să compare oportunitățile plasării capitalului după criterii echivalente. Declanșarea procesului de convergență contabilă internațională a avut loc în octombrie 2002, când FASB și IASB au anunțat semnarea unui memorandum de înțelegere (*Memorandum of Understanding*), intitulat *Norwalk Agreement*, act ce va rămâne în istoria contabilității internaționale drept un compromis realizat în scopul adoptării unor soluții compatibile pentru problemele ce vizează tratamentele contabile (Dima Cristea and Șărămăt, 2011, p. 3).

În contextul economiei actuale luarea deciziilor de către utilizatori este dependentă de calitatea și cantitatea de informație oferită de companii. Totodată, informația contabilă este rezultatul procesării datelor contabile primare de către profesioniștii din domeniu și astfel, prin simplul fapt că este manipulată de caracterul uman, este supusă unui grad mare de subiectivitate. Atunci când facem referire la subiectivism în contabilitate trebuie să avem în vedere aplicarea principiului prudentei. Acesta impune ca informația contabilă să fie pesimistă, să prezinte o imagine mai rea decât există în realitate, să ignore câștigurile nerealizate și creșterile pe seama activelor și să ia în calcul pierderile și creșterea valorii

datorilor, fie reale, fie potențiale. Acest concept se regăsește în legislația contabilă a țărilor și urmărește același lucru peste tot: să asigure o marjă de siguranță pentru societate și pentru utilizatorii informațiilor financiare (Toma 2001). Ea induce ideea de protecție juridică în sensul că protejează proprietarul de mâine de o cheltuială ce îi revine proprietarului de azi și evită decapitalizarea firmei, care poate să apară ca răspuns la distribuirea unor beneficii nereale (Horomnea 2013). De asemenea, interzice supraevaluarea activelor și a veniturilor unei societăți și subevaluarea datorilor, cheltuielilor și a capitalurilor proprii și presupune luarea în calcul a pierderilor, riscurilor și deprecierilor eventuale, fără a conduce la crearea de rezerve ascunse sau provizioane supradimensionate.

În vizionea IASB, Cadrul Conceptual pentru pregătirea și prezentarea situațiilor financiare elaborat în 1989 prezinta prudență între caracteristicile calitative ale situațiilor financiare, mai exact drept o componentă a credibilității. Revizuirea acestuia în anii care au urmat, cu accent pe varianta din 2010, a produs o serie de schimbări majore, printre care și excluderea prudentei pe motiv că este în dezacord cu neutralitatea și că nu este o caracteristică universală. Urmărind să eliminate acest inconvenient și totodată să satisfacă cerințele celor care s-au opus eliminării prudentei din Cadrul Conceptual, în versiunea din martie 2018 a Cadrului, Consiliul a reintrodus conceptul de prudentă în strânsă corelație cu neutralitatea: „neutralitatea este susținută de exercitarea prudentei” (pct. 2.16 IASB, 2018), specificând că exercitarea acesteia nu implică existența unei asimetrii informaționale, asimetria nefiind o caracteristică a informațiilor financiare utile. Mihalache (2016) subliniază faptul că prudentă este prezentată în reglementările contabile din Marea Britanie la fel ca în forma din 1989 a Cadrului General Conceptual al IASB, printre cerințele necesare pentru asigurarea credibilității informației financiare.

În vizionea FASB (Consiliul pentru Standarde de Contabilitate Financiară), spre deosebire de IASB, prudentă nu apărea drept o componentă a credibilității, ci era apreciată și necesară în condițiile în care putea fi considerată o reacție la fenomenul de incertitudine care există în sistemul economic.

Sistemul contabil continental, la care s-a raportat pentru mult timp contabilitatea românească, este unul orientat spre fiscalitate și spre utilizarea sectorului bancar în rol de principal finanțator, piețele

financiare fiind încă într-un stadiu incipient. În aceste condiții contabilitatea a fost orientată excesiv către prudență (Bebeșelea, 2016), acest principiu fiind considerat de o importanță vitală și totodată o măsură de precauție pentru creditori.

Pornind de la importanța Standardelor Internaționale de Raportare Financiară propuse de IASB în procesul de armonizare de la nivel internațional și național, am considerat necesară o analiză a modului în care prudența este abordată în referențialului contabil internațional și în reglementările contabile din România, ea fiind un demers premergător în vederea efectuării unei analize a convergenței materiale (*de facto*) cu privire la aplicarea acestui principiu. În acest sens vor fi folosiți coeficienții lui Jaccard, această metodă fiind cea mai utilizată și recomandată în literatura de specialitate internațională deoarece oferă o bază mult mai credibilă pentru evaluare, comparativ cu alte metode existente, pentru analiza gradului de convergență formală (*de jure*) dintre anumite seturi de reglementări (Fontes, Rodrigues, & Craig, 2005, p. 417).

Referindu-ne la Standardele Internaționale de Raportare Financiară, se poate afirma că acestea abordează problema prudentei prin prisma efectelor aplicării sale, exercitată asupra diferitelor elemente cuprinse în situațiile financiare. Ionașcu și Feleagă (1997, p.372) identifică locul prudentei, din punct de vedere operațional, în cadrul procesului de evaluare, mai exact în cadrul evaluării la data închiderii exercițiului financiar, moment prezentat în actualele reglementări naționale (MFP 2014) drept evaluarea la inventar și prezentarea elementelor în bilanț. Dispozițiile românești luate în considerare pentru efectuarea analizei sunt cuprinse în Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1802/2014.

Ne propunem, în cele ce urmează, să prezentăm: stadiul actual al cunoașterii cu privire la analiza convergenței dintre diferite seturi de reglementări (prima secțiune), metodologia aplicată în cadrul studiului întreprins (secțiunea a doua), analiza rezultatelor și identificarea principalilor factori care au condus la apariția diferențelor (secțiunea a treia), precum și concluziile și limitele studiului (ultima secțiune).

1. Sinteza literaturii de specialitate

Literatura de specialitate cu privire la stabilirea gradului de convergență formală între diferite seturi de reglementări are la bază de cele mai multe ori lucrările lui Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996) și cea a lui Fontes et al (2005). Prin intermediul acestei secțiuni urmărim să construim o imagine asupra cercetărilor în domeniul convergenței formale atât la nivelul literaturii de specialitate internaționale, vizând cele mai cunoscute lucrări, cât și la nivelul mediului academic românesc.

O primă lucrare aparținând autorilor Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996) a introdus o metodologie pentru măsurarea armonizării formale între țări, vizând cazul Australiei și al Noii Zeelande. Studiul întreprins implică o comparație a cerințelor aplicabile companiilor listate, vizându-le pe cele legate de prezentarea informațiilor și pe cele legate de măsurare. Cadrul metodologic împarte solicitările standardelor în patru tipuri: tipul 1 (solicitare pentru toate companiile listate), tipul 2 (recomandate sau sugerate), tipul 3 (permise), respectiv tipul 4 (nepermise). Metoda folosită de autori a fost analiza discriminantă multiplă (MDA), scopul acesteia fiind de a măsura nivelul de armonizare formală dintre reglementările celor două țări. Rezultatele studiului au evidențiat utilitatea metodei și au deschis calea pentru mai multe direcții de cercetare. Garrido et al (2002) a dezvoltat o metodologie pentru măsurarea armonizării formale, care ar putea fi folosită pentru a analiza gradul de suprapunere sau de comparabilitate între diferite seturi de reglementări, la momente diferite de timp sau chiar între diferite țări. Autorii au furnizat prin intermediul studiului o metodă de măsurare a progresului IASC referitor la armonizarea formală, bazându-se pe trei stadii istorice de dezvoltare a standardelor: 1973-1988 (stadiul A), 1989-1995 (stadiul B), 1995-prezent (stadiul C). Eșantionul utilizat în cadrul analizei cuprindea tratamentele contabile incluse în Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS), care au suferit modificări de-a lungul existenței IASC (International Accounting Standards Committee), acestea fiind împărțite în patru categorii, într-o manieră similară cu metodologia aplicată de Rahman, Perera and Ganeshanandam, 1996, după cum urmează: „solicit”, „de referință”, „permis”, și „interzis”. Rezultatele au fost obținute prin intermediul metodei distanței euclidiene și indică faptul că IASC a înregistrat

progrese semnificative în ceea ce privește comparabilitatea informațiilor financiare.

Fontes et al (2005) urmăresc în studiul întreprins comparația dintre un set prestabilit de standarde naționale de contabilitate (pentru cazul Portugaliei) și IAS/IFRS. Autorii au propus trei metode pentru măsurarea armonizării formale, anume: distanța euclidiană, coeficienții lui Jaccard și coeficienții lui Spearman. Eșantionul analizat cuprindea o serie de cerințe de natură contabilă cuprinse în IAS/IFRS, iar rezultatele au indicat un grad ridicat de convergență între standardele portugheze și cele internaționale. În urma aplicării tuturor metodelor, pentru măsurarea armonizării formale recomandarea autorilor a fost de a utiliza coeficienții lui Jaccard pe motiv că această metodă oferă o bază mult mai puternică pentru evaluare comparativ cu celelalte metode propuse.

Studiul aparținând lui Ding et al. (2005) a investigat gradul de convergență dintre Standardele Naționale de Contabilitate pentru un eșantion de 30 de țări și IAS, utilizând în acest sens doi indici: indicele absenței (cu rolul de a quantifica măsura în care anumite reguli referitoare la dispoziții de natură contabilă nu se regăsesc în Standardele Naționale de Contabilitate, dar sunt acoperite de IAS) și cel al divergenței (care se aplică în momentul în care reguli referitoare la aceeași dispoziție de natură contabilă diferă între cele două seturi de standarde). Suplimentar, prin intermediul unei regresii au fost identificate factorii determinanți ai absenței și divergenței pentru eșantionul analizat.

Strouhal (2009) a vizat în cercetarea sa gradul de convergență între standardele de contabilitate din Republica Cehă și IFRS prin intermediul coeficientelor de similitudine ai lui Jaccard. Rezultatele studiului indică un grad de convergență ridicat între standardele de contabilitate aplicate la nivelul Cehiei și IFRS. Qu și Zhang (2008) au analizat suprapunerea dintre standardele de contabilitate chineze și IFRS, folosind pentru aceasta metoda *fuzzy clustering*. Rezultatele studiului au arătat un grad ridicat de convergență între cele două seturi de standarde.

Un alt studiu care a vizat convergența standardelor chineze cu IAS/IFRS, de această dată prin intermediul unei analize longitudinale pentru perioada cuprinsă între 1992-2006, aparține lui Peng și van der Laan Smith (2010). Pentru efectuarea analizei, au fost comparate standardele chineze de contabilitate cu IFRS și a fost stabilit un scor de convergență pentru fiecare element

analizat utilizând trei categorii: „convergență totală”, „convergență substanțială” sau „non-convergență” cu IFRS.

La nivelul literaturii de specialitate autohtone, Baltariu și Cârstea (2012) analizează gradul de armonizare contabilă formală în cadrul Uniunii Europene în ceea ce privește Regulamentul Comunității Europene nr. 1606/2002 adoptat de Parlamentul European și Consiliul European la 19 iulie 2002, care reglementează aplicarea IAS/IFRS pentru raportarea financiară a companiilor europene listate. În acest sens au fost utilizati coeficienții Rogers și Tanimoto, Lance și Williams, coeficientul distanței euclidiene și indicii lui Jaccard. Rezultatele au confirmat ipoteza conform căreia: gradul de similitudine ar fi mai ridicat între sistemul contabil românesc și sistemele contabile ale țărilor care sunt din sfera sistemului contabil continental și este mai mic între sistemul contabil românesc și sistemele contabile ale țărilor contabile anglo-saxone.

Gîrbină et al (2012) au realizat un studiu comparativ între reglementările naționale și IFRS pentru IMM-uri cu scopul de a determina diferențele și asemănările dintre cele două seturi de reglementări, utilizând în acest sens patru indici: *coefficientul Jaccard modificat*, *indicele absenței* (en. absence index), *indicele de divergență* (en. divergence index) și *media distanței* (en. average distance).

Albu și Pălărie (2016) au efectuat un studiu longitudinal detaliat pe o perioadă de zece ani pentru a analiza nivelul de convergență dintre reglementările contabile românești și IFRS (IAS 16, IAS 17, IAS 41 și SIC 15) prin atribuirea de scoruri pentru măsurarea nivelului de convergență între elementele ambelor standarde, cum ar fi: „1 pentru convergență completă” și „0 pentru diferență completă”. Rezultatele au arătat că la nivelul anului 2005 reglementările au prezentat un nivel ridicat de convergență în ceea ce privește situația imobilizărilor corporale, un nivel mediu de convergență pentru leasing și divergențe pentru agricultură. Din analiză a reiesești și faptul că nivelul de convergență a fost îmbunătățit în timp, dar că există încă loc pentru îmbunătățiri.

2. Metodologia de cercetare

Pentru a urmări gradul de convergență formală între reglementările contabile naționale și IFRS (cu accent pe IAS 16 „Imobilizări corporale”, IAS 36 „Deprecierea activelor”, IAS 38 „Imobilizări necorporale”, IAS 37

„Provizioane, datorii contingente și active contingente”, IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și IFRS 9 „Instrumente financiare”) în ceea ce privește dispozițiile referitoare la prudență, ne-am oprit asupra metodologiei bazate pe utilizarea coeficientilor lui Jaccard. Calculul convergenței contabile formale (de jure), bazat pe coeficienții de similitudine și disimilitudine ai lui Jaccard sunt calculați folosind următoarele formule:

$$S_{ij} = \frac{a}{(a+b+c)}$$

$$D_{ij} = \frac{(b+c)}{(a+b+c)} \text{ unde,}$$

S_{ij} – coeficientul de similitudine al lui Jaccard, care reprezintă gradul în care seturile de reglementări i și j sunt similare;

D_{ij} – coeficientul de disimilitudine al lui Jaccard, care reprezintă gradul în care seturile de reglementări i și j sunt diferite;

a – numărul de elemente care se regăsesc în ambele seturi de reglementări

b – numărul de elemente care se regăsesc în setul de reglementări j, dar nu se regăsesc în setul de reglementări i;

c – numărul de elemente care se regăsesc în setul de reglementări i, dar nu se regăsesc în setul de reglementări j.

Valorile coeficientilor de similitudine și disimilitudine ai lui Jaccard sunt complementare, suma acestora fiind întotdeauna egală cu 1. Cu cât valoarea coeficientului de similitudine se apropie de 1 cu atât gradul de convergență dintre cele două seturi de reglementări analizate este mai mare.

Pentru început, în scopul stabilirii gradului de convergență formală dintre reglementările contabile naționale și IFRS am studiat provizioanele și

categoriile de active care presupun utilizarea ajustărilor pentru deprecierie și a cheltuielilor cu amortizarea, acestea fiind constituite în concordanță cu principiul prudenței. Astfel, au fost analizate cerințele privind recunoașterea, momentele evaluării, tipurile de valori stabilite în aceste momente și alte elemente atribuibile pentru următoarele elemente: provizioane, imobilizări corporale, imobilizări necorporale, stocuri, creațe și investiții pe termen scurt.

În OMFP 1802/2014 evaluarea contabilă a activelor și a datorilor este dezvoltată pe mai multe paliere: mai întâi se stabilesc regulile generale de evaluare (într-o secțiune distinctă), după care, pentru fiecare categorie de active și de datorii, sunt prezentate detalii pentru regulile de evaluare în secțiunile rezervate fiecărei categorii (Istrate, 2018). În contabilitatea românească sunt reținute trei momente ale evaluării: evaluarea la intrare, la ieșire, la inventariere și întocmirea bilanțului. În Standardele Internaționale de Raportare Financiară nu există în primul rând o secțiune distinctă care să prezinte regulile generale de evaluare și în al doilea rând nu există delimitate momentele prezente în OMFP 1802/2014, motiv pentru care la selectarea elementelor analizate pentru stabilirea gradului de convergență au fost avute în vedere atât dispozițiile din reglementările naționale, cât și cele prezente în IFRS.

3. Rezultate și discuții

Analiza comparativă efectuată în vederea stabilirii gradului de similitudine și de disimilitudine între cele două seturi de reglementări studiate, pentru categoriile selectate este prezentată în **Tabelul nr.1**.

Tabelul nr. 1. Convergență contabilă formală – categorii analizate

Categorie / Element	Comparatie OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	OMFP 1802/2014	IAS / IFRS
Imobilizări necorporale		
Recunoaștere	1	0
Intrare	1	1
Amortizare	0	1
Depreciere	0	1
Prezentarea informațiilor	0	1

Categorie / Element	Comparatie OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	OMFP 1802/2014	IAS/ IFRS
Imobilizări corporale		
Recunoaștere	1	1
Intrare	1	1
Amortizare	0	1
Depreciere	0	1
Prezentarea informațiilor	0	1
Stocuri		
Recunoaștere	1	1
Intrare	1	0
Depreciere	1	1
Prezentarea informațiilor	0	1
Ieșire	1	0
Provizioane		
Recunoaștere	1	0
Constituire	1	1
Majorare / suplimentare	0	1
Anulare / Diminuare / Ajustare	1	1
Consum	1	1
Rambursare	1	1
Prezentarea informațiilor	0	1
Active financiare		
Recunoaștere	0	1
Intrare	0	1
Depreciere	0	1
Clasificare active financiare	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Valorile coeficientilor Jaccard pentru categoriile analizate se regăsesc în **Tabelul nr. 2**.

Tabelul nr. 2. Situația coeficientilor Jaccard pentru categoriile analizate

Categoria	Coeficientii Jaccard OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	Sij	Dij
Imobilizări corporale	0,20	0,80
Imobilizări necorporale	0,40	0,60
Stocuri	0,40	0,60
Provizioane	0,58	0,42
Active financiare	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Pentru primele două categorii analizate, **imobilizările corporale și cele necorporale**, o primă diferență care poate fi sesizată este cea privind recunoașterea acestor active (după cum poate fi observat în **Tabelul nr. 1**). Astfel, analizând cerințele prezentate în OMFP

1802/2014 se observă că sfera imobilizărilor corporale este mai extinsă față de IAS 16, reglementările românești incluzând în categoria active pentru care se aplică tratamente contabile specifice imobilizărilor corporale, active care intră în sfera de aplicare a altor

standarde (de exemplu: cazul activelor deținute în vederea vânzării care intră sub incidenta IFRS 5 „Active imobilizate deținute în vederea vânzării și întreruperi de activități” sau a investițiilor imobiliare care intră sub incidenta IAS 40 „Investiții imobiliare”).

Pentru cea de-a doua categorie analizată, **stocurile**, politicile contabile prezentate în OMFP 1802/2014 sunt aplicate și unor active ce intră în sfera de aplicare a altor standarde internaționale (cum este cazul pentru o serie de active ce intră sub incidenta lui IAS 41 „Agricultură”). Deși prevederile standardului IAS 2 „Stocuri” au fost preluate în mare parte în reglementările naționale, rămân câteva diferențe în special la capitolul evaluare care nu au fost preluate în totalitate. În acest sens s-a putut observa că în IAS 2 nu se face distincție între diferitele tipuri de reduceri de preț, toate diminuând costul de achiziție. În ambele seturi de reglementări evaluarea la sfârșitul exercițiului a stocurilor se face la minimul dintre cost și valoarea realizabilă netă, valoarea realizabilă netă reprezentând prețul de vânzare estimat care ar putea fi obținut pe parcursul desfășurării normale a activității, minus costurile estimate pentru finalizarea bunului, atunci când este cazul, și costurile estimate necesare vânzării. În cazul în care valoarea contabilă a stocurilor este mai mare decât valoarea de inventar, valoarea stocurilor se diminuează până la valoarea realizabilă netă, prin constituirea unei *ajustări pentru depreciere*. Ultima diferență este atribuită metodelor ce pot fi aplicate la scoaterea din evidență a stocurilor fungibile. În acest sens OMFP 1802/2014 permite aplicarea metodei LIFO (last in first out – ultimul intrat primul ieșit), metodă ce este interzisă de IAS/IFRS.

Pentru **provizioane**, se poate observa că între OMFP 1802/2014 și IFRS (cu accent pe IAS 37) există un grad ridicat de convergență (58%). O primă diferență dintre cele două seturi de reglementări poate fi atribuită detaliilor oferite de OMFP 1802/2014 în ceea ce privește tipurile de provizioane ce pot fi constituite și a descrierii acestora. În ceea ce privește suplimentarea/ majorarea provizioanelor, IAS 37 prevede că provizioanele se evaluatează înainte de impozitare, deoarece efectele impozitării asupra acestora și modificările survenite sunt reglementate de IAS 12, dispoziție care nu se regăsește în OMFP 1802/2014.

În ceea ce privește situația ultimei categorii, **activele financiare**, ele nu se regăsesc în OMFP 1802/2014 prezentate sub această denumire. În conformitate cu punctele 11 și AG3-AG4 din IAS 32, un activ finanțier este orice activ care reprezintă: numerar; un instrument de capitaluri proprii al unei alte entități; un drept contractual (de a primi numerar sau un alt activ finanțier de la o altă entitate; sau de a schimba active finanțiere sau datorii finanțiere cu altă entitate în condiții care sunt potențial favorabile entității); un contract care va fi sau poate fi decontat în propriile instrumente de capitaluri proprii ale entității.

În acest caz pentru stabilirea caracteristicilor pentru categoria active finanțiere am avut în vedere elementele: creație comerciale, certificate verzi, casa și conturi la bănci în lei, investiții finanțiere pe termen scurt prevăzute în OMFP 1802/2014 și am comparat cerințele pentru acestea cu cele cuprinse în IAS 32 „Instrumente finanțiere: prezentare” și cele din IFRS 9 „Instrumente finanțiere”. Astfel, în standardele internaționale la recunoașterea inițială, activele finanțiere sunt evaluate la valoarea justă sau la costurile direct atribuibile tranzacției. Ulterior, acestea pot fi evaluate, în funcție de modelul de afaceri al entității, la costul amortizat, la valoarea justă prin contul de profit și pierdere sau la valoarea justă prin alte elemente ale rezultatului global, fapt ce diferențiază reglementările contabile naționale de cele internaționale. La intrarea lor în gestiune, conform OMFP 1802/2014, activele finanțiere prezentate sunt evaluate la costul de achiziție sau la valoarea stipulată în cadrul contractelor, urmând ca la inventar și la prezentarea lor în bilanț să se aibă în vedere ajustările pentru pierdere de valoare existente.

Având în vedere că prudență se manifestă prin constituirea provizioanelor, dar și la stabilirea gradului de depreciere datorate uzurii fizice permanente sau la stabilirea dimensiunii ajustărilor pentru depreciere corespunzătoare deprecierilor reversibile, pentru categoriile analizate, vom calcula coeficienții lui Jaccard separat pentru amortizări și ajustări pentru depreciere, situație care este prezentată în **Tabelul nr. 3**.

Tabelul nr. 3. Convergența contabilă formală – detaliere amortizare și ajustări pentru deprecierie

Element analizat / Detaliere	OMFP 1802/2014	IAS / IFRS
Amortizarea imobilizărilor necorporale		
Valoarea amortizată	0	1
Durata de viață utilă	0	1
Metode de amortizare	1	0
Schimbarea metodelor de amortizare	0	1
Înregistrarea în contabilitate	1	0
Tratamentul amortizării la ieșirea / casarea imobilizării	1	1
Amortizarea imobilizărilor corporale		
Valoarea amortizată	0	1
Durata de viață utilă	0	1
Metode de amortizare	1	0
Schimbarea metodelor de amortizare	0.	1
Înregistrarea în contabilitate	1	0
Tratamentul amortizării la ieșirea ieșirea/ casarea imobilizării	1	1
Deprecierea imobilizărilor		
Identificarea unui activ care este depreciat	0	1
Momentul stabilirii deprecierii	0	1
Reluarea unei pierderi din deprecierie	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Valorile coeficientilor Jaccard pentru amortizări și ajustări pentru deprecierie, pentru categoriile la

care au fost observate diferențe se regăsesc în **Tabelul nr. 4**.

Tabelul nr. 4. Situația coeficientilor Jaccard pentru amortizare și ajustări pentru depreciere

Categorie	Coeficientii Jaccard OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	Sij	Dij
Amortizarea imobilizărilor necorporale	0,17	0,83
Amortizarea imobilizărilor corporale	0,17	0,83
Deprecierea imobilizărilor	0	1
Deprecierea activelor financiare	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Prima situație analizată în detaliu vizează **amortizarea imobilizărilor corporale** și a celor **necorporale**. În **Tabelul nr. 4** observăm că gradul de similitudine este redus (17%) atât la nivelul amortizării imobilizărilor corporale, cât și al celor necorporale. Din detalierea prezentată în **Tabelul nr. 3** se poate observa că diferențele vizează valoarea amortizată, modul de stabilire a duratei de viață utilă, metodele de amortizare permise, reglementarea schimbării acestora și înregistrarea în contabilitate a amortizării.

În primul rând, spre deosebire de OMFP 1802/2014, IAS 16 „Imobilizări corporale” prevede ca pentru calculul amortizării să se țină cont de valoarea reziduală, reglementările OMFP considerând-o nulă. IAS 16 prevede ca amortizarea să fie calculată prin metoda care reflectă cel mai bine ritmul în care se consumă avantajele economice aferente imobilizării respective, în timp ce OMFP 1802/2014 prezintă patru metode acceptate (liniară, degresivă, accelerată și calculată pe unitate de produs sau serviciu), dintre care metoda de

amortizare accelerată nu este permisă de IAS 16. Conform reglementărilor internaționale societățile sunt nevoie să analizeze dacă durata de amortizare, ritmul de amortizare și valoarea reziduală mai corespund cu realitatea și, în caz contrar, să efectueze o reestimare a acestora. În schimb, în OMFP 1802/2014 se consideră că reestimarea duratei de utilizare ar putea să apară extrem de rar, iar schimbarea metodei de amortizare poate avea loc doar atunci când aceasta este determinată de o eroare în estimarea modului de consumare a beneficiilor aferente respectivei imobilizări corporale. Conform IAS 16, amortizarea începe de la data punerii în funcțiune a activului, în timp ce OMFP prevede înregistrarea amortizării începând cu luna următoare punerii în funcțiune.

Referitor la amortizarea imobilizărilor necorporale, în IAS 38 „Imobilizări necorporale” sunt specificate două cazuri: imobilizările necorporale nu se amortizează, dar se testează pentru deprecierie cel puțin o dată în cursul exercițiului (pentru activele cu durată de viață nedefinită) și imobilizări necorporale care se amortizează (pentru cele cu viață definită).

Cea de-a doua situație analizată în detaliu vizează **deprecierea imobilizărilor corporale și a celor necorporale**. În **Tabelul nr. 4** observăm că gradul de similitudine este 0, ceea ce înseamnă că nu au fost identificate asemănări semnificative între reglementările contabile naționale și IAS/IFRS. În primul rând chiar dacă în OMFP 1802/2014 au fost preluate numeroase noțiuni legate de indicile de deprecierie prevăzute de IAS 36 „Deprecierea activelor”, nu a fost preluată noțiunea de *valoare recuperabilă* (cu tot cea ce implică pentru calculul acesteia) și nici precizările referitoare la *unitățile generatoare de numerar* (UGN).

Conform IAS 36, pentru un activ se înregistrează o deprecierie atunci când *valoarea sa contabilă* este mai mare decât *valoarea recuperabilă*. În acest sens IAS 36 stipulează că valoarea recuperabilă este considerată valoarea maximă dintre valoarea justă din care se scad cheltuielile estimate cu vânzarea activului și valoarea utilă a acestuia (valoarea actualizată a fluxurilor viitoare de trezorerie, generate de utilizarea continuă a activului și de ieșirea acestuia din întreprindere).

OMFP 1802/2014 prevede că evaluarea imobilizărilor corporale și necorporale, cu scopul stabilirii gradului de deprecierie are loc cu ocazia inventariului și se face la valoarea de inventar, stabilită de comisia de inventariere sau de evaluatori autorizați. Corectarea

valorii imobilizărilor necorporale și corporale și aducerea lor la nivelul valorii de inventar se efectuează, în funcție de tipul de deprecierie existentă, fie prin înregistrarea unei amortizări suplimentare, în cazul în care se constată o deprecierie ireversibilă, fie prin constituirea sau suplimentarea ajustărilor pentru deprecierie, în cazul în care se constată o deprecierie reversibilă. De asemenea, IAS 36 prezintă cerință conform căreia la sfârșitul fiecărei perioade de raportare entitatea trebuie să evalueze existența indiciilor care să justifice reducerea sau anularea unei pierderi din deprecierie recunoscute în perioadele anterioare pentru un activ, în afara fondului comercial. Dacă există indicații în acest sens, entitatea trebuie să estimeze valoarea recuperabilă a activului.

Referitor la **deprecierea activelor financiare**, IFRS 9 introduce un model nou bazat pe pierderile preconizate care impune recunoașterea timpurie a pierderilor ce se aşteaptă să apară din deprecierea creanțelor. Standardul prevede ca entitățile să înregistreze pierderile din deprecierie preconizate aferente creanțelor din momentul recunoașterii inițiale a instrumentelor financiare și totodată să recunoască mult mai devreme pierderile din deprecierie preconizate pe toată durata de viață a acestora.

Există o abordare în trei etape, care se bazează pe modificarea calității activului finanțier de la recunoașterea inițială. Doba (2018) explică cum în practică, aceste noi cerințe înseamnă că entitățile vor trebui să înregistreze o pierdere estimată aferentă unei perioade de 12 luni la recunoașterea inițială a activelor financiare care nu sunt depreciate (sau pierderea preconizată pe durata de viață pentru creanțele comerciale).

O ultimă diferență, observată la nivel global vizează prezentarea informațiilor privind elementele analizate. Standardul Internațional de Raportare Financiară prezintă către o listă detaliată de informații ce trebuie cuprinse în situațiile financiare, cu scopul de a oferi o imagine completă, transparentă și fidelă cu privire la mijloacele și resursele entității. Aceste liste nu se regăsesc în mod explicit în OMFP 1802/2014, pentru nici unul din elementele enunțate.

4. Concluzii

Analiza din cadrul acestei lucrări a avut rolul de a pune în evidență practicile contabile ce vizează perceperea

prudenței la nivel teoretic, urmând ca, în cercetările viitoare, să vizăm convergența reglementărilor printr-o analiză materială (*de facto*). În ceea ce privește rezultatele analizei gradului de convergență formală (*de jure*), din analiza coeficienților lui Jaccard, a reieșit că gradul cel mai înalt de similitudine este înregistrat pentru cazul provizioanelor. La polul opus, cel mai scăzut grad de similitudine este înregistrat în cazul activelor financiare (casa și conturi la bănci, creațele, investițiile financiare pe termen scurt și certificatele de trezorerie). De asemenea, tratamentele contabile care vizează amortizarea și deprecierea în cazul imobilizărilor și a activelor financiare prezentate în cadrul OMFP

1802/2014 sunt diferite în mod semnificativ față de cele prezentate în IFRS. Stabilirea măsurii în care reglementările contabile românești sunt convergente cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară este un demers premergător necesar, în vederea efectuării unei analize a convergenței materiale (*de facto*), fapt pentru care putem sublinia relevanța acestui tip de studiu.

Limitele studiului se referă la faptul că analiza gradului de convergență a vizat doar problematica prudentei, lăsând la o parte celelalte dispoziții cuprinse în cele două seturi de reglementări analizate.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu, N. and Pălărie, I. (2016) 'Convergence of Romanian accounting regulations with IFRS. A longitudinal analysis', *Audit Financiar*, 14(138), p. 634. doi: 10.20869/AUDITF/2016/138/634.
2. Baltariu, C.-A. and Cîrstea, A. (2012) 'European Harmonization of Consolidated Financial Statements Regulations?', *The Annals of The University of Oradea Economic Sciences*, TOM XXI (1st ISSUE).
3. Bebeșeala, M. (2016) *Contabilitatea în context european*. București.
4. Dima Cristea, Ștefana and Șărămăt, O. (2011) 'Studiu privind evoluțiile recente ale cadrului contabil conceptual al IASB', *Audit Financiar*, 1(1/2011), pp. 3–10.
5. Ding, Y., Jeanjean, T. and Stolowy, H. (2005) 'Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture', *International Journal of Accounting*, 40(4), pp. 325–350. doi: 10.1016/j.intacc.2005.09.004.
6. Doba, S. (2018) 'Impactul adoptării IFRS 9 în contabilitatea și fiscalitatea societăților de investiții financiare', *Ceccar Business Magazine*. Available at: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/impactul-adoptarii-ifrs-9-in-contabilitatea-si-fiscalitatea-societatilor-de-investitiuni-financiare-a3041/>.
7. Fontes, A., Rodrigues, L. L. and Craig, R. (2005) 'Measuring convergence of national accounting standards with international financial reporting standards', *Accounting Forum*, 29(4), pp. 415–436. doi: 10.1016/j.accfor.2005.05.001.
8. Garrido, P., León, Á. and Zorio, A. (2002) 'Measurement of formal harmonization progress: The IASC experience', *International Journal of Accounting*, 37(1), pp. 1–26. doi: 10.1016/S0020-7063(02)00144-9.
9. Gîrbină, M., Albu, N. and Albu, N. (2012) 'Convergence of National Regulations with IFRS for SMEs: Empirical Evidences in the Case of Romania', *World Academy of Science, Engineering and Technology*, (69), pp. 879–883.
10. IASB (2018) *Conceptual framework for financial reporting*.
11. Istrate, C. (2018) *Contabilitate finanțieră și raportări finanțiere – suport de curs pentru membrii CECCAR*. Available at: http://www.ceccarsuceava.ro/userfiles/suport_curs.pdf.
12. MFP (2014) *Ghid privind aplicarea reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, aprobată prin ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014, cu modificările și completările ulterioare*. Romania. Available at: <http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/reglementari-contabile/GHIDVAR11aprilie.pdf>.
13. Mihalache, S. (2016) 'Conservatorism și optimism în contabilitate: prudentă versus valoare justă', *CECCAR Business Magazine*. Available at: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/conservatorism-si-optimism-in-contabilitate-prudenta-versus-valoare-justa-a13/>.

14. Olaru, O. L. and Olaru, L.-I. (2009) *Cooperarea Economică Internațională Bilaterală, la nivel de firme*. București: Pro Universitaria.
15. Peng, S. and van der Laan Smith, J. (2010) 'Chinese GAAP and IFRS: An analysis of the convergence process', *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. Elsevier Inc., 19(1), pp. 16–34. doi: 10.1016/j.intacaudtax.2009.12.002.
16. QU, X. and Zhang, G. (2008) 'Measuring the Convergence of National Accounting Standards with International Financial Reporting Standards: The Application of Fuzzy Clustering Analysis', *Ssrn*, (70572091). doi: 10.2139/ssrn.1295884.
17. Rahman, A., Perera, H. and Ganeshanandam, S. (1996) 'Measurement of Formal Harmonization in Accounting: An Exploratory Study', *Accounting and Business Research*, 26(4), pp. 325–339.
18. Strouhal, J. (2009) 'Reporting frameworks for financial instruments in Czech: Czech accounting practices versus international financial reporting standards', *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 6(7), pp. 352–361.

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Finanțiară (IFRS)

și impactul lor asupra clauzelor împrumuturilor: cazul Kosovo

Asist. Univ. Drd. Edona PERJUCI,
Universitatea din Priština, Facultatea de Economie,
e-mail: edonaperjuci@hotmail.com

Prof. Univ. Hysen ISMAJLI,
Universitatea din Priština, Facultatea de Economie,
e-mail: hysen.ismajli@gmail.com

Drd. Ardiana BUNJAKU,
Director executiv al Societății Contabililor Autorizați și
Auditorilor din Kosovo,
e-mail: ardiyanabunjaku@hotmail.com

REZUMAT

Ca parte a principalelor dezvoltări la nivel internațional în domeniul raportării financiare și a auditului, Standardele Internaționale de Raportare Finanțiară (International Financial Reporting Standards – IFRS, engl.), aplicate în prezent în multe țări pe plan mondial, contribuie la armonizarea internațională prin crearea unui limbaj comun pentru raportare financiară și contabilitate în rândul entităților care emite raportări în conformitate cu aceste standarde. Lucrarea de față testează empiric în ce măsură adoptarea IFRS în Kosovo, aflat în proces de dezvoltare și tranziție, are impact asupra clauzelor și condițiilor contractuale prevăzute de împrumuturile bancare pentru companiile care au obligativitatea adoptării IFRS. În vederea testării ipotezelor, au fost analizate opiniole sectorului bancar și ale companiilor care au adoptat în mod obligatoriu IFRS în Kosovo. Rezultatele cercetării sugerează că adoptarea IFRS influențează ratele de dobândă oferite de bănci firmelor care au obligativitatea aplicării IFRS, precum și un impact asupra altor clauze non-financiare, printre care perioada împrumutului, cerințele ipotecare, costurile de administrare reduse și clauzele de renegociere a împrumutului. Societățile ce aplică obligatoriu IFRS au un rating de credit superior altor companii din Kosovo, iar procentul creditelor neperformante este mai scăzut pentru firmele ce au obligativitatea adoptării IFRS în Kosovo. Pe baza acestei cercetări, obiectivul este de a demonstra organismelor de reglementare și altor părți implicate că simpla implementare a unui set de standarde de calitate pentru raportare financiară, asemenea IFRS, nu este suficientă pentru îmbunătățirea calității informației contabile și raportării financiare în Kosovo, în special în contextul în care nu există mecanisme instituționale care să asigure punerea în aplicare a IFRS. Pentru societățile din Kosovo obținerea de clauze contractuale mai avantajoase ale împrumuturilor bancare poate reprezenta un factor motivator în direcția sporirii calității sistemelor de raportare financiară, însă este necesară și concentrarea asupra altor beneficii ce ar trebui, de asemenea, luate în considerare.

Cuvinte cheie: IFRS, situații financiare, costul împrumuturilor, clauzele împrumuturilor, divulgarea informațiilor, transparentă, răspundere

Clasificare JEL: M41, M42

Vă rugăm să citiți acest articol astfel:

Perjuci, E., Ismajli, H., Bunjaku, A. (2019), Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs) and their Impact on Loan Terms: Kosovo Case, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 124-133,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/005

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/005>

Data primirii articolelor: 15.10.2018

Data revizuirii: 06.11.2018

Data acceptării: 01.12.2018

Introducere

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către multe state din întreaga lume constituie un moment important al dezvoltării profesiei contabile și de audit pe plan internațional și poate fi considerată una dintre cele mai semnificative modificări legislative din istoria contabilității și raportării financiare. Peste 100 de țări s-au îndreptat spre raportarea în conformitate cu IFRS, iar organismele de reglementare se aşteaptă la o creștere a comparabilității situațiilor financiare, o creștere a transparenței și o îmbunătățire a calității raportării financiare. În acest sens, vasta literatură de specialitate s-a concentrat pe efectele IFRS asupra diferitelor **aspecte ale mediului de afaceri** și ale economiei în ansamblu.

Consolidarea regimului de raportare financiară, ca rezultat al crizelor financiare, a condus la o mai bună înțelegere a profesiei de contabilitate și de audit. Astfel, privind prospectiv, acest lucru ar împiedica o criză prin distribuirea și eliminarea riscurilor. În consecință, adoptarea IFRS este sprijinită de multe țări întrucât poate îmbunătăți calitatea, oportunitatea și comparabilitatea sistemelor de raportare financiară la nivel internațional prin crearea unui limbaj comun de raportare financiară.

Mai mult decât atât, aceste obiective nu pot fi îndeplinite fără o monitorizare și supervizare corespunzătoare din partea autorităților de reglementare, ce trebuie să urmărească promovarea utilizării riguroase și consecvente a IFRS.

Un alt aspect adus în atenție este acela că, pe baza cercetării, adoptarea IFRS contribuie la ameliorarea mediului informațional și reduce asimetria informațională, astfel afectând piața de capital și determinând o diminuare a costului capitalului.

În general, literatura de specialitate sugerează faptul că aplicarea IFRS conduce la o creștere a cantității și / sau a calității informației financiare specifice companiilor, precum și la divulgarea de informații financiare pentru interesul public. Acest lucru determină faptul că adoptarea IFRS este asociată cu o flexibilitate mai scăzută în contabilitate, cu un nivel mai redus al erorilor în previziunile analiștilor (Ashbaugh și Pincus, 2001), cu un nivel mai scăzut al costului capitalului și al ratelor dobânzilor la împrumuturi (Leas și Verrechhia, 2000), cu creșterea coeficientelor de performanță (Bartov et al., 2005), creșterea ratelor de

rentabilitate (Daske et al., 2007; Kim și Shi, 2009a), sporirea lichidității pieței și creșterea volumului tranzacțiilor, îmbunătățirea calității informației contabile și a raportării financiare (Barth et al., 2008), creșterea investițiilor ca urmare a atragerii mai multor fonduri străine și a unei mai mari eficiențe în contractarea împrumuturilor (Covrig et al, 2007; Kim et al., 2010).

În prezentul studiu s-a optat pentru analiza *impactului adoptării IFRS asupra clauzelor contractelor de împrumut în cazul societăților din Kosovo, în contextul în care nu există o piață de capital în Kosovo, iar principala sursă de finanțare a companiilor, chiar și a celor ce au obligativitatea aplicării IFRS, este reprezentată îndeosebi de împrumuturile bancare.*

Prin urmare, obiectivul cercetării este acela de a furniza un răspuns bazat pe rezultate empirice la următoarea întrebare: **adoptarea IFRS în Kosovo, cu o economie aflată în dezvoltare, are un impact semnificativ asupra clauzelor împrumuturilor și costului capitalului împrumutat sau nu?**

Deși Kosovo a adoptat IFRS începând din 2012, aici nu a fost realizată nicio cercetare în acest domeniu sau având ca subiect analiza altor beneficii sau costuri ale implementării acestor standarde.

Studii anterioare au documentat variantele efecte ale aplicării IFRS asupra piețelor de capital și a mediului informațional în diferite țări. Potrivit Daske et al. (2008), piețele de capital beneficiază de avantaje în urma aplicării IFRS doar în țările caracterizate de o puternică impunere din partea autorităților. Byard et al. (2011) observă că adoptarea IFRS aduce o îmbunătățire a mediului informațional în statele care, pe lângă sistemele solide de impunere a reglementărilor, au aplicat anterior standarde contabile semnificativ diferite de IFRS. Landsman et al. (2012) menționează că sporirea calității conținutului în ceea ce privește informația financiară după aplicarea IFRS este mai ridicată în țările ce se bazează pe un sistem juridic puternic. DeFond et al. (2011) și Yu (2012) au indicat că adoptarea IFRS împiedică investițiile transfrontaliere mai ridicate.

Privind în ansamblu, literatura de specialitate a evidențiat că adoptarea IFRS are implicații semnificative asupra piețelor de capital, asimetriei informaționale, costului capitalului, precum și asupra creșterii încrederii în informațiile furnizate pe baza situațiilor financiare, a transparenței și răspunderii și asupra dezvoltării economiei ca întreg.

S-a constatat că majoritatea cercetărilor susțin că societățile din țările care aplică IFRS și IAS prezintă o calitate superioară a contabilității și a rapoartelor financiare, evidențiată și documentată de politici mai puternice de recunoaștere și evaluare a tranzacțiilor și conturilor din situațiile financiare, cum ar fi conceptul de "valoare justă" în contabilitate, ce constituie o caracteristică majoră a IFRS.

În comparație cu reglementările contabile locale, standardele internaționale de raportare financiară au cerințe de publicare și reguli contabile mai ample, având astfel ca efect o mai bună servire a nevoilor părților "interesate", cum ar fi investitorii, creditorii, autoritățile de supraveghere etc., prin furnizarea de informații relevante și oportune pentru procesul decizional. În acest sens, se observă că, în cea mai mare parte a literaturii de specialitate, această comparație între standardele locale și cele internaționale semnalează că IFRS se bazează pe reguli detaliate pentru măsurarea și recunoașterea activelor și datoriilor, a cheltuielilor și veniturilor, a elementelor de capital, a beneficiilor angajaților, precum și pe cerințe extinse de dezvăluire în ceea ce privește tranzacțiile cu părți afiliate, informațiile despre subsidiare, situația fluxurilor de trezorerie etc. De fapt, în standardele locale de raportare contabilă și financiară se întâmplă adesea ca cerințele menționate mai sus să fie simplificate sau să lipsească.

Potrivit unor studii, consecințele economice ale IFRS sunt de asemenea explicate și justificate de schimbările mediului de raportare financiară și de audit, de nivelul de impunere a legilor și reglementărilor, de nivelul de dezvoltare a competențelor de implementare a IFRS, de adoptarea și implementarea standardelor de audit etc. (Hail et al., 2010).

Mai mult decât atât, cercetări anterioare au documentat în general o influență favorabilă a adoptării IFRS asupra mediului analiștilor financiari și piețelor de capital (de exemplu, Landsman et al., 2011; Byard, Li și Yu, 2011; Tan, Wang și Welker, 2011). Cu toate acestea, rezultatele cercetărilor au arătat că efectele adoptării IFRS de către societățile cotate pe piețele de capital sunt atribuibile în parte unei îmbunătățiri a prezentărilor voluntare de informații, întrucât acestea au un impact pozitiv asupra mediului informațional, precum și asupra lichidității (de exemplu, Welker, 1995; Leuz și Schrand, 2009; Balakrishnan et al., 2012). În mod specific, beneficiile cu privire la lichiditate ce rezultă din utilizarea IFRS sunt mai mari pentru întreprinderile care își

sporesc nivelul de informare voluntară, această situație sugerând existența unui mecanism indirect prin care IFRS-urile afectează lichiditatea societăților.

Pe de altă parte, Nobes și Parker (2006) evidențiază faptul că, deși armonizarea contabilă și a standardelor de raportare financiară generează multiple beneficii, există multe elemente care trebuie să fie avute în vedere în procesul de armonizare, cum ar fi cultura, sistemele economice și politice diferite nu doar între statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, dar și între țările cu caracteristici similare. Aceste elemente pot fi considerate bariere ale adoptării IFRS și ale procesului de armonizare.

Haller și Walton (2003) reliefiază că standardizarea reprezintă utilizarea unui set unic de reguli contabile, în timp ce armonizarea constituie reducerea diferențelor dintre sistemele contabile cu scopul de a sprijini creșterea comparabilității rezultatelor financiare din state diferite (Radebaugh et al., 2006). Armonizarea contabilității și standardelor de raportare financiară este încurajată de factori precum creșterea investițiilor străine directe (ISD), dezvoltarea piețelor de capital și extinderea organizațiilor multinaționale (Gray, 1988).

1. Recenzia literaturii de specialitate

În urma analizei literaturii de specialitate din perspectiva motivației pro sau contra adoptării IFRS, s-a constatat că, în timp ce implementarea obligatorie a IFRS reprezintă o parte a cadrului de raportare financiară specific fiecărei țări, având ca obiectiv creșterea calității raportării financiare în sprijinul transparentei, responsabilității și comparabilității pentru toate părțile implicate cu scopul de a proteja interesul public, adoptarea voluntară a IFRS poate fi motivată de angajamentul strategic al entităților de a furniza rapoarte financiare superioare și un nivel mai ridicat al informațiilor financiare divulgate (Leuz și Verrecchia, 2000; Covrig et al., 2007).

În general, societățile iau de obicei decizii de schimbare a standardelor de raportare financiară atunci când se regăsesc în situațiile de mai jos:

- În primul rând, la adoptarea unui nou set de standarde o schimbare voluntară oferă firmelor posibilitatea de a alege între două posibilități: una dintre acestea are la bază așteptările

managementului de a obține un cost al capitalului mai scăzut, care rezultă din informațiile de înaltă calitate și o asimetrie informațională mai scăzută, iar cealaltă este aceea de a conduce la o evaluare mai bună a societății pe piața de capital (Leuz și Verrecchia, 2000). În acest sens, pentru entitățile ce adoptă IFRS voluntar beneficiile depășesc de obicei costurile de convergență și de tranziție la companiile internaționale caracterizate de o creștere rapidă a capitalului (Harris și Muller, 1999).

- În al doilea rând, tranzitia obligatorie, dar cu caracter flexibil la IFRS oferă oportunități firmelor de a decide în legătură cu momentul schimbării. Balsam et al. (1995) constată că societățile aflate în această situație încearcă să amâne trecerea la IFRS, astfel încât „rezultatele raportate să crească și constrângerile legate de datorile corporative să scadă”.
- În cele din urmă, modificările obligatorii impun atât noile standarde, cât și timpul disponibil de tranzitie la IFRS.

Eficiența reglementărilor în atingerea unor beneficii precum reducerea costului capitalului este probabil să depindă de gradul în care mediul instituțional (de exemplu, calitatea impunerii legislației) îi motivează pe cei ce întocmesc situațiile financiare (de exemplu, Ball et al., 2003).

Prin urmare, este încă neclar modul în care costul capitalului este afectat de adoptarea IFRS, iar acest aspect rămâne o întrebare de natură empirică. De fapt, rezultatele empirice reflectate până în acest moment în literatura de specialitate sunt eterogene. Bazându-se în principal pe semnificația pentru piețele de capital, literatura existentă evidențiază o eterogenitate considerabilă a consecințelor economice ale adoptării IFRS.

Extinderea nivelului de dezvăluire a informațiilor prin adoptarea voluntară a IFRS poate afecta stimularea participanților de pe piață de a colecta, prelucra și disemina informațiile specifice ale societății. Cu toate acestea, studiile menționate mai sus, în general, nu oferă un răspuns clar la întrebarea dacă informațiile furnizate în conformitate cu IFRS încurajează sau descurajează implicarea unor informații specifice societății, reflectând nu numai costul capitalului, ci și prețurile acțiunilor.

Pe de altă parte, creșterea cantității și a calității informațiilor publice în conformitate cu IFRS poate

reduce costurile și crește eficacitatea obținerii unor informații specifice despre companie, descurajând astfel participanții de pe piață să colecteze și să disemineze informații private, de vreme ce informații exhaustive sunt disponibile pentru public (Kim și Verrecchia, 2001). Într-un astfel de caz, prețurile acțiunilor și costul capitalului evoluează în aceeași direcție cu informațiile publice (Dasgupta et al., 2010). Dată fiind lipsei de dovezi privind care dintre aceste efecte domină, obiectivul acestor studii este de a testa dacă și cum adoptarea voluntară a IFRS îmbunătățește impactul informațiilor specifice societăților asupra prețurilor acțiunilor, reducând astfel costul capitalului.

Easley și O'Hara (2004), precum și Leuz și Verrecchia (2004) prevăd că firmele cu risc informațional ridicat vor prezenta costuri mai mari ale capitalului. Riscul de informare este legat de incertitudinea sau imprecizia informațiilor utilizate sau necesare și dorite de investitori, iar acest aspect se reflectă ulterior în mod necesar asupra prețului titlurilor. Pe lângă crearea unui limbaj comun de raportare, se presupune că adoptarea și implementarea IFRS va elimina și riscul menționat mai sus.

Studiile anterioare sugerează, de asemenea, o legătură indirectă între dezvăluirea informațiilor și costul capitalului, bazându-se pe lichiditatea pieței și pe selecția adversă pe piețele secundare (de exemplu, Diamond și Verrecchia, 1991; Baiman și Verrecchia, 1996; Easley și O'Hara, 2004).

Totuși, aceste studii analizează parametrii unei singure companii (sau parametrii în contextul în care fluxurile de numerar ale tuturor entităților sunt necorelate). Astfel, nu este clar în ce măsură efectele prezентate în cuprinsul acestor studii sunt persistente și în situația diversificării și pot fi extrapolate asupra unor parametri mai generali. Piotroski (2005) descoperă că o creștere a nivelului de divulgare a informațiilor este corelată în mod pozitiv cu previziunile analiștilor și cu ratele de capitalizare a profitului, însă acest studiu nu evidențiază modificări semnificative ale lichidității companiilor care au stat la baza cercetării.

Deși unele studii (Ball, 2001; Ball et al., 2003) reflectă incertitudine cu privire la efectul adoptării standardelor internaționale de raportare financiară pe plan local fără sprijin instituțional, cercetări recente susțin că decizia unei companii de a aplica în mod voluntar IFRS conduce la consecințe economice favorabile, iar dovezile arată că, în majoritatea regimurilor de raportare financiară,

prezentările informațiilor în conformitate cu IFRS sunt, în medie, de calitate superioară celor conforme cu reglementările locale de contabilitate și raportare financiară.

Aceste studii sunt compatibile cu Aboody et al. (2004) și Easley și O'Hara (2004), care furnizează dovezi că riscul informațional este purtător de costuri și, în consecință, percepția este că o reducere a costurilor poate determina o reacție din partea pieței. Totodată, și investitorii pot reacționa favorabil la adoptarea IFRS cu atât mai mult în cazul în care se așteaptă ca implementarea să aibă efecte pozitive asupra fluxurilor de numerar. O ameliorare a lichidității viitoare a companiilor este rezultatul divulgării mai ample de informații, fapt ce conduce la scăderea costului capitalului unei entități.

2. Cercetarea științifică

2.1. Metodologie

Cercetarea pe care am desfășurat-o a presupus analiza științifică a rezultatelor obținute ca urmare a testării ipotezelor pe baza utilizării metodelor statisticice precum: statisticile descriptive, analiza varianței prin ANOVA, abaterea medie pătratică și testul statistic F.

Datele pe care se bazează cercetarea constau în date primare și secundare, cele primare fiind colectate din răspunsurile furnizate în chestionare și interviuri cu reprezentanții băncilor și ai companiilor care au obligativitatea aplicării IFRS, iar cele secundare sunt colectate din studii similare, ghiduri și IFRS, aşa cum au fost acestea emise de către Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (*International Accounting Standards Board – IASB, engl.*). Chestionarul pentru obținerea datelor primare a fost conceput pentru bănci, iar cel pentru datele secundare a fost conceput pentru companii și este alcătuit din două părți. Prima parte a inclus întrebări privind caracteristicile respondenților, iar a doua parte a inclus întrebări privind opinia respondenților în legătură cu fiecare dintre clauzele contractelor de împrumut care pot fi afectate de adoptarea IFRS.

Respondenții au fost întrebați dacă societățile care au întocmit situațiile financiare în conformitate cu IFRS beneficiază de rate mai mici ale dobânzilor la împrumuturi, răspunsurile fiind măsurate utilizând scara

Likert de la 1 la 5 (1 – Dezacord puternic, 2 – Dezacord, 3 – Neutră, 4 – Acord, 5 – Acord puternic).

De asemenea, au fost solicitate răspunsuri pentru a calcula nivelul de conformitate cu diversele afirmații din chestionar. Rangul fiecărui răspuns (de la 1 la 5) a fost înmulțit cu nivelul de impact (de la 1 până la 5), unde cel mai înalt nivel de conformitate îi este atribuit cel mai mare impact.

Totodată, respondenților li s-a solicitat să aprecieze dacă societățile care întocmesc situațiile financiare IFRS beneficiază de alte condiții de împrumut, cum ar fi perioada împrumuturilor, creditele ipotecare, costurile de administrare mai reduse și așa mai departe. Mai mult, participanții la studiu au fost întrebați în ce măsură băncile oferă posibilitatea renegocierei clauzelor contractelor de împrumut, precum și dacă procentajul creditelor neperformante pentru companiile care raportează conform IFRS este mai scăzut comparativ cu cel al altor societăți.

2.2. Formularea ipotezelor

Pe baza cercetărilor anterioare și a recenziei literaturii, au fost dezvoltate următoarele ipoteze prezentate mai jos:

- H1: Adoptarea IFRS în Kosovo are impact asupra ratelor dobânzilor oferite de bănci societăților care au obligativitatea aplicării IFRS;
- H2: Adoptarea IFRS în Kosovo are impact asupra clauzelor non-financiare ale contractelor de împrumut, precum: perioadele de acordare, ipotecile, costuri de administrare mai reduse, condițiile de renegociere a împrumuturilor;
- H3: Societățile care au obligativitatea aplicării IFRS au un rating de credit mai bun comparativ cu alte companii din Kosovo;
- H4: Procentul creditelor neperformante este mai redus pentru societățile din Kosovo care au obligativitatea aplicării IFRS.

2.3. Eșantionul

Populația ce stă la baza cercetării este formată din toate băncile și societățile ce au obligativitatea aplicării IFRS din Kosovo.

Numărul total al băncilor din Kosovo este de 10. Au fost colectate răspunsuri de la 56 de analiști de credite de la 9 bănci (90% din populație), care analizează situațiile

financiare întocmite în conformitate cu IFRS și exercită influență asupra luării decizilor de împrumut.

În sectorul privat din Kosovo există 252 de entități ce au obligativitatea aplicării IFRS. Astfel, au fost colectate răspunsuri de la 182 de companii (reprezentând un eșantion de 72% din populație). În ceea ce privește complexitatea și constrângerile întâlnite în selectarea eșantionului dintr-o populație numeroasă a companiilor care au adoptat IFRS în Kosovo, în cuprinsul cercetării a fost utilizată selecția aleatorie a eșantionului.

3. Rezultatele cercetării

3.1. Caracteristicile demografice ale respondenților

După cum s-a menționat mai sus, prima parte a chestionarului a fost concepută pentru a obține o imagine de ansamblu asupra caracteristicilor respondenților. Pe baza rezultatelor din sectorul bancar

(după cum se arată în **Tabelul nr. 1**), cea mai mare parte a respondenților au studii superioare (un număr de 31, reprezentând 55,88%), 44,12% sau 25 de respondenți detin o diplomă de licență și niciunul dintre ei nu a obținut o diplomă de doctorat. În ceea ce privește calificarea profesională, respondenții sunt în proporție de 64,52% (36 de persoane) contabili autorizați, 29,03% sau 16 dintre respondenți sunt experți contabili și 6,45% sau 4 dintre participanți la studiu sunt auditori autorizați, niciunul dintre aceștia nefiind auditor statutar (auditor practicant). Deoarece legea din Kosovo pentru auditorii statutari impune ca stagiařii să lucreze în practică în calitate de auditori, iar respondenții din sectorul bancar nu lucrează ca auditori, acesta este motivul pentru care ultima categorie nu are reprezentanți. Referitor la experiența lor în sectorul bancar, 50% sau 28 dintre participanți au avut 5-10 ani de experiență, 23,53% sau 13 dintre respondenți au avut 10-15 ani, iar 5,88% sau 3 dintre respondenți au avut mai mult de 15 ani de experiență.

Tabelul nr. 1. Educația, formarea profesională și experiența respondenților din sectorul bancar

Variabilă	Categorii variabilei	Frecvență	Procentaj
Titlu academic	1. Licențiat 2. Master 3. Doctor	1. 25 2. 31 3. 0	1. 44,12% 2. 55,88% 3. 0%
Calificare profesională	1. Contabil autorizat 2. Expert contabil 3. Auditor autorizat 4. Auditor statutar	1. 36 2. 16 3. 4 4. 0	1. 64,52% 2. 29,03% 3. 6,45% 4. 0%
Experiență în sectorul bancar	1. Mai puțin de 5 ani 2. 5-10 ani 3. 10-15 ani 4. Mai mult de 15 ani	1. 12 2. 28 3. 13 4. 3	1. 20,59% 2. 50,00% 3. 23,53% 4. 5,88%

Sursa: Proiecția autorilor

Întrucât studiul a luat în considerare și opiniile sectorului privat, respectiv ale acelor companii care au avut obligativitatea adoptării IFRS în Kosovo, au fost prezentate și caracteristicile respondenților din acest sector (după cum este reliefat în **Tabelul nr. 2**). În acest sens, din sectorul privat 63,54% sau 116 respondenți au studii universitare de masterat, 31,25% sau 57 dintre aceștia au diplomă de licență și 5,21% sau 9 participanți la studiu au obținut o diplomă de doctor. Din perspectiva calificării profesionale, 37,5% sau 68 de respondenți sunt

experti contabili, 28,13% sau 51 dintre aceștia sunt contabili autorizați, 27,08% sau 49 de respondenți sunt auditori autorizați, iar 7,29% sau 14 participanți sunt auditori statutari. Informațiile privind experiența au arătat că 31,95% reprezentând 58 de respondenți au o experiență practică de 5-10 ani, 28,86% sau 53 dintre respondenți au 10-15 ani de experiență, 21,67% sau 39 de participanți au mai mult de 15 ani de experiență și 17,52% sau 32 dintre aceștia au mai puțin de 5 ani de experiență.

Tabelul nr. 2. Educația, formarea profesională și experiența respondenților din sectorul privat

Variabilă	Categoria variabilei	Frecvență	Procentaj
Titlu academic	4. Licențiat	1. 57	1. 31,25%
	5. Master	2. 116	2. 63,54%
	6. Doctor	3. 9	3. 5,21%
Calificare profesională	5. Contabil autorizat	1. 51	1. 28,13%
	6. Expert contabil	2. 68	2. 37,50%
	7. Auditor autorizat	3. 49	3. 27,08%
	8. Auditor statutar	4. 14	4. 7,29%
Experiența în sectorul bancar	5. Mai puțin de 5 ani	1. 32	1. 17,52%
	6. 5-10 ani	2. 58	2. 31,95%
	7. 10-15 ani	3. 53	3. 28,86%
	8. Mai mult de 15 ani	4. 39	4. 21,67%

Sursa: Proiecția autorilor

Pe baza acestor rezultate, se poate constata că nivelul de înțelegere a acestor standarde internaționale de raportare financiară de către respondenți este destul de satisfăcător, având în vedere calificările lor academice, profesionale, precum și experiența profesională în contabilitate, finanțe sau audit. Prin urmare, răspunsurile primite pot fi considerate foarte relevante și importante pentru a testa ipotezele cercetării.

3.2. Testarea ipotezelor și rezultatele cercetării

Rezultatele analizei de variație (ANOVA) arată că, din perspectiva sectorului bancar, există o

influență semnificativă a IFRS asupra termenilor împrumuturilor pentru companiile care aplică IFRS, cu o variantă $F = 7,004$ și la un prag de semnificație $p < 0,01$. Pe lângă analiza măsurii în care ratele dobânzilor vor fi influențate sau nu pentru aceste companii, cercetarea a demonstrat empiric și faptul că există un impact semnificativ asupra celorlalți termeni non-financieri ai contractelor de împrumut, potrivit informațiilor prezentate în **Tabelul nr. 3**.

Tabelul nr. 3. Rezultatele analizei ANOVA referitoare la impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor din perspectiva sectorului bancar

Variabile	Medie	Abatere medie	F	Pr > F*
Rata dobânzii	4,02	0,82	7,004	0,008
Perioada împrumutului	4,11	0,94		
Cerințele ipotecilor	4,08	0,91		
Costuri de administrare reduse	3,52	0,92		
Renegocierea clauzelor împrumuturilor	3,83	0,97		
Rating de credit superior	4,34	0,63		
Procentaj redus al creditelor neperformante	3,94	0,89		

*semnificație $p < 0,05$

Sursă: Calcule ale autorilor pe baza datelor din chestionare

Analiza reliefază că impactul adoptării IFRS-urilor este mai mare asupra rating-ului de credit (valoarea medie 4,34, abaterea medie pătratică 0,63), ceea ce indică faptul că societățile ale căror situații financiare sunt

întocmite în conformitate cu IFRS au cele mai bune rating-uri de credit pentru băncile din Kosovo, comparativ cu societățile ce nu aplică IFRS. Pe baza rezultatelor din **Tabelul nr. 3**, cea de-a doua

componentă influențată de utilizarea IFRS este perioada acordării creditului (valoarea medie 4,11, abaterea medie pătratică 0,94), a treia componentă este reprezentată de cerințele ipotecare (valoarea medie 4,08, abaterea medie pătratică 0,91), iar a patra variabilă constă în ratele dobânzilor (valoarea medie 4,02, abaterea medie pătratică 0,82), interpretând că adoptarea IFRS conduce la obținerea unor rate ale dobânzii mai mici. Cea de-a cincea componentă evidențiază că societățile care utilizează IFRS au un procent redus al creditelor neperformante (valoarea medie 3,94, abaterea medie pătratică 0,89), în timp ce o altă variabilă afectată de IFRS este renegotierea clauzelor împrumuturilor (valoarea medie 3,83, abaterea medie pătratică 0,97), iar ultima componentă evaluată de respondenți este cea privind costurile de administrare (valoarea medie 3,52, abaterea medie pătratică 0,92).

Pentru a testa ipotezele cercetării și întrucât chestionarul a fost transmis și societăților care au adoptat IFRS pentru a avea o imagine de ansamblu asupra situației analizate din perspectiva ambelor părți, a fost prezentată și analiza datelor pe baza chestionarului trimis mediului privat (conform informațiilor din Tabelul nr. 4). Potrivit

acestei analize se observă din rezultatele ANOVA un raport de variație $F = 25,348$ obținut la un prag de semnificație $p < 0,01$. Conform rezultatelor, în sectorul privat, companiile interviewate privind impactul IFRS asupra condițiilor de creditare au estimat că prevederea contractuală care este influențată în cea mai mare măsură de adoptarea IFRS în Kosovo este rating-ul de credit, acest aspect fiind de asemenea în concordanță cu răspunsurile primite din sectorul bancar (valoare medie 4,20, abatere medie pătratică 0,98). Cea de-a doua componentă influențată de utilizarea IFRS este reprezentată de cerințele ipotecare (valoarea medie 4,03, abatere medie pătratică 0,86), urmată de perioada acordării creditului (valoarea medie 3,83, abatere medie pătratică 1,13), apoi de renegotierea clauzelor împrumuturilor (valoarea medie 3,81, abatere medie pătratică 1,12), ratele de dobândă (valoarea medie 3,80, abatere medie pătratică 1,13), costurile de administrare mai mici (valoarea medie 3,64, abatere medie pătratică 0,85), iar componenta evaluată pe ultimul loc de companii fiind procentajul mai scăzut al creditelor neperformante (valoare medie 3,60, abatere medie pătratică 1,04).

Tabelul nr. 4. Rezultatele analizei ANOVA referitoare la impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor din perspectiva sectorului privat

Variabile	Medie	Abatere medie	F	Pr > F*
Rata dobânzii	3.80	1.13	25.348	<0.0001
Perioada împrumutului	3.83	1.13		
Cerințele ipotecilor	4.03	0.86		
Costuri de administrare reduse	3.81	1.12		
Renegotierea clauzelor împrumuturilor	3.64	0.85		
Rating de credit superior	4.20	0.98		
Procentaj redus al creditelor neperformante	3.60	1.04		

*semnificație $p < 0,05$

Sursă: Calcule ale autorilor pe baza datelor din chestionare

Pe baza rezultatelor prezentate mai sus observăm că există o influență semnificativă a adoptării IFRS asupra clauzelor contractelor de împrumut pentru companiile care aplică IFRS în Kosovo atât din perspectiva sectorului bancar, cât și din perspectiva sectorului privat. Prin urmare, se acceptă ca fiind dovedite științific toate ipotezele menționate mai sus.

4. Concluzii

Potrivit cercetării efectuate au fost obținute rezultate semnificative din analiza ANOVA atât din sectorul

bancar, cât și din cel privat, concluzionând că adoptarea IFRS în Kosovo a avut un impact asupra ratelor dobânzilor oferite de bănci societăților care au obligativitatea aplicării IFRS, precum și asupra clauzelor non-financiare ale împrumuturilor, cum ar fi: perioadele de acordare, condițiile creditelor ipotecare, costurile de administrare reduse și condițiile de renegotiere a împrumuturilor. Companiile ce aplică IFRS prezintă un rating de credit mai bun comparativ cu al altor societăți din Kosovo, iar procentul creditelor neperformante este mai mic pentru societățile ce aplică în mod obligatoriu IFRS în Kosovo.

Recenzia literaturii de specialitate ne atrage atenția asupra faptului că, pentru a furniza informație mai fiabilă, mai cuprinzătoare și mai transparentă, disponibilă tuturor părților interesate, inclusiv băncilor, doar adoptarea IFRS ca referențial de raportare al unei țări nu este suficientă atât timp cât IFRS nu sunt aplicate consecvent și firmele nu beneficiază de stimulente pentru sporirea calității sistemelor de raportare financiară, astfel avantajele adoptării IFRS nefiind vizibile.

Prin urmare, pe baza cercetării de mai sus, sugestia adresată organismelor de reglementare, în special celor din țările în curs de dezvoltare și aflate în tranziție, este că simpla implementare a unor standarde de raportare financiară de înaltă calitate, cum ar fi IFRS, nu este suficientă pentru a îmbunătăți calitatea contabilității și a raportării financiare fără existența unor mecanisme instituționale, care să asigure punerea în aplicare a standardelor, precum și fără existența unor beneficii și

stimulente care să depășească costurile implementării pentru companii, astfel încât să ofere informații de înaltă calitate părților interesate.

O propunere de cercetare viitoare poate consta în extinderea numărului de companii din Kosovo, analizând avantajele adoptării IFRS nu doar pe baza unei singure dimensiuni – respectiv din perspectiva clauzelor contractelor de împrumut -, dar și punând accent pe analizarea costurilor și beneficiilor adoptării IFRS în Kosovo. Având în vedere faptul că este în curs de dezvoltare și a adoptat de curând IFRS, pentru Kosovo nu există studii de cercetare care să urmărească acest subiect până în prezent.

Alte recomandări de cercetare viitoare se pot referi la comparația cu alte țări din Europa de Est, în special cu cele care prezintă asemănări cu economia din Kosovo, astfel încât să se evidențieze diferențele și similitudinile, provocările și oportunitățile adoptării IFRS, utilizând o abordare comparativă cu aceste țări.

BIBLIOGRAFIE

1. Aboody, D., E. Barth, M. & Kasznik, R. (2004). Firms' voluntary recognition of stock-based compensation expense. *Journal of Accounting Research*, 42(2), 123-150.
2. Aisbett, S. & Nobes, C. (2001). The true and fair view requirement in recent national implementations. *Accounting and Business Research*, 31(2), 83-90.
3. Armstrong, C., M. Barth, A. Jagolinzer, and E. Riedl. (2008). Market reaction to the adoption of IFRS in Europe. *The Accounting Review*
4. Bailey, D. (1995). Accounting in transition in the transitional economy. *European Accounting Review*, 4(4), 595-623.
5. Baiman, S., & Verrecchia, R. E. (1996). The relation among capital markets, financial disclosure, production efficiency, and insider trading. *Journal of accounting research*, 1-22.
6. Baker, C. R., Mikol, A., & Quick, R. (2001). The future of the accountancy profession in Europe, Part II. *European Accounting Review*, 10(4), 763-786.
7. Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and business research*, 36(sup1), 5-27.
8. Byard, D., Li, Y., & Yu, Y. (2011). The effect of mandatory IFRS adoption on financial analysts' information environment. *Journal of accounting research*, 49(1), 69-96.
9. Covrig, V. M., Defond, M. L., & Hung, M. (2007). Home bias, foreign mutual fund holdings, and the voluntary adoption of international accounting standards. *Journal of Accounting Research*, 45(1), 41-70.
10. Dasgupta, S., Gan, J., Gao, N., (2010). Transparency, price informativeness, and stock return synchronicity: Theory and evidence. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 45, 1189-1220.
11. Daske, H., Hail, L., Leuz, C., Verdi, R., (2008). Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences. *Journal of Accounting Research* 46, 1085-1142.
12. DeFond, M., Hu, X., Hung, M., & Li, S. (2011). The impact of mandatory IFRS adoption on foreign mutual fund ownership: The role of

- comparability. *Journal of Accounting and Economics*, 51(3), 240-258.
13. Diamond, D. W., & Verrecchia, R. E. (1991). Disclosure, liquidity, and the cost of capital. *The journal of Finance*, 46(4), 1325-1359.
14. Easley, D., & O'Hara, M. (2004). Information and the cost of capital. *The journal of finance*, 59(4), 1553-1583.
15. Garrod, N., & Turk, I. (1995). The development of accounting regulation in Slovenia. *European Accounting Review*, 4(4), 749-764.
16. Gernon, H., & Wallace, R. O. (1995). International accounting research: A review of its ecology, contending theories and methodologies. *Journal of Accounting literature*, 14, 54.
17. Gray, S. J. (1988). Towards a theory of cultural influence on the development of accounting systems internationally. *Abacus*, 24(1), 1-15.
18. Haggard, K.S., Martin, X., Pereira, R., (2008). Does voluntary disclosure improve stock price informativeness? *Financial Management* 37, 747-768.
19. Holthausen, R.W., (2009). Accounting standards, financial reporting outcomes, and enforcement. *Journal of Accounting Research* 47, 447-458
20. Hail, L., Leuz, C., & Wysocki, P. (2010). Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the US (Part I): Conceptual underpinnings and economic analysis. *Accounting Horizons*, 24(3), 355-394.
21. Harding, F. (2000). What is the role of Europe in an increasingly harmonized world? *European Accounting Review*, 9(4), 593-601.
22. King, N., Beattie, A., Cristescu, A. M., & Weetman, P. (2001). Developing accounting and audit in a transition economy: the Romanian experience. *European Accounting Review*, 10(1), 149-171.
23. Land, J., & Lang, M. H. (2002). Empirical evidence on the evolution of international earnings. *The accounting review*, 77(s-1), 115-133.
24. Landsman, W. R., Maydew, E. L., & Thornock, J. R. (2012). The information content of annual earnings announcements and mandatory adoption of IFRS. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), 34-54.
25. Leuz, C., 2003. IAS versus U.S. GAAP: Information asymmetry-based evidence from Germany's new market. *Journal of Accounting Research* 41, 445-472.
26. Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P.D., 2003. Earnings management and investor protection: An international comparison. *Journal of Financial Economics* 69, 505-527.
27. Leuz, C., Verrecchia, R.E., 2000. The economic consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research* 38, 91-124.
28. Li, S. (2010). Does mandatory adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union reduce the cost of equity capital? *The accounting review*, 85(2), 607-636.
29. Nobes, C. W. (1992). Accounting Comparisons: UK. *Europe*, 3.
30. Nobes, C., Parker, R. B., & Parker, R. H. (2008). Comparative international accounting. Pearson Education.
31. Piotroski, J. D., & Roulstone, D. T. (2005). Do insider trades reflect both contrarian beliefs and superior knowledge about future cash flow realizations? *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 55-81.
32. Plaats, E. V. D. (2000). Regulating auditor independence. *European Accounting Review*, 9(4), 625-638.
33. Radebaugh, L. H., Gray, S. J., & Black, E. L. (2006). International accounting and multinational enterprises. New York, NY: John Wiley & Sons.
34. Saudagaran, S. M., & Meek, G. K. (1997). A review of research on the relationship between international capital markets and financial reporting by multinational firms. *Journal of Accounting Literature*, 16, 127.
35. Silva, F. J. F., do Couto, G. M. M., & Cordeiro, R. M. (2009). Measuring the impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) to financial information of Portuguese companies. *Revista Universo Contábil*, 5(1), 129-144.
36. Sucher, P., & Jindrichovska, I. (2004). Implementing IFRS: A case study of the Czech Republic. *Accounting in Europe*, 1(1), 109-141.

37. Van Hulle, K. (2004). From accounting directives to international accounting standards. *The economics and politics of accounting: international perspectives on research trends, policy, and practice*, 349-75.
38. Walton, P., Haller, A., & Raffournier, B. (Eds.). (2003). International accounting. *Cengage Learning EMEA*.
39. West, B. P. (2003). *Professionalism and accounting rules* (p. 8). London: Routledge.

Abordare teoretică privind normele obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative

Drd. Nicolae MĂGDAŞ,
Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca,
e-mail: nicolae.magdas@econ.ubbcluj.ro

Lect. univ. dr. Melinda Timea FÜLÖP,
Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca,
e-mail: melinda.fulop@econ.ubbcluj.ro

REZUMAT

Studiul propus analizează evoluțiile și perspectivele normelor obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative. Astfel, la nivelul literaturii de specialitate s-au întreprins o serie de studii privind atât rolul guvernantei corporative eficiente, cât și evoluția și perspectiva normelor obligatorii și recomandate privind transparența informațiilor. În vederea analizei autorii au realizat un studiu calitativ care vizează evoluția și perspectiva normelor obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative. Rezultatele obținute relevă faptul că guvernarea corporativă a evoluat tot mai mult în perioada post criză economică și în practică se pune din ce în ce un accent mai mare pe transparența informațiilor furnizate coroborate cu legislația în vigoare.

Cuvinte-cheie: guvernare corporativă, lege, piață de capital, criză financiară

Clasificarea JEL: M40, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Măgdaș, N., Fülöp, M.T. (2019), Theoretical Approach between the Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance, *Audit Finanțier*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 134-141, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/006

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/006>

Data primirii articolului: 1.12.2018

Data revizuirii: 3.12.2018

Data acceptării: 13.01.2019

Introducere

În primul rând, considerăm că este necesar să menționăm importanța acestui subiect. Este un fapt în general recunoscut că istoria are tendința de a se repeta, indiferent de domeniul sau zona de interes.

Astfel acesta este motivul pentru care credem că este de o importanță incontestabilă să analizăm trecutul, prezentul și pe baza acestor elemente și viitorul guvernării corporative. Oare există vreun potențial interes pentru efectuarea unei asemenea analize? În mod cert, nu. Ar fi util să se identifice și să se reglementeze măsuri specifice care ar avea potențialul de a preveni producerea eșecurilor economice și chiar și a crizei financiare globale. Acesta este rezultatul dorit, dar este greu de obținut, astfel chiar și o îmbunătățire parțială ar putea fi considerată un real succes.

De ce este momentul potrivit pentru o astfel de analiză? Deoarece o parte din panica și turbulența provocată de criza financiară globală relativ recentă au început să dispară, lăsând o perspectivă mai clară asupra factorilor majori care au declanșat criza financiară și a mecanismului care i-a permis să se extindă. Aceasta este exemplul perfect că istoria tinde să se repete.

Unul dintre factorii majori a fost, ca și în cazul crizei financiare care a avut loc la începutul secolului precedent, fie eșecul reglementării guvernării corporative, fie aplicarea necorespunzătoare a unor astfel de reglementări. Analizând modul în care guvernarea corporativă nu și-a îndeplinit rolul și nu a reușit să ajute la controlul daunelor este de o importanță crucială remedierea acestor probleme pentru a putea corecta eșecurile cât mai curând posibil. Se impune luarea de măsuri urgente nu numai pentru a se elabora reglementări care ar putea împiedica apariția de viitoare crize, dar și pentru a fi capabile să se recupereze mai repede din cea mai recentă criză, care considerăm că nu este pe deplin încheiată.

Această lucrare are scopul de a analiza unele dintre reglementările legate de status-quo-ul declarat, modul în care au fost influențate de criză și modul în care au reacționat la schimbare în funcție de domeniul în care au fost implementate.

1. Metodologia de cercetare

În prezent, literatura de specialitate definește metodele de incursiune științifică și construirea textului unei lucrări

ca fiind un „mod” de urmat în activitatea de cercetare pentru îndeplinirea obiectivelor, și anume pentru informare și instruire. Procedurile, tehniciile și instrumentele folosite în incursiunea științifică sunt componente ale metodei, considerate elemente de sprijin sau metode concrete de capitalizare (Gray et al., 2007, Dunbar și Weber, 2014, Kiss și colab., 2015).

Efortul de cercetare reprezintă o incursiune logică pentru abordarea evoluțiilor și a perspectivelor unei legi noi și dure privind guvernarea corporativă, bazată pe o cercetare pozitivă, prin încercarea de a explica și preconiza practicile actuale de guvernare corporativă, dar în același timp și o cercetare normativă. Pentru a atinge obiectivele acestei cercetări, ne bazăm pe o abordare calitativă pentru rezumarea aspectelor care vor fi discutate în fiecare secțiune. Folosind o abordare de la general la particular (Gray et al., 2007), începem această cercetare prin prezentarea conceptelor, luând în considerare cercetările din literatura de specialitate, inclusiv cea profesională. În ceea ce privește științele umane și sociale, această cercetare se bazează pe observația neparticipantă (Lesage și Wechtler, 2012), mai exact se aplică metoda de cercetare inductivă, pe analiza documentelor și pe tehnici de comparare. Reformele în domeniul guvernării corporative au fost punctate prin metoda transversală, care se aplică în mare parte aspectelor teoretice, unde am prezentat o incursiune istorică a celor mai importante aspecte în domeniul guvernării corporative.

2. Abordări conceptuale privind guvernarea corporativă

După ce a fost elaborat cadrul legal pentru o mai bună guvernare corporativă, considerăm că este de o importanță crucială o mai bună monitorizare a modului în care cadrul legal este pus în aplicare în practică. Se pare că nu există o monitorizare foarte eficientă a declarațiilor de guvernare corporativă pe care companiile le publică.

„În majoritatea statelor membre, răspunderea pentru impunerea obligației de publicare este lăsată la dispoziția investitorilor care, în funcție de cultura și tradițiile din statul membru în care se află, iau adesea puține măsuri.

Autoritățile pieței financiare sau bursele de valori și alte organisme de monitorizare lucrează în cadrul legislativ diferit și au dezvoltat diferite practici” (Cartea Verde, 2011, p.19). Problema principală este că, în majoritatea statelor membre, ele joacă un rol formal în verificarea publicării

declarației de guvernanță corporativă. Există puține state membre care verifică prin intermediul unor autorități publice sau specializate dacă informațiile furnizate de societăți sunt complete sau nu.

O metodă mai practică și mai eficientă în conformitate cu Cartea verde a Comisiei Europene ar fi ca informațiile publicate de companii să fie verificate dacă sunt suficient de cuprinzătoare prin așa-numitele organisme de monitorizare, cum ar fi bursele de valori sau autoritățile de reglementare a valorilor mobiliare. Această soluție ridică o problemă de obiectivitate în numele organelor de monitorizare. Organele sau autoritățile specificate nu ar trebui să aibă un cuvânt de spus cu privire la conținutul informațiilor dezvăluite sau să facă aprecieri asupra afacerilor cu privire la soluțiile alese de companie pentru acest lucru. Pe de altă parte, pentru a spori efectul dorit, autoritățile ar putea să se bazeze pe publicarea rezultatului obținut din activitatea de monitorizare, fără indirecții către companiile spre o transparentă mai sporită. Ca orice cadru legal, pentru ca acest lucru să fie suficient de eficient, utilizarea sanctiunilor formale în caz de neconformitate gravă ar putea și ar trebui să fie aplicată, așa cum se întâmplă în prezent în Spania, de exemplu (Studiu privind practicile de monitorizare și executare în guvernanță corporativă în statele membre, p. 63).

Comisia Europeană consideră că „o modalitate de îmbunătățire a monitorizării ar putea fi aceea de a defini declarația de guvernanță corporativă drept informație reglementată în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (k) din Directiva 2004/109/CE și, astfel, supunerea acesteia cerințelor autorităților naționale competente prevăzute la articolul 24 alineatul (4) din directivă” (Cartea Verde, 2011, p.19). Există o contribuție importantă la faptul că organismele de monitorizare din statele membre au dezvoltat diferite practici având un mare potențial de îmbunătățire a schimbului de bune practici.

3. Transpunerea și aplicarea normelor obligatorii și recomandate privind guvernanța corporativă

Domenii de aplicare a reglementărilor privind guvernanța corporativă

Se poate afirma că guvernarea corporativă „a devenit un laborator de reglementare pe mai multe niveluri, în care

normele 'hard' (obligatorii) se suprapun și se intersectează cu normele 'soft' (recomandate) în numeroase moduri, cu o evoluție rapidă, o abordare tradițională a studierii dreptului corporativ sau al societății, zona doctrinară relativ restrânsă ajunge în curând să-și atingă limitele” (Sun W. et al., 2011). Prin urmare, este obligatoriu să analizăm unele dintre principalele domenii de interes în care guvernanța corporativă are interacțiuni și să observăm modul în care această interacțiune a fost influențată de recenta criză financiară. Se știe că sistemele financiare din întreaga lume pot fi delimitate în principal ca fiind sisteme pe piață de capital sau sisteme bancare.

a) Piața de capital

Începând cu anii '60, corporațiile au suferit un proces de finanțare care a dus la schimbări semnificative în cadrul de reglementare corporativă. Nu există nicio îndoială că o anumită formă de reglementare în sectorul financiar este justificată, că niciun sistem de reglementare nu funcționează bine dacă nu este însoțit de o reglementare și o metodologie de aplicare corespunzătoare, dar valoarea reglementării să fie determinată atât de beneficiile sale, cât și de costurile acesteia.

În comparație cu alte tipuri de piețe, cum ar fi piețele de produse, piața de capital este o piață bine dezvoltată și operează în medii foarte reglementate. Necesitatea dezvoltării în continuare a reglementărilor existente rezultă din faptul că piața de capital este o zonă cu numeroase oportunități pentru activități frauduloase, cum ar fi tranzacționarea sau manipularea în interes propriu, precum și oportunități pentru fraudarea investitorilor publici. Prin urmare, „piețele de capital sunt relativ dificil de reglementat deoarece, spre deosebire de sistemul bancar, nu există un singur punct focal pe care să se poată concentra autoritățile de reglementare. Autoritățile de reglementare urmăresc să reglementeze piața în întregime și, din cauza naturii pieței de capital, eșecul reglementărilor ar putea duce la colaps” (Kieff & Paredes, 2010).

Următoarea întrebare naturală este cum să reglementăm piețele de capital? Studiile empirice nu au reușit încă să identifice pe deplin beneficiile reglementării pieței de capital, dar experiența Statelor Unite este un bun punct de plecare, având în vedere faptul că în S.U.A. se găsesc cele mai avansate piețe de capital. Sugestiile bazate pe experiența din S.U.A. arată

clar că pentru ca piețele de capital să funcționeze corect, este nevoie de trei seturi de reglementări:

- „o puternică protecție a investitorilor;
- un paznic puternic sau o agenție de aplicare a legislației, cum ar fi Comisia de Valori Mobiliare și de Schimb din S.U.A.;
- reglementarea puternică a instituțiilor intermediare” (Kieff & Paredes, 2010).

Ceea ce ar fi de făcut se poate desprinde din modelul S.U.A., dar să nu fie subestimată complexitatea aplicării reglementărilor pieței de capital. Pornind de la dezvăluirea informațiilor, reglementările nu pot funcționa fără norme contabile și de audit adecvate și care conduc la norme antifraudă ce pot funcționa numai printr-o supraveghere puternică, cum ar fi SEC – Securities and Exchange Commission, există o multitudine de factori care sunt de luat în considerare, pe lângă aplicarea privată și sistemul judiciar funcțional.

„Directiva privind transparenta este o măsură minimă de armonizare care impune companiilor listate să dezvăluie achizițiile și cedările de participații substantive și să prescrie un conținut minim pentru rapoartele de gestiune” (Johnston A., 2009). În conformitate cu dispozițiile directivei menționate, statelor membre li se cere să solicite acționarilor să notifice societățile în cazul în care valoarea drepturilor de vot “atinge, depășește sau scade sub” (Directive CE/109/2004) praguri diferite (stabilită la nivelul inferior, de 5%, de către majoritatea statelor). În cazul acordurilor acționarilor de a acționa în mod coordonat, fie prin transferul drepturilor de vot, fie prin încheierea unei serii de acorduri care au implicații asupra controlului corporativ, se aplică obligații similare. Directiva specifică informațiile care se cer a fi incluse în notificarea adresată societății. Conform acesteia, este necesară o declarație privind:

- „situată rezultată în ceea ce privește drepturile de vot;
- lanțul întreprinderilor controlate prin drepturile de vot este deținut efectiv;
- data la care pragul a fost depășit sau atins;
- identitatea acționarului și a oricărei persoane care are dreptul de a exercita drepturile de vot în numele acționarilor” (Directive CE/109/2004).

Notificarea nu are implicații numai în ceea ce privește relația dintre acționarii care au această obligație și

societate, ci și în cazul terțelor părți, compania fiind obligată să facă publice aceste informații în termen de trei zile de la primire.

Există, de asemenea, obligații specifice care apar în cazul unei societăți cotate la bursă, ce sunt impuse de directiva menționată și au scopul de a spori gradul de transparentă, un factor important considerabil care a provocat probleme majore în timpul ultimei crize financiare care a avut loc în 2008-2009. Problema transparenței s-a încercat să fie rezolvată prin faptul că societățile cotate la bursă trebuie:

- „să asigure un tratament egal pentru toți deținătorii de acțiuni care se află în aceeași poziție cu privire la furnizarea de informații;
- să întocmească un raport finanțiar anual care să conțină informațiile auditate și raport de gestiune;
- întocmirea unor rapoarte financiare semestriale, care includ situații financiare simplificate și un raport intermar de gestiune” (Directive CE/109/2004).

Implicațiile directe ale aplicării acestor prevederi, având în vedere faptul că raportul urmează a fi certificat de cei responsabili, este de a oferi o perspectivă corectă asupra performanței afacerii și poziției companiei, o viziune realistă asupra principalelor riscuri și incertitudini pe care compania le prezintă și, nu în ultimul rând, să respecte cerințele celei de-a patra directive privind dreptul societăților comerciale, prin producerea de rapoarte atât calitative, cât și cantitative.

„Prin asistarea acționarilor pentru a înțelege mai bine modul în care resursele sunt dezvoltate, îmbunătățite și alocate în cadrul companiilor, această soluție reflexivă are scopul de a asigura că managementul corporațiilor are autonomie suficientă pentru a desfășura proiecte care au un orizont de timp mai îndelungat, păstrând mecanismele legale existente de responsabilitate față de acționari intacți” (Johnston A., 2009). De notat că utilizarea divulgării cantitative ca parte a strategiei de reglementare reflexive se află într-o etapă experimentală și se impune a fi revizuită, indiferent dacă funcționează sau nu, pentru a se asigura că, în realitate, costurile exercițiului sunt justificate.

Există mai multe reglementări ale pieței de capital, obligații care au survenit după criza financiară și care au legătură cu prezentarea regimului de guvernanță corporativă. Este impus de către lege ca societățile

cotate la bursă „să includă în raportul lor anual de activitate o declarație de guvernanță corporativă” (Directiva 2006/46/EC). Declarația ar putea să conțină, în conformitate cu directiva, informații relevante, cum ar fi codul național de guvernanță corporativă la care se supune societatea, codurile pe care compania s-a hotărât să le aplice în mod voluntar, toate informațiile importante privind practicile de guvernanță corporativă aplicate dincolo de cerințele legislației naționale și explicații privind abaterile de la codurile cărora este supusă (principiul aplici sau explici). „Acesta obligații de dezvăluire pe termen lung, în special cele prevăzute de Directiva privind preluarea, vor permite pieței să evaluateze mai bine posibilitatea transferului controlului corporativ și să prețuiască acțiunile companiei în consecință” (Johnston A., 2009).

În concluzie, numeroase reglementări privind piața de capital și companiile cotate la bursă au fost elaborate cu costuri ridicate și este timpul să se măsoare dacă impactul a fost realizat în direcția corectă și la amplitudinea adecvată. „Luate împreună, aceste intervenții de reglementare semnalează o încercare de a folosi forțele pieței pentru a încuraja companiile să respecte preferințele acționarilor în ceea ce privește structura de guvernanță, în limitele constrângerilor și posibilităților existente în legislația națională a societăților. Investitorii instituționali ar putea să se bazeze pe acest cadru de reglementare și să își folosească puterea de piață pentru a conduce convergența pe o normă a unei acțiuni, a unui vot fără ca armonizarea pozitivă să fie necesară la nivel supranațional” (Johnston A., 2009). În final, toate aceste măsuri urmăresc să încurajeze acționarii și investitorii instituționali să joace un rol mai activ în guvernanta companiilor în care investesc.

b) Instituții de credit / Bănci

În acest caz, principală întrebare este „de ce?” De ce este nevoie de reglementare în sistemul bancar, având în vedere modul clar structurat în care funcționează? Practic, băncile se finanțează din depozitele celor care au capital lichid și apoi împrumută banii celor care au nevoie de acest tip de capital. Răspunsul își găsește sustenabilitatea în două idei principale. „Practic este imposibil ca deponenții dispersați să monitorizeze eficient activitatea băncii în mod organizat din cauza problemei organizării unei astfel de acțiuni colective. Astfel, autoritățile de reglementare monitorizează

băncile în numele deponenților dispersați” (Dewatripont & Tirole, 1995). În al doilea rând, „băncile participă deseori (iar uneori operează) la sistemele de plăti care însotesc în mod inevitabil riscul sistemic, generând astfel o externalizare negativă. Eșecul unei tranzacții de plată poate conduce la dezastru, deci participantii solicită o formă de reglementare pentru a face față acestui risc sistemic” (Goodhart et al., 1998).

În plus, este necesar să se analizeze ce fel de problemă ar putea rezolva reglementările. În primul rând, există tendința băncilor de a împrumuta mai mult decât își pot permite sau de a acorda împrumuturi care nu sunt profitabile. În concluzie, această problemă are unele măsuri sigure în majoritatea jurisdicțiilor, cum ar fi asigurarea depozitelor în caz de eșec bancar, măsuri de salvare de la banca centrală sau guvern. Pe de altă parte, sistemul bancar se confruntă cu numeroase riscuri diverse din cauza variatelor active financiare sau a eșecurilor cauzate de eșecul tehnologic.

Reglementarea bancară este concepută pentru a răspunde riscurilor care afectează băncile ca beneficiari centralizați de risc prin asigurarea unei gestionări adecvate a riscurilor de către bănci. Dintre modificările aduse de aceste reglementări amintim de faptul că băncile sunt obligate să facă evaluări corespunzătoare și stricte ale fiecărui împrumut din portofoliul de active al băncii. „Aceste intervenții puternice și active din partea autorităților de reglementare sunt înțelese a fi necesare în cadrul sistemului bancar din zilele noastre. În timp ce creșterea transparenței băncilor este considerată importantă, disciplina pieței este adeseori imposibilă, deși mediul academic susține adesea că ar fi bine să existe”. (Kieff & Paredes, 2010).

Mediul bancar a trecut în zile noastre de la a face față riscului de credit la a face față și riscului de piață, de la economiile de sferă la economiile de scară, ceea ce trebuie să creeze instituții bancare mari, care sunt greu de monitorizat adecvat și a trecut, de asemenea, de la activitățile bancare tradiționale la alte noi activități de afaceri. În zilele noastre, măsurile de reglementare au fost influențate și adaptate necesităților și sunt mai degrabă indirekte decât directe, așa cum erau în trecut. De exemplu, regulamentele anterioare au fost elaborate astfel încât să încearcă să gestioneze riscul prin interdicția investițiilor riscante. Pe de altă parte, reglementările dezvoltate în prezent au o abordare indirectă față de riscuri și analizează numai capitalul, contând pe faptul că reglementarea capitalului are și alti

piloni pe care se poate baza, cum ar fi sistemele de control intern și sistemul de contabilitate a băncilor.

În final, este vorba și de costul reglementării bancare care indică eficiența măsurilor în comparație cu riscurile prevenite. „În primul rând, există costul furnizării unei asigurări adecvate a depozitelor. În al doilea rând, regularizarea încearcă să prevină eșecul bancar prin solicitarea dovedirii solidității băncii. În al treilea rând, eșecul băncii determină un cost enorm, deoarece tratamentele de insolvență au de multe ori costuri foarte mari” (Kieff & Paredes, 2010). Ideea principală este că acest lucru vine să confirme încă o dată că este mai bine să prevenim decât să tratăm.

Lecții din criza financiară și calea de urmat

„Viteza și intensitatea panicii din 2008 au făcut ca globalizarea financiară să fie privită negativ în multe țări, subminând astfel credibilitatea și pârghia politică a investitorilor instituționali și a fondurilor speculative pentru a forța îmbunătățirea guvernării prin intermediul ordinelor publice” (Sun W. et al., 2011). Marea recesiune a avut un impact major asupra reducerii activelor, în principal în ceea ce privește pierderile substanțiale înregistrate de fondurile de pensii din țările din întreaga lume, fapt care a determinat un sprijin public puternic pentru reformele privind guvernanța corporativă, sprijin care este probabil corelat direct cu expunerea la acțiuni a activelor de pensii din fiecare țară. Un alt efect al reducerii activelor și, de asemenea, al unei mai bune corelații a piețelor internaționale au condus la un stimulent sporit pentru investitorii externi de a exercita presiuni asupra firmei incluse în portofoliul lor pentru creșterea performanțelor alfa. „În același timp, strategia de finanțare conservatoare adoptată de multe firme nefinanciare, cel puțin pe piețele dezvoltate, se poate să fi atenuat acest efect de îndatorare privată” (Sun W. et al., 2011).

Recenta criză financiară își are rădăcinile în comportamentul fraudulos al membrilor consiliului de administrație, nivelurile de remunerare excesive depășind lipsa de monitorizare și de supraveghere. Aceștia sunt factorii care au reușit să transforme această criză financiară într-o dintre cele mai grave și periculoase prăbușiri financiare de la începutul secolului al XX-lea. „Prin urmare, este nevoie de un proces îmbunătățit de luare a deciziilor în ceea ce privește dezvoltarea corporațiilor la niveluri de performanță mai bune” (Useem, 2006). „Cu toate acestea, consiliile de

conducere încearcă să-și echilibreze funcția de ofițeri de conformitate cu funcția de formatori ai viitorului corporației” (Lorsch & Clark, 2008).

În același timp, a apărut o altă problemă – societatea a început să reconsideră comportamentul deviant și, ca urmare, nivelurile inferioare de comportament sunt acum considerate acceptabile, în timp ce în trecut aceleași niveluri erau total inacceptabile. „Astfel, deși cercetătorii și comentatorii au legat, de regulă, guvernanța corporativă de a controla, se văd noi abordări care vizează schimbări comportamentale și de conducere și dezvoltarea unei paradigmă holistice, care ar fi mai potrivite pentru complexitatea secolului XXI” (van Ees et al. 2009).

În esență, impactul ultimei crize financiare și analizele și argumentele de mai sus indică faptul că există o nevoie evidentă de reglementare eficace și aplicabilă, de consolidarea codurilor de guvernare, de o concentrare mai mare pe etică și conducere, de acordarea unei atenții sporite vocii acționarului, nu în ultimul rând de întărirea divulgării și a transparenței. „Alte direcții de guvernare provin din responsabilitatea corporativă și din temele privind investițiile în responsabilitatea socială” (Brennan & Solomon, 2008). Există oportunități de învățare din sistemele bazate pe relații și acest lucru ar putea oferi o cale cu totul nouă, în care stakeholder-ii cheie au mai multă influență și drepturi de decizie, ceea ce conduce – ca o concluzie firească – la un nivel mai ridicat de contribuție la strategiile companiilor.

„Importanța încorporării unei perspective multidisciplinare în guvernare pare a fi cheia pentru a înțelege eșecurile guvernării. Cercetarea privind guvernanța a fost adesea lăsată în seama mediului academic din domeniul contabilității și din cel juridic și este din ce în ce mai evident că această abordare este mult prea restrânsă. Astfel, o abordare mai holistică a guvernării ar putea să ofere lentele mai largi prin care să se vadă antecedentele și impactul crizei financiare globale. În plus, se oferă conducerii și directorilor o gamă de variabile care influențează buna guvernanță și subliniază pe ce ar trebui să se pună accentul pentru introducerea practicilor de bună guvernare” (Sun W. et al., 2011).

Analiza efectuată conduce în mod clar la concluzia că este nevoie de o abordare holistică, chiar și multidisciplinară prin integrarea mai multor obiective și perspective în înțelegerea guvernanței corporative. Acest lucru este necesar deoarece guvernanța

corporativă a mers dincolo de granițele sale, fiind conectată cu alte câteva domenii și, prin urmare, pentru a putea evalua corect statutul actual al guvernanței corporative. De ce? Răspunsul este simplu și, în principal, se bazează pe faptul că doar prin această metodă ar putea fi reglementată calea corectă și adecvată pentru guvernanța corporativă. „Acest lucru ar permite corporațiilor și economiei să atenueze și să gestioneze mai bine o criză. În acest fel, menținerea unui echilibru între abordarea conformității și abordările comportamentale este importantă – reglementarea pentru a asigura divulgarea în timp util și validă și structurile bune, alături de accentul pe etică, pe cultură, pe modul de conducere, puterea și practicile în domeniul resurselor umane – pentru a se asigura că obiectivele organizaționale sunt îndeplinite în mod etic” (Sun W. et al., 2011).

Acestea fiind spuse, este evident că o abordare pur structurală nu oferă viziunea largă necesară asupra problemei, ducând la necesitatea incluziei altor câteva procese care ar asigura un echilibru între nevoile acționarilor și ale părților interesate, între mediul intern și extern.

În cele din urmă, această schimbare, împreună cu scopul organizațional adecvat, ar aduce clar o guvernanță mai eficientă. Este necesar să se înțeleagă ce anume face ca guvernarea corporativă să funcționeze. Considerăm că o mai bună înțelegere a pilonilor principali – procesul de luare a decizilor, cultura din sala de consiliu sau rețelele și structurile factorilor de decizie și ale elitelor – ar contribui la un model mai aprofundat și mai bogat de guvernanță corporativă.

Concluzii

După o prezentare generală a situației anterioare și actuale, există, fără îndoială, dovada că este necesar să se investească mai mult în elaborarea unor reglementări mai puternice, mai ample și mai eficiente privind guvernanța corporativă. Se pune întrebarea costului, dar indiferent de nivelul acestuia, el poate fi cu siguranță mai mic decât pierderile cauzate de eșecurile sistemicе repeatate. Deși este dificil să se estimeze corect costul reglementării și al implementării, la prima vedere,

costul reglementării pe piața de capital pare mai mare (vizează o gamă mai largă de probleme) decât în sistemul bancar.

Investirea în reglementări mai bune pentru unul dintre aceste sisteme poate fi o alegere care depinde de cât de dezvoltată este economia țării respective. Ne menținem punctul de vedere deoarece în economiile cu piață de capital mai dezvoltată companiile apeleză la această sursă de finanțare și efortul de reglementare legislativă se îndreaptă preponderent spre această piață. În economiile cu piață de capital mai slab dezvoltată companiile se finanțează din sistemul bancar și, prin urmare, este normal ca reglementările să se axeze pe această direcție, care vine și cu costuri mai mici. Pe de altă parte, într-o economie mai mare, unde piața de capital reprezintă o sursă de furnizare de capital la un cost mai ieftin, concentrarea pe dezvoltarea reglementării pieței de capital este mai înțeleaptă, având în vedere faptul că beneficiile oferite de piață de capital ar putea depăși costul general. În comparație cu analiza teoretică, în lumea reală, costul celor două sisteme se impune a fi luat în considerare într-o manieră agregată, deoarece acestea coexistă, întrucât globalizarea piețelor financiare permite investitorilor să se împrumute sau să se finanțeze de pe piețele externe, ceea ce face situația de departe mai complexă.

Ca o concluzie finală, se poate spune că un sistem nu se potrivește în mod clar tuturor economiilor. Deși ne aflăm în era globalizării, nu este de neglijat faptul că economiile au încă tendința de a păstra specificațiile date de mediul geografic și juridic. Prin urmare, pentru a evita ca evenimentele nefericite din trecut să se întâmple din nou, atunci când se dezvoltă o nouă reglementare, chiar dacă este făcută în aşa fel încât să funcționeze în întreaga lume, adaptarea acestuia la specificul fiecărui sistem economic ar trebui să reprezinte o mare preocupare.

Guvernanța corporativă este un sistem care acționează și reacționează. Este de competență instituțiilor de reglementare să ofere o astfel de contribuție încât reacția să se potrivească mai bine scopurilor noastre.

BIBLIOGRAFIE

1. ABI & National Association of Pension Funds, Best Practice on Executive Contracts and Severance – A Joint Statement, initially issued in December 2002
2. Brennan, N. B. and Solomon J. (2008) – Corporate Governance, accountability and mechanisms of accountability: an overview, *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 2(7):885-906, 2008
3. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Action plan: European company law and corporate governance – a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies, Strasbourg, 12.12.2012
4. Current reporting rules for undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS) and alternative investment fund managers (AIFM) only require providing investors with information on investment objectives and policy, including in particular risk profile, past and expected performance and different costs, see Directives 2009/65/EC and 2011/61/EU
5. Davis St, (2007), Does "Say on Pay" Work? Lessons on Making CEO Compensation Accountable, *Policy Briefing No. 1*, 2007
6. Deloitte, Report on the Impact of the Directors' Remuneration Report Regulations 6, 19-20, Nov. 2004 http://www.dti.gov.uk/cld/Deloitte_Rep_DRRI_2004.pdf
7. Deutsch C. H. (2008), Say on Pay: A Whisper or a Shout for Shareholders? *N.Y. Times*, Apr. 6, 2008, at BU9. See Risk Metrics Group
8. Dewatripont M & Tirole J., (1995), The Prudential Regulation of Banks, *MIT Press*, Cambridge MA
9. Directive 2004/109/EC of the European Parliament and of the Council, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:390:0038:0057:EN:PDF>
10. Directive 2006/46/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32006L0046>
11. Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007L0036>
12. Goodhart, C., Hartmann P., Llewellyn D., Rojas-Suarez L., and Weisbrod S. (1998), Financial Regulation: Why, How and Where Now? *New York: Routledge*.
13. Green Paper, The EU corporate governance framework, Brussels, 2011, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3eed7997-d40b-4984-8080-31d7c4e91fb2/language-en>
14. Gribben K. (2008), Division Grow Within Say-on-Pay Movement, *Agenda*, July 7 2008 http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=1262867
15. Johnston, A. (2009), EC Regulation of Corporate Governance, 2009, *Cambridge University Press*
16. Kieff, F.S., Paredes T.A., (2010), Perspectives on Corporate Governance, *Cambridge University Press*
17. Lorsch, J.W. and Clark, R.C. (2008) – Leading from the boardroom, *Harvard Business Review* 86(4):104-11, 2008
18. New UK Stewardship Code for Institutional Investors, Fresh fields Bruckhaus Deringer LLP, July 2010
19. Statement by the European Corporate Governance Forum of 23 March 2009 <https://ec.europa.eu/>
20. Study on Monitoring and Enforcement Practices in Corporate Governance in the Member States http://ecoda.org/uploads/media/REPORT_-_2009_09_23_CoE_RiskMetrics.pdf
21. Sun W., Stewart J. & Pollard D. (2011) – Corporate Governance and the Global Financial Crisis, *Cambridge University Press*, 2011
22. Useem M(2006). – How well-run boards make decisions, *Harvard Business Review* 84(11):130-8, 2006
23. van Ees, H., Gabrielsson, J. and Huse M.(2009) – Toward a behavioral theory of the boards and corporate governance, *Corporate Governance: An International Review* 17(3):307-19, 2009
24. Walker. D. (2009), A review of corporate governance in UK banks and other financial industry entities – Final Recommendations, London

Misiunea, viziunea și valorile organiza- tionale, catalizatori ai responsabi- litatei sociale

Lect. univ. dr. Mihaela DUMITRAȘCU,
Academia de Studii Economice din București
e-mail: mihaela.dumitrascu@cig.ase.ro

Prof. univ. dr. Liliana FELEAGĂ,
Academia de Studii Economice din București,
e-mail: lilianafeleaga@cig.ase.ro

REZUMAT

Cercetarea prezentă explorează orientarea strategică a companiilor listate, concentrându-se pe misiunea, viziunea și valorile lor. Acestea definesc aspirațiile și obiectivele care guvernează orice organizație. Datele au fost colectate de pe paginile oficiale ale companiilor. Pe baza analizei literaturii de specialitate au fost identificate principalele misiuni, valori și viziuni care au fost grupate, după analizarea tuturor rapoartelor financiare și nonfinanciare, în mai multe categorii, cum ar fi valorile empatice / orientate spre persoane, valorile culturale, valorile la locul de muncă. Deoarece unul dintre cei mai importanți actori din cadrul oricărui organizație este reprezentat de angajat, s-a realizat o grupare și în identitatea reflectată (relațională, organizațională, profesională).

Rezultatele prezintă diversitate și arată că doar 62% dintre companii dezvăluie informații cu privire la viziunea lor, 85% dintre acestea dezvăluie informații cu privire la misiunea lor, în timp ce doar 54% dintre companii își prezintă valorile. Obiectivul principal al clasificării este stabilirea unui cadru pentru implementarea unui viitor model al responsabilității sociale corporative.

Relevanța cercetării este dată de actualitatea acesteia. Originalitatea cercetării derivă din modalitatea de abordare a temei, din obiectivul cercetării și, de asemenea, din faptul că există un interes din ce în ce mai mare în societate, în general, pentru promovarea responsabilității, a respectării drepturilor omului, a mediului, a sănătății și securității.

Obiectivul prezentei cercetări este evidențierea rolului important al viziunii, misiunii și valorilor unei companii. Acestea reprezintă pilonii unei organizații de succes și pot fi prezentate în declarații separate sau pot fi integrate într-o singură declarație. Scopul lor este de a comunica părților interesate interne și externe obiectivul principal al organizației.

Cuvinte-cheie: misiune, viziune, valori, responsabilitate socială

Clasificare JEL: G30, G39, M40, M49

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Dumitrașcu, M., Feleagă, L. (2019), Mission, Vision, and Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 142-148, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/007

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/007>

Data primirii articoului: 6.11.2018

Data revizuirii: 12.11.2018

Data acceptării: 22.11.2018

Introducere

În zilele noastre există o nevoie tot mai mare de organizații responsabile social, din cauza lipsei de eficiență atât în sectorul public, cât și în cel privat, precum și a inconsistenței multor reforme derulate de-a lungul timpului.

Ne putem imagina o organizație ideală care este responsabilă și autonomă socială și al cărei comportament este gestionat de valori și viziuni bune pentru a obține performanțe pe termen lung.

În cadrul prezentului studiu, subliniem misiunile, valorile și viziunile organizațiilor, așa cum acestea sunt disponibile pe paginile oficiale ale companiilor din eșantionul studiat. Analizând viziunea, misiunea și valorile organizațiilor, încercăm să reflectăm identitatea companiilor. Cele mai utilizate valori sunt de asemenea importante în relațiile interpersonale, cum ar fi respectul, integritatea etc.

Contextul românesc este ales pentru studiul de față, deoarece dorim să explorăm și să creăm o radiografie a entităților din țara noastră și a modului în care acestea implementează concepțele de responsabilitate socială și sustenabilitate.

Importanța cercetării este dată de faptul că reprezintă o contribuție în domeniul responsabilității sociale corporative, prin explorarea conceptului, în legătură cu alți factori, cu impact asupra diferitelor părți interesate.

Obiectivul principal al lucrării este de a stabili un cadru pentru un viitor model al responsabilității sociale corporative. Relevanța cercetării este dată de actualitatea cercetării. Originalitatea cercetării derivă din modalitatea de abordare a temei, din obiectivul cercetării, ținând seama de faptul că există un interes din ce în ce mai mare în societate, în general, pentru promovarea responsabilității, a respectării drepturilor omului, a mediului, a sănătății și securității. Obiectivul prezentei cercetări este evidențierea rolului important al viziunii, misiunii și valorilor unei companii. Acestea reprezintă pilonii unei organizații de succes și pot fi divulgăte în declarații separate sau pot fi integrate într-o singură declarație. Scopul lor este acela de a comunica părților interesate, interne și externe, obiectivul principal al organizației.

Rezultatele estimate vor fi obținute pe baza unei metodologii de cercetare calitative și cantitative. Rezultatele au arătat că raportarea responsabilității

sociale corporative este importantă nu numai pentru buna reputație a companiei, ci și pentru calitatea produselor sau a informațiilor furnizate, pentru căștigarea încrederii părților interesate și pentru creșterea profitabilității. Concluziile derive din această cercetare sunt utile atât pentru studenți, cât și pentru profesioniști.

În cadrul procesului de cercetare a fost realizat un studiu privind elementele conceptuale. Analiza a inclus concepte precum gradul de implementare a responsabilității sociale, legătura dintre responsabilitatea socială și guvernanta corporativă, precum și categoriile de părți interesate implicate și importanța responsabilității sociale.

Principala întrebare pusă de cercetare este **care sunt aspirațiile și obiectivele care guvernează organizația?** Acest lucru va fi abordat atât prin explorarea literaturii relevante, cât și prin cercetarea efectuată, care investighează această problemă în contextul unui eșantion, în România. Au fost analizate misiunile, viziunile și valorile organizațiilor care contribuie la crearea durabilității. Misiunea reprezintă declarația cu privire la scopul principal și trebuie scrisă la timpul prezent. Viziunea reprezintă declarația despre locul în care organizația dorește să ajungă și este mai bine să fie scrisă folosind viitorul. Valorile pot fi inspirate din misiune și viziune și reprezintă modul în care angajații se comportă sau interacționează.

În eșantion au fost incluse companiile cele mai lichide, cele care fac parte din Indicele BET, considerând că ele pot reprezenta un exemplu pentru celelalte organizații. S-a optat pentru metodologia interpretativă prin analiza rapoartelor financiare și nonfinanciare ale companiilor care fac parte din eșantion, cum ar fi: rapoartele anuale, rapoartele de responsabilitate socială, rapoartele privind guvernarea corporativă, rapoartele privind sustenabilitatea, viziunea, misiunea, valorile și celelalte informații prezentate pe paginile oficiale ale companiilor. Datele au fost colectate din rapoartele anuale, din rapoartele privind responsabilitatea socială corporativă, de pe paginile de internet oficiale ale companiilor și din alte surse. Am folosit companiile listate pentru că le-am considerat ca fiind cele mai reprezentative.

Lucrarea este compusă din introducere, urmată de studiu literaturii de specialitate în domeniul responsabilității sociale, al reglementărilor și noilor tendințe în materie de responsabilitate socială, metodologia cercetării, aspirațiile și obiectivele care

guvernează organizațiile, cum ar fi misiunea, viziunea, valorile. În ceea ce privește implicațiile practice, acest studiu poate servi drept bază pentru cercetările viitoare pe această temă și poate fi util și investitorilor și altor actori ai vieții economice.

1. Studiul literaturii în domeniul responsabilității sociale

Companiile au ca obiectiv principal profitul, care este de obicei legat de eficiență, productivitate, inovare, valoare adăugată societății (MacGregor și Fontrodona 2008: 1).

Cercetătorii au descoperit diferiți factori care afectează responsabilitatea socială în cadrul organizațiilor, cum ar fi grupuri diferite, conștientizarea socială, educația, avantajul competitiv, standardele internaționale, reputația, problemele etice (Jothi, 2016), transparența și loialitatea față de clienți (Kim & Kim, 2016).

Pe lângă alți factori, o companie are un comportament responsabil social pentru a-și îmbunătăți imaginea, pentru a gestiona mai bine resursele umane (Maloni și Brown, 2006).

Au fost elaborate studii pentru a afla factorii care afectează procesul de implementare a responsabilității sociale a întreprinderilor (Dagilene et al, 2014, Dagilene, 2010, Habek și Wolniak, 2013), alte industrii și

presiunea părților interesate (Fifka, 2013) (Matten și Luna, 2005).

Alți autori au descoperit factori precum inițiativa de promovare, inițiativa educațională, satisfacerea nevoilor părților interesate, concentrarea mai mult pe obiectivele pe termen lung, îmbunătățirea managementului risurilor (Habek și Wolniak, 2015).

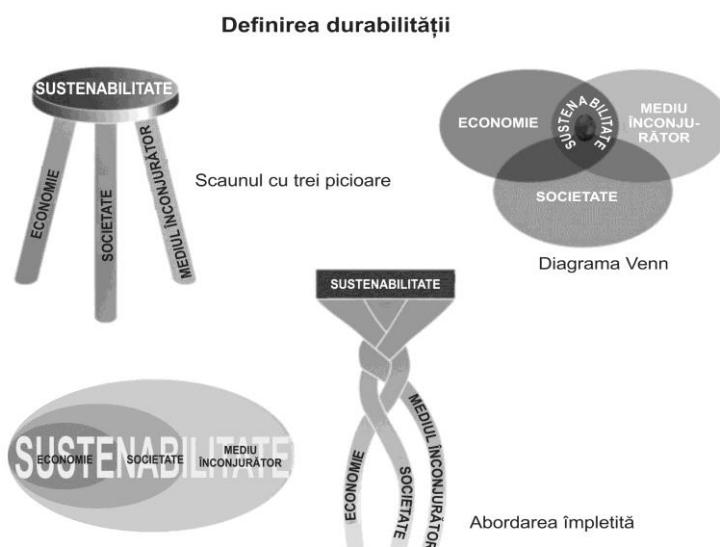
Responsabilitatea socială, răspunderea și sustenabilitatea au fost întotdeauna obiectivul multor sectoare de activitate și, din acest punct de vedere, studiile s-au concentrat pe diferite sectoare de activitate, care au multe efecte negative.

În prezent, o companie implicată în responsabilitatea socială corporativă are un avantaj competitiv, contribuie la durabilitate, consolidează relația cu investitorii, clienți, furnizorii și alte părți interesate. Ca atare, este important să observăm că responsabilitatea socială poate avea atât un impact negativ, cât și un impact pozitiv.

Responsabilitatea socială a primit o atenție sporită. Cercetătorii au elaborat astfel indicii, precum și corelații și evaluări. Este important să observăm legătura dintre cultura organizațională, obiectul de activitate, strategiile și planificarea.

În practică, responsabilitatea socială corporativă este interconectată cu durabilitatea (Figura nr. 1), misiunea, viziunea și valorile organizației, raportarea declarațiilor și a relațiilor cu părțile interesate.

Figura nr. 1. Dezvoltarea durabilă

Sursa: <https://www.ccua.com>

Organizațiile prezintă rapoarte de sustenabilitate și responsabilitate socială pe paginile lor oficiale. Obiectivul principal al companiilor este de a prezenta impactul ecologic, economic și social. Toate aceste rapoarte includ acțiunile și activitățile, progresul și eforturile implicate. În acest sens, există linii directoare, emise pentru a oferi organizațiilor un cadru pentru pregătirea rapoartelor de responsabilitate socială și durabilitate. Nu există însă un şablon specific pentru aceste rapoarte. În ceea ce privește celelalte aspecte ale contabilității, cum ar fi guvernanța corporativă, observăm că în România s-au făcut doar câțiva pași în materie de reglementări și tendințe în domeniul responsabilității sociale (Feleagă, 2011). Motivul ar putea fi modificările din cadrul sistemului legislativ: Codul de Guvernanță Corporativă (august 2001); Raportul OECD privind implementarea guvernării corporative în România (decembrie 2001); Institutul de Guvernanță Corporativă (iulie 2003); Principiile implementării guvernării corporative (iulie 2005); Codul de Guvernanță Corporativă (2008); Ordonanța de Urgență a Guvernului 109/2011 (decembrie 2011); Indicele de Guvernanță Corporativă (2013); Legea Guvernării Corporative pentru entitățile de stat nr. 111/2016 (27 mai 2016).

2. Metodologia cercetării și rezultate

Dezvoltarea durabilă este asigurată prin misiunea, valorile și declarația de viziune. Un instrument eficient de gestionare pentru elaborarea strategiei de organizare este reprezentat de misiunea, valorile și declarația de viziune. Pentru a asigura sustenabilitatea, orice companie trebuie să-și găsească echilibrul între performanța financiară și cea nonfinanciară. Studiul evidențiază crearea durabilității prin misiune, valori și viziune.

De ce facem ceea ce facem este reprezentat de misiunea organizației.

În cazul în care încercăm să mergem în viitorul apropiat ne reprezintă viziunea noastră.

Cum vom face asta, reprezintă valorile noastre.

Chiar dacă misiunea, viziunea și valorile par a fi ezoterice sau abstrakte, ele sunt foarte importante pentru orice organizație. Misiunea reprezintă declarația privind scopul principal și trebuie scrisă la timpul prezent. Viziunea reprezintă declarația despre locul în care organizația dorește să ajungă și este mai bine să fie scrisă utilizând timpul viitor. Valorile pot fi inspirate din misiune și viziune și reprezintă modul în care angajații firmei se comportă sau interacționează.

Studiul a inclus în eșantion cele mai lichide companii, cele care fac parte din Indicele BET, considerând că ele pot reprezenta un exemplu pentru celelalte organizații (Tabelul nr. 1).

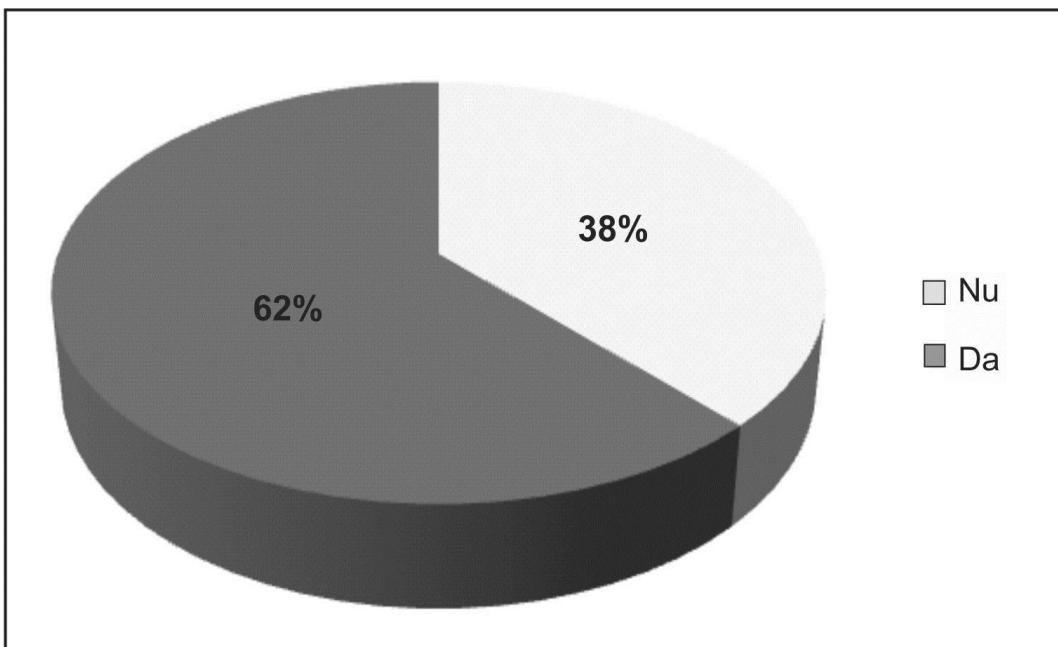
Tabelul nr. 1. Eșantionul inclus în studiu

Nr.	COMPANIE
1	BANCA TRANSILVANIA SA
2	FONDUL PROPRIETATEA
3	OMV PETROM SA
4	SNGN ROMGAZ SA
5	BRD SA
6	SNTGN TRANSGAZ SA
7	SOCIETATEA ENERGETICA ELECTRICA SA
8	DIGI COMMUNICATIONS NV
9	CNTEE TRANSELECTRICA
10	SN NUCLEARELECTRICA SA
11	CONPET SA
12	MEDLIFE SA
13	BVB SA

Sursa: <http://www.bvb.ro/financialinstruments/indices/indicesprofiles>

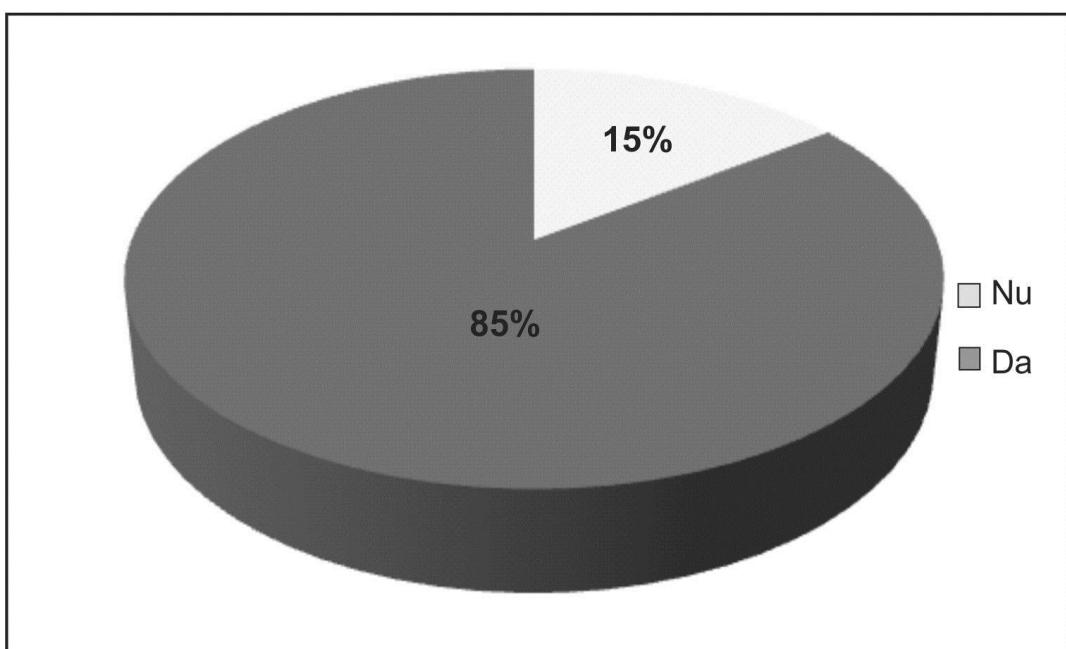
Analizând rapoartele financiare și nonfinanciare ale companiilor care fac parte din eșantion, cum ar fi rapoartele anuale, rapoartele de responsabilitate socială, rapoartele privind guvernanța corporativă, rapoartele privind sustenabilitatea, declarațiile de viziune, misiune și valori și alte informații descoperim că doar 62% dintre companii prezintă informații legate de viziune (Figura nr. 2), 85% din companiile cuprinse în eșantion prezintă misiunea lor (Figura nr. 3), iar doar 54% dezvăluie informații referitoare la valorile lor (Figura nr. 4).

Figura nr. 2. Informații privind viziunea

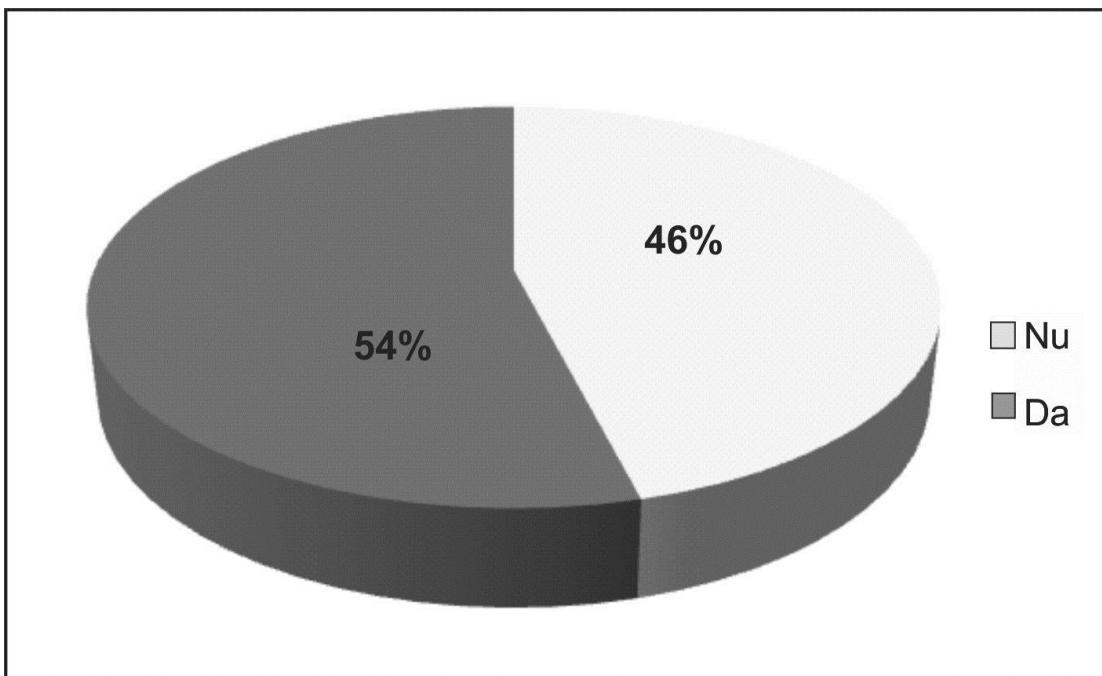
Sursa: Proiecția autorilor

Figura nr. 3. Informații privind misiunea

Sursa: Proiecția autorilor

Figura nr. 4. Informații privind valorile organizațiilor

Sursa: Proiecția autorilor

După analizarea tuturor rapoartelor financiare și nonfinanciare, valorile au fost grupate în categorii pentru a stabili un cadru pentru un viitor model al responsabilității sociale corporative. Astfel, am împărțit în categorii de valori care au fost grupate în:

- valori empatice / orientate spre oameni: integritate, respect, transparentă, deschidere, compasiune, relații cu clienții, reactivitate, implicare, responsabilitate, respect pentru oameni și mediul, sustenabilitate, transparentă, dinamism, flexibilitate, îngrijire
- valori culturale: inovare
- valori la locul de muncă: lucrul în echipă, învățarea pe tot parcursul vieții, securitatea / siguranța, profesionalismul, competitivitatea, comunicarea, cooperarea, stabilitatea.

Deoarece una dintre cele mai importante părți interesate din cadrul oricărei organizații este reprezentată de angajat, am realizat o grupare a valorilor în:

- relationale: implicare, îngrijire, respect deschidere

- de organizare: excelență, responsabilitate, eficacitate, conducere, performanță, durabilitate, asumarea responsabilității sociale, profesionalism, transparentă, dinamism, flexibilitate, competitivitate, comunicare, cooperare, stabilitate
- legate de locul de muncă: munca în echipă, inovația, calitatea, diversitatea, colaborarea, angajații motivați
- legate de competențele profesionale: cunoștințe, competențe, inovare, învățare pe tot parcursul vieții, siguranță

3. Concluzii

Trăim într-o lume în schimbare și, din acest punct de vedere, suntem provocăți să fim competitive pentru a fi productivi și pentru a ne atinge performanța (Autor, 2014; Autor, 2015). În prezent, practicile responsabile din punct de vedere social trebuie să vină în centrul atenției, fiind una dintre valorile de bază ale societății. Motivul este că trebuie să înțelegem și să acordăm

prioritate factorilor care se află în ADN-ul organizației. Oamenii sunt responsabili pentru activitățile lor de zi cu zi, față de familie, față de mediu, prieteni, învață despre responsabilitatea socială acasă, la școală, la locul de muncă, prin exemple sociale responsabile. Oamenii consideră o organizație responsabilă social atunci când are o atitudine responsabilă față de clienți, pentru comunități, angajați, furnizori și când respectă regulile. Practicile de afaceri responsabile social sunt inițiative prin care o companie crește modul de acțiune pentru bunăstarea comunității și a mediului.

O companie poate face schimbări privind:

- sporirea accesului la produse pentru persoanele cu dizabilități
- marketingul responsabil social pentru copii (nu mai vinde produse periculoase în școli)
- dezvoltarea programelor de bunăstare a angajaților (asistență medicală, consiliere psihologică, activități sportive și wellness)

- furnizarea de informații corecte despre produse (informațiile despre reacțiile adverse, cantitatea de activitate fizică necesară pentru arderea calorilor sau a grăsimii produselor)
- alegerea materiilor prime și a pachetelor ecologice (pentru reducerea deșeurilor)
- retragerea produselor periculoase sau ilegale (de exemplu, există companii care au decis să retragă produsele alimentare nesănătoase sau să le combine cu cele sănătoase).

Aspecte precum guvernanta corporativă, responsabilitatea socială și durabilitatea sunt interconectate și reprezintă concepte și probleme moderne ale țărilor dezvoltate, cu impact asupra tuturor părților interesate.

O direcție viitoare de cercetare ar putea fi reprezentată de percepția factorilor de decizie în implementarea responsabilității sociale prin crearea unui cadru legislativ adecvat.

BIBLIOGRAFIE

1. Autor, D. H. (2014). Skills, Education, and the Rise of Earnings Inequality among the 'Other 99 Percent. *Science* 344(6186): 843–51.
2. Autor, D. H. (2015). Polanyi's Paradox and the Shape of Employment Growth. In *Re-Evaluating Labor Market Dynamics*, pp. 129–79.
3. Dagiliene, L., Leitonienė, S., & Grencikova, A. (2014). Increasing Business Transparency by Corporate Social Reporting: Development and Problems in Lithuania. *Engineering Economics*, 25(1), 54-61. <http://doi.org/10.5755/j01.ee.25.1.2356>.
4. Dagiliene, L. (2010). The research of corporate social responsibility disclosures in annual reports. *Engineering Economics*, 21 (2), pp. 197-204
5. Dragomir, V.D. (2012a), *Sustainability reporting: a case for corporate accountability*, București, Editura ASE.
6. Feleaga, N., Feleaga, L., Dragomir, V.D. (2011). Development of Corporate Governance by Expanding the Corporate Responsibility of EU Member Countries, *The Business Review – Cambridge*, vol 17, nr. 2.
7. Fifka, M. S. (2013). Corporate responsibility reporting and its determinants in comparative perspective – a review of the empirical literature and a meta-analysis. *Business Strategy and the Environment*, 22(1), 1–35. doi: 10.1002/bse.729
8. Habek, P., & Wolniak, R. (2013). Analysis of approaches to CSR reporting in selected European Union countries. *International Journal of Economics and Research*, 4(6), 79–95.
9. Habek and Wolniak, (2015). Factors Influencing the Development of CSR Reporting Practices: Experts' versus Preparers' Points of View. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2015, 26(5), pp. 560–570
10. Jothi, M. (2016). Driving Factors of Corporate Social Responsibility Practices in India: An Empirical Study based on the Perceptions of Selected Executives from Public and Private Firms. *India Amity Journal of Corporate Governance* 1(1), (39–53)
11. MacGregor. S. P., Fontrodona J., (2008): Exploring the fit between CSR and Innovation, 2008 IESE Business School

12. Maloni, M. J., & Brown, M. E. (2006). Corporate social responsibility in the supply chain: An application in the food industry. *Journal of Business Ethics*, 68(1), 35–52.
13. Matten, C., & Moon, J., (2005). A conceptual framework for understanding CSR. In A. Habisch, J. Jonker, M. Wegner & R. Schmidpeter (Ed.), *Corporate Social Responsibility across Europe* (pp. 335–356). Berlin: Springer.
14. <http://www.bvb.ro/FinancialInstruments/Indices/IndicesProfiles> [accesat in data de 20.10.2018]
15. <https://www.ccua.com> [accesat in data de 22.10.2018]

audit FINANCIAR

Year XVII, No. 153 - 1/2019

1/2019

- Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency

- Determinants of Audit Quality
- Prudence vs. Credibility: A Comparative Analysis between Romanian Regulations and IFRS
- Impact of IFRS Adoption on Loan Terms
- The Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance
- Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility

Hedge Accounting: An Auditor's Perspective

Scientific Editorial Board

Dinu Airinei – „Al. I. Cuza” University, Iași
Veronel Avram – Craiova University

Yuriy Bilan – Szczecin University, Poland

Daniel Botez – „Vasile Alecsandri” University, Bacău
Ovidiu Bunget – West University Timișoara

Alain Burlaud – The National Conservatory of Arts and Crafts, Paris
Tatiana Dănescu – University of Medicine, Pharmacy, Sciences

and Technology of Târgu Mureș

Cristian Drăgan – Craiova University

Nicoleta Farcane – West University Timișoara

Liliana Feleagă – Bucharest University of Economic Studies

Lilia Grigoroi – Academy of Economic Studies of Moldova, Chișinău

Allan Hodgson – University of Queensland, Australia

Costel Istrate – „Al. I. Cuza” University, Iași

Ion Mihăilescu – „Constantin Brâncoveanu” University, Pitești

Vasile Răileanu – Bucharest University of Economic Studies

Donna Street – Dayton University, SUA

Aurelia Ștefănescu – Bucharest University of Economic Studies

Adriana Tiron Tudor – „Babeș-Bolyai” University, Cluj Napoca

Iulian Văcărel – Member of Romanian Academy

All rights of this edition are reserved to the Chamber of Financial Auditors of Romania (CAFR). Reproduction, even partially, on any support, and the sale are prohibited without prior consent of the CAFR, being subjects to the stipulations of the copyright law.

Important for Authors!

The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in MS Office Word format, in black-and-white.

The authors are kindly requested to comply with the following:

- the language the article is drafted in is English
- the optimal size of the article is: 7-10 pages with 2000 signs/page, spaces included;
- the article must mention the title, the research methodology used, authors' contributions, the imperfect on the accounting profession and the references;
- an Abstract is compulsory, which must be written at the 3rd person plural, presenting the subject of the research, the main problems and authors' contributions;
- 4-5 key words;
- JEL Classifications.

Tables and graphs are developed in black and white with up to six shades of gray and sent also separately, if they were elaborated in MS Office Excel.

The review of the articles is performed by members of the Scientific Assessment Council of the „Audit Financiar” Journal, by means of the „double-blind review” method, that is, the reviewers do not know the names of the authors, nor the authors know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, topicality, importance and relevance for the subject matter; the quality of the research methodology; clarity and pertinence of the presentation and argumentation; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The resolution of the Scientific Assessment Council of the journal can be: acceptance; acceptance with revisions; rejection. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Assessment Council are published.

More details can be found on our website www.revista.cafr.ro, sections „Reviews” and „Manuscripts”.

1/2019

Journal published by the
**Chamber of Financial Auditors
of Romania**

67-69 Sirenelor Street, District 5,
zip code 050855, Bucharest, OP 5,
CP 83

Scientific Director:
Professor **Pavel NĂSTASE**, Ph.D.

Editorial Director:
Corneliu CĂRLAN, Ph.D.

Editor in Chief:
Cristiana RUS

Editorial Assistant:
Cristina RADU

DTP: **Nicolae LOGIN**

The Scientific Editorial Board and the editorial technical team shall take no responsibility for the content of the articles published in the journal.

International Databases:

Academic Keys;

Cabell's;

Deutsche Zentralbibliothek für
Wirtschaftswissenschaften;

DOAJ;

Ebsco;

ERIH PLUS;

Global Impact Factor;

Google Scholar;

Index Copernicus;

ProQuest;

Research Papers in Economics
(RePEc);

SCIPION;

Ulrich's

OSIM Trademark no. M2010 07387

**Chamber of Financial Auditors
of Romania**

Phone: +4031.433.59.22;

Fax: +4031.433.59.40;

E-mail: audit.financiar@cafr.ro;
revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>;

facebook.com/revistaauditfinanciar

ISSN: 1583-5812,

ISSN on-line: 1844-8801

Printing:

SC Print Group Serv SRL
Str. Baicului nr. 82, sector 2, București

e-mail: office@printgroup.ro

The Use of Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency Level

Lecturer Ioan Bogdan ROBU, Ph.D.,
"Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Faculty of
Economics and Business Administration, Romania,
e-mail: bogdan.robu@feaa.uaic.ro

Univ. Prof. Costel ISTRATE, Ph.D.,
"Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Faculty of
Economics and Business Administration, Romania,
e-mail: istrate@uaic.ro

Ionuț Viorel HERGILIGIU, Ph.D.,
"Gheorghe Asachi" Technical University of Iași,
Faculty of Chemical Engineering and
Environmental Protection Romania,
e-mail: hergiligiunut@gmail.com

ABSTRACT

Information presented to stakeholders through a system of standardized indicators and transparency in financial reporting are the basis in the decision-making process for a sustainable development of the companies. The purpose of this study is to analyze and assess the transparency in financial reporting, assessed based on the audit opinion, and the influence of determinant factors on transparency, using logistic regression. The determinant factors are expressed by principal dimensions of financial statements identified through the Principal Component Analysis applied on the indicators of position and performance. The observed sample consists of 62 companies listed on Bucharest Stock Exchange during the period 2011-2016. The main results reveal the existence of three principal components of the financial statements, Cash flow component, Return component and Current assets structure component; among these dimensions, only the return component has significant influence on transparency in financial reporting assessed through the audit opinion.

Keywords: sustainable development, transparency, financial reporting, audit opinion, principal component analysis, logistic regression

JEL Classification: C58, M41, M42

To cite this article:

Robu, I.-B., Istrate, C., Herghiliu, I. V. (2019), The Use of Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency Level, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 79-92, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/001

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/001>

Received: 16.01.2019

Revised: 17.01.2019

Accepted: 23.01.2019

1. Introduction

During the last decade, companies were encouraged by United Nations (UN) members' governments to adopt the principles of sustainable development in their corporate governance act (Labuschagne, Brent, and van Erck, 2005). The use of these principles leads companies to achieve some objectives regarding the environment protection, social equity and economic prosperity (Bansal, 2005). The result of achieving these objectives by the companies is reflected through transparency in the reporting the sustainable development (Heemskerk et al., 2002). Under the stakeholders' pressure, the analysis of this type of information allows the evaluation of the sustainable performance (Heemskerk et al., 2002).

Transparency in the environmental reporting of company aims to present the activities related to prevention and control of the environment pollution (Heemskerk et al., 2002). As for the social equity, the transparency in companies' reporting must ensure the disclosure of the company's activity in the field of social responsibility (Heemskerk et al., 2002). For the third dimension, the economic prosperity, the transparency considers the disclosure, in a standardized form, the faithful representation of the financial position and performance, according to a reporting framework (Patel et al., 2002).

By ensuring compliance with an applicable reporting framework, transparency in financial reporting leads to a reduction in information asymmetry (Hayes et al., 2005). The compliance with the reporting framework is confirmed by a third part, an independent and objective professional, namely a (financial) auditor. Within his engagement, the scope of the financial auditor is to provide an opinion on the quality of the information from the financial statements of the audited company, regarding the financial position and performance, according to the applicable accounting standards (IAASB, 2016).

The purpose of this study is to analyze and evaluate the influence of the financial statements' dimensions on the transparency in financial reporting. In this study, we propose assessing transparency of the financial statements using the auditors' opinions, assuming that financial statements are transparent if an unqualified opinion or an unqualified opinion but with insignificant observations are provided by the auditors.

A first objective of this study is to determine the information content, by estimating the dimensions of the financial statements. A second objective involves the analysis and assessment of the financial statements dimensions' effect on ensuring transparency in financial reporting.

The study was carried on a sample of 62 Romanian companies, listed on the Bucharest Stock Exchange (BSE), between 2011 and 2016. The study results revealed the existence of three dimensions of financial statements, identified by principal component analysis and the estimation of each dimension's influence on the transparency in financial reporting, using logistic regression analysis, based on audit opinion.

Further, the study is structured as follows: section 2 – Literature review and hypotheses development, section 3 – Research methodology, section 4 – Results and discussions, section 5 – Conclusions.

2. Literature review and hypothesis development

Sustainability reporting at the corporate level requires a transparent disclosure of the companies' activity, having as reference the reporting requirements included in the Global Reporting Initiative (GRI) (Ortas, Alvarez, Garayar, 2015). Sustainability and integrated reporting represent important global trends that cannot be achieved without the support of accountants, in their position as producers of financial information, but also as auditors (James, 2014). An analysis of this type of information allows the assessment of sustainable performance (Labuschagne, Brent, and van Erck, 2005; Visser, 2002), and the degree to which social and environmental elements reported by the listed companies are useful to all stakeholders in decision making.

2.1. Sustainable development reporting

Implementation of sustainable development principles to all business levels has allowed companies to obtain competitive advantages compared to companies that do not apply such principles (Lopez, Garcia, Rodriguez, 2007). Therefore, optimal decisions in a business can only be made by considering all economic, social and environmental consequences (Labuschagne, Brent, van Erck, 2005; Hockerts, 1999). However, assigning

resources to investments taking into account sustainability objectives implies a cost or reallocation of resources that may negatively affect the firm's performance (Lopez, Garcia, and Rodriguez, 2007; Orlitzky, Schmidt, and Reynes, 2003).

Evaluation of entities contribution to sustainable development can be achieved based on information reported by the company on Corporate Social Responsibility (CSR) (Lungu et al., 2011; Farcaș, 2015). CSR involves organizing business by applying the principles of corporate social responsibility, ensuring a balance between the firm's activities, environment and society (Fauzi, Svensson, Rahman, 2015).

Through Directive 2014/95/EU on disclosure of non-financial information and diversity Undertakings by Certain large companies and groups companies are recommended to present, in the reports of those in charge with governance, information about policies, risks and achievements in terms of the environment, employees and other social elements, human rights, fighting corruption, diversity management structure. The stated purpose of this kind of complementary financial reporting is to provide stakeholders a clearer picture of overall performance of companies.

Sustainability information is published often in a voluntary manner and without enough control from independent institutions (Lackmann et al., 2012). But the credibility of sustainability reporting and performance ensure the usefulness and relevance of information to investors and help to establish the market value of a firm (Lackmann et al., 2012). To ensure credibility, by Directive 2014/95/EU it is recommended the need to audit these reports in order to express an opinion by the auditor on such non-financial information published by eligible companies.

In the case of sustainability reporting, indicators that are used should provide the necessary information on the manner in which the company contributes to sustainable development (Krajnc & Glavic, 2005a; Azapagic & Perdan, 2000; Azapagic, 2004). However, only some of the sustainability indicators used to assess corporate sustainable development have an integrated approach taking into account environmental, economic and social aspects (Singh, Murty, Gupta, & Dikshit, 2009).

The relationship between indicators of performance and those of sustainability has been studied by many authors

(Bansal, 2005; McWilliams & Siegel, 2000; Preston & O'Bannon, 1997; Stanwick & Stanwick, 1998; McGuire, Sundgren & Scheneweiss, 1988). For measuring the progress and the performance of companies towards sustainable development systems specific methodologies of core and supplemental indicators are necessary (Krajnc & Glavic, 2005b). The sustainability indicators that are used to assess corporate sustainable development are based on composite index (Singh, Murty, Gupta & Dikshit, 2009).

2.2. Financial disclosure and the usefulness of financial information

Financial reporting must ensure to all the users a faithful representation of the financial position and performance of the companies during a financial year. The financial position and performance, as well as the information regarding the cash flows of companies are reflected in the standardized parts of the companies' financial statements (IAS 1, IASB, 2015). These financial statements include information than can reduce the uncertainty regarding the evolution of the companies and are useful to stakeholders in decision making process (Arrow, 1984, p. 138, quoted in Shapiro & Varian, 1983).

Financial statements can meet the information exigencies of the shareholders and ease the communication of the financial information, with significant impact on planning and coordinating the activities within the company (Paltala & Vos, 2012). By knowing certain elements regarding the profitableness, profitability, the cost of the used capital, the indebtedness or solvability degree of a listed company, investors can decide on buying or selling the shares of that company for a certain price. The result of the meeting of the offer and the demand for certain shares, the price can be also influenced by the yield they offer (Modigliani & Miller, 1958).

The standardization efforts of financial reporting are also determined by the need of ensuring qualitative CSR. For better information of stakeholders, the implementation of the IFRS (International Financial Reporting Standards) intend to lead to an improvement of financial information quality (Barth et al., 2008) and also of the non-financial one, with direct impact on the CSR. But informational the need is different for each category of stakeholders, and this diversity could represent a barrier for the

materialization of the CSR development efforts (Tschopp&Nastanski, 2014).

Improving the information quality through IFRS led to an implicit increase on its relevance for investors (Barth, 2008). But according to the types and dimensions to which they disclosed, financial information has a different relevance for investors, with a variation of the influence on the share price or market capitalization (Ohlson, 1995; Sloan, 1996; Brown *et al.*, 1999; Barth *et al.*, 2008).

In Romania, the transition to the IFRS in the individual financial statements of listed companies was made in a very short period of time (the norm was published in June 2012 for a mandatory application starting with the 2012 financial year). In fact, the application of IFRS in Romania was stimulated by the recommendations of the international financial organizations (the World Bank and the International Monetary Fund), as well as the affiliation of some Romanian companies to multinational groups whose reporting referential is represented by the IFRS (Bunget *et al.*, 2009). Initially, the transition to IFRS has had a significant impact especially in the individual accounts of Romanian listed companies (Ionașcu *et al.*, 2014). Subsequent studies revealed that the transition to IFRS led the Romanian listed companies to a slight increase in total equities, to a significant decrease in net income and operating income, which affected the values of profitability indicators (Săcărin, 2014; Istrate, 2014).

Although, by introducing IFRS, it was expected that in Romania to get a major increase of financial information quality, in the case of BSE listed companies there is a persistence of IFRS accounting policies versus RAS - *Romanian Accounting Standards* (Istrate, 2015). Based on these records it can be further considered that accounting result has a high relevance for investors, unlike other elements of financial statements (Filip & Raffournier, 2010).

2.3. Transparency in sustainability reporting and in financial disclosure

CSR reports are useful to stakeholders when they provide information regarding the whole activity of the company, in a transparent manner, not only with declarative objectives, or as a marketing and public relations tool (Boerner, 2011).

For measuring the transparency at the corporate level, it can be analyzed information from the annual reports,

grouped into three sub-categories: ownership structure and investors' relations, financial transparency and information disclosure, board and management structure and process (Patel *et al.*, 2002). From approximate 40 attributes retained for financial transparency and information disclosure, the most important are related to: the presentation of the applicable accounting rules, the analysis by business segments, the name of the audit firm, the audit report, the audit and non-audit fees, the efficiency indicators - ROA (return on assets), ROE (return on equities), NM (net margin) (Adiloglu și Vuran, 2012). Although transparency and disclosure do not necessarily lead to an increase in operational performance of companies, they improve the investors' perception on the company's governance, with direct implications on their market value (Stiglbauer, 2010).

Transparency in multidimensional reporting (financial, environmental, social etc.) also causes new problems to the auditors, who must express an opinion on the way in which such information are relevant to investors (Abeysekera, 2013). As for the financial information, transparency represents an important part of corporate governance, leading to the reduction of the informational asymmetry and to the increase of trust on financial markets, which contributes to the reduction of the cost of capital (Patel *et al.*, 2002; Stiglbauer, 2010).

Financial reporting obligations of listed companies are established by complex and precise set of rules regarding transparency of information to provide for stakeholders. Both American standards (US GAAP - Generally Accepted Accounting Standards United States) and international (IFRS) are becoming more comprehensive as dimensions and include more stringent reporting rules complementary to the financial ones. In addition, the annual financial statements are often, part of an annual report that includes non-financial issues related items disclosed voluntarily.

The conformity of financial information with the applicable accounting reporting framework is ensured by the independent, objective and competent opinion expressed by a financial auditor (Hayes *et al.*, 2005). The audit opinion is the most important section within the audit report, issued in accordance with ISA - International Standards on Auditing. The report issued by an auditor contributes to the improvement of transparency and the growth of the relevance of the information from financial statements, by including some elements related to the reporting quality, the going

concern assumption, the presence of the fraud risk and even to sustainable development (Jerry L. Turner, Theodore J. Mock, Paul J. Coram, and Glen L. Gray, 2010).

2.4. Hypothesis development

The purpose of financial reporting is to reduce the information asymmetry as the basis of faithful representation, to determine the business value and to facilitate the managers monitoring (Pinnuk, 2012). Applying a certain reporting framework may influence the reporting dimensions, with a direct impact on transparency and particularly on the profitability of companies shares (stock returns) (Morris *et al.*, 2011). Among the principles that are used in preparation and presentation of financial statements and the principles of sustainable development there is strong correlation (Dobre *et al.*, 2015). In this regard, assuring transparency in financial reporting should lead to transparency of sustainable development reporting at the corporate level.

Given the results presented in the literature, the main research hypothesis proposed for testing consider the following:

Research hypothesis: *the dimensions of the financial statements have a significant influence on the transparency in financial reporting, with direct impact on sustainable development.*

In a first step, the research objective is to identify the principal dimensions of the financial statements of companies that apply principles of sustainable development. Once identified dimensions of financial statements, in the second step there will be estimated their influence on transparency in financial reporting, to assess the impact on sustainable development.

3. Research methodology

To reach the research objectives, in this study we propose a statistical demarche to estimate the influence of the principal dimensions of the financial statements on transparency in financial reporting, with direct impact on the sustainable development. In this study, transparency in the financial reporting is evaluated based on the auditing opinion, expressed by the auditor in his issued report.

3.1. Research population an sample

Formulated research hypothesis will be tested on the population represented by Romanian companies listed on the Bucharest Stock Exchange (BSE). BSE listed companies should report, in all cases, annual financial statements for a period that covers the annual year. Financial statements of the BSE listed companies were to be made until 2012 according to the Romanian accounting standards (harmonized with the European directives), but, starting from 2012, companies were mandated to use the IFRS for their individual accounting. These financial statements of the Romanian BSE listed companies make the subject of mandatory auditing carried out by an independent auditor, member of the Financial Auditors Chamber in Romania, then making the subject of approval by the Shareholders' General Assembly (SGA). Romanian law stipulates, in principle, a limit term of 4 months from the end of the financial year, in order to publish the audited and approved annual financial statements.

At the end of the 2017 financial year (was considered this year because it represents the year of adoption of Law 162/2017), 84 companies were listed on the BSE section (24 in the *Premium* class and 60 in the *Standard* class). In our study we retained only 62 companies, after elimination of those whose activities are predominantly of financial (financial and monetary intermediates, mutual and investment funds) and those for which we have not found enough information. The period studied covers 2011 (the latest year of reporting under RAS), plus the period between 2012 and 2016, when the Romanian listed companies apply IFRS for individual financial statements. The analysis is performed on the individual financial statements because there are few BSE listed companies that consolidate their accounts. To ensure comparability of data collected, for a number of 372 observations (firms / year) in this study we used a balanced sample.

3.2. Variables and data source

Based on the structure of financial statements recognized under accounting standards (including IAS 1 - *Presentation of Financial Statements*) in Table no. 1 we propose the analyzed variables.

Table no. 1. Independent variables used for the identification of the principal financial reporting components

Symbol	Formula
Eq/TA	Total equities/Total assets
TO/TA	Turnover/ Total assets
OI/TA	Operating Income/ Total assets
OI/TO	Operating Income/ Turnover
OI/Pay	Operating Income/Payroll expenses
NI/Eq	Net Income/ Total equities
NI/TA	Net Income /Total assets
NI/TO	Net Income/ Turnover
CFO/OI	Operating cash flows/ Operating Income
CFT/TO	Total cash flows/ Turnover
CFT/GP	Total cash flows / Gross profit
CFT/TA	Total cash flows / Total assets
FA/TA	Fixed assets/ Total assets
CA/TA	Current assets / Total assets
Cash/TA	Cash and cash equivalents/ Total assets
INV/CA	Inventories/Current assets
REC/CA	Receivables/ Current assets
Cash/CA	Cash and equivalents/ Current assets
LTD/TA	Long-term debts/ Total assets
FL	Total liabilities /Total equities

Source: Own projection

Variables from the **Table no. 1** are indicators, with informational content, that describe financial position and performance of the company and the cash flows statement. These variables are used to identify the principal dimensions of financial reporting.

To assess transparency in financial reporting, with direct impact on sustainable development, in this study we used the audit opinion. An unqualified opinion or an unqualified opinion but with no significant observations reveal transparency in financial reporting and compliance with applicable financial reporting framework (ISA 700 - IAASB). In other cases, when the audit reports contain modified opinions (a qualified opinion, an adverse opinion or the disclaimer of opinion) it is considered that transparency in financial reporting is affected.

For indicators calculated data were collected from the financial statements reported by companies on BSE website (bvb.ro) and on their websites.

3.3. Methods for data analysis

To identify the dimensions of financial reporting in the case of Romanian BSE listed companies, the study uses

the principal component analysis (PCA). The principal component analysis is a multivariate descriptive method (Lebart *et al.*, 2006) whose scope is to reduce the analyzed data, based on their common nature and to identify latent variables (Jaba & Robu, 2011). Through this method, starting from the initial X_i ($i = 1, \dots, n$; $n = 20$) set of variables, displayed in *Table 1*, we eliminate the existing collinearities and we determined a set of new variables. These m new components, C_j ($j = 1, \dots, m$), replace the original variables associated to financial reporting and have the following form:

$$C_j = \beta_{j1}X_1 + \beta_{j2}X_2 + \dots + \beta_{jn}X_n \quad (1)$$

and $m \leq n$.

Based on the equation (1) it can be seen that the new components (C_j) correspond to m dimensions of financial reporting and are determined as a linear combination of initial variables X_i . The C_j components comply with the assumption of independence that can be validated using statistical test χ^2 or using KMO statistics (Kaiser-Meyer-Olkin) which determines the intensity of the relationship between X_i variables (Jaba & Robu, 2011).

The KMO statistics has values in the [0,1] interval, where 0 shows the absence of a correlation between the initial variables, and value 1 signals the existence of a significant correlation [49]. The PCA estimates the (β_{ji}) parameters, which represent the contribution of each initial variable to the development of principal component (Jaba & Robu, 2011).

Once there were identified the principal dimensions of the financial statements, in the second part of the study the influence of these dimensions on transparency in financial reporting will be analyzed using logistic regression analysis. This type of analysis uses regression models with alternative variables (Dodge, 2007), in this case the existence or absence of transparency in financial reporting.

The logistic regression model proposed in the analysis is defined by the relation (Bourbonnais, 2011):

$$\ln[p/(1-p)] = \delta_0 + \delta_1 C_{1i} + \dots + \delta_j C_{ji} + \dots + \delta_m C_{mi} + \varepsilon_i \quad (2)$$

where p_i shows the probability of transparency existence in financial reporting, defined based on an unqualified opinion or unqualified opinion but with insignificant observations. C_j ($j = 1, \dots, m$) are the components identified through the PCA, δ_j ($j = 0, \dots, m$) represent the coefficients of the logistic regression model and ε is the error component.

Logistic regression model parameters are estimated using maximum likelihood method (Dodge, 2007), and

their testing was made using the likelihood ratio, a Pearson χ^2 statistical test (Agresti, 2007).

To obtain research results, in this study the data analysis was performed using SPSS 20.0 statistical software.

4. Results and discussion

Starting from the research objectives proposed in the study, the main reached results consider the identification of the principal components of the Romanian BSE listed companies' financial statements, as well as the estimation of these components' influence on the transparency in financial reporting.

4.1. Identification of the principal components of financial statements

As a result of considering the 20 variables proposed in Table no. 1 in PCA, we identified the principal components of financial statements which explain 84.574% in the variation of the financial information reported by the Romanian BSE listed companies. A high value of the KMO test statistics (0.744) indicate the existence of a significant relation between the variables that remained in the analysis as a result of PCA use (Table no. 2).

Table no. 2. Identification criteria of the principal components of the BSE listed companies' financial statements

		Total variance explained (rotated)		
KMO = 0.744	Sig = 0.000	Total	% of Variance	Cumulative
Component				
C ₁		5.054	50.540	50.540
C ₂		1.901	19.013	69.553
C ₃		1.502	15.021	84.574

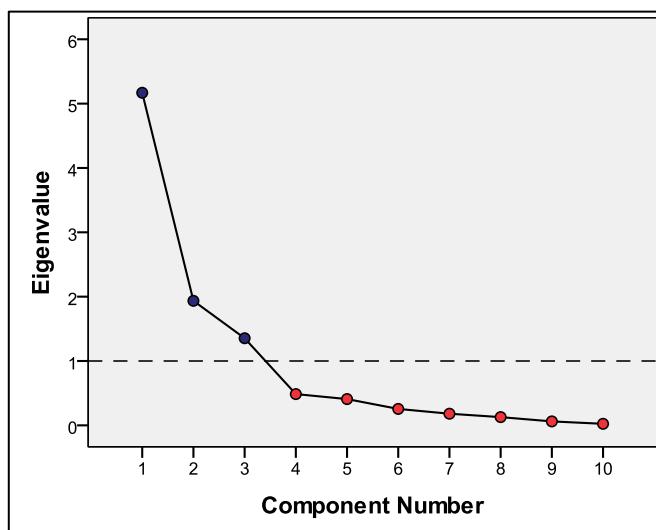
Source: Own processing in SPSS 22.0

To determine the number of principal components corresponding to the financial statements, the study uses Bézécri's criterion (Jaba & Robu, 2011). Thus, we identified 3 principal components that have eigenvalues higher than one.

Using the above-mentioned criteria, in this study there were identified 3 principal components that

are specific for the financial statements of the Romanian BSE listed companies (see Table no. 3 and Figure no. 1). The three (C_j) identified components meet the independence hypothesis, fact that is emphasized as a result of removing 10 variables which displayed collinearity from the 20 initial variables (X_i).

Figure no. 1. The number of principal components (C_j) identified through PCA

Source: Own processing in SPSS 22.0

Descriptive statistics corresponding to the variables considered in the PCA are displayed in **Table no. 3**. Variables retained in the analysis are used to define the

principal components of the Romanian BSE listed companies' financial statements.

Table no. 3. Descriptive statistics for the variables considered in PCA

Variable	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
Retained in the analysis	OI/TA	0.0122	0.0762	-0.1801
	OI/TO	0.0122	0.1462	-0.3513
	OI/Pay	0.1525	0.8250	-1.8123
	NI/Eq	-0.0586	0.2513	-0.8241
	NI/TA	-0.0019	0.0774	-0.1950
	NI/TO	-0.0197	0.1705	-0.4447
	CFT/TO	0.0132	0.0776	-0.1337
	CFT/TA	0.0041	0.0365	-0.0774
	INV/CA	0.2990	0.1955	0.0346
Excluded from the analysis	REC/CA	0.4652	0.2201	0.1065
	Eq/TA	0.5622	0.2905	-0.0288
	TO/TA	0.6434	0.4097	0.1112
	CFO/OI	1.0172	1.8956	-2.2776
	CFT/GP	0.0540	1.2407	-3.0527
	FA/TA	0.5801	0.2061	0.1932
	CA/TA	0.4197	0.2056	0.0782
	Cash/TA	0.0582	0.0737	0.0012
	Cash/CA	0.1430	0.1531	0.0035
	LTD/TA	0.1196	0.1231	0.0000
	FL	-0.9121	6.5189	-25.7687
				3.8113

Source: Own processing in SPSS 22.0

Using the *Correlation Matrix* (**Table no. 4**) in which the correlations between the variables retained in the ACP are presented, the components resulting from the

analysis can be identified. Each component is defined based on the links between the variables that display strong correlations between each other.

Table no. 4. The correlation matrix between the variables retained in PCA

	OI/TA	OI/TO	OI/Pay	NI/Eq	NI/TA	NI/TO	CFT/TO	CFT/TA	INV/CA	REC/CA
OI/TA	1.000	0.878	0.843	0.734	0.944	0.821	0.075	0.156	-0.204	0.051
OI/TO	0.878	1.000	0.844	0.677	0.844	0.920	0.072	0.143	-0.232	0.065
OI/Pay	0.843	0.844	1.000	0.641	0.791	0.755	0.064	0.123	-0.275	0.106
NI/Eq	0.734	0.677	0.641	1.000	0.827	0.737	0.052	0.081	-0.186	0.011
NI/TA	0.944	0.844	0.791	0.827	1.000	0.865	0.061	0.128	-0.250	0.028
NI/TO	0.821	0.920	0.755	0.737	0.865	1.000	0.009	0.108	-0.249	0.031
CFT/TO	0.075	0.072	0.064	0.052	0.061	0.009	1.000	0.865	-0.023	-0.203
CFT/TA	0.156	0.143	0.123	0.081	0.128	0.108	0.865	1.000	-0.041	-0.155
INV/CA	-0.204	-0.232	-0.275	-0.186	-0.250	-0.249	-0.023	-0.041	1.000	-0.480
REC/CA	0.051	0.065	0.106	0.011	0.028	0.031	-0.203	-0.155	-0.480	1.000

Source: Own processing in SPSS 22.0

Based on the correlations identified at the level of the variables proposed in the analysis and retained in PCA, in this study we identified the following the three principal components of the financial statements: the *Return component* (CR), the *Cash flow component* (CF) and the *Current assets structure component* (CS).

The *Return component* is defined based on the OI/TA, OI/TO, OI/Pay, NI/Eq, NI/TA, NI/TO variables, between which significant correlations exist. These financial ratios describe the profitability of the operating activity depending on the existing assets, the registered turnover of the company, the workforce expenditures and the shareholders' equity.

The *Cash flow component* is defined by the CFT/TO, CFT/TA financial ratios and describes the value of the cash flows reported by the company, reported to the turnover or to the total assets.

The *Current assets structure component* is defined by the INV/CA, REC/CA financial ratios and includes the structure of the current assets, minus the cash and cash equivalents.

The influence of the X_i variables, retained in the analysis on each of the 3 components of financial statements is emphasized through the results regarding the structure matrix in **Table no. 5**.

Table no. 5. The structure matrix of the identified components

	Component		
	CR	CF	CS
OI/TA	0.946		
OI/TO	0.934		
OI/Pay	0.874		0.151
NI/Eq	0.838		
NI/TA	0.957		
NI/TO	0.927		
CFT/TO		0.964	
CFT/TA		0.958	
INV/CA	-0.194		-0.845
REC/CA		-0.178	0.862

Source: Own processing in SPSS 22.0

Based on the data displayed in **Table no. 5**, we can notice that the variation of the *Return component* is significantly and positively influenced by 94.60% of the **OI/TA** variation, 93.40% of the **OI/TO** variation, 87.40% of the **OI/Pay** variation, by 83.80% of the **NI/Eq** variation, by 95.70% of the **NI/TA** variation and by 92.70% of the **NI/TO** variation. The *Cash flow component* is significantly and positively influenced by 96.40% of the **CFI/TO** variation and by 95.80% in the **CFT/CA** variation. The *Current assets structure*

component is negatively influenced by 84.50% of the **INV/CA** variation and by 86.20% of the **REC/CA** variation. A decrease in the inventories (especially of goods sold) caused by their sale leads to an increase of the receivables value.

To estimate the scores of each company, corresponding to each dimension of financial reporting, **Table no. 6** displays the estimations of the parameters of the functions associated to the three C_j components.

Table no. 6. Parameters estimates for the functions associated to the components of financial statements identified through PCA

	Component		
	CR	CF	CS
OI/TA	0.191	-0.003	-0.032
OI/TO	0.186	-0.004	-0.010
OI/Pay	0.169	0.001	0.040
NI/Eq	0.174	-0.029	-0.059
NI/TA	0.194	-0.015	-0.032
NI/TO	0.189	-0.033	-0.027
CFT/TO	-0.036	0.515	0.020
CFT/TA	-0.023	0.511	0.037
INV/CA	0.030	-0.096	-0.582
REC/CA	-0.063	-0.039	0.592

Source: Own processing in SPSS 22.0

From the data presented in **Table no. 6**, the score functions of each of the three components are calculated with the following formulas:

$$\begin{aligned} CR = & 0.191 OI/TA + 0.186 OI/TO + 0.169 OI/Pay \\ & + 0.174 NI/Eq + 0.194 NI/TA + 0.189 NI/TO - \\ & 0.036 CFT/TO - 0.023 CFT/TA + 0.030 INV/CA - \\ & 0.063 REC/CA \end{aligned} \quad (3)$$

$$\begin{aligned} CF = & -0.003 OI/TA - 0.004 OI/TO + 0.001 OI/Pay - \\ & 0.029 NI/Eq - 0.015 NI/TA - 0.033 NI/TO \\ & + 0.515 CFT/TO + 0.511 CFT/TA - 0.096 INV/CA - \\ & 0.039 REC/CA \end{aligned} \quad (4)$$

$$\begin{aligned} CS = & -0.032 OI/TA - 0.010 OI/TO + 0.040 OI/Pay - \\ & 0.059 NI/Eq - 0.032 NI/TA - 0.027 NI/TO \\ & + 0.020 CFT/TO + 0.037 CFT/TA - 0.582 INV/CA \\ & + 0.592 REC/CA \end{aligned} \quad (5)$$

Using equations (3), (4) and (5) associated to the score functions corresponding to each component of financial statements, we determine the *reporting scores* for each company in the sample. Descriptive statistics regarding the calculated scores for each dimension are displayed in **Table no. 7**.

Table no. 7. Descriptive statistics for the estimated scores corresponding to the components identified in the PCA

Component	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
CR	0.000	1.000	-2.939	1.644
CF	0.000	1.000	-2.184	2.671
CS	0.000	1.000	-2.328	1.875

Source: Own processing in SPSS 22.0

For the *Return component*, a positive score value shows the existence of profitability within a company, while negative values indicate losses. For the *Cash flow component*, a positive score value indicates the fact that the used assets generate future economic benefits, while negative values indicate decreases in the benefits or debt payments that lead to cash outflows. For the *Current assets structure component*, a positive score value indicate the fact that inventories are predominant in the structure of the current assets, while negative values indicate the fact that in the structure of the assets, receivables are predominant, with direct influence on the company's liquidity and solvency.

Once the scores were estimated for each company, in each of the 2011-2016 financial years, we test the influence of the financial statements' component on the financial reporting transparency.

4.2. The influence of the financial statements' components on the financial reporting transparency

Using the logistic regression analysis, we estimated and tested the influence of the previously identified components of the financial statements, on the financial reporting transparency. The transparency existence was determined based on the unqualified opinions or unqualified opinions with insignificant observations that were expressed by the financial auditor. If other types of audit opinions were expressed in the audit reports, than we consider there is no (or not enough) transparency in financial reporting.

The parameters estimates of the regression models proposed in the analysis, equation (2), in which the estimated scores of the three previously identified components are included are displayed in **Table no. 8**.

Table no. 8. Parameters estimates for the proposed logistic regression model

Variables	B	S.E.	Wald	Sig.	Exp(B)
CR	0.575	0.145	15.760	0.000	1.777
CF	-0.016	0.154	0.011	0.916	0.984
CS	-0.147	0.153	0.917	0.338	0.864
Constant	1.150	0.155	55.128	0.000	3.159
χ^2 – Omnibus test of model coefficient:			17.318	0.001	
	-2 Log likelihood:	263.776			
	Cox & Snell R Square:	0.067			
	Nagelkerke R Square:	0.099			
	Observations:	372			

*. significant values for a risk level of 0.05.

Source: Own processing in SPSS 22.0

From the data in **Table no. 8**, we can notice that within the analyzed sample, the *Return component* has the most significant influence on the financial reporting transparency. An increase in the companies' profitability (with a unit at the level of the estimated score of the PCA-identified component) leads to a 77% increase of the probability that the company reports this information in a transparent manner. In this case, the auditor's opinion will be an unqualified one or unqualified but with insignificant observations. The influence of profitability on transparency can be explained by the fact that, alongside with the improvement of financial

performances, the company becomes more and more attractive to investors, which, in turn, are willing to receive more information regarding the reported results of the company.

We can see that the other components of financial statements, identified by the PCA, do not have a significant influence on transparency in financial reporting. This can be explained by the fact that the information regarding the cash flows (collected and paid), as well as the ones regarding the structure of the assets are not that important to investors, as they do not describe the future generated benefits.

5. Conclusions

The results obtained in the study have led to the achievement of the research objectives and the validation of the research hypothesis proposed for testing and validation.

Thus, in this study there were estimated three principal components of the financial statements that synthesize the informational content useful to investors. The *Return component* is defined by the financial ratios describing the profitability of the operating activity taking into consideration the total assets, the reported turnover of the company, the workforce expenditures and the shareholders' equity. The *Cash flow component* is defined by the variables describing the value of the cash flows of the company (as effective economic benefits), reported to the turnover or to the total assets. The *Current assets structure component* is defined by the indicators displaying the structure of current assets, without the cash and cash equivalents assets.

As the principal components were identified, we tested their influence on the transparency in financial reporting, assessed based on the audit opinion. The research results show that, of the three identified components, only the *Return component* has a significant influence on financial reporting transparency. The other two components have insignificant influence. The significant influence of the *Return component* on the transparency can be explained by the fact that investors are mainly interested in decision making by the information

regarding the future profits/benefits to be gained as a result of placing invested capitals in the company. Such a situation can though lead to accounting manipulation or earnings management, within the company, of the information regarding the profitability (performance), just to influence the investors' decisions. To this regard, an increase in the financial performance, given the conditions of the eventual investors' reward, also mandates an increase of the financial reporting transparency just to display such information as transparent as possible.

Ensuring the financial reporting transparency supports the faithful representation of the financial position and performance of the company, allowing it to allocate resources better and a better, and also an improvement in management of the registered benefits. These benefits could be used to start social projects or which are to lead to environmental protection, thus ensuring a sustainable development of the company.

The main limits of this research are represented by the low size of the analyzed sample, just 62 companies. This is due to the low number of BSE listed companies, but in the future research we are to enlarge the size of the sample by including other capital markets too, at least in Eastern Europe.

As for the sustainable development, another research limit consists of the inclusion in the analysis of the financial dimension only, but future directions also consider the evaluation of the social and environmental dimensions influence on the sustainable development.

REFERENCES

1. Abeysekera, I., A template for integrated reporting. *Journal of Intellectual Capital* **2013**, 14(2), 227-245.
2. Adiloglu, B., Vuran, B., The relationship between financial ratio and transparency levels of financial information disclosures within the scope of corporate governance: evidence from Turkey. *The Journal of Applied Business Research* **2012**, 28(4), 543-554.
3. Agresti, A., An introduction to categorical data analysis, John Wiley & Sons: New Jersey, USA, 2007, p. 36.
4. Arrow, K. J., The economics of information **1984**, Vol. 4, Belknap Press of Harvard University Press: Cambridge, United Kingdom, 1984: p. 138.
5. Azapagic, A., Developing a framework for sustainable development indicators for the mining and minerals industry. *Journal of Cleaner Production* **2004**, 12, 639-662.
6. Azapagic, A., Perdan, S., Indicators of sustainable development for industry: A general framework. *Process Safety and Environmental Protection* **2000**, 78(B4), 243-261.
7. Bansal, P., Evolving sustainably: a longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal* **2005**, 26, 197-218.
8. Barth, M., Landsman, W., Lang, M., International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research* **2008**, 46(3), 467-498.

9. Boerner, H., Sustainability and ESG reporting frameworks: issuers have GAAP and IFRS for reporting financial – what about reporting for intangibles and non-financial? *Corporate Finance Review* 2011, 15(5), 34-37.
10. Bourbonnais, R. Économétrie. Manuel et exercices corrigés, 8e édition, Dunod: Paris, France, 2011, p. 322.
11. Brown, S., Lo, K., Lys, T, Use of R² in accounting research: measuring changes in value relevance over the last four decades. *Journal of Accounting and Economics* 1999, 28, 83-115.
12. Bunget, O., Caciuc, L., Dumitrescu, A., Farcane, N., Popa, A., The impact of IAS/IFRS on Romanian accounting rules, 2009: <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/18279> (accessed on 22 September 2013).
13. Dobre, E., Stanila, G.O., Brad, L., The Influence of Environmental and Social Performance on Financial Performance: Evidence from Romania's Listed Entities *Sustainability* 2015, 7(3), 2513-2553.
14. Dodge, Y. Statistique. Dictionnaire encyclopédique, Springer: Paris, France, 2007, p. 451.
15. Farcaș, T. V., The Development of Corporate Reporting over Time: From a Traditional System to an Integrated System. *Audit Financiar* 2015, 13(4), 16-113.
16. Fauzi, H., Svensson, G., Rahman, A.A., „Triple Bottom Line” as „Sustainable Corporate Performance”: A Proposition for the Future. *Sustainability* 2010, 2(5), 1345-1360.
17. Filip, A., Raffournier, B., The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania. *The International Journal of Accounting* 2010, 45, 77-103.
18. Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A., Wallage, P., Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing, 2nd ed., Pearson Education, 2005, pp. 10-11.
19. Heemskerk, B., Pistorio, P., Scicluna, M., Sustainable development reporting. Striking the balance, *World Business Council for Sustainable Development*, 2002.
20. Hockerts, K., The Sustainability Radar: A Tool for the Innovation of Sustainable Products and Services. *Greener Management International* 1999, 25, 29-49.
21. IAS 1 (International Accounting Standard 1), “Presentation of Financial Statements”: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2015/ias01.pdf> (accessed on 15 May 2015).
22. International Auditing and Assurance Standards Board - IAASB 2016-2017 Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, International Federation of Accountants, New York, 2016.
23. Ionașcu, M., Ionașcu, I., Săcărin, M., Minu, M., IFRS adoption in developing countries: the case of Romania. *Journal of Accounting and Management Information Systems* 2014, 13(2), 311-350.
24. Istrate, C., Impact of IFRS on the accounting numbers of Romanian listed companies. *Journal of Accounting and Management Information Systems* 2014, 13(3), 446-491.
25. Jaba, E., Robu, I.-B., Obtaining Audit Evidence for Testing the "Going Concern" Assumption Using Advanced Statistical Methods to Analyze the Influence on Overall Borrowing Rate. *Audit Financiar* 2011, 9(2), 37-46.
26. James, M. L. The benefits of sustainability and integrated reporting: an investigation of accounting majors' perceptions. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues* 2014, 17(2), 93-113.
27. Krajnc, D., Glavic, P., A model for integrated assessment of sustainable development. *Resources, Conservation and Recycling* 2005, 43, 189–208.
28. Krajnc, D., Glavic, P., How to compare companies on relevant dimensions of sustainability. *Ecological Economics* 2005, 55, 551– 563.
29. Labuschagne, C., Brent, A.C., van Erck, R.P.G. Assessing the sustainability performances of industries. *Journal of Cleaner Production* 2005, 13, 373-385.
30. Lackmann, J., Ernstberger, J., Stich, M., Market reactions to increased reliability of sustainability information. *Journal of Business Ethics* 2012, 107(2), 111-128.
31. Lebart, L., Piron, M., Morineau, A., Statistique exploratoire multidimensionnelle. Visualisation et inférences en fouille de données, 4e édition, Dunod: Paris, France, 2006: pp. 186-190.
32. Lopez, M.V., Garcia, A., Rodriguez, L., Sustainable Development and Corporate Performance: A Study

- Based on the Dow Jones Sustainability Index. *Journal of Business Ethics* 2007, 75, 285-300.
33. Lungu, C. I., Caraiani, C., Dascălu, C., Gușe, R. G., Exploratory study on social and environmental reporting of European companies in crises period. *Accounting and Management Information Systems* 2011, 10(4), 459–478.
 34. McGuire J.B., Sundgren A., Scheneeweis T., Corporate social responsibility and firm financial performance. *Academy of Management Journal* 1988, 31(4), 854–872.
 35. McWilliams, A., Siegel, D., Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Correlation or Misspecification? *Strategic Management Journal* 2000, 21(5), 603–609.
 36. Modigliani, F., Miller, M.H., The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review* 1958, 44(3), 261–297.
 37. Morris, R.D., Pham, T., Gray, S.J., The Value Relevance of Transparency and Corporate Governance in Malaysia Before and After Asian Financial Crisis. *ABACUS* 2011, 47(2), 205–233.
 38. Ohlson, J.A., Earnings, Book Values, and Dividends in Equity Valuation. *Contemporary Accounting Research* 1995, 11, 661–687.
 39. Orlitzky, M., Schmidt, F.L., Rynes, S.L., Corporate Social and Financial Performance: A Meta-analysis. *Organizational Studies* 2003, 24(3), 403–441.
 40. Ortas, E., Álvarez, I., Garayar, A., The Environmental, Social, Governance, and Financial Performance Effects on Companies that Adopt the United Nations Global Compact. *Sustainability* 2015, 7(2), 1932–1956.
 41. Palttala, P., Vos, M., Quality Indicators for Crisis Communication to Support Emergency Management by Public Authorities. *Journal of Contingencies and Crisis Management* 2012, 20(1), 39–51.
 42. Patel, A. S., Balic, A., Bwakira, L., Measuring transparency and disclosure at firm-level in emerging markets. *Emerging Markets Review* 2002, 3(4), 325–337.
 43. Pinnuck, M., A Review of the Role of Financial Reporting in the Global Financial Crisis. *Australian Accounting Review* 2012, 22(6), 1–14.
 44. Preston, L.E., O'Bannon, D.P., The Corporate Social-Financial Performance Relationship: A Typology and Analysis. *Business and Society* 1997, 36(4), 419–429.
 45. Rio Declaration on Environment and Development, The United Nations Conference on Environment and Development, Having met at Rio de Janeiro from 3 to 14 June 1992, United Nations publication, Sales No. E.73.II.A.14 and corrigendum), chap. I.
 46. Săcărin, M., Impactul adoptării pentru prima dată a IFRS de către societățile nefinanciare cotate la Bursa de Valori București. *Audit Financiar* 2014, 12(1), 46–54.
 47. Singh, R.K., Murty, H.R., Gupta, S.K., Dikshit, A.K., An overview of sustainability assessment methodologies. *Ecological Indicators* 2009, 9, 189–212.
 48. Sloan, R., Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? *The Accounting Review* 1996, 71(3), 289–315.
 49. Stanwick, P.A., Stanwick, S.D., The Relationship Between Corporate Social Performance and Organizational Size, Financial Performance, and Environmental Performance: An Empirical Examination. *Journal of Business Ethics* 1998, 17(2), 195–204.
 50. Stiglbauer, M., Transparency & disclosure on corporate governance as a key factor of companies success: a simultaneous equations analysis for Germany. *Problems and Perspectives in Management* 2010, 8(1), 161–173.
 51. Tschopp, D., Nastanski, M., The Harmonization and Convergence of Corporate Social Responsibility Reporting Standards. *Journal of Business Ethics* 2014, 125(1), 147–162.
 52. Turner, J.L., Mock, T.J., Coram, P.J., Gray, G.L., Improving Transparency and Relevance of Auditor Communications with Financial Statement Users. *Current Issues in Auditing* 2010, 4(1), 1–8.
 53. Visser, W.T., Sustainability reporting in South Africa. *Corporate Environmental Strategy* 2002, 9(1), 79–85.

Audit Quality and Several of Its Determinants

Associate Prof. Ionela-Corina CHERSAN, Ph. D.,
Faculty of Economics and Business Administration,
"Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi,
e-mail: corina.chersan.macovei@gmail.com

ABSTRACT

The objective of this article is to identify the relationship between the quality of services provided by the financial auditors and its determinants, among which the initial and continuing training of auditors occupies an important place as long as their authorization depends on achieving an adequate level of education and professional training. It has been taken into account the fact that the purpose of public interest entities has become global, and the ethical and professional challenges to which auditors are exposed are becoming more and more difficult to manage.

To this end, it has set out from the initial and continuous education and training requirements recommended by the International Education Standards Board and there have been corroborated the obtained information with the results of other studies addressing the current challenges faced by the financial auditors (more and more regulations, changes in the financial and non-financial reporting, technology development and increase of business complexity), while trying to answer the question regarding the effect of these challenges on the audit quality. The analysis was a qualitative one that pursued the researchers' concerns about the audit quality in order to identify the best ways to improve it.

The article has a direct practical use both for the financial auditor organizations and the statutory audit oversight authorities to guide the continuing professional training, as well as for the financial auditors and audit firms which can better manage their work in order to increase the quality of the services they offer.

Keywords: audit quality, education, professional development, the International Education Standards

JEL Classification: M42, M49

To cite this article:

Chersan, I-C. (2019), Audit Quality and Several of Its Determinants, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 93-105, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/002

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/002>

Received: 20.11.2018

Revised: 26.11.2018

Accepted: 7.12.2018

Introduction

The quality of the services provided by the financial auditors has become a growing issue over the last few years, especially due to the financial scandals, where the role of auditors has sometimes been direct (see the Enron case). The effect of the audit quality on the client firm is mainly due to the credibility of the audited financial statements if the stakeholders consider the audit to be at an appropriate quality level.

In the last decades, the role of financial auditors has become more complex, the regulation of the professional activity increasingly difficult to perform, yet more and more necessary, education, initial and continuing training in the field of financial auditing have diversified, and the quality of the financial auditors' work has been getting harder to appreciate despite the increasingly clear rules governing the quality control and supervision in the field of the assurance services.

As a result of the continuous concerns for the quality of services provided by the financial auditors, in 2016 the International Accounting Standards Board revised the International Education Standard 8 - *IES 8 - Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements*. Also, as a result of the quality concerns in the field of the financial audit, there has been developed at European level the Common Content project, which aims to "bring professional qualifications closer together" (CCP, 2018).

In the context of continuous concern for the quality of services provided by the financial auditors, we consider that an analysis of the main studies of recent years on the determinants that significantly influence the quality of the financial auditors' engagements is relevant. Thus, our findings allow at least two observations to be made: (1) the multitude of determinants influencing the audit quality always complicate the analysis in the sense that an overall analysis of these determinants is not possible; (2) the results are sometimes contradictory, also due to the effects of the determinants which are hard to detect. However, the purpose of our research was to identify as many determinants of audit quality as possible so

that to be possible to find punctual and realistic solutions to improve it.

Education and professional training in financial audit

The series of scandals around the year 2000 brought into question the issue of audit quality as all the reforms in the audit field had as their start-up point the need to increase confidence in the financial market. This can also be done through a quality audit with multiple determinants, including factors controllable by auditors, but also others totally independent of them. In the first category undoubtedly enter the auditors' initial and continuing education and professional training.

It has always been considered that there is a direct link between a quality audit and the level of general and specific education of the auditor. Thus, the International Accounting Education Standards Board (IAESB) was set up as a regulatory body serving the public interest by issuing regulations in the field of the professional accounting education. They describe the technical competence, professional competence, values, ethical aspects and attitudes required in this field. In addition, the Public Interest Oversight Board (PIOB) (IAESB, 2018) was created to ensure transparency in the process of developing these regulations.

The International Education Standards (IESs) issued by the IAESB start from the definition of the entry requirements to professional accounting education programs (IES 1), then they describe the technical competence (IES 2), the professional skills (IES 3), the professional values, ethics, and attitudes (IES 4) and respectively, the practical experience (IES 5) required to be acquired within an initial professional development program. IES 6 sets out the manners of assessing professional competence, and IES 7 presents the content of the continuing professional development. IES 8 has a specific addressability in that it deals with issues related to the professional competence for engagement partners responsible for audits of financial statements (see **Table no.1**) (IAESB, 2017).

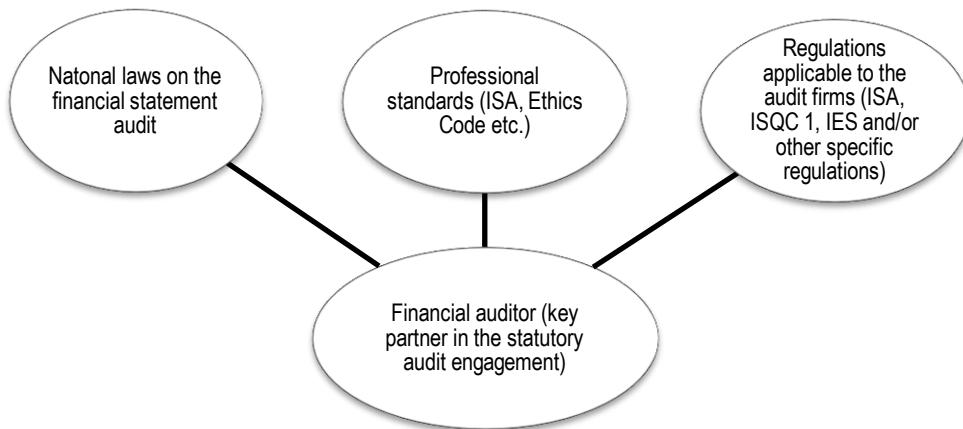
Table no. 1. The Guiding Principles Defined by the International Education Standards for the Professional Accountants and Professional Aspirants	
The International Education Standard	The Guiding Principles
IES 1 – Entry Requirements to Professional Accounting Education Programs	<ul style="list-style-type: none"> 5. Prescription of certain principles to be used when there are set up and communicated the educational requirements for the access to a professional accounting education program; 6. Assuring a reasonable chance to graduate such a program; 7. Appropriate requirements for access; 8. Different forms of the enrolling requirements.
IES 2 – Initial Professional Development – Technical Competence	<ul style="list-style-type: none"> 3. Definition of the areas of competence and learning outcomes relevant to these areas; 4. Description of the professional competence required to the aspirants in the accounting profession at the end of the initial professional development program (IPD).
IES 3 – Initial Professional Development – Professional Skills	<ul style="list-style-type: none"> 2. Definition of the learning outcomes at the end of the IPD program, for the professional (intellectual, interpersonal and communication, personal and organizational) skills required to those people aspiring to the accounting profession.
IES 4 – Initial Professional Development – Professional Values, Ethics and Attitudes	<ul style="list-style-type: none"> 2. Definition of the learning outcomes at the end of the IPD program, for the professional values, ethics and attitudes required to those people aspiring to the accounting profession.
IES 5 – Initial Professional Development – Practical Experience	<ul style="list-style-type: none"> 4. Definition of the expertise that people aspiring to the accounting profession should have acquired at the end of the IPD program. 5. The required expertise may also concern: <ul style="list-style-type: none"> - the role of statutory auditor; - other forms of specialization; - regulated activities. 3. Expertise is part of lifelong learning and should be maintained and developed through continuing professional development programs (CPDs).
IES 6 – Initial Professional Development – Assessment of Professional Competence	<ul style="list-style-type: none"> 3. It recommends the requirements for the professional competence assessment that people aspiring to the accounting profession need to demonstrate at the end of the IPD program. 4. Evaluation must be characterized by trust, validity, equity, transparency and sufficiency.
IES 7 – Continuing Professional Development	<ul style="list-style-type: none"> 3. It recommends the CPD requirements for the professional accountants to develop and maintain the professional competence required to provide high quality services to clients, employers and other stakeholders and thereby, to ensure high public trust in the accounting profession. 4. It recommends to the professional organizations: <ul style="list-style-type: none"> - to promote among the professional accountants the idea of lifelong learning; - to enable the access of professional accountants to the opportunities and resources of the CPD program; - to adopt the prescribed requirements for the development and implementation of the assessment, monitoring and compliance procedures to help the professional accountants develop and maintain the necessary professional competence to protect the public interest.
IES 8 – Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements	<ul style="list-style-type: none"> 3. It recommends the level of professional competence that the professional accountants need to develop and maintain when they act as the engagement partner responsible for audits of financial statements. 4. The IES 8 requirements should be applied taking into account the Statement of Membership Obligations (SMO) 1 – Quality Assurance, International Standard on Auditing (ISA) 220 – Quality Control for an Audit of Financial Statements and the International Standard on Quality Control (ISQC) 1 – Quality Control for Firms that Perform Audits and Reviews of Financial Statements, and other Assurance and Related Services Engagements

Source: Own processing, 2018, after IAESB (2017), *Handbook of International Education Pronouncements*, pp. 25 – 111

We note that the first six standards refer to the acquirement of professional competence through the IPD program, while the next standards particularly aim to develop and maintain it through the CPD program. The last standard - IES 8 - exclusively addresses the engagement partner's competence in the audits of financial statements, which means that the auditor's high level of professional training is presumed, but it must be

maintained and developed. If we take into account the financial auditor not just as an engagement partner, we notice that there are several categories of constraints upon the financial auditor, all imposed by the legal or professional regulations. Thus, **Figure no. 1** allows the understanding of the auditor's relationship with the parties involved in the regulatory process of its field of activity.

Figure no. 1. Regulatory constraints applicable to the financial auditor

Source: Own processing, 2018

Therefore, the relationships between the financial auditors or audit firms are numerous and they require compliance with many rules imposed by the regulations issued by various authorities and bodies. These concern not only the contractual relationships with the clients, but also the relationships with the regulators and/or oversight authorities, as well as with the professional organizations. All these rules, established by the legal regulations and professional standards, aim to ensure a high quality level of the financial auditors' engagements. Therefore, we can say that the first conditions for a quality audit are the acquirement, maintenance and development of the professional competence, as well as the compliance with the legislation and professional regulations applicable to the financial auditors. Thus, there can be explained the differences in respect of the audit quality in different jurisdictions, taking into account the manner of acquiring the regulations recommended

by the international bodies (IFAC – International Federation of Accountants), as well as the rigor in terms of compliance with the regulations, given that this is also dependent on cultural considerations.

What does quality mean in audit?

DeAngelo (1981) defined the quality of audit services as the dual probability of the auditor's discovery of significant misstatements and their reporting. Thus, there were identified as the primary factors of audit quality: the auditor's capacity to identify misstatements, the used procedures, and the size of the samples, all of which depending significantly on the auditor's competence and endowment with the appropriate technologies.

In the 1980s, there could be seen at international level the concern of the professional organizations to

ensure quality in auditing through regulations and to develop methods to verify the manner in which the audit firms are aware about and ensure quality. In recent years, but especially after the big financial scandals (where the role of the auditors has not always been neutral), there is an increasing concern for studying the factors which influence audit quality, perhaps as a consequence of the social utility of audit.

Audit quality is not ensured only by regulations, but there are also a lot of factors which can influence the manner in which audit is performed by the auditors from different firms and even from the same firm. Also, audit quality is difficult and costly to evaluate both by the professional organizations and the beneficiaries of the audit. We take into account that auditors or audit firms may offer different services to their clients in terms of quality, but also that an auditor or an audit firm can offer different quality services from one period to another to the same clients.

The audit quality has been judged over time both from the institutional point of view, respectively, the verification by professional organizations or oversight authorities of the financial auditors' work in terms of the manner they comply with the applicable legal and professional regulations and from other stakeholders' point of view, the criteria being usually different. If in terms of quality assessment at the professional level there is also the possibility of applying corrective or sanctioning measures whose application is verifiable, in the case of quality assessment by other stakeholders (investors, competitors, partners), there is only the option of adjusting the auditors or audit firms' behaviour to potential reactions of current and potential clients.

Appropriate professional judgments are also considered as essential elements in assessing the quality of an audit engagement. Wedemeyer (2010) estimates that auditors use the professional reasoning to make decisions about:

- assessing the risks of material misstatement of financial statements, including the potential effects of fraud, bias and business risk;

- identifying, performing and evaluating the audit procedures in response to the assessed risks;
- assessing the audit evidence in order to specify their quality and adequacy to determine the need for additional evidence;
- formation of an opinion on the financial statements and making the decision whether or not to express an opinion.

Moreover, sometimes it is also discussed what the reduction of the audit quality means or, more specific, what behaviour involves the diminution of the audit quality (Coram et al., 2008).

Although we have not identified many studies to indicate the existence of any direct relationship between the sanctions applied to financial auditors or audit firms and the audit market reaction to them, there are articles which show the effect of sanctioning the financial auditors upon their relationship with the prospective clients (Davis and Simon, 1992), in the sense of the client pressure on auditors to lower the required audit fees.

Research method

The research method was a qualitative one, aiming at reviewing the most relevant research on audit quality, respectively those studies that had the effect of determining the audit quality. In this respect we conducted a descriptive-explanatory study of several articles considered relevant to the intended purpose. Thus, we selected the studies from the Clarivate Analytics (Web of Science Core Collection) database, for the period 1975 - present, using as the search criterion the phrase "audit quality" for the "Articles" category, the publication language "English" of the following five categories Web of Science: Business Finance, Management, Economics, Business, Social Sciences Interdisciplinary and Ethics. Out of the total of 43 resulted articles, there were included within the analysis only the ones with the title "audit quality", resulting in a total of 16 articles, available in full format in the "Open Access" system, as it can be seen from **Table no. 2**.

Table no. 2. Studies on audit quality

Authors	Year	Article	Journal	Research method
Khasharmeh, H., and Desoky, A.M.	2018	Does the provision of non-audit services affect auditor independence and audit quality? Evidence from Bahrain	Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance	Questionnaire
Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A.	2018	Do Big Four Auditors Always Provide Higher Audit Quality? Evidence from Pakistan	International Journal of Financial Studies	Descriptive statistics and regression
Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V.	2017	The Influence of Pseudo Auditor Rotation on Audit Quality: New Evidence	Australasian Accounting, Business and Finance Journal	Descriptive statistics and regression
Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D.	2017	Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea	Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance	Descriptive statistics and multivariate analysis
Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D., Gyllengahm, N., Martensson, O.	2017	Explaining the influence of time budget pressure on audit quality in Sweden	Journal of Management and Governance	Questionnaire, descriptive statistics and regression
Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F.	2017	The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests	Contemporary Accounting Research	Descriptive statistics and regression
Yan, H., Xie, S.	2016	How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market	China Journal of Accounting Research	Descriptive statistics and regression
Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G.	2016	Audit quality indicators: perceptions of junior-level auditors	Managerial Auditing Journal	Questionnaire
Löhlein, L.	2016	From peer review to PCAOB inspections: regulating for audit quality in the U.S.	Journal of Accounting Literature	Review
De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M.	2015	External investigations and disciplinary sanctions against auditors: the impact on audit quality	Series-Journal of the Spanish Economic Association	Descriptive statistics and regression
Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A.	2015	Auditor tenure and audit quality in Spanish state-owned foundations	Spanish Accounting Review	Descriptive statistics and regression
Wang, C., Dou, H.	2015	Does the transformation of accounting firms' organizational form improve audit quality? Evidence from China	China Journal of Accounting Research	Descriptive statistics and regression
Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.	2015	Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry	International Journal of Auditing	Descriptive statistics and regression
Bills, K.L., and Cunningham, L.M.	2015	How Small Audit Firm Membership in Associations, Networks, and Alliances Can Impact Audit Quality and Audit Fees	Current Issues in Auditing	Descriptive statistics and regression
Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R.	2015	Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality	Journal of Accounting Research	Descriptive statistics and regression
Francis, J.R., Michas, P.N.	2013	The Contagion Effect of Low-Quality Audits	Accounting Review	Descriptive statistics and regression

Source: Own processing, 2018

As research methods used into the selected articles, there can be mentioned the descriptive statistics and regression, very few studies being of a qualitative type, using as a research method the review (an article) or the questionnaire (two articles).

A descriptive analysis

From the analysis of the selected articles, it appeared that the determinants of the audit quality are: providing non-audit services to the audit clients (Khasharmeh and Desoky, 2018); the audit firm category, respectively Big 4 or non-Big 4 (Abid et al., 2018); the manner of auditors' rotation and switch to another category of audit firm (Febrianto et al., 2017); the manner of auditors' rotation (voluntary or mandatory), the membership of the audit firm to Big 4 and the auditor tenure (Choi et al., 2017). Other factors were also identified, such as: time to complete the engagement, the auditors' gender, position within the firm and experience, number of

clients, size of the local office and audit firm (Broberg et al., 2017); the category of firms in the case of joint audit (Lobo et al., 2017); the audit team members' response to stress (Yan and Xie, 2016); the level of knowledge of the auditing standards and the degree of auditors' loading (Brown et al., 2016); the quality control of the audit supervision (Löhlein, 2016); the disciplinary sanctions imposed by the professional organizations (De Fuentes et al., 2015); the auditor tenure (Gonzalez-Diaz et al., 2015); the change of the organization form of the audit firm (Wang and Dou, 2015); the client firm's governance (Beisland et al., 2015); the membership in an association of small audit firms (Bills and Cunningham, 2015); the auditor tenure and fees for non-audit services (Bell et al., 2015) and the previous audit failure (Francis and Michas, 2013).

For the selected articles, we presented in **Table no. 3** the results obtained by the researchers who had analyzed the influence of the identified factors on the audit quality.

Table no. 3. Audit quality determinants

Authors	Factors	Influence on audit quality
Khasharmeh, H., and Desoky, A.M.	Provision of non-audit services to the audit clients	Audit quality is improved if the auditor renders non-audit services.
Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A.	The audit firm belongs to Big4 or non-Big4	All Big 4 and non-Big 4 auditors will offer the same level of audit quality across different time periods.
Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V.	(1) Manner of the auditors' rotation (2) Shift to another category of audit firm	(1) Companies that rotate their auditors mandatorily have higher audit quality than that of companies voluntarily rotating auditors. (2) Switching among bigger accounting firms have the highest audit quality rather than switching between smaller audit firms which have lower audit quality.
Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D.	(1) Manner of the auditors' rotation (2) Membership of the audit firm to Big4 (3) The auditor tenure	(1) Audit quality of the mandatory rotation firm sample is lower compared to firms that voluntarily adopted the rotation rules. (2) Audit quality of Big4 accounting firms is superior to Non-Big4 firms. (3) Longer audit tenure and switches to Big4 audit firms generally have a positive effect upon audit quality.
Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D., Gyllengahm, N., Martensson, O.	(1) Time to complete the engagement (2) Auditors' gender, position within the firm and experience, number of clients, size of the local office and audit firm	(1) Time budget pressure lowers the quality of audits performed by Swedish auditors, but it is not the only explanation. (2) Audit quality is also related to other factors such as gender, position, experience, number of clients, local office size and audit firm.
Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F.	Business category in the case of joint audit	(1) Using two Big 4 auditors (in joint audit) may not necessarily result in the highest audit quality. (2) Audit quality is better for the Big 4–non-Big 4 auditor pair than the Big 4–Big 4 auditor pair.

Authors	Factors	Influence on audit quality
Yan, H., Xie, S.	The audit team members' response to stress	In general, there is no pervasive deterioration in audit quality resulting from auditors' work stress that is under control. There is a significant negative association between work stress and audit quality in the initial audits of new clients after setting apart different stages of audit tenure, due to the lack of comprehensive understanding of client and industry information.
Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G.	(1) Level of knowledge of the international audit standards (2) Number of work tasks (3) Degree of auditors' load (4) Degree of involvement of audit firms in other activities	(1) Lack of knowledge in the ISAs could impede audit quality for the participants' future audits. (2) Multi-tasking in general has been found to be associated with reduced audit quality. (3) Overworked auditors are at a higher risk of job burnout which can lead to poor audit performance. (4) Some audit firms' activities may be hindering the production of high-quality audits.
Löhlein, L.	Quality control of the audit oversight authority	The initial introduction of external quality controls through peer reviews enhanced the quality of services provided by audit firms. PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) inspections have a positive effect on audit quality.
De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M.	The disciplinary sanctions applied by the professional organizations	Disciplinary actions imposed by the Institute of Accounting and Auditing from Spain prompt changes in audit quality only when the auditors were penalized with lower sanctions.
Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A.	The auditor tenure	Audit quality, measured as the likelihood that an auditor will submit a qualified opinion, increases over the first five years of the relationship and then decreases.
Wang, C., Dou, H.	The change of the organization form of the audit firm	Accounting firm size and listed company ownership not significantly affect the relationship between transformations and audit quality. Accounting firm transformations improve audit quality.
Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.	The audit client's governance	For situations in which a significant relationship between audit quality and governance does exist, the sign of this relationship is always positive.
Bills, K.L., and Cunningham, L.M.	Membership in an association of small audit firms	Small audit firm association members provide higher-quality audits and charge higher fees than small audit firms that are not members of an association.
Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R.	(1) The auditor tenure (2) The fees for the non-audit services	(1) First-year audits receive lower assessments of audit quality, but quality improves significantly after the first year and it sustained over very long tenure for the listed companies. Long tenure is associated with lower audit quality for the sub-sample of privately-held firms. (2) The total non-audit services fees are positively associated with quality for listed companies and negatively associated with quality for privately-held clients.
Francis, J.R., Michas, P.N.	Audit failure	Certain auditor offices have systematic audit-quality problems and that these problems persist over time. Offices with an audit failure are more likely to have additional (new) audit failures in the subsequent five years, suggesting a longitudinal contagion of audit failures over time.

Source: Own processing based on the reviewed articles, 2018

Although sometimes it may be easy to identify the factors that affect the audit quality, in practice there can be noticed that their influence may be different

depending on the characteristics of the client company, the audit firm, or the behavioural features of those carrying out the audit on behalf of the audit firm.

Results and discussion

The analysis of the impact of the identified factors on the audit quality made possible to identify certain results, which on the one hand, were predictable, but on the other hand, were apparently contradictory.

Thus, although Khasharmeh and Desoky (2018) and Bell et al. (2015) state that the provision of non-audit services to audit clients is associated with an improvement in the audit quality, in recent years the legislative changes have been made in respect of restricting in different ways or even prohibiting the provision of non-audit services to audit clients (SOX, 2002, EU Regulation No. 537/2014). However, in the case of the study carried out by Bell et al. (2015), the previous finding is valid only for the listed companies, the result being the opposite in the case of non-listed companies. Also, although for a long time it has been considered that Big-N firms offer high quality services than that provided by non-Big-N auditing firms, we find that the results of the analysed studies provide information contradicting this perception to a certain extent. Thus, Abid et al. (2018) come to the conclusion that all auditors, either from Big 4 or not from Big 4, will provide audit services at the same level of quality over different periods of time. Lobo et al. (2017) studied a particular aspect of audit, i.e. the joint audit, and they concluded that the association of two firms from different groups (Big4 and non-Big4) was capable of providing a higher quality audit than that offered by the association of two Big4 firms. The only consistent result with the general perception that Big4 firms provide the highest quality audit services was that obtained by Choi et al. (2017).

Febrianto et al. (2017) and Choi et al. (2017) obtained different results regarding the influence of the causes of the rotation of auditors on the audit quality (done on a voluntary basis or as a requirement imposed by the law). However, they also achieved similar results in terms of the positive influence which the size of the audit firm had on the audit quality.

The positive effect of the audit contract duration on the audit quality was demonstrated by Choi et al. (2017), Gonzalez-Diaz et al. (2015) and Bell et al. (2015), with the observation that in the last case this finding was only valid for the listed companies, in the case of non-listed companies, the result having been opposite. The results obtained by Broberg et al. (2017) are interesting

because there can be observed the negative effect of time pressure on the audit quality, but there are also taken into account the behaviour elements determined by the auditor's gender, training and experience, as well as those of the size of the auditor (number of clients, the size of office and/or audit firm).

A low level of professional knowledge is negatively associated with the level of the audit quality, in the study performed by Brown et al. (2016), the same effect having the multiple tasks assigned to auditors (overloading), and the involvement of audit firms in (too many) other activities.

Löhlein's (2016) research highlighted the positive effect of the inspections carried out by the professional bodies and/or supervisors on the audit quality, and the one carried out by De Fuentes et al. (2015) pointed out such an effect even in the case of the disciplinary measures, but only if the sanctions applied to the auditors were small.

Yan and Xie (2016) found the negative impact of the professional stress on the audit quality, especially in the initial audit engagements. At the same time, they observed that there were perceptions of the professional stress and responses to it which vary from one person to another depending on the individual characteristics of the auditors. Thus, the results of the study suggest that the auditors within the international audit firms and key audit partners respond better to professional stress than the experienced auditors within the field of activity of the client firm. On the other hand, there was no evidence of any relationship between the auditor's gender or age and the auditor's response to stress.

However, it was found that auditors tend to be more sensitive and to react more strongly to state-owned client firms. Beisland et al. (2015) highlighted the positive effect of the client firm's governance mechanism on the audit quality. A research performed by Francis and Michas (2013) highlighted the effect of longitudinal contagion of failures in audit over time.

Therefore, as other authors state defining and evaluating the quality of an audit is sometimes a difficult process (Colbert and Murray, 1999).

Conclusions

It is believed both among practitioners and at the level of the regulatory bodies that, in order for auditors to

perform a quality audit, it is essential for them to maintain their professional skepticism and to make appropriate professional judgments.

The professional judgment and the factors influencing it have been object of the practitioners and researchers' concerns. For example, Mansouri et al. (2009) believe that the public can rely on the representations of an auditor when the public trusts that the auditor has acted as an impartial judge, who has drawn the conclusions based on objective evidence. This happens because up against the financial reporting, which is influenced by factors such as the accounting standards, the economic factors, responsibilities and professional ethics, the audit also involves a critical professional judgment. In audit, professional judgement refers to the use of audit knowledge and experience, gained through the in-depth study of the accounting and auditing standards and of the ethical code of the profession, in order to make the right decisions.

There are many research analysing how knowledge can affect the professional judgment within audit and how to support auditors in making the best decisions (Mala and Chand, 2015). At the same time, other authors point out that the acquirement of knowledge by auditors is achieved through education, training and experience (Bhattacharjee and Moreno, 2002).

Although there are many quality determinants, it is observed that the effect of their action often depends on the response that auditors can provide in situations where there is a risk of diminishing the quality of audits. In this respect, it is essential to determine how auditors perform their tasks and what kind of education and training could support them in making the best decisions.

In this respect, in order to assess what can be done to ensure a high quality level of the services provided by the financial auditors, we consider to be significant the strategic objectives that the US PCAOB - Public Company Accounting Oversight Board established for the period 2018-2022: (1) improve the audit quality through a combination of prevention, detection, deterrence and remediation of deficiencies; (2) anticipate and respond to the changing environment, including emerging technologies and related risks and opportunities.

Taking into account these concerns and also our own findings, we consider that a first way to improve the audit

quality is to ensure an initial and continuing quality training for the financial auditors by linking the content of the curricula and the professionals' required training courses to the current economic realities. Starting from the finding that the size of the audit firm (membership in Big4) is not always a determinant of the audit quality, it becomes increasingly clear that the individual level of the financial auditors' training is a determinant of quality and that, for this reason, the financial auditors and audit firms should be concerned with the assurance of their own professional development and their employees' development beyond the training requirements imposed by the professional organizations.

We also consider the fact that, at the level of the audit firms, there may be more flexibility in organizing specific training programs for the needs of the employees, taking into account the more accurate knowledge of their needs, as well as the obligations imposed by the International Standard on Quality Control (ISQC) 1 - Quality Control for Firms that Perform Audits and Reviews of Financial Statements, and other Assurance and Related Services Engagements, the International Standard on Auditing (ISA) 220 - Quality Control for an Audit of Financial Statements and the Statement of Membership Obligations) 1 - Quality Assurance.

Therefore, improving the audit quality is not and should not remain just a concern of the oversight authorities and professional organizations, but it must also be a constant concern of the managers from the audit firms which need to emphasize the importance of their training programs of employees for their companies. There can be assumed that a very good professional training will enable the financial auditors to carry out professional quality judgments at all stages of the audit.

On the other hand, we find that many determinants of audit quality are beyond auditors' control. There are rules imposed by legislation on the rotation of auditors and on the provision of non-audit services so that auditors can only respect them regardless of what researchers find out about the effect of these obligations of the auditors on the audit quality. Thus, Gonzalez-Diaz et al. (2015) assumed that a manner to measure the audit quality was the probability that an auditor would issue a qualified opinion, concluding that the probability increased in the first five years of the contract and then decreased. In this context, it can be said that along with the passage of time, the client firm's motivation to change the auditor disappears, because a quality audit,

in this respect, is unflattering to it. Therefore, the introduction of the rules on the auditors' rotation and those to reduce or eliminate the threat of familiarity can be considered a way to ensure the audit quality.

Also, the engagements performed by the financial auditors are subject to the market rigors, so that the decisions of the client firms in terms of the selection of auditors are often influenced by psychological factors (motivation, persuasion, attitudes), whose accurate quantification is not always possible, which often makes impossible to act on them. Similarly, the financial resources available to client firms are an important restriction in selecting an auditor who, even if it provides high quality services, it can also practice high fees, which cannot be paid by some categories of client firms.

In respect of the quality control on the auditors' work and the possible sanctions applied to them, it is obvious that their purpose is actually to identify and sanction the prospect impairments found in the audit performance so that the planning and effective implementation of such controls and the provision of recommendations in terms of their removal are the direct methods for improving the audit quality. This also prevents the longitudinal contagion effect of audit failure.

Regardless of the factors acting on the audit quality, the correct judgement and ethical actions of the auditor are those that can lead to a quality audit. For this, an auditor must have a high level of professional knowledge and competence and must have assimilated the ethical conduct required by the professional and social regulations.

REFERENCES

1. Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A. (2018), Do Big Four Auditors Always Provide Higher Audit Quality? Evidence from Pakistan, *International Journal of Financial Studies*, 6(2), pp. 1-22.
2. Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R. (2015), Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality, *Journal of Accounting Research*, 53(3), pp. 461-509.
3. Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.(2015), Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry, *International Journal of Auditing*, 19(3), pp. 218-237.
4. Bhattacharjee, S. & Moreno, K.,(2002), The Impact of Affective Information on the Professional Judgments of More Experienced and Less Experienced Auditors, *Journal of Behavioural Decision Making*, 15(4), pp. 361-377, <https://doi.org/10.1002/bdm.420>.
5. Bills, K.L., and Cunningham, L.M. (2015), How Small Audit Firm Membership in Associations, Networks, and Alliances Can Impact Audit Quality and Audit Fees, *Current Issues in Auditing*, 9(2), pp. 29–35, DOI: 10.2308/ciaa-51278.
6. Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D. et al. (2017), Explaining the influence of time budget pressure on audit quality in Sweden, *Journal of Management & Governance*, 21(2), pp. 331–350, <https://doi.org/10.1007/s10997-016-9346-4>.
7. Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G. (2016), Audit quality indicators: perceptions of junior-level auditors, *Managerial Auditing Journal*, 31(8/9), pp. 949-980, <https://doi.org/10.1108/MAJ-01-2016-1300>.
8. CCP, *About Common Concept Project*, available at <http://commoncontent.com/about-us/>, accessed at 10.10.2018
9. Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D. (2017), Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea, *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 13(1), pp. 1–40, <https://doi.org/10.21315/aamjaf2017.13.1.1>.
10. Chow, C. W., & Rice, S. J. (1982), Qualified audit opinions and auditor switching, *The Accounting Review*, 57(2), pp. 326–335.
11. Colbert, G., & Murray, D. (1999), State accountancy regulations: Audit firm size, and auditor quality: An empirical investigation, *Journal of Regulatory Economics*, 16(3), pp. 267–285.
12. Coram, P., Ng, J., & Woodliff, D.R. (2003), A survey of time budget pressure and reduced audit quality among Australian auditors, *Australian Accounting Review*, 13(29), pp. 38–44.

13. Davis, L.R., Simon, D.T. (1992), Research Notes: The Impact of SEC Disciplinary Actions on Audit Fees, *Auditing*, Vol. 11, Issue 1, 58, pp. 1-9.
14. DeAngelo, L.E. (1981), Auditor size and audit quality, *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), pp. 183-199.
15. De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M. (2015), External investigations and disciplinary sanctions against auditors: the impact on audit quality, *Series-Journal of the Spanish Economic Association*, 6(3), pp. 313-347.
16. Directive 2014/56/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, Official Journal of the European Union, L 158, May 27, 2014.
17. Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V. (2017), The Influence of Pseudo Auditor Rotation on Audit Quality: New Evidence, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11(4), pp. 71-85, doi:10.14453/aabfj.v11i4.6.
18. Francis, J.R., Michas, P.N. (2013), The Contagion Effect of Low-Quality Audits, *Accounting Review*, 88(2), pp.521-552, DOI: 10.2308/accr-50322.
19. Garcia-Blandon, J., Argiles-Bosch, J.M. (2018), Audit partner industry specialization and audit quality: Evidence from Spain, *Int J Audit.*, 22, pp. 98–108. <https://doi.org/10.1111/ijau.12107>.
20. Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A. (2015), Auditor tenure and audit quality in Spanish state-owned foundations, *Spanish Accounting Review*, 18(2), pp. 115-126.
21. IAESB, About IAESB, available at <https://www.iaesb.org/about-iaesb>, accessed at 11.10.2018
22. IAESB (2017), *Handbook of International Education Pronouncements*, 2017 Edition, available at <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2017-Handbook-of-International-Education-Pronouncements.PDF>, accessed at 10.05. 2018.
23. IES 8, Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements (Revised), pp. 98-111, available at <https://www.ifac.org/publications-resources/ies-8-professional-competence-engagement-partners-responsible-audits-financ-0>, accessed at 15.10.2018.
24. Khasharmeh, H., & Desoky, A.M. (2018), Does the provision of non-audit services affect auditor independence and audit quality? Evidence from Bahrain, *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 14(1), pp. 25–55, <https://doi.org/10.21315/aamjaf2018.14.1.2>.
25. Krishnan, J. (1994). Auditor switching and conservatism. *The Accounting Review*, 69(1), pp. 200–215.
26. Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F. (2017), The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests, *Contemporary Accounting Research*, 34(1), pp. 118-153, DOI: 10.1111/1911-3846.12244.
27. Löhlein, L., (2016), From peer review to PCAOB inspections: regulating for audit quality in the U.S. *Journal of Accounting Literature*, 36, pp. 28-47, DOI: 10.1016/j.acclit.2016.05.002.
28. Mala, R., & Chand, P. (2015), Judgment and decision-making research in auditing and accounting: Future research implications of person, task, and environment perspective, *Accounting Perspectives*, 14(1), pp. 1-50. DOI: 10.1111/1911-3838.12040.
29. Mansouri, A., Pirayesh, R. and Salehi, M. (2009), Audit Competence and Audit Quality: Case in Emerging Economy. *International Journal of Business and Management*, 4(17), pp. 17-25. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v4n2p17>.
30. PCAOB, Strategic Plan 2018-2022. Draft for Comment, available at <https://pcaobus.org/Pages/PCAOB-Strategic-Plan-2018-2022.aspx>, accessed at 1.11.2018.
31. Regulamentul (UE) nr. 537/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public și de abrogare a Deciziei 2005/909/CE a Comisiei, available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32014R0537>, accessed at 10.10.2018.
32. The Sarbanes-Oxley Act of 2002 (SOX), (Pub.L. 107-204, 116 Stat. 745, enacted July 30, 2002),

- available at https://pcaobus.org/About/History/Documents/PDFs/Sarbanes_Oxley_Act_of_2002.pdf, accessed at 15.11.2018.
33. Yan, H., Xie, S. (2016), How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market, *China Journal of Accounting Research*, 9(4), pp. 305-319, DOI: 10.1016/j.cjar.2016.09.001.
34. Wang, C., Dou, H. (2015), Does the transformation of accounting firms' organizational form improve audit quality? Evidence from China, *China Journal of Accounting Research*, 8(4), pp. 279-293.
35. Wedemeyer, P. D. (2010), A discussion of auditor judgment as the critical component in audit quality – A practitioner's perspective, *International Journal of Disclosure and Governance*, 7(4), pp. 320–333.

Hedge Accounting: An Auditor's Perspective

Prof. J. P. SINGH,
Department of Management Studies,
Indian Institute of Technology, Roorkee, India,
e-mail: jpsiitr@gmail.com, jatinfdm@iitr.ac.in

ABSTRACT

Radical changes have been introduced in the hedge accounting framework by the new IFRS accounting standards. In particular, the hedge effectiveness regime has been completely overhauled and replaced by a strong principles-based charter. The relevance of qualitative assessment procedures has, accordingly, increased making the audit of such assignments immensely challenging. Pronouncements from regulatory bodies providing professional guidance on audit issues of hedge accounting and effectiveness testing have failed to keep pace with this rapid transition, enhancing the complexity of such audit exercises. In the present article, after providing a brief analysis of the contemporary hedge accounting and effectiveness testing provisions, we dwell upon the salient issues connected with the auditor's predicament and highlight the way forward in the changed environment.

Keywords: IFRS 9, audit, hedge accounting, risk management

JEL Classification: G32, M41, M42

To cite this article:

Singh, J. P., (2019), Hedge Accounting: An Auditor's Perspective, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 106-113, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/003

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/003>

Received: 11.01.2019

Revised: 20.01.2019

Accepted: 25.01.2019

1. Introduction

Hedge accounting is an accounting procedure whereby the changes in the values of hedged items and hedging instruments (that would, under normal accounting, find their way into the income statements of different accounting periods) are presented in the income statement of the same accounting period. This enables the risk management strategies of hedging entities to be reported in tandem with the economic effects of the said strategies. If hedge accounting is not adopted, the hedged item and the hedging instrument are considered as unrelated objects and, therefore, accounted for on an item-by-item basis. Hedging instruments, usually being financial derivatives, are considered at fair value through profit or loss (FVTPL hereinafter) and the hedged item is classified on the basis of its intrinsic nature and measured and valued accordingly. This possible difference in the basis of measurement and valuation could result in distortion in the reporting of impacts of changes in the values of the hedged item and the hedging instrument in the income statement. The corresponding financials could transmit an impression of enhanced earnings volatility among user groups that is not warranted by economic reality. The provisions of hedge accounting are enacted to obviate this anomaly by enabling the entity, which takes recourse to hedge accounting, to match the measurement bases or value changes of the constituents of the hedging relationship. This is necessary to ensure the correct reporting of income volatility in the financials.

Hedge accounting is, however, allowed only on the precondition that the hedge is effective. It, thus, becomes necessary for auditors to take a call on hedge effectiveness in auditing the accounts of entities adopting hedge accounting.

A radically upgraded hedge accounting framework has been introduced by International Financial Reporting Standard (IFRS hereinafter) 9 (IASB, 2008, 2012). The new pronouncements are aimed at rationalizing the accounting and reporting for financial hedges in order to provide an accurate and synchronized portrayal of the risk management strategies of the entity in its reported financials (IFRS Foundation, 2013; Kablan, 2014; McCarroll and Khatri, 2014; Panaretou et. al 2013). A closer correlation between the economic implications of such strategies and the accounting and reporting thereof is intended (Chang et al, 2016).

In view of the nascent status of the new pronouncements, there exists little authoritative professional guidance for auditors in context of assessing effectiveness of derivative hedges. This issue assumes significance because of the huge variety of hedging situations encountered in practice, precipitated by the multifarious risk components desired to be hedged against by entities together with diversity of hedging instruments accessible for the purpose. As a corollary, a variety of procedures could be adopted by the auditor for effectiveness testing and a consensus regarding the hedge effectiveness assessment criteria among the fraternity is unlikely. In the absence of standardized pronouncements, individual perceptions could have a significant say in the overall audit assessments. For instance, whether a correlation measure is fully appropriate to be the ultimate determinant of effectiveness and, if so, the degree of correlation that can be construed to be adequate evidence therefor may be an issue of debate.

The paucity of structured pronouncements in this field result in personal experience and professional judgement constituting the cornerstones of audit decisions. In the pre-IFRS 9 realm, the overwhelming perception among users and auditors was that quantitative tests were both necessary and sufficient for establishing hedge effectiveness. Such tests could take the form of Dollar Offsetting, Correlation & Regression analysis or variants thereof (Althoff & Finnerty, 2001; Canabarro, 1999; Ederington, 1979; Finnerty & Dwight, 2002; Franckle, 1980; Kalotay and Abreo 2001; Kawaller & Koch, 2000; Royall, 2001).

However, the new pronouncements on hedge accounting have introduced sweeping and far-reaching changes. The well-entrenched "80/125" bright line quantitative requirement has been done away with and replaced by a set of principle-based criteria. No numerical range of effectiveness is prescribed. The revised standard requires the presence of an economic relationship between the hedging instrument and the hedged item, with credit risk not dominating this relationship and an opposite hedge ratio designating the hedge for establishing hedge effectiveness. Nevertheless, if ineffectiveness is persistently reflected in a hedge, the continuance / sustenance of the economic relationship and the veracity of the hedge ratio needs to be unequivocally established by the entity.

It is pertinent to mention that the IAS 39 (that preceded IFRS 9) did not contain any explicit provision regarding prescribing a numerical bright line for high hedge effectiveness of hedging relationships. The "80/125" bright line benchmark owed its origin to the perceived link between "high effectiveness" and "high correlation" with the latter being generally interpreted as the 80/125 rule in the social sciences (Swad, 1995; Lipe, 1996).

2. The new hedge effectiveness framework: a summary

Several fundamental amendments have been introduced by the new standards in the hedge accounting framework, in general and effectiveness testing, in particular. The cardinal features of these standards in the present context include (Althoff et. al, 2014; BDO, 2014; Deloitte, 2013; Du Plooy et. al, 2014; KPMG, 2013; PwC, 2013):

- (a) the adoption of a principle-based hedge effectiveness assessment in lieu of the 80/125 percent "bright line" offset prescription;
- (b) replacement of the requirement of prospective and retrospective assessment of effectiveness by assessment on a prospective basis at the commencement of each hedge period; and
- (c) greater autonomy to the entity in demonstrating hedge effectiveness.

The following three-pronged hedge effectiveness assessment criteria is pronounced in context of a hedging relationship:

- (i) the constituents of the hedging relationship should have an underlying economic relationship that may be asserted either through qualitative or quantitative testing or both;
- (ii) the value changes emanating from the economic relationship among the hedge constituents should not be dominated by the effects of credit risk (Zoltan, 2016);
- (iii) the hedge ratio that is used for designating and describing the hedging relationship in context of hedge accounting shall be the same as the ratio based on the physical volume actually adopted by the reporting entity of the constituents of the hedge.

3. Hedge effectiveness assessment: some salient features

The opposite directional movements of the price processes of the constituents of the hedging relationship as a response to a causal economic impact of the underlying risk stimulus would be strong testimony of the existence of an economic relationship. Existence of a statistical relationship may, unilaterally, not be conclusive of the existence of such causal relationship. However, strong inverse correlation would categorically substantiate such a causal connection.

The regulators have retained the earlier paradigm of not prescribing any specific methodology for establishing a causal economic association, making the auditors' role especially precarious. The auditors', in exercise of their judgement and skill, need to ensure that the method captures the essence of the hedging relationship. Appropriate quantitative outcomes would invariably corroborate qualitative inferences in borderline cases (Deloitte, 2012; Ernst & Young, 2011, 2014 a, b, c).

If the critical terms of the constituents of the hedging relationship are matched and the derivative has a zero nil fair value at the point of hedge creation, a prime facie inference of an economic relationship would seem vindicated with a hedge ratio of 1:1. Nevertheless, a review of the factors contributing to hedge ineffectiveness, if any, needs to be conducted. It would be sufficient, in general, to perform a qualitative assessment. On the other hand, if the critical terms are not entirely matched but nearly so, it may be appropriate to corroborate the qualitative results by numerical or statistical tests. In such situations, professional judgement would dictate the need for and extent of quantitative validation actually required. In particular, quantitative outputs may be valuable in demonstrating that an adequate underlying economic relationship subsists despite the critical terms mismatch. Numerical and/or statistical test results may also provide evidence of the appropriateness of the hedge ratio adopted in the hedging relationship.

If there is considerable incongruity between the critical terms of the components of the hedging relationship but the derivative has the same or related underlying, it may be necessary to substantiate qualitative justification of an underlying economic relationship and the hedge ratio

by a thorough numerical and/or statistical testimony. The auditor's professional skill, astuteness and judgement are called into scrutiny in such situations.

Nevertheless, the "80/125" offset bright line adherence is no longer mandated. With sufficient underlying rationale, a smaller offset may be accepted as conclusive evidence of high effectiveness. It is cardinal to analyze actual and potential hedge ineffectiveness and identify factors contributing thereto e.g. credit risk, basis risk with complete and proper documentation.

The second condition for hedge effectiveness is that the value changes in the constituents of the hedge causally emanating from the underlying economic relationship must not be dominated by the price changes that are a consequence of the impact of credit risk. The credit risk for this purpose would include the credit risk of (i) either of the hedge components or both and (ii) of the hedging entity as well as the counterparty.

In context of this provision, the auditor needs to exercise discretion on two counts. Firstly, he is required to identify and authenticate the changes in value of the hedge constituents due to market factors (hedged risks) and those due to the impact of credit risk. Thereafter, he must gauge whether or not the value changes due to the influence of credit risk "dominate" the value changes due to the hedged risk.

The assessment of the effect of credit risk, generally, takes the form of a qualitative appraisal. Entities usually have risk management policies in place that elaborately describe the risk limits for counterparties, together with procedures to be implemented for the periodic monitoring of the creditworthiness of these parties. If the credit standing of a party declines significantly, provision would be made for the initiation of appropriate corrective measures. Recourse is, sometimes, had to numerical simulation and/or statistical approaches e.g. for isolating factors contributing to low offset in certain hedges and assessing their degree of influence.

The ratio of the physical quantities of the hedge constituents is termed as *the hedge ratio*. The optimal hedge ratio corresponds to the minima of the variance of the portfolio comprising of the hedge components i.e. the hedged item and the hedging instrument. The ratio takes the value 1:1 in the event of the hedged risk and the underlying of the hedging instrument being perfectly correlated. In general, the

hedge ratio depends on the covariance of the price processes of the hedge constituents.

The third prescription for hedge effectiveness mandates that the hedge ratio implicit in hedge accounting construct adopted by the entity must be the same as that actually applied for construction of the hedge. However, it is emphasized that the standard insists on the equality of the "hedge ratio" only, but does not require that:

- (a) the "extent of hedging" be identical in both contexts;
- (b) the hedge ratio be so chosen as to minimize effectiveness; and
- (c) any prescribed methodology or template be used for hedge ratio computation.

It follows that the standard recognizes that there may subsist no 'right' answer and, as such, the regulators feel that the entity's management and auditors are best placed in the matter.

The standard does not envision a "perfect hedge". If imbalances in hedging are likely to arise due to the standardized contract sizes of the derivative used for hedging, the hedging would very much qualify this mandate in the absence of other evidence precipitating a contrary inference.

Retrospective testing of hedge effectiveness has been dispensed with. The assessment of hedge effectiveness needs to be performed at the inception of the hedge and, thereafter for each immediately following reporting period at the beginning of such period.

However, measurement and recognition of hedge ineffectiveness by entities adopting hedge accounting is required as earlier. In this context, the measurement of hedge effectiveness is different from hedge effectiveness testing. Whilst the effectiveness assessment pertains to the determining the admissibility for hedge accounting of the hedging relationship, the latter relates to its subsequent accounting. That is, in the event of the hedging relationship being eligible for and the reporting entity choosing to adopt hedge accounting, the entity must measure and recognize hedge ineffectiveness to the income statement forthwith (except for a cash flow under-hedge). The provisions in relation to eligibility criteria have undergone radical changes while those on subsequent measurement and recognition of hedge ineffectiveness are substantively unchanged.

Similarly, there is the additional accounting requirement to recognize and measure the ineffectiveness arising out of the influence of credit risk to determine the amount of hedge ineffectiveness to be recognized in the income statement. Again, this ineffectiveness measurement is in addition and subsequent to the determination of the impact of credit risk changes for purposes of vetting the "dominance" test of hedge effectiveness, which is necessary for meeting the criteria for entitlement to use hedge accounting, in the first place.

4. Hedge effectiveness assessment: the auditors' perspective

It needs to be emphasized here that auditing in hedge accounting environment is immensely intricate as such accounting procedures allow entities to defer recognition of gains and losses relating to the hedging relationship, thereby calling for enhanced due diligence. This is so because if, in subsequent years, it is found that the client had inappropriately deferred gains/losses under the guise of hedge accounting, material write-offs will result.

At the very outset, the classification of a set of transactions as constituting a hedging relationship involves exercise of prudence and judgement. It needs to be based on an objective assessment of several factors that would include, but not be limited to, (i) the motivation for and the intent underlying the transaction at the time of initiation; (ii) the uncertainty, if any, embedded in the exposure purported to be hedged; and (iii) the correlation between the hedge and the underlying exposure.

In the context of assessing hedge effectiveness, a seminal distinction in perspective must not be overseen. While the entity's management may be inclined to assign some weightage to the possibility of positive returns emerging as by-products of risk management strategies, the auditor's analysis would be focused entirely on the risk mitigation effects thereof. Consequently, it may be appropriate in many instances for the auditor to undertake a hedge assessment independent of the management's view thereon.

While high "hedge effectiveness" remains the cardinal pre-requisite for entities to avail hedge accounting, pronouncements on the auditing thereof are few leaving profound scope for exercise of professional judgement

and discretion by the auditor. While several quantitative tests of hedge effectiveness are available, the underlying philosophy of most of them is the negative relationship between the changes in value of the constituents of the hedge. However, to what extent these methods serve as reliable auditing procedures remains unclear in view of the differing vantage points. Besides, the standards remain silent on the choice of methods as well as the desired test results for inferring high effectiveness.

The auditor's assessment exercise would invariably commence with review the client's calculations, models and documentation. The outcome of such "review" exercises would enable him to formulate the future course of action towards taking a call on the effectiveness of the entity's hedging strategies. It would be imperative for the auditor to thoroughly examine the relevant information and reporting systems in vogue in the client organization, experience and expertise of client's staff in financial markets and in understanding and dealing with the various hedging instruments being employed.

A valuable strategy that is not only gradually finding acceptance among audit firms but also becoming advisable in view of the escalating complexity of business operations and the variety of hedging relationships is the hiring of specialists in specific areas of audit. The engagement of these specialists and judicious use of their expertise will, undoubtedly, enhance the quality of audits. Furthermore, auditors could take recourse to the US PCAOB pronouncements and practices of US audit firms for guidance, they being the most sensitized outfits in the profession.

While the paramount factor in assessing the eligibility for hedge accounting is, unquestionably, the effectiveness of the hedge, several factors would facilitate such an inference by the auditor e.g. the unambiguous identification of the position or item being hedged, the designation of hedge components as a hedge and also of the management's intent in the hedge documentation, the expected continuance of the hedge to be effective etc.

As mentioned earlier, the standards do not envision a perfect hedge. As such, a specific one-to-one identification of the hedging instrument with the hedged item or position is neither envisaged nor to be insisted upon by the auditors. Furthermore, the existence of a high degree of inverse correlation would be strong

evidence, although there could be situations where qualitative assessments suffice. The situation, essentially, needs to be handled on a case to case basis with professional due diligence, particularly with the new subjective effectiveness criteria coming into play.

To start with, it would be appropriate for the auditors to look at the qualitative aspects of the hedging relationship, in particular, the characteristics of the products used for hedging against underlying exposures. The subsequent steps would largely be determined by the nature of the hedging relationship, the client's internal controls environment as well as the auditor's own professional skill set and experience. Valuable inputs can be obtained from the entity's technical experts on salient and complex operational aspects, although reliance thereon should be with extreme restraint, comprehensive corroboration and thorough due diligence.

Nevertheless, if the auditor does decide to accept the entity's use of a correlation based quantitative measure, two vital issues need to be assessed:

- (i) The appropriateness of the acceptable range of correlation adopted by the entity's management in context of the nature of hedged items. It is emphasized that acceptable range would depend on whether the hedged item is a portfolio of assets or liabilities or a specific transaction or interest rates or foreign exchange transactions.
- (ii) The suitability of the time periods that were considered when assessing correlation. Possible alternatives would be to cover future periods up until the expiry of the hedged contracts, the current financial year or somewhere in-between. It is for the auditor to assess that the time frame selected by the entity's management is in line with the envisaged objective of the hedging relationship.

The depth of the audit exercise shall, as usual, be dictated by issues of materiality/ significance of the hedging relationship in context of the overall business dimensions of the entity, the past relationship and experience of the auditor with the client and, perhaps most importantly, the internal controls that the client has in place.

The audit assignment would be essentially incomplete without a comprehensive review of the hedge documentation. This is absolutely necessary as complete, precise and comprehensive documentation is

a cardinal pre-requisite for availing hedge accounting. The auditor must ensure that this mandate is faithfully met.

Another issue of significance that calls for auditor's decision making is whether the (risk offsetting) influence of other instruments or positions taken within the entity needs to be assessed as part of the hedge effectiveness assessment. The level at which the reduction or mitigation of client risk is to be assessed by the auditor is also relevant to the audit exercise. In general, the risk considered would be at the entity level with emphasis on the specific transaction in context of which the hedging relationship is under review.

Conclusion

It is unquestionable that the audit of hedge accounting relationships exposes the auditor to a greater audit risk relative to audit of situations wherein the hedge components are accurately recorded under mark-to-market accounting. The situation is further aggravated by the paucity of professional pronouncements on this issue, particularly, in context of the completely renovated hedge accounting framework. Under the circumstances, the auditor, really, has little choice but to rely upon his own professional skills, judgement and experience. Needless to say, the role of a meticulous due diligence can hardly be overemphasized in this situation. It is pertinent to underscore at this point that the new hedge effectiveness assessment framework enables a powerful principles based testing formulation which is significantly more amenable to qualitative assessment than its predecessor that had literally encapsulated to the "80/125" bright line test.

The audit exercise in context of hedge effectiveness testing would invariably proceed with a review of the qualitative aspects of the hedging relationship, the nature of the products used for hedging against underlying exposures and the client's internal controls environment. A comprehensive review of hedging documentation is imperative and indispensable. In case quantitative evidence is presented to the auditor to vindicate the hedge effectiveness, the underlying models, the input parameter values and periodicities and the calculations may need to be examined. There may also be situations in which the auditor may, suo moto, decide to adopt quantitative assessment procedures.

Most importantly, in course of the audit exercise, the auditor must never overlook that perspectives of hedging may vary across the client and the auditor. For the client, the hedging strategy may translate to a risk-return tradeoff, whereas the auditor will simply view it in context of mitigation or management of risk. Another caveat is that there may exist a number of hedging strategies like

portfolio hedging, dynamic hedging etc. that are not amenable to hedge accounting intrinsically. To conclude, it justifies reiterating that the auditor needs to be abundantly vigilant in discharging audit functions wherein a deferral of recognition of gains & losses have been affected through hedge accounting in view of the several added audit risk factors elaborated above.

REFERENCES

1. Althoff, John M. and Finnerty, John D. (2001). "Testing Hedge Effectiveness", FAS 133 and the New Derivatives Accounting Landscape, *Institutional Investor*, New York, Fall 2001, pp. 44-51.
2. Althoff, John M., Halterman, S. and Lee Y.B. (2014). "Accounting for hedging activities, IASB new general hedge accounting requirements", PwC. Retrieved from http://www.pwc.com/en_US/us/cfodirect/assets/pdf/dataline/dataline-2014-03-accounting-for-hedging-activities.pdf
3. BDO (2014). "Need to Know Hedge Accounting". Retrieved from <http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/>
4. Canabarro, Eduardo (1999). "A Note on the Assessment of Hedge Effectiveness Using the Dollar Offset Ratio Under FAS 133", *Research Report, Goldman Sachs & Co.*, New York, June 1999.
5. Chang, Hye Sun, Donohoe, Michael and Sougiannis, Theodore (2016). "Do analysts understand the economic and reporting complexities of derivatives?", *Journal of Accounting and Economics*, Vol 61, pp. 584–604. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.07.005>
6. Deloitte (2012). "A Closer Look: Assessing hedge effectiveness under IFRS 9". Retrieved from <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/A%20Closer%20Look%203.pdf>
7. Deloitte (2013). "Need to Know – Hedge accounting reforms: A closer reflection of risk management". Retrieved from <http://www.deloitte.com/assets/Dcom-UnitedKingdom/Local%20Assets/Documents/Services/Audit/Accounting%20and%20Payroll%20Solutions/uk-audit-hedge-accounting-reforms.pdf>
8. Du Plooy, C., De Vries, K.J. and Fromont, A. (2014). "IFRS 9 Hedging. Was it Worth the Wait?", *TMI Treasury Management International*, Vol. 222, pp. 33-36.
9. Ederington, Louis H. (1979). "The Hedging Performance of the New Futures Markets", *Journal of Finance*, Vol. 34, pp. 157-170.
10. Ernst & Young (2011). "Hedge accounting under IFRS 9 – a closer look at the changes and challenges". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_a_closer_look_at_the_changes_and_challenges/\\$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_a_closer_look_at_the_changes_and_challenges/$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf)
11. Ernst & Young (2014a). "Hedge accounting under IFRS 9". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Hedge_accounting_under_IFRS_9/\\$File/Applying_Hedging_Feb2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Hedge_accounting_under_IFRS_9/$File/Applying_Hedging_Feb2014.pdf)
12. Ernst & Young (2014b). "IASB sets 2018 effective date for IFRS 9, FASB scales back scope of its insurance project". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Insurance-Accounting-Alert/\\$File/EY-IASB-sets-2018-effective-date-for-IFRS-9-FASB-scales-backscope-of-its-insurance-project.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Insurance-Accounting-Alert/$File/EY-IASB-sets-2018-effective-date-for-IFRS-9-FASB-scales-backscope-of-its-insurance-project.pdf)
13. Ernst & Young (2014c). *International GAAP 2014, Hoboken*.
14. Finnerty, John D. and Grant Dwight (2002). "Alternative Approaches to Testing Hedge Effectiveness under SFAS No 133", *Accounting Horizons*, Vol. 6(2), pp. 95-108.

15. Franckle, C.T. (1980). "The hedging performance of the new futures markets", Comment, *Journal of Finance*, Vol. 35, pp. 1273-1279.
16. IASB (International Accounting Standards Board) (2008). Discussion Paper Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments. Retrieved from http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Discussion-Paper-and-Comment-Letters/Documents/DPReducingComplexity_ReportFinancialInstruments.pdf
17. IASB (International Accounting Standards Board) (2012). "Hedge Accounting General Questions". Retrieved from <http://www.ifrs.org>
18. IFRS Foundation (2013). "IFRS 9 Financial Instruments (Hedge Accounting and amendments to IFRS 9, IFRS 7 and IAS 39)". Retrieved from <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Phase-III-Hedge-accounting/Documents/IFRS-9-FI-Project-Summary-November-2013.pdf>
19. Kablan, A. (2014). "Financial Risk Management and Hedge Accounting", in Ü. Hacioglu, H. Dincer (Eds.), Managerial Issues in Finance and Banking: A Strategic Approach to Competitiveness, Springer, New York, pp. 99-109.
20. Kalotay, Andrew and Abreo, Leslie (2001). "Testing Hedge Effectiveness for FAS 133: The Volatility Reduction Measure", *Journal of Applied Corporate Finance* Vol. 13, Winter 2001, pp. 93-99.
21. Kawaller, Ira G. and Koch, Paul D. (2000). "Meeting the 'Highly Effective Expectation' Criterion for Hedge Accounting", *Journal of Derivatives*, Vol. 7, pp. 79-87.
22. KPMG (2013). "First Impressions: IFRS 9 (2013) – Hedge accounting and transition". Retrieved from <http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Newsletters/First-Impressions/Documents/First-Impressions-O-1312-IFRS9-Hedge-accounting-and-transition.pdf>
23. Lipe, Robert C. (1996). "Current Accounting Projects", Presentation at the 1996 Twenty-Fourth Annual National Conference on Current SEC Developments, Office of the Chief Accountant, U.S. Securities and Exchange Commission.
24. McCarroll, J. and Khatri, G. R. (2014). "Aligning hedge accounting with risk management", *Financial Reporting – Accountancy Ireland*, Vol. 46(2S), April 2014, pp. 36-38.
25. Panaretou, A., Shackleton, M. and Taylor, P. A. (2013). "Corporate Risk Management and Hedge Accounting", *Contemporary Accounting Research*, Vol. 30(1), Spring 2013, pp. 116-139.
26. PwC (2013). "Practical guide: General hedge accounting". Retrieved from <http://www.pwc.com.au/assurance/ifrs/assets/Practical-Guide-General-Hedge-Accounting-Mar14.pdf>
27. Royall, Robert L. (2001). "Use of Regression in Assessing Hedge Effectiveness", FAS 133 and the New Derivatives Accounting Landscape, *Institutional Investor*, New York, NY, Fall 2001, pp. 52-61.
28. Swad, Stephen M. (1995), "Accounting and Disclosures for Derivatives", Presentation at the 1995 Twenty Second Annual National Conference on Current SEC Developments, Office of the Chief Accountant, US Securities & Exchange Commission.
29. Zoltán Novotny-Farkas, (2016). "The Interaction of the IFRS 9 Expected Loss Approach with Supervisory Rules and Implications for Financial Stability", *Accounting in Europe*, Vol 13, Issue 2, pp 197-227, Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/17449480.2016.1210180>

Prudence vs. Credibility. A Formal Comparative Analysis between Romanian Accounting Regulations and IFRS

Claudia Cătălina CIOCAN, Ph. D. Student
„Alexandru Ioan Cuza” University, Iași,
Faculty of Economics and Business Administration,
e-mail: ciocan_catalina@yahoo.com

ABSTRACT

Starting from the controversial influence that prudence may have on the credibility of accounting information and from the fact that there are different views of the global accounting systems on this concept, the present research aims to analyze the level of formal convergence between the Romanian accounting regulations and the International Financial Reporting Standards (IFRS) on the application of prudence. In this regard, the requirements for provisions, property, plant and equipment, inventories and receivables were considered, with a focus on asset depreciation and impairment losses, elements that were considered in this case as being representative for prudence in accounting. Using the Jaccard coefficients, the paper compares the requirements of the Romanian accounting regulations, represented by OMFP no. 1802/2014 with the ones presented in IAS 16 „Property, plant and equipment”, IAS 36 „Impairment of Assets”, IAS 38 „Intangible Assets”, IAS 37 „Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets”, IAS 32 „Financial Instruments: presentation” and IFRS 9 „Financial Instruments”. The results show that the highest degree of convergence is identified for the provisions, and the lowest for financial assets. Also, the requirements on depreciation and impairment losses presented in OMFP no. 1802/2014 differ significantly from those presented in IFRSs.

Keywords: Romanian accounting regulations, IFRS, similarity, convergence, accounting policies

JEL Classification: M41, M48

To cite this article:

Ciocan, C.C. (2019), Prudence vs. Credibility. A Formal Comparative Analysis between Romanian Accounting Regulations and IFRS, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 114-123,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/004

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/004>
Received: 29.10.2018
Revised: 07.11.2018
Accepted: 13.11.2018

Introduction

Globalization has intensified unprecedentedly in the recent years, being considered, perhaps, the most important economic process that marked the end of the millennium. After nearly 50 years in which „three different worlds” co-existed: countries with developed economies, with developing economies and those with a hyper-centralized economic system, these worlds have come closer, barriers between them being reduced. Their national economies have become more and more interconnected within the international economic system and have gradually come to a global economic system where economic interdependence between countries is considered to be an essential element (Olaru and Olaru, 2009). In terms of accounting, the two dominant accounting systems (the Anglo-Saxon and the Continental one) exerted a strong influence on national accounting systems that showed significant differences. These differences generated many concerns regarding an unique reporting framework. Under these conditions, international accounting harmonization has become necessary, with the aim of eliminating differences in financial reporting between countries, being increasingly demanded by investors, especially foreign ones who needed to compare, by equivalent criteria, the opportunities for capital placement. The start of the international accounting convergence process took place in October 2002 when the FASB and the IASB announced the signing of a Memorandum of Understanding called Norwalk Agreement, an act that will remain in the history of international accounting as a compromise made for the adoption of some compatible solutions for problems related to accounting treatments (Dima Cristea and Șärämät, 2011, p. 3).

In the context of the current economy, the decision making process is dependent on the quality and the quantity of information provided by companies. At the same time, accounting information results from primary accounting data, processed by accountants. Given the mere fact that human resources are implicated it is subjected to a high degree of subjectivity. When referring to subjectivity in accounting, we must consider the prudence principle. It requires accounting information to be pessimistic, to ignore unrealized gains and asset gains, and to consider losses and the rise of real or potential debts. This concept is found in every country's accounting regulations and pursues the same idea everywhere: to provide a safety margin for society

and users of financial information (Toma 2001). It induces the idea of legal protection, meaning that it protects tomorrow's owner from an expense that belongs to today's owner and avoids decapitalization of the firm, which may occur in response to the distribution of unrealistic benefits (Horomnea 2013). It also prohibits the overstatement of a company's assets and income and the understatement of its liabilities, expenses and equity, and implies taking into account potential losses, risks and impairments, without leading to the creation of hidden reserves or oversized provisions.

In IASB's view, the Conceptual Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements, issued in 1989, presented prudence between the qualitative characteristics of the financial statements, more precisely as a component of credibility. Its review in the years that followed, with an emphasis on the 2010 version, has produced a number of major changes, including the exclusion of prudence on the grounds that it disagrees with neutrality and that it is not an universal characteristic, which applies to all the standards. In order to eliminate this inconvenience and to meet the demands of those that opposed to the exclusion of prudence from the Conceptual Framework, in the March 2018 version of the Framework, the Council reintroduced prudence in close correlation with neutrality. Thus, in the current version, it is specified that: „neutrality is supported by the exercise of prudence” (point 2.16 IASB, 2018) and that its exercise does not imply an informational asymmetry, the latter not being a feature of useful financial information. Mihalache (2016) emphasizes that prudence is reflected in UK accounting regulations, as in the 1989 version of the IASB's Conceptual Framework, among the requirements needed to ensure the credibility of financial information.

In FASB's (Financial Accounting Standards Board) view, unlike IASB, prudence was not seen as a component of credibility but it was considered necessary, being a reaction to the uncertainty that exists in the economic system.

The Continental accounting system, closely related to the Romanian accounting system for a long time, is oriented towards taxation and the use of the banking sector as the main user, the financial markets being still in an early stage. In these circumstances, the accounting was over-directed towards prudence (Bebeșelea, 2016), this principle being considered of vital importance and also a precaution for creditors.

Starting from the importance of the International Financial Reporting Standards proposed by the IASB in the process of harmonization at international and national level, we considered necessary to analyze how prudence is addressed in the international accounting referential and in Romanian accounting regulations, prior to conducting an analysis of material convergence (*de facto*) on this subject. Jaccard coefficients will be used for this purpose, this method being the most used and recommended in the international literature as it provides a much more credible basis for evaluation compared to other existing methods for analyzing the degree of formal convergence (*de jure*) between certain sets of regulations (Fontes, Rodrigues, & Craig, 2005, p. 417).

Referring to International Financial Reporting Standards, it can be argued that they address the issue of prudence in terms of the effects of its application, exercised over the various elements included in the financial statements. As seen from the perspective of the national regulations, Ionașcu and Feleagă (1997, p.372) identify the place of prudence from an operational point of view in the valuation process, namely in the valuation of elements at the end of the financial year and their presentation on the balance sheet, as presented in the current national regulations (MFP 2014).

We propose, in the following, to present: the current state of the field regarding the analysis of convergence between different sets of regulations (first section), the methodology applied in the undertaken analysis (second section), the analysis of the results and the identification of the main factors that have led to the appearance of differences between regulations (third section), as well as the conclusions and the limits of the study (last section).

1. Literature review

The accounting literature on the formal convergence between different sets of regulations is based mostly on the work of Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996) and that of Fontes et al (2005). This section aims to create an image of the research on formal convergence both at the international literature level, referring to the most cited papers, as well as at the level of the Romanian academic environment.

A first paper belonging to Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996) introduced a methodology for

measuring formal harmonization between countries, targeting the case of Australia and New Zealand. The study involved a comparison of the requirements applicable to listed companies by focusing on presentation, disclosure and measurement. For this analysis the requirements of the standards were divided into four types: type 1 (required for all listed companies), type 2 (recommended or suggested), type 3 (permitted), or type 4 (not allowed). The method used by the authors was Multiple Discrimination Analysis (MDA), the purpose of which was to measure the level of formal harmonization between the two countries' accounting regulations. The results of the study highlighted the usefulness of the method and served as a model for many other researchers. Garrido et al. (2002) developed a methodology for measuring formal harmonization that could be used to analyze the degree of comparability between different sets of regulations at different times or even between different countries. The authors provided a method for measuring the progress of IASC on formal harmonization, based on three historical stages in the development of the standards: 1973-1988 (Stage A), 1989-1995 (Stage B), 1995-present (stage C). The analyzed sample contained the accounting treatments included in the International Accounting Standards (IAS) which have been modified over the existence of the IASC. The authors divided them into four categories in a similar manner to the methodology applied by Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996), as follows: „requested”, „reference”, „allowed”, and „forbidden”. The results were obtained using the Euclidean Distance Method and indicate that the IASC has made significant progress regarding the comparability of financial information.

Fontes et al (2005) studied the comparison between a set of national accounting standards (for the case of Portugal) and IAS / IFRS. The author proposed three methods for measuring formal harmonization, namely Euclidean distance, Jaccard coefficients and Spearman coefficients. The analyzed sample included a number of IAS / IFRS accounting requirements, and the results indicated a high level of convergence between Portuguese and International Financial Reporting Standards. After applying all three methods the authors' recommendation was to use Jaccard's coefficients because this method provides a much stronger basis evaluation compared to the other proposed methods.

The study of Ding et al. (2005) investigated the degree of convergence between national accounting standards for a sample of 30 countries and the IAS, using two indices: the absence index (to quantify the extent to which certain accounting rules are not found in the National Accounting Standards, but they are covered by IAS) and the divergence index (which covers rules related to the same accounting item, but differ in the two sets of standards). Additionally, through a regression, the determinants of absence and divergence for the analyzed sample were identified.

Strouhal (2009) focused on the degree of convergence between Czech accounting standards and IFRSs through Jaccard's similarity coefficients. The results of the study indicate a high degree of convergence between the two analyzed sets.

Qu and Zhang (2008) studied the convergence between Chinese accounting standards and IFRS, using fuzzy clustering method. The results of the study showed a high degree of convergence between the two sets of standards. Another study that focused on the convergence of Chinese standards with IAS / IFRS, this time using a longitudinal analysis for the 1992-2006 period of time, belongs to Peng and van der Laan Smith (2010). For the analysis, the Chinese accounting standards were compared with IFRS and a convergence score for each item analyzed was established using three categories: „total convergence”, „substantial convergence” or „non-convergence” with IFRS.

Baltariu and Cârstea (2012) analyze the degree of formal accounting harmonization within the European Union regarding EC Regulation no. 1606/2002 adopted by the European Parliament and the European Council on 19 July 2002, which regulates the IFRS application for the financial reporting of listed European companies. For this purpose, Rogers and Tanimoto coefficients, Lance and Williams coefficients, the Euclidean distance coefficient and Jaccard's coefficients were used. The results confirmed the hypothesis according to which: the degree of similarity is higher between the Romanian accounting system and the accounting systems of the countries that belong to the continental accounting system and is smaller between the Romanian accounting system and the accounting systems of the countries that belong to the Anglo-Saxon system.

Gîrbină et al (2012) presented a comparative study between Romanian national regulations and IFRS for SMEs in order to determine the differences and similarities between the two sets of regulations, using four indices: the modified Jaccard coefficient, the

absence index, the divergence index and the average distance.

Albu and Pălărie (2016) analyzed the level of convergence between Romanian accounting regulations and IFRS (IAS 16, IAS 17, IAS 41 and SIC 15) over a period of ten years. The authors assigned scores such as: „1 for full convergence” and „0 for complete difference”, in order to measure the level of convergence between the requirements of both standards. The results showed that in 2005 there was a high level of convergence for property, plant and equipment, medium level of convergence for leasing and divergences for agriculture. The analysis also revealed that the level of convergence has improved over time, but there is still room for more.

2. Research methodology

In order to determine the degree of formal convergence between Romanian accounting regulations and IFRS (with emphasis on IAS 16, „Property, plant and equipment”, IAS 36 „Impairment of Assets”, IAS 38 „Intangible Assets”, IAS 37 „Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets”, IAS 32 „Financial Instruments: Presentation” and IFRS 9 „Financial Instruments”) with respect to prudence, we used a methodology based on Jaccard coefficients, calculated using the following formulas:

$$S_{ij} = \frac{a}{(a+b+c)}$$

$$D_{ij} = \frac{(b+c)}{(a+b+c)}$$

where,
S_{ij} - Jaccard's similarity coefficient, which is the extent to which the sets of regulations *i* and *j* are similar;

D_{ij} - Jaccard's distance coefficient, which is the extent to which the sets of regulations *i* and *j* are different;

a - the number of elements found in both sets of regulations;

b - the number of elements that are found in the set of regulations *j*, but are not found in the set of regulations *i*;

c - the number of elements found in the set of regulations *i*, but not found in the set of regulations *j*.

The Jaccard's similarity and distance coefficients values are complementary, their sum being always equal to 1. The closer the coefficient of similarity is to 1, the higher the degree of convergence between the two sets of regulations.

To begin with, in order to establish the degree of formal convergence between national accounting regulations and IFRS, we analyzed the assets that require the use of impairment losses and depreciation, and the provisions, which are consistent with the prudence principle. Thus, we analyzed the requirements for recognition, valuation moments, types of values and other items attributable for the following: provisions, property, plant and equipment, intangible assets, inventories, accounts receivables and short-term investments.

In OMFP 1802/2014, the valuation of assets and liabilities is presented on several levels: first, in a separate section, the general valuation rules are established, after which, for assets and liabilities, details are presented in the sections reserved for each category (Istrate, 2018). Three aspects of the assessment are taken into account in the Romanian

accounting: the valuation at entry, the valuation at inventory and the presentation in the balance sheet and at the retirement or disposal moment. In IFRS we do not find a distinct section that presents the general valuation rules and there is no delimitation of the moments presented in OMFP 1802/2014. This is why, for the selection of the elements analyzed to determine the degree of convergence, we took into account both the national accounting regulations and IFRS regulations.

3. Results and discussions

The comparative analysis undertaken in order to establish the degree of convergence between the two sets of regulations for the selected categories is presented in Table no. 1.

Table no. 1. Formal accounting convergence - analyzed categories

Category / Element	OMFP 1802 vs. IAS / IFRS	
	OMFP 1802/2014	IAS/ IFRS
Intangible assets		
Recognition	1	0
Entry	1	1
Amortization	0	1
Impairment	0	1
Presentation and disclosure	0	1
Property, plant and equipment		
Recognition	1	1
Entry	1	1
Amortization	0	1
Impairment	0	1
Presentation and disclosure	0	1
Inventories		
Recognition	1	1
Entry	1	0
Impairment	1	1
Presentation and disclosure	0	1
Retirement or disposals	1	0
Provisions		
Recognition	1	0
Changes in provisions - creation	1	1
Changes in provisions - increase	0	1
Changes in provisions - decrease	1	1
Use of provision	1	1
Reimbursement	1	1
Presentation and disclosure	0	1

Category / Element	OMFP 1802 vs. IAS / IFRS	
	OMFP 1802/2014	IAS / IFRS
Financial assets		
Recognition	0	1
Entry	0	1
Impairment loss	0	1
Financial assets classification	0	1

Source: Authors' compilation

The values of the Jaccard coefficients for the analyzed categories can be found in Table no. 2.

Table no. 2. Jaccard coefficients for the analyzed categories

Category	Jaccard coefficients OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	Sij	Dij
Property, Plant and Equipment	0,20	0,80
Intangible assets	0,40	0,60
Inventories	0,40	0,60
Provisions	0,58	0,42
Financial Assets	0	1

Source: Authors' compilation

For the first two analyzed categories, **property, plant and equipment** and **intangible assets**, a first difference that can be identified follows the recognition of these assets (as can be seen in Table no. 1). Thus, analyzing the requirements presented in OMFP 1802/2014, it is observed that the scope for **property, plant and equipment** is more extensive than IAS 16, the Romanian regulations including, in this category, a series of assets for which are applied the accounting treatments that fall within the scope of other standards (for example, the IFRS 5 „Non-current assets held for sale and discontinued operations” or investment property covered by IAS 40 „Investment property”).

For the second category, **inventories**, accounting policies presented in OMFP 1802/2014 are applied to assets that fall within the scope of other international standards (as it is the case for a set of assets that fall under IAS 41 „Agriculture”). Although the requirements of IAS 2 „Inventories” have been mostly taken over in national regulations, some differences remain, particularly in the valuation chapter, which have not been totally converged. Thus, it was noted that IAS 2 does not distinguish between different types of discounts, all of them reducing the acquisition cost. In

both sets of regulations, end-of-year inventory valuation is made at the minimum between the cost and the net realizable value. The net realizable value results from the estimated selling price that could be obtained during the normal course of a business less estimated costs for completion of the asset, where applicable, and the estimated sales costs. If the book value is greater than the inventory value, the inventory value decreases to the net realizable value by creating an impairment adjustment. The last difference is attributed to the methods that can be applied when removing fungible stocks from the inventory. In this respect OMFP 1802/2014 allows the LIFO method (last in first out), a method that is forbidden by IAS / IFRS.

For **provisions**, it can be seen that between OMFP 1802/2014 and IFRS (focusing on the IAS 37) there is a high degree of convergence (58%). A first difference between the two sets of regulations can be attributed to the details provided by OMFP 1802/2014 regarding the types of provisions that may be created and their description. With regard to their increase, IAS 37 provides that provisions are measured before taxation because its effects are regulated by IAS 12. In Romania,

the taxation part is not reflected in the OMFP 1802/2014, but in the Fiscal Code (Law no 227/2015).

As far as the **financial assets** are concerned, they are not found in OMFP 1802/2014 under this name. According to paragraphs 11 and AG3-AG4 of IAS 32, a financial asset is any asset that is cash; an equity instrument of another entity; a contractual right (to receive cash or another financial asset from another entity, or to change financial assets or financial liabilities with another entity under conditions that are potentially favorable to the entity); a contract that will or may be settled in the entity's own equity instruments.

In this case, in order to determine the characteristics for the financial assets category, we considered the elements: accounts receivables, green certificates (environment certificates), cash, short-term investments stipulated in OMFP 1802/2014 and we compared the requirements with those included in IAS 32 „Financial Instruments: Presentation” and those presented in IFRS

9 „Financial Instruments”. Thus, in international standards, regarding recognition, financial assets are measured at fair value or at cost, directly attributable to the transaction. Subsequently, they can be measured, based on the entity's business model, at amortized cost, fair value through profit or loss or fair value through other comprehensive income, which differentiates national accounting from international accounting. Upon their entry, according to OMFP 1802/2014, the financial assets are valued at the acquisition cost or the value stipulated in the contracts, and their value at inventory and their presentation in the balance sheet are subject to impairment loss.

Considering that prudence manifests by provisioning, but also in order to determine the degree of depreciation due to permanent physical usage or to determine the size of adjustments corresponding to reversible impairments, for the analyzed categories, we shall present a separate section with the Jaccard coefficients for depreciation and impairment adjustments (**Table no. 3**).

Table no. 3. Formal accounting convergence – amortization and impairment loss

Analyzed element / Details	OMFP 1802/2014	IAS / IFRS
Amortization of intangible assets		
Amortized value	0	1
Useful life	0	1
Methods of amortization	1	0
Changing amortization methods	0	1
Bookkeeping	1	0
Treatment of amortization at retirements and disposals	1	1
Depreciation of Property, Plant and Equipment		
Depreciable cost	0	1
Useful life	0	1
Methods of depreciation	1	0
Changing depreciation methods	0.	1
Bookkeeping	1	0
Treatment of depreciation at retirements and disposals	1	1
Impairment of assets		
Identifying an asset that is impaired	0	1
Moment for determining an impairment loss	0	1
Reversing an impairment loss	0	1

Source: Authors' compilation

The values of the Jaccard coefficients for amortization/depreciation and impairment loss, for the

categories in which differences were observed, can be found in **Table no. 4**.

Table no. 4. Jaccard coefficients for amortization and impairment loss

Category	Jaccard coefficients OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	Sij	Dij
Amortization of intangible assets	0,17	0,83
Depreciation of Property, Plant and Equipment	0,17	0,83
Impairment loss for assets	0	1
Impairment loss for financial assets	0	1

Source: Author's compilation

The first case, analyzed in a detailed manner, concerns the **depreciation of Property, Plant and Equipment and the amortization of intangible assets** and we observe, in Table no. 4, that the degree of convergence between the two analyzed sets is low (17%). In Table no. 3 it can be seen that the differences refer to the amortized value, the methods of determining the useful life, the allowed depreciation and amortization methods, the regulation for their change and the rules that apply to bookkeeping of the *Property, Plant and Equipment and of the intangible assets*.

First, unlike OMFP 1802/2014, IAS 16 „Property, Plant and Equipment” requires the residual value be taken into account for the calculation of the depreciation, within OMFP 1802/2014 the residual value being null. IAS 16 requires depreciation to be calculated using the method that best reflects the rate at which the economic benefits of the asset are being consumed, while OMFP 1802/2014 presents four accepted methods (linear, degressive, accelerated and calculated per unit of product or service), of which the accelerated depreciation method is not permitted by IAS 16. Under international regulations, companies have to analyze whether the useful life, the rate at which the economic benefits of the asset are being consumed and residual values are in line with economic reality. Otherwise, a reassessment of them is carried out. In OMFP 1802/2014, however, it is considered that the reassessment of the useful life may occur extremely rare, and the change in the depreciation method can only occur when it is determined by an error in estimating the mode of consumption of the benefits associated with that asset. In accordance with IAS 16, depreciation begins from the date of putting into service of the asset, while the OMFP provides that the depreciation is recorded from the first of the month following the entrance of the asset in the entity.

Regarding the amortization of intangible assets, IAS 38 „Intangible assets” specifies two cases: intangible assets that are not amortized, but tested for impairment at least once during the year (for assets with indefinite life) and intangible assets which amortize (for those with defined life).

The second case, analyzed in a detailed manner, concerns the impairment loss that affects *Property, Plant and Equipment* and *intangible assets*. In Table no. 4 we observe that the degree of convergence is 0, which means that no significant similarities between national accounting regulations and IAS / IFRS have been identified. First of all, even though many notions regarding the depreciation provided by IAS 36 „Impairment of Assets” have been taken over in OMFP 1802/2014, the notion of recoverable amount (with all that it implies for its calculation) and the specifications related to cash-generating units (CGUs) are not presented in the Romanian regulations.

Under IAS 36, an asset is depreciated when its carrying amount is greater than recoverable amount. In this respect, IAS 36 states that recoverable amount is the maximum of the fair value less estimated expense with the sale of the asset and its useful value (the present value of future cash flows arising from the continuing use and disposal of the asset).

OMFP 1802/2014 requires that the valuation of *Property, Plant and Equipment* and *intangible assets* for the purposes of determining impairment loss shall be made at the inventory and shall be made at the inventory value (determined by the inventory commission or the authorized valuers). The correction of the value is made, depending on the type of depreciation, either by recognizing additional amortization if irreversible depreciation is found or by impairment loss, if there is a reversible depreciation. IAS 36 also requires that, at the

end of each reporting period, an entity should measure the existence of indications that would justify reducing or canceling an impairment loss recognized in prior periods for an asset other than goodwill. If there are any indications in this respect, the entity must estimate the recoverable amount of the asset.

As for the financial assets impairment, IFRS 9 introduces a new model based on expected losses that require early recognition of losses that are expected to arise from impairment of accounts receivables. The Standard requires entities to recognize the expected impairment losses on the accounts receivables from the initial recognition of financial instruments and to recognize the expected impairment losses over the life of the financial instruments.

There is a three-step approach, which is based on the change in the quality of the financial asset from the initial recognition. Doba (2018) explains that, in practice, these new requirements mean that entities will have to record an estimated loss related to a period of 12 months from the initial recognition of the financial assets that are not impaired (or a loss over the expected lifetime for trade receivables).

A final difference globally observed concerns presentation and disclosure. IFRS has in each case a detailed list of information to be included in the financial statements in order to provide a complete, transparent and fair view about the entity's financial position and

performance. These lists are not explicitly found in OMFP 1802/2014, for any of the analyzed items.

4. Conclusions

The undertaken analysis aims to highlight accounting practices that regard the perception of prudence at a theoretical level so that, in future research, we would be able to analyze the convergence through a material analysis (*de facto*). Regarding the results of the formal convergence analysis (*de jure*), Jaccard's coefficients revealed that the highest degree of convergence is recorded for the provisions. On the opposite side, the lowest degree is recorded for financial assets (cash, accounts receivables, temporary investments etc.). Also, accounting treatments for depreciation and impairment of assets, presented in OMFP 1802/2014, significantly differ from those presented in IFRSs. Establishing the extent to which Romanian accounting regulations are converging with International Financial Reporting Standards is a necessary pre-requisite for the purpose of conducting a material convergence analysis (*de facto*), which is why we can emphasize the relevance of this type of study.

The limits of the study refer to the fact that the analysis of the degree of convergence only focused on the issue of prudence, leaving aside the other requirements contained in the two sets of regulations under consideration.

REFERENCES

1. Albu, N. and Pălărie, I. (2016) 'Convergence of Romanian accounting regulations with IFRS. A longitudinal analysis', *Audit Financiar*, 14(138), p. 634. doi: 10.20869/AUDITF/2016/138/634.
2. Baltariu, C.-A. and Cîrstea, A. (2012) 'European Harmonization of Consolidated Financial Statements Regulations?', *The Annals Of The University Of Oradea Economic Sciences*, TOM XXI (1st ISSUE).
3. Bebeșelea, M. (2016) *Contabilitatea în context european*. București.
4. Dima Cristea, Ștefana and Șărămăt, O. (2011) 'Studiul privind evoluțiile recente ale cadrului contabil conceptual al IASB', *Audit Financiar*, 1(2011), pp. 3–10.
5. Ding, Y., Jeanjean, T. and Stolowy, H. (2005) 'Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture', *International Journal of Accounting*, 40(4), pp. 325–350. doi: 10.1016/j.intacc.2005.09.004.
6. Doba, S. (2018) 'Impactul adoptării IFRS 9 în contabilitatea și fiscalitatea societăților de investiții financiare', *Ceccar Business Magazine*. Available at: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/impactul-adoptarii-ifrs-9-in-contabilitatea-si-fiscalitatea-societatilor-de-investitii-financiare-a3041/>.
7. Fontes, A., Rodrigues, L. L. and Craig, R. (2005) 'Measuring convergence of national accounting standards with international financial reporting standards', *Accounting Forum*, 29(4), pp. 415–436. doi: 10.1016/j.accfor.2005.05.001.

8. Garrido, P., León, Á. and Zorio, A. (2002) 'Measurement of formal harmonization progress: The IASC experience', *International Journal of Accounting*, 37(1), pp. 1–26. doi: 10.1016/S0020-7063(02)00144-9.
9. Gîrbină, M., Albu, N. and Albu, N. (2012) 'Convergence of National Regulations with IFRS for SMEs: Empirical Evidences in the Case of Romania', *World Academy of Science, Engineering and Technology*, (69), pp. 879–883.
10. IASB (2018) *Conceptual framework for financial reporting*.
11. Istrate, C. (2018) *Contabilitate financiară și raportări financiare - suport de curs pentru membrii CECCAR*. Available at: http://www.ceccarsuceava.ro/userfiles/suport_curs.pdf.
12. MFP (2014) *Ghid privind aplicarea reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, aprobată prin ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014, cu modificările și completările ulterioare*. Romania. Available at: <http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/reglementari/contabile/GHIDVAR11aprilie.pdf>.
13. Mihalache, S. (2016) 'Conservatorism și optimism în contabilitate: prudentă versus valoare justă', *CECCAR Business Magazine*. Available at: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/conservatorism-si-optimism-in-contabilitate-prudenta-versus-valoare-justa-a13/>.
14. Olaru, O. L. and Olaru, L.-I. (2009) *Cooperarea Economică Internațională Bilaterală, la nivel de firme*. București: Pro Universitaria.
15. Peng, S. and van der Laan Smith, J. (2010) 'Chinese GAAP and IFRS: An analysis of the convergence process', *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. Elsevier Inc., 19(1), pp. 16–34. doi: 10.1016/j.intacaudtax.2009.12.002.
16. QU, X. and Zhang, G. (2008) 'Measuring the Convergence of National Accounting Standards with International Financial Reporting Standards: The Application of Fuzzy Clustering Analysis', *Ssrn*, (70572091). doi: 10.2139/ssrn.1295884.
17. Rahman, A., Perera, H. and Ganeshanandam, S. (1996) 'Measurement of Formal Harmonization in Accounting: An Exploratory Study', *Accounting and Business Research*, 26(4), pp. 325–339.
18. Strouhal, J. (2009) 'Reporting frameworks for financial instruments in Czech: Czech accounting practices versus international financial reporting standards', *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 6(7), pp. 352–361.

Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs)

and their Impact on Loan Terms: Kosovo Case

Teaching Assistant Edona PERJUCI,
Ph. D. Candidate,
University of Prishtina, Faculty of Economics,
e-mail: edonaperjuci@hotmail.com

Univ. Prof. Hysen ISMAJLI,
University of Pristina, Faculty of Economics, Kosovo,
e-mail: hysen.ismajli@gmail.com

Ardiana BUNJAKU, Ph. D. Candidate,
Executive Director of Society of Certified Accountants
and Auditors of Kosovo,
e-mail: ardianabunjaku@hotmail.com

ABSTRACT

As part of the major international developments on financial reporting and auditing, the International Financial Reporting Standards (IFRS), which are now applied in many countries around the world, are creating an international harmonization and a common language for financial reporting and accounting between firms that apply and report in accordance to these standards. This paper empirically tests whether adoption of IFRS in developing and transitional Kosovo, has impact on bank's loan terms and conditions for companies that are mandatory adopters of IFRSs. To test the hypothesis, the authors analyzed the opinions of the banking sector and of companies that are mandatory adopters of IFRSs in Kosovo. The research results suggest that the adoption of IFRSs in Kosovo has impact on interest rates offered by banks to mandatory adopters, as well as on non-financial loan terms such as: loan time limits, mortgage requirements, lower administrative costs and renegotiating loan terms. Mandatory IFRS adopters have a better loan rating compared to other companies in Kosovo and the percentage of non-performing loans is lower for mandatory IFRS adopters in Kosovo. Based on this research, the aim is to demonstrate to policy makers and other stakeholders that only the mere implementation of high quality financial reporting standards, such as IFRSs, is not sufficient to improve the quality of accounting and financial reporting in Kosovo, especially since there are no institutional mechanisms to empower the implementation of IFRSs. For companies in Kosovo receiving better loan terms from banks can be an incentive to improve their financial reporting systems, but the focus is also on other benefits that should be considered as well.

Keywords: IFRS, financial statements, cost of borrowings, loan terms, disclosures, transparency, accountability

JEL Classification: M41, M42

To cite this article:

Perjuci, E., Ismajli, H., Bunjaku, A. (2019), Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs) and their Impact on Loan Terms: Kosovo Case, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 124-133,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/005

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/005>
Received: 15.10.2018
Revised: 06.11.2018
Accepted: 01.12.2018

Introduction

The adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs) in many countries of the world is a momentum in the development of the accounting and auditing profession worldwide and it can be seen as one of the most important regulatory changes in accounting and financial reporting history. Over 100 countries have moved towards reporting in accordance with IFRSs and regulators expect an increase of the comparability of financial statements, an increase of transparency and an improvement of the quality of financial reporting. In this regard, broad literature is focused on the effects of the IFRSs in different aspects of the business environment and the economy as a whole.

Strengthening the financial reporting regime, as a result of financial crises, has led to a stronger oversight of the accounting and auditing profession as well. As such, in the future, this would prevent a similar crisis by distributing and eliminating the risks. Consequently, the adoption of IFRSs is well supported by many countries because it can improve the quality, timeliness and international comparability of financial reporting systems by creating a common financial reporting language.

Moreover, these objectives cannot be achieved without a proper monitoring and supervision from the regulators, who seek to promote the rigorous and consistent use of IFRSs.

Another issue that seems to come into view is that, based on research, the adoption of IFRSs improves the information environment and reduces the information asymmetry, thus affecting the capital market and resulting in a reduction of cost of capital.

In general, the literature review suggests that the application of IFRSs leads to an increase in the quantity and / or quality of specific financial information of companies and more disclosures in the financial information for public use. This leads to the fact that the adoption of IFRSs is associated with lower flexibility in accounting and lower analyst forecast errors (Ashbaugh and Pincus, 2001), lower costs of capital and loan interest rates (Leas and Verrecchia, 2000), higher performance coefficients (Bartov et al., 2005), higher performance ratios (Daske et al., 2007; Kim and Shi, 2009a), higher market liquidity and higher trading volume, better accounting quality and financial reporting (Barth et al., 2008), increased investment as a result of attracting more foreign funds and greater efficiency in

contracting private debt (Covrig et al, 2007; Kim et al., 2010).

In our study we have chosen to analyze *the impact of IFRS adoption on loan terms for companies in Kosovo, since there is no capital market in Kosovo, and financing of the companies, even mandatory IFRS adopters, relies mostly on bank loans.*

Therefore, the aim of this study is to give an empiric answer to the research question of **whether adoption of IFRSs in a developing economy of Kosovo has had a significant impact on loan terms and cost of borrowing capital or not.**

Although Kosovo has adopted IFRSs since 2012, no such research has been done in this area, neither on other benefits or costs of implementing these standards.

In fact, some previous studies have documented the differential effects of IFRSs on capital markets and the information environment across different countries. For example, Daske et al. (2008) found that capital markets that benefit from IFRSs exist only in countries with **strong enforcement**; Byard et al. (2011) noted that the adoption of IFRSs only improves the information environment of analysts in countries with both **robust enforcement regimes** and accounting standards that differ significantly from the IFRS; Landsman et al. (2012) commented that the improvement in the content of financial information after the adoption of IFRSs is greater in countries with **strong legal enforcement**. DeFond et al. (2011) and Yu (2012) indicated that the adoption of IFRS hampers greater **cross-border investments**.

Overall, the literature shows that the adoption of IFRSs has significant implications on markets, information asymmetry, cost of capital, on increasing the reliance and trust on financial statements information, transparency and accountability and in developing the economy as a whole.

We find that most of the research argues that companies in countries that apply IFRSs and IASs have higher quality of accounting and financial reporting, evidenced and documented by stronger recognition and measurement policies for transactions and accounts in financial statements, such as a "fair value" concept in accounting, as a major feature of IFRSs.

Compared to local accounting standards, IFRSs have broader disclosure requirements and accounting rules, which will impact on better serving the needs of

"interested" parties such as investors, creditors, oversight authorities, etc. in decisions' process, with timely and relevant information. In this regard, we noted that in most of the literature this comparison between local and international standards comes as a result of IFRSs having detailed rule basis for measuring and recognizing assets and liabilities, expenses and revenues, equity elements, employee benefits, as well as extensive disclosure requirements for transactions with related parties, information about subsidiaries, cash flow statement, etc. In fact, in local accounting and financial reporting standards the above mentioned requirements may often be simplified or lack at all.

Some studies show that the economic consequences of IFRSs are also explained and justified by changes in the financial reporting and auditing environment, the level of enforcement of laws and regulations, the level of capacity building for the implementation of IFRSs, adoption and implementation of audit standards etc. (Hail et al., 2010).

Further on, previous studies generally document a positive effect of adoption of IFRS in the environment of financial analysts and capital markets (e.g. Landsman et al., 2011; Byard, Li, and Yu, 2011; Tan, Wang, and Welker, 2011). However, findings show that the effects of adoption of IFRS in capital markets are partly attributable to improved **voluntary disclosures**, as this has a positive impact also on the information environment and liquidity (e.g. Welker, 1995; Leuz and Schrand, 2009; Balakrishnan et al., 2012). Specifically, the liquidity benefits from IFRSs are greater for firms that increase their level of voluntary disclosures and this suggests the existence of an **indirect mechanism** by which IFRSs affect the liquidity of companies.

On the other hand, Nobes and Parker (2006) point out that although the harmonization of accounting and financial reporting standards will raise many benefits, there are many elements to be considered in the harmonization of these standards such as **culture, economic and political systems** that are different not only between developed and developing countries, but also between countries that may have similar characteristics. These elements can be considered as **barriers to adoption** and harmonization process.

Haller and Walton (2003) show that **standardization** is the way of using single accounting rules, while **harmonization** is the way of reducing the differences between accounting systems that will help improve the

comparability of financial results in different countries (Radebaugh et al., 2006). Harmonization of accounting and financial reporting standards is motivated by many factors such as the growth of foreign direct investment (FDI), the growth of financial markets and the development of multinational organizations (Gray, 1988).

1. Literature review

When analyzing the literature on "pros and cons" of the IFRS adoption, we find that while mandatory IFRS implementation is a part of the countries' reporting framework and financial reporting regime, with the aim to increase the quality of financial statements in benefit of transparency, accountability and comparability for all the stakeholders in order to protect the public interest, **voluntary adoption of IFRSs** can be incentivized by a strategic commitment of a firm to provide better financial reporting strategies and higher level of disclosure of financial information (Leuz and Verrecchia, 2000; Covrig et al., 2007).

Largely, firms usually make decisions to switch their financial reporting standards as in some of the three cases below:

- **First**, when adopting a new set of standards, a voluntary change gives firms the opportunity to choose between two possibilities: one is based on management expectations to get a lower capital cost, resulting from high quality information and a lower information asymmetry, and the other one resulting in a higher market evaluation of a firm (Leuz and Verrecchia, 2000). In this regard, for voluntary adopters usually the benefits outweigh the convergence and transition costs for the fast-growing internationally owned companies (Harris and Muller, 1999).
- **Secondly**, flexible mandatory transition to IFRS gives opportunities to firms to decide over the time of change. Balsam et al. (1995) find that companies in these cases attempt to postpone the time for transition to IFRSs, so "reported earnings increase and corporate debt constraints decrease."
- **Finally**, mandatory changes dictate both the new standards and the transition time to IFRSs.

The effectiveness of the regulation in achieving such benefits as a reduction in the cost of capital is likely to depend on the degree to which the institutional

environment (e.g., the quality of legal enforcement) motivate the financial statements preparers (e.g., Ball et al., 2003).

Therefore, it is still unclear how the cost of capital is affected by the adoption of IFRSs and this remains an empirical question.

In fact, the empirical results in academic literature so far are mixed. Mostly based on the significances for capital markets, existing literature highlights a considerable heterogeneity in the economic consequences of the adoption of IFRSs.

Extending disclosures through the voluntary adoption of IFRSs may affect market participants' incentives for gathering, processing and disseminating specific information of the company. However, the above-mentioned studies in general do not provide a clear answer to the question of whether additional disclosures under IFRSs encourage or discourage the involvement of specific company information, reflecting not only the cost of capital but also stock prices.

On the other hand, increasing the quantity and quality of public information in compliance with IFRSs may reduce the cost and increase effectiveness of obtaining specific information about the company and thus discourage market participants from collecting and disseminating private information, as more comprehensive information is made publicly available (Kim and Verrecchia, 2001). In such a case, stock prices and cost of capital move along with public information (Dasgupta et al., 2010). Given the lack of evidence on which of these effects dominate, the objective of these studies is to test whether and how the voluntary adoption of IFRSs improves the impact of specific company information on stock prices, thus reducing the cost of capital.

Easley and O'Hara (2004) as well as Leuz and Verrecchia (2004) predict that firms with higher risk of information will have higher cost of capital. The risk of information is related to the uncertainty or imprecision of information used or needed and desired by investors, and the latter necessarily relates to the price of securities. In addition to creating a common reporting language, adoption and implementation of the IFRS is assumed that will also eliminate the above-mentioned risk.

Previous research also suggests an indirect link between disclosures and cost of capital of firms,

based on market liquidity and adverse selection in secondary markets (e.g., Diamond and Verrecchia, 1991; Baiman and Verrecchia, 1996; Easley and O'Hara, 2004).

However, these studies, analyze the parameters with a single company (or parameters where the cash flows in all firms are unrelated). Thus, it is unclear whether the effects shown in these studies are persistent to the diversification and expand into more general parameters. Piotroski (2005) finds that the increase of the disclosure is positively correlated with analysts' forecasts and profit capitalization rates, but this study does not document significant changes in the liquidity of the companies which have been part of this study.

Although some studies (e.g., Ball, 2001; Ball et al, 2003) have an uncertainty on the effect of adopting international financial reporting standards at the local level without institutional support, recent studies argue that the decision of a company to voluntarily apply IFRSs leads to preferred economic consequences and the evidence shows that IFRS disclosures are, on average, of higher quality than those that are in compliance with local accounting and financial reporting standards in the majority of financial reporting regimes.

These studies are consistent with Aboody et al. (2004) and Easley and O'Hara (2004), which provide evidence that the risk of information is costly and thus it's perceived that a cost reduction can result in a market reaction. Investors may also react positively to adoption of IFRSs if they expect the implementation to have positive effects on the cash flow. The improvement of future liquidity for firms is as a result of a greater disclosure and this lowers the firm's cost of capital.

2. Scientific research

2.1. Methodology

In this research, we have scientifically analyzed the results to test our hypothesis based on the statistical methods such as: descriptive statistics, ANOVA variances analysis, the standard deviation and the statistical F test.

The research data consist in primary and secondary data, where primary data are collected from questionnaire responses and interviews with banks and companies that are mandatory adopters of IFRSs and

secondary data are collected from other similar studies, guides and IFRSs, as issued by the International Accounting Standards Board (IASB). The questionnaire for primary data was designed for banks and the other one for secondary data was designed for companies, consisting of 2 parts. The first part included questions for determining the characteristics of respondents and the second part included questions regarding respondents' opinion on each of the loan terms that can be impacted by the adoption of IFRSs.

Respondents were asked if the companies that prepared their financial statements in accordance with IFRSs benefit from lower interest rates on loans, which were measured using Likert scale from 1 to 5 (1-Strongly disagree, 2-Disagree, 3-Neutral, 4-Agree and 5-Fully agree).

Respondents were further asked to calculate the level of compliance with the various assertions in the questionnaire. Each response's rank (1 to 5) was multiplied by the weight (1 to 5), where the highest level of compliance gets the most weight.

Respondents were also required to assess if companies that prepare IFRS financial statements benefit from other loan terms such as time limits, mortgages, lower administrative costs, and so on. Moreover, respondents were asked if banks make possible renegotiations on loan terms and whether the percentage of bad loans for companies reporting under IFRSs is lower compared to other firms.

2.2. Hypotheses

Based on both prior research and the literature review, we have developed our hypotheses as presented below:

H1: Adoption of IFRSs in Kosovo has **impact on interest rates** offered by banks to mandatory adopters;

H2: Adoption of IFRSs in Kosovo has **impact on non-financial loan terms** such as: time limits, mortgages, lower administrative costs and renegotiating loan terms;

H3: Mandatory IFRS adopters **have a better loan rating** compared to other companies in Kosovo;

H4: The **percentage of bad loans / debts** (non-performing loans) is lower for mandatory IFRS adopters in Kosovo.

2.3. Sample

The population of this research is comprised of all the banks in Kosovo and the mandatory IFRS adopters in Kosovo.

The total number of banks in Kosovo is **10**; we have collected responses from 56 loan analysts in 9 banks (90% of the population), those that analyze financial statements prepared under IFRSs and have an impact on loan decision making.

In the private sector in Kosovo there are **252** mandatory adopters; we have collected responses from 182 companies (a sample of 72% of the population). Referring to the complexity and constraints encountered in the sample selection from such a large population of companies adopting IFRSs in Kosovo, **random sample selection** was used in our research.

3. Research results

3.1. Demographic characteristics of respondents

As mentioned above, first part of the questionnaire was designed to get an overview of **respondent's characteristics**. Based on the results (as shown in **Table no. 1**) from the banking sector, a vast majority have master degree (55.88%, representing a number of 31 respondents), 44.12% of the respondents (25 respondents) have a bachelor degree and none of them has a Ph.D. degree. Regarding their professional qualification, 64.52% of the respondents (a number of 36 respondents) are Accounting Technicians, 29.03% of the respondents (a number of 16 respondents) are Certified Accountants, 6.45% of them (a number of 4 respondents) are Certified Auditors, and none of them is a Statutory Auditor (practicing auditor). Since the law in Kosovo for statutory auditors requires candidates to be working in practice as auditors, and the respondents from banks were not working as auditors, this is the reason why this is zero. With regard to their experience in the banking sector, 50% (28 respondents) had 5-10 years of experience, 23.53% (13 respondents) had 10-15 years of experience and 5.88% (3 of respondents) had more than 15 years of experience.

Table no. 1. Education, professional background and experience of respondents from banking sector

Variable	Categories of variable	Frequency	Percentage
Academic degree	Bachelor	25	44.12%
	Master	31	55.88%
	Ph.D.	0	0%
Professional degree	Certified accounting technician	36	64.52%
	Certified Accountant	16	29.03%
	Certified Auditor	4	6.45%
	Statutory Auditor	0	0%
Experience in banking sector	Less than 5 yrs.	12	20.59%
	5-10 yrs.	28	50.00%
	10-15 yrs.	13	23.53%
	More than 15 yrs.	3	5.88%

Source: Authors' projection

Since in our study we have also taken into consideration opinions from private sector, respectively those companies that are mandatory adopters of IFRS in Kosovo, we have shown the characteristics of respondents from this sector as well (as disclosed in Table no. 2). In this regard, from the private sector 63.54% or 116 have academic degree as Master, 31.25% or 57 have Bachelor Degree and 5.21% or 9 have Ph.D. degree. For professional qualification 37.5%

or 68 of respondents are Certified Accountants, 28.13% or 51 are Certified Accounting Technicians, 27.08% or 49 are Certified Auditors and 7.29% or 14 are Statutory Auditors. Regarding their experience, 31.95% or 58 respondents have 5-10 years of practical experience, 28.86% or 53 have 10-15 years, 21.67% or 39 have more than 15 years of experience and 17.52% or 32 have less than 5 years of experience.

Table no. 2. Education, professional background and experience of respondents from private sector

Variable	Categories of variable	Frequency	Percentage
Academic degree	Bachelor	57	31.25%
	Master	116	63.54%
	Ph. D.	9	5.21%
Professional degree	Certified accounting technician	51	28.13%
	Certified Accountant	68	37.50%
	Certified Auditor	49	27.08%
	Statutory Auditor	14	7.29%
Experience in company	Less than 5 yrs.	32	17.52%
	5-10 yrs.	58	31.95%
	10-15 yrs.	53	28.86%
	More than 15 yrs.	39	21.67%

Source: Authors' projection

Based on these results, it is seen that the respondent's level of understanding of these international reporting standards is quite satisfactory, given their academic, professional qualifications, as well as the work experience in accounting, finance or auditing. As such, the received answers can be considered very relevant and important to test the research hypotheses.

3.2. Testing the hypothesis and research results

The variance analysis results (ANOVA) show that there was a significant variation in the impact of the IFRS on borrowing terms for companies applying IFRSs from the perspective of a banking sector, with a variance

$F = 7,004$ and significance $p < 0.01$. Apart from analyzing whether the interest rates will be lower or not for these companies, we have also empirically proved that there is a significant impact on the other non-financial terms of the loans, as well as those presented in **Table no. 3**.

The analysis shows that the impact of adopting IFRSs is greater in the *credit rating* (average value 4.34, standard deviation 0.63), which indicates that the companies whose statements are prepared under IFRS have the best credit ratings for banks in Kosovo, compared to those that do not prepare the financial statements in accordance with these standards. Based on the results in **Table no. 3**, the second component influenced by the use of IFRSs

is the *loan time limits* (average value 4.11, standard deviation 0.94), third component is *mortgage requirements* (average value 4.08, standard deviation 0.91), fourth component is *interest rates* (average value 4.02, standard deviation 0.82), consisting in the adoption of IFRSs at lower interest rates. The fifth component shows that companies using IFRSs have the *low percentage of non-performing loans* (average value 3.94, standard deviation 0.89), the other component affected by IFRSs is the *renegotiation of loan terms* (the average value 3.83, standard deviation 0.97) and the last component rated by respondents are the *administrative costs* (average value 3.52, standard deviation 0.92).

Table no. 3. Results of ANOVA analysis on the impact of adoption of IFRSs on loan terms from the perspective of the banking sector

Variables	Average	Standard deviation	F	Pr > F*
Interest rate	4.02	0.82	7.004	0.008
Loan time limits	4.11	0.94		
Mortgage requirements	4.08	0.91		
Lower administrative cost	3.52	0.92		
Renegotiation of loan terms	3.83	0.97		
Better credit rating	4.34	0.63		
Lower percentage of non-performing loans	3.94	0.89		

*significant $p < 0.05$

Source: Authors calculations from the questionnaire data

To test the hypothesis of our study and since the questionnaire was sent to companies that adopt IFRSs in order to have a full view of the situation on both sides, we have also presented the data analysis from the questionnaire sent to companies (shown in Table 4). According to the data from the analysis in Table 4, we see that the results from the ANOVA analysis are the variance ratio $F = 25.348$ and significance $p < 0.01$.

According to these results, the private sector, therefore, companies surveyed for the impact of IFRSs on credit terms, have estimated that the term which is influenced the most by the adoption of IFRSs in Kosovo is the *credit rating*, which is also in line with responses received from the

banking sector (average value 4.20, standard deviation 0.98). The second component influenced by the use of IFRSs is represented by the *mortgage requirements* (average value 4.03, standard deviation 0.86), followed by *loan time limits* (average value 3.83, standard deviation 1.13), the other component affected by IFRSs is the *renegotiation of loan terms* (average value 3.81, standard deviation 1.12), then *interest rates* (average value 3.80, standard deviation 1.13), *lower administrative costs* (average value 3.64, standard deviation 0.85) and the latest component rated by companies is considered the *lowest percentage of non-performing loans* (average value 3.60, standard deviation 1.04).

Table no. 4. Results of ANOVA analysis on the impact of adoption of IFRSs on loan terms from a perspective of private sector

Variables	Average	Standard deviation	F	Pr > F*
Interest rate	3.80	1.13	25.348	<0.0001
Loan time limits	3.83	1.13		
Mortgage requirements	4.03	0.86		
Lower administrative cost	3.81	1.12		
Renegotiation of loan terms	3.64	0.85		
Better credit rating	4.20	0.98		
Lower percentage of non-performing loans	3.60	1.04		

*significant p<0.05

Source: Authors calculations from the questionnaire data

Based on the results presented above, we see that there was a significant variation in the impact of the IFRS on loan terms for companies applying IFRSs in Kosovo from both the perspective of a banking sector and private sector, therefore we accept as scientifically proven all the above-mentioned hypothesis.

4. Conclusion

In our study having significant results from ANOVA analysis from both banking and private sector, we have concluded that the adoption of IFRSs in Kosovo had an impact on interest rates, offered by banks to mandatory adopters and as well on non-financial loan terms such as: time limits, mortgages, lower administrative costs, and renegotiating loan terms. Mandatory IFRS adopters have a better loan rating compared to other companies in Kosovo and the percentage of non-performing loans is lower for mandatory IFRS adopters in Kosovo.

Literature review brings to our attention that in order to have a more reliable, comprehensive and transparent information available for all stakeholders including banks, only adopting IFRSs as a reporting framework of a country is not enough. If IFRSs are not applied consistently and if firms have no incentives to improve their financial reporting systems, the benefits of adoption will not be visible.

Therefore, based on the above research, our suggestion to policy makers, especially those in developing and transitional countries, is that only the implementation of high quality financial reporting standards, such as IFRSs, is not sufficient to improve the quality of accounting and financial reporting, *while there are no institutional mechanisms that empower the implementation of IFRSs and while companies do not have the benefits and incentives that exceed the costs*, to provide high-quality information to stakeholders.

Future area of research can consist in a larger number of companies in Kosovo, analyzing the benefits of IFRS adoption not only from one dimension – respectively from the perspective of loan terms – but also focused on analyzing costs and benefits of the adoption of IFRSs in Kosovo. Given the fact that Kosovo is in a development process and has lately adopted IFRSs, there are no research studies that have been conducted in this area until now.

Other future research recommendation can refer to including a comparison with other Eastern European countries, especially those that have similarities with Kosovo's economy, and to analyze the differences and similarities, the challenges and opportunities on the adoption of IFRSs, in a comparative manner with these countries.

REFERENCES

1. Aboody, D., E. Barth, M. & Kasznik, R. (2004). Firms' voluntary recognition of stock-based compensation expense. *Journal of Accounting Research*, 42(2), 123-150.
2. Aisbett, S. & Nobes, C. (2001). The true and fair view requirement in recent national implementations. *Accounting and Business Research*, 31(2), 83-90.
3. Armstrong, C., M. Barth, A. Jagolinzer, and E. Riedl. (2008). Market reaction to the adoption of IFRS in Europe. *The Accounting Review*
4. Bailey, D. (1995). Accounting in transition in the transitional economy. *European Accounting Review*, 4(4), 595-623.
5. Baiman, S., & Verrecchia, R. E. (1996). The relation among capital markets, financial disclosure, production efficiency, and insider trading. *Journal of accounting research*, 1-22.
6. Baker, C. R., Mikol, A., & Quick, R. (2001). The future of the accountancy profession in Europe, Part II. *European Accounting Review*, 10(4), 763-786.
7. Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and business research*, 36(sup1), 5-27.
8. Byard, D., Li, Y., & Yu, Y. (2011). The effect of mandatory IFRS adoption on financial analysts' information environment. *Journal of accounting research*, 49(1), 69-96.
9. Covrig, V. M., Defond, M. L., & Hung, M. (2007). Home bias, foreign mutual fund holdings, and the voluntary adoption of international accounting standards. *Journal of Accounting Research*, 45(1), 41-70.
10. Dasgupta, S., Gan, J., Gao, N., (2010). Transparency, price informativeness, and stock return synchronicity: Theory and evidence. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 45, 1189-1220.
11. Daske, H., Hail, L., Leuz, C., Verdi, R., (2008). Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences. *Journal of Accounting Research* 46, 1085-1142.
12. DeFond, M., Hu, X., Hung, M., & Li, S. (2011). The impact of mandatory IFRS adoption on foreign mutual fund ownership: The role of comparability. *Journal of Accounting and Economics*, 51(3), 240-258.
13. Diamond, D. W., & Verrecchia, R. E. (1991). Disclosure, liquidity, and the cost of capital. *The journal of Finance*, 46(4), 1325-1359.
14. Easley, D., & O'Hara, M. (2004). Information and the cost of capital. *The journal of finance*, 59(4), 1553-1583.
15. Garrod, N., & Turk, I. (1995). The development of accounting regulation in Slovenia. *European Accounting Review*, 4(4), 749-764.
16. Gernon, H., & Wallace, R. O. (1995). International accounting research: A review of its ecology, contending theories and methodologies. *Journal of Accounting literature*, 14, 54.
17. Gray, S. J. (1988). Towards a theory of cultural influence on the development of accounting systems internationally. *Abacus*, 24(1), 1-15.
18. Haggard, K.S., Martin, X., Pereira, R., (2008). Does voluntary disclosure improve stock price informativeness? *Financial Management* 37, 747-768.
19. Holthausen, R.W., (2009). Accounting standards, financial reporting outcomes, and enforcement. *Journal of Accounting Research* 47, 447-458
20. Hail, L., Leuz, C., & Wysocki, P. (2010). Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the US (Part I): Conceptual underpinnings and economic analysis. *Accounting Horizons*, 24(3), 355-394.
21. Harding, F. (2000). What is the role of Europe in an increasingly harmonized world? *European Accounting Review*, 9(4), 593-601.
22. King, N., Beattie, A., Cristescu, A. M., & Weetman, P. (2001). Developing accounting and audit in a transition economy: the Romanian experience. *European Accounting Review*, 10(1), 149-171.
23. Land, J., & Lang, M. H. (2002). Empirical evidence on the evolution of international earnings. *The accounting review*, 77(s-1), 115-133.

24. Landsman, W. R., Maydew, E. L., & Thornock, J. R. (2012). The information content of annual earnings announcements and mandatory adoption of IFRS. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), 34-54.
25. Leuz, C., 2003. IAS versus U.S. GAAP: Information asymmetry-based evidence from Germany's new market. *Journal of Accounting Research* 41, 445-472.
26. Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P.D., 2003. Earnings management and investor protection: An international comparison. *Journal of Financial Economics* 69, 505-527.
27. Leuz, C., Verrecchia, R.E., 2000. The economic consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research* 38, 91-124.
28. Li, S. (2010). Does mandatory adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union reduce the cost of equity capital? *The accounting review*, 85(2), 607-636.
29. Nobes, C. W. (1992). Accounting Comparisons: UK. *Europe*, 3.
30. Nobes, C., Parker, R. B., & Parker, R. H. (2008). Comparative international accounting. Pearson Education.
31. Piotroski, J. D., & Roulstone, D. T. (2005). Do insider trades reflect both contrarian beliefs and superior knowledge about future cash flow realizations? *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 55-81.
32. Plaats, E. V. D. (2000). Regulating auditor independence. *European Accounting Review*, 9(4), 625-638.
33. Radebaugh, L. H., Gray, S. J., & Black, E. L. (2006). International accounting and multinational enterprises. New York, NY: John Wiley & Sons.
34. Saudagaran, S. M., & Meek, G. K. (1997). A review of research on the relationship between international capital markets and financial reporting by multinational firms. *Journal of Accounting Literature*, 16, 127.
35. Silva, F. J. F., do Couto, G. M. M., & Cordeiro, R. M. (2009). Measuring the impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) to financial information of Portuguese companies. *Revista Universo Contábil*, 5(1), 129-144.
36. Sucher, P., & Jindrichovska, I. (2004). Implementing IFRS: A case study of the Czech Republic. *Accounting in Europe*, 1(1), 109-141.
37. Van Hulle, K. (2004). From accounting directives to international accounting standards. *The economics and politics of accounting: international perspectives on research trends, policy, and practice*, 349-75.
38. Walton, P., Haller, A., & Raffournier, B. (Eds.). (2003). International accounting. Cengage Learning EMEA.
39. West, B. P. (2003). *Professionalism and accounting rules* (p. 8). London: Routledge.

Theoretical Approach between the Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance

Nicolae MĂGDAŞ, Ph. D. Student,
Babeş-Bolyai University, Faculty of Economics and
Business Administration, Cluj-Napoca,
e-mail: nicolae.măgdaş@econ.ubbcluj.ro

Lecturer Melinda Timea FÜLÖP, Ph.D.,
Babeş-Bolyai University, Faculty of Economics and
Business Administration, Cluj-Napoca,
e-mail: melinda.fulop@econ.ubbcluj.ro

ABSTRACT

The proposed study analyzes developments and perspectives of soft and hard law in the context of corporate governance. Thus, at the level of the specialized literature, a series of studies were conducted on the role of effective corporate governance as well as on the evolution and prospects of soft and hard law on information transparency. For the purpose of the analysis, the authors conducted a qualitative study on the evolution and prospect of soft and hard law in the context of corporate governance. The results show that corporate governance has evolved more and more in the post-economic crisis and a greater emphasis is placed on the transparency of the information provided in conjunction with the revival legislation.

Keywords: corporate governance, law, capital market, financial crisis

JEL Classification: M40, M42

To cite this article:

Măgdaş, N., Fülöp, M.T. (2019), Theoretical Approach between the Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 134-141, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/006

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/006>
Received: 1.12.2018

Revised: 3.12.2018
Accepted: 13.01.2019

Introduction

First of all, we consider that it is necessary to state the importance of this subject. It is a proven fact that history has the tendency of repeating itself, regardless of the domain or area of interest. That is the reason why we think that it is of incontestable relevance to analyze the past, the present and, based on these elements, the future of corporate governance. Is there any potential future of interest for this analysis? Clearly, not. It would be useful to identify and regulate the specific measure that would have the potential to prevent economic failures, even extended to global financial crisis, from happening. This is the desired result, but it is far from the reachable and even a partial improvement could serve as a real success.

Why is now the proper moment for such an analysis? Because some of the panic and turbulence caused by the relatively recent global financial crisis have started to fade, leaving a better view upon the major factors that triggered the financial crisis and the mechanism that allowed it to expand. This is the perfect example that history tends to repeat itself. One of the major factors was, the same as for the financial crisis that occurred at the beginning of the precedent century, either the failure of corporate governance regulation, or improper appliance of such regulations. Analyzing how corporate governance failed to play its role and stop or at least help at damage control is of crucial importance to be able to correct the flaws as soon as possible. Prompt action must be taken not only to develop regulations that could prevent future crisis from emerging, but also to be able to recover faster from the current crisis, which we consider not to be fully over.

This paper has the scope of analyzing some of the regulations that are connected with the stated status quo, the way they were influence by the latest crisis and how they reacted to change depending on the domain they were implemented in.

1. Research methodology

Currently, the speciality literature defines the methods of scientific incursion and text construction of a paper as being a „way” to be followed in the research activity for fulfilling the objectives, namely for informing and training. The procedures, techniques and instruments used in the scientific incursion are components of the method,

viewed as support elements or concrete ways for its capitalisation (Gray et al., 2007, Dunbar and Weber, 2014, Kiss et al. 2015)

The research endeavour represents a logical incursion for approaching the evolutions and perspectives of soft and hard law on corporate governance, which is based on a positive research, by trying to explain and predict the actual reporting practices in audit, but in the same time a normative research as well. For reaching the objectives of this research, we rely on a qualitative approach for summarising the aspects which will be discussed in every section. By using an approach from general to particular (Gray et al., 2007), we begin any analysis by presenting the concepts, taking into consideration the discoveries offered by the academic research and professional bodies. In what the human and social sciences concerns, this research is based on the non-participative observation (Lesage and Wechtler, 2012), on the inductive research method, on the document analysis and comparison techniques. The reforms in the corporate governance domain were punctuated by the cross-section method, which is mostly applied to the theoretical aspects, where we presented a historical incursion of the most important reforms in the domain of corporate governance.

2. Conceptual approaches regarding corporate governance

After seeing that legal framework for better corporate governance is being elaborated, we consider to be of crucial importance to have a better monitoring of how the legal framework is being implemented in practice. Apparently, there seems not to be a very efficient monitoring of the corporate governance statements that the companies publish. "In most Member States, responsibility for enforcing the obligation to publish is left to investors who, depending on the culture and traditions in their Member State, often take little action. Financial market authorities or stock exchanges and other monitoring bodies work within different legislative frameworks and have developed different practices" (Green Paper, p.19). The main issue is that in most of the Member States they only play a formal role in verifying whether the corporate governance statement has been published. Meanwhile, there are few Member

States that check if the information provided by the companies is complete or not by the means of either public or specialized authorities.

A more practical and efficient method according to European Commission's Green Paper would be to have the information published by the companies checked whether it is sufficiently comprehensive by so called monitoring bodies such as stock exchanges or securities regulators. This solution arises a problem of objectivity on behalf of the monitoring bodies. The specified bodies or authorities should not have a say on the content of the information disclosed or make business judgments regarding the solutions chosen by the company for that matter. On the other hand, to enhance the desired effect, authorities could rely on publishing the result obtained out of the monitoring activity, indirectly forcing the companies towards more complete transparency. As any legal framework, for this to be effective enough, the use of formal sanctions in case of serious non-compliance could and should be enforced, as it is currently done in Spain for example (Study on Monitoring and Enforcement Practices in Corporate Governance in the Member States, page 63).

The European Commission believes that "one way to improve monitoring could be to define the corporate governance statement as regulated information within the meaning of Article 2(1)(k) of Directive 2004/109/EC and thus make it subject to the powers of competent national authorities laid down in Article 24(4) of the Directive." (Green Paper, p.19). There is one good part in the fact that monitoring bodies in Member States developed different practices in having a great potential for improving the exchange of best practice.

3. Transposition and application of soft and hard law on corporate governance

Domains of appliance for corporate governance regulations

It can be stated that corporate governance "has become a multilevel regulatory laboratory, in which 'hard' law overlaps and intersects with 'soft' law in numerous, fast-evolving ways, a traditional approach to the study of corporate or company law as a relatively confined

doctrinal area soon reaches its limits" (Sun, W. et al., 2011). Therefore, it is compulsory to analyze some of the main areas of interest in which corporate governance has interactions and notice how those interaction have been influenced by the recent financial crisis. It is known that financial systems around the world can be mainly delimited as being either capital market - based systems or bank-based systems.

a) Capital market

Since the 60's, corporations have suffered a financialization process that has led to significant changes in the corporate regulatory framework. There is no doubt that some form of regulation in the financial sector is justified, and no regulatory system functions well unless it is accompanied by proper regulation and enforcement thereof, but the value of regulation must be determined by both its benefits and its costs.

Compared to other types of markets such as product markets, capital market are well-developed markets and operate in highly regulated environments. A need for further development of existing regulations emerges from the fact that the capital market is an area with numerous opportunities for fraudulent activities such as insider trading or manipulation and incentives to defraud public investors. Therefore, "capital markets are relatively difficult to regulate because, unlike in the bank system, there is no single focal point on which regulators can focus. Regulators must regulate the market entirely, and due to the nature of the capital market, regulatory failure would lead to disaster" (Kieff & Paredes, 2010).

The next natural question is how to regulate capital markets. Empirical studies have not managed yet to fully identify the benefits of capital market regulation, but United States experience is a good starting point considering the fact that in the U.S. one can find the most advanced capital markets. Suggestions based on U.S. experience clearly show that for capital markets to work properly there is need for three sets of regulation:

- "strong investor protection;
- a strong watchdog or enforcement agency, like the U.S. Securities and Exchange Commission;
- strong regulation of intermediary institutions." (Kieff & Paredes, 2010).

What needs to be done can be sketched out from the U.S. model, but the complexity of enforcement of capital

market regulation should not be underestimated. Starting from disclosure regulation cannot work without proper accounting and auditing rules and leading to antifraud rules that can work only sustained by a strong watchdog such as SEC, there are a multitude of factors to be taken into account among with private enforcement and a well-functioning judicial system.

"The Transparency Directive is a minimum harmonisation measure requiring listed companies to disclose acquisitions and disposals of substantial shareholdings, and prescribing minimum content for management reports" (Johnston A., 2009). According to provisions in the mentioned Directive, Member States must require shareholders to notify companies in case the amount of the voting rights "reaches, exceeds or falls below" (Directive 2004/109/EC) various thresholds (set at the lower level, 5%, by most of the states). In case of shareholders agreements of acting in a coordinated manner, either by transferring voting rights or concluding a range of agreements that have implications for corporate control, similar obligations apply. The Directive specifies the information that must be included in the notification given to the company.

There must be made a statement about:

- "the resulting situation in terms of voting rights;
- the chain of controlled undertakings through voting rights are effectively held;
- the date the threshold was crossed or reached;
- the identity of the shareholder and any person entitled to exercise voting rights on the shareholders' behalf" (Directive 2004/109/EC).

The notification does not have implications only regarding the relationship between the shareholders that have this obligation and the company, but also to third persons, the company being obliged to make this information public within three days from receipt.

There are also specific obligations that occur in case of a public listed company, that are enforced by the mentioned Directive and have the purpose to raise the degree of transparency, which was a considerable important factor that caused major problems during the last financial crisis that occurred in 2008-2009. The problem of transparency has tried to be solved following the fact that listed companies are required to:

- "ensure equal treatment for all holders of shares who are in the same position" (Directive

2004/109/EC) as regarded to the supply of information;

- "produce an annual financial report which consists of audited accounts and management report" (Directive 2004/109/EC);
- produce a "half-yearly financial reports, which include condensed financial statements and an interim management report" (Directive 2004/109/EC).

The direct implications of the application of these provisions considering the fact that the report must be certified by the ones responsible is to offer a correct perspective upon the performance of the company's business and position, a realistic view over the main risks and uncertainties that the company faces and last but not least, to comply with the requirements of the Fourth Company Law Directive by producing qualitative as well as quantitative reporting.

"By assisting shareholders to gain a better understanding of the way in which resources are developed, enhanced and allocated within companies, this reflexive solution aims to ensure that corporate management have sufficient autonomy to pursue project which have a longer-time horizon, whilst leaving the existing legal mechanisms of accountability to shareholders intact" (Johnston A., 2009). The important note that has to be made is that the use of quantitative disclosure as a part of reflexive regulatory strategy is at an experimental stage and has to be kept under review, whether it works or not, to ensure that the costs of the exercise can be justified.

There is more to capital market regulations, obligations that occurred after the financial crisis and have to do with the disclosure of corporate governance regime. It is required by law for the listed companies to "include a corporate report governance statement in their annual financial report" (Directive 2006/46/EC). The statement should contain, according to the Directive, relevant information such as the national corporate governance code that the company is subject to, any codes the company voluntarily decided to apply, all important information regarding corporate governance practices applied beyond the requirements under national law and explanations concerning departures from the codes to which it is subject (comply or explain principle). "These far-reaching disclosure obligations, particularly those prescribed by the Takeover Directive, will enable the

market better to evaluate the possibility of a transfer of corporate control, and to price the company's shares accordingly" (Johnston A., 2009).

In conclusion, numerous regulations regarding capital market and listed companies have been elaborated with high cost and it is time to measure whether the impact was made in the right direction and of the proper amplitude. "Taken together, these regulatory interventions signal an attempt to harness market forces to encourage companies to comply with shareholder preferences as to governance structure, within the existing constraints and possibilities of national company law. Institutional investors might build on this regulatory framework and use their market power to drive convergence on a norm of one share, one vote, without positive harmonisation being required at the supranational level" (Johnston A., 2009). In the end, all these measures aim to encourage shareholders and institutional investors to play a more active role in the governance of the companies they invest in.

b) Credit institutions / Banks

In this case, the main question is "why?". Why is there need for regulation in the bank system considering the straight forward way it works? Basically, banks fund themselves from the deposits of those who have liquid capital and then loan the money to those who need this kind of capital. The answer finds its sustainability in two main ideas. "One is that it is impractical for dispersed depositors to monitor the bank effectively in an organized fashion because of the collective action problem. Thus, regulators monitor banks on behalf of dispersed depositors" (Dewatripont & Tirole, 1995). Second, "banks often participate in (and sometimes operate) payment systems that inevitably accompany systemic risk, thus producing a negative externality. Failure of one payment transaction may lead to disaster, so participants call for some form of regulation to deal with this systemic risk" (Goodhart et al., 1998).

Moreover, there is need to analyze what kind of problem could the regulations prevent. Firstly, there the tendency for the banks to either loan more than they can afford or give loans that are not profitable. Partially, this problem has some safe measures in most jurisdictions such as deposit insurance in case of bank failure, rescue measures from the central bank or the government. On the other hand, the banking system faces a lot of various risks because of the different financial assets or failures caused by technological failure.

Bank regulation is designed to respond the risks that affect the banks as centralized risk takers by ensuring proper risk management by the banks. Of the changes brought by these regulations is that banks are obliged to make proper and strict assessments of each loan in the bank's asset portfolio. "These strong and active interventions by regulators are understood to be necessary in the bank system today. While enhancing the transparency of banks is considered important, market discipline is often not practicable, even though academics often argue that it should be" (Kieff & Paredes, 2010).

The banking environment has today shifted from only facing credit risk to also facing market risk, from economies of scope to economies of scale which tend to create large banking institutions that are hard to monitor properly and from traditional banking business activities to other new business activities. Nowadays, regulatory measures have been altered by the needs and are rather indirect than direct as they used to be in the past. For example, past regulations were developed in such manner that they tried to manage risk by prohibiting risky investments. On the other hand, regulations developed in present have an indirect approach towards risk and analyses only capital, counting on the fact that capital regulation has other pillars to rely on, such as internal control and accounting systems of the banks.

In the end, it also comes to the cost of bank regulation which indicates the effectiveness of the measures compared to the prevented risks. "First, there is the cost of providing proper deposit insurance. Second, regulation tries to prevent bank failure by requiring soundness of banks. Third, bank failure results in an enormous cost, as post insolvency treatments often carry very high costs" (Kieff & Paredes, 2010). The main idea is that this comes to confirm once again that it is better to prevent than to treat.

Lessons from the financial crisis and the way forward

"The speed and intensity of the panic in 2008 gave financial globalization a bad name in many countries, thereby undermining the credibility and political leverage of institutional investors and hedge funds to press for governance improvements via public ordering" (Sun W. et al., 2011). The Great Recession had a major impact on asset repricing, mainly regarding substantial losses incurred by pension funds in countries all over the world,

fact which triggered a strong public support for corporate governance reforms, support which is probably directly correlated with the equity exposure of the pension assets in each country. Another effect of asset repricing and also of higher international market correlation have led to an increased incentive for outside investors to put pressure on the firm included in their portfolio for increased alpha performance. "At the same time, the conservative funding strategy adopted by many non-financial firms, at least in developed markets, may have attenuated this private ordering leverage." (Sun W. et al., 2011).

The recent financial crisis has its roots in fraudulent behaviour of board members, excessive remuneration levels topped with failure to monitor and oversee. These are the factors that have managed to turn this financial crisis in one of the worst and dangerous financial collapses since the early part of the twentieth century. "Improved decision-making is thus called for in moving corporations to better performance levels" (Useem, 2006). "However, boards are trying to balance their function as compliance officers with their function as shapers of the corporation's future" (Lorsch & Clark, 2008).

At the same time, another problem occurred - society has begun to reconsider deviant behaviour and as a result the lower levels of conduct are now considered to be acceptable whereas in the past same levels were totally unacceptable. "Thus, even though researchers and commentators have usually linked corporate governance to control are seeing new approaches that call for behavioural and leadership change and the development of a holistic paradigm that is more suitable for the complexities of the twenty-first century" (van Ees et al., 2009).

Basically, the impact of the latest financial crisis and the foregoing analysis and arguments point to the fact that there is obvious need for effective and enforceable regulation, a strengthening of governance codes, a greater focus on ethics and leadership, the enhancement of shareholder voice and last but not least the strengthening of disclosure and transparency. "Other drivers of governance are originating from corporate responsibility and socially responsible investment themes" (Brennan & Solomon, 2008). There is opportunity for learning from relationship-based systems and this could provide a whole new path, the one where key-stakeholders have greater influence and decision-

making rights, this leading as a natural conclusion to a higher level of input into the companies' strategies.

"The importance of incorporating a multidisciplinary perspective in governance appears to be the key to understanding governance failures. Governance research has often been left to accounting and legal academics and it is increasingly evident that this approach is far too narrow. Drawing on a more holistic approach to governance will provide a wider lens through which to view the antecedents and impact of the global financial crisis. In addition, it will provide executives and directors with a range of variables that influence good governance and highlight where the focus should be in introducing good governance practices." (Sun W. et al., 2011).

The conducted analysis clearly leads to the conclusion that there is need for a holistic, even a multidisciplinary approach by integrating multiple lenses and perspectives in understanding corporate governance. This is necessary because corporate governance has gone further than its boarders being connected with several other domains and therefore, in order to be able to correctly asses the current status of corporate governance. Why? The answer is simple and mainly relies in the fact that only by this method the correct and adequate future path for corporate governance could be regulated. "This would enable corporations and the economy to mitigate and to better manage a crisis. In this way, a balance between compliance and behavioural approaches is important - regulation to ensure timely and valid disclosure and good structures, alongside focus on ethics, culture, leadership, power and human resource practices to ensure organizational objectives are met in an ethical manner" (Sun W. et al., 2011).

This being said it is obvious that a purely structural approach does not offer the necessary wide view upon the matter, leading to the need of inclusion of other several processes which would ensure a balance between shareholder and stakeholder needs, internal and external environment. The finally of this change, along with the proper organizational purpose, would clearly bring a more effective governance. It is necessary to understand what makes corporate governance tick. We consider that a better understanding of its major pillars - decision-making process, the boardroom culture or the networks and structures of the decision-makers and elites - would

contribute to a deeper and richer model of corporate governance.

Conclusions

After an overview on the past and current situation, there is proof beyond any doubt that more has to be invested in developing stronger, wider and more effective corporate governance regulations. There comes the question of cost, but no matter what the cost may be it is certainly lower than the losses caused by the repeated systemic failures. Although, it is difficult to estimate correctly the cost of regulation and enforcement, at first sight, the cost of regulation in the capital market seems higher (it has to reach a wider range of matters) than in the banking system.

Investing in better regulations for one of these systems, may depend as a choice, on how developed a country's economy is. In smaller economies with not such a developed capital market, investing in regulations for banking system seems more rational as it comes with lower costs as well. On the other hand, in a larger economy, where the capital market is a source for providing capital at cheaper cost, focusing on the

development of capital market regulation is wiser considering the fact that the benefits provided by the capital market could outweigh the cost of regulation. Compared to the theoretical analysis, in the real world, the cost of the two systems have to be considered in an aggregate manner as they coexist as globalization of the financial markets allow investors to borrow or fund themselves from foreign markets, this making the situation far more complex.

As a final statement, it could be said that clearly one system does not fit all economies. Although it is the era of globalization, it should not be forgotten the fact that economies still have the tendency of preserving the specifications given by the geographic and legal environment. Therefore, in order to prevent the unfortunate past events from happening once again, when developing new regulation, even it is made in such a manner that it should work worldwide, adjusting it to the specific of each economic system should be of great concern.

Corporate governance is a system that acts and reacts. It is up to the regulating institutions to provide such an input, that the reaction will better suit our purposes.

REFERENCES

1. ABI & National Association of Pension Funds, Best Practice on Executive Contracts and Severance - A Joint Statement, initially issued in December 2002
2. Brennan, N. B. and Solomon J. (2008) – Corporate Governance, accountability and mechanisms of accountability: an overview, *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 2(7):885-906, 2008
3. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Action plan: European company law and corporate governance - a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies, Strasbourg, 12.12.2012
4. Current reporting rules for undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS) and alternative investment fund managers (AIFM) only require providing investors with information on investment objectives and policy, including in particular risk profile, past and expected performance and different costs, see Directives 2009/65/EC and 2011/61/EU
5. Davis St, (2007), Does "Say on Pay" Work? Lessons on Making CEO Compensation Accountable, *Policy Briefing No.1*, 2007
6. Deloitte, Report on the Impact of the Directors' Remuneration Report Regulations 6, 19-20, Nov. 2004 http://www.dti.gov.uk/cld/Deloitte_Rep_DRRA_2004.pdf
7. Deutsch C. H. (2008), Say on Pay: A Whisper or a Shout for Shareholders? *N.Y. Times*, Apr. 6, 2008, at BU9. See Risk Metrics Group
8. Dewatripont M & Tirole J., (1995), The Prudential Regulation of Banks, *MIT Press*, Cambridge MA
9. Directive 2004/109/EC of the European Parliament and of the Council, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:390:0038:0057:EN:PDF>

10. Directive 2006/46/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32006L0046>
11. Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007L0036>
12. Goodhart, C., Hartmann P., Llewellyn D., Rojas-Suarez L., and Weisbrod S. (1998), Financial Regulation: Why, How and Where Now? New York: Routledge.
13. Green Paper, The EU corporate governance framework, Brussels, 2011, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3eed7997-d40b-4984-8080-31d7c4e91fb2/language-en>
14. Gribben K. (2008), Division Grow Within Say-on-Pay Movement, Agenda, July 7 2008 http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=1262867
15. Johnston, A. (2009), EC Regulation of Corporate Governance, 2009, Cambridge University Press
16. Kieff, F.S., Paredes T.A., (2010), Perspectives on Corporate Governance, Cambridge University Press
17. Lorsch, J.W. and Clark, R.C. (2008) – Leading from the boardroom, *Harvard Business Review* 86(4):104-11, 2008
18. New UK Stewardship Code for Institutional Investors, Fresh fields Bruckhaus Deringer LLP, July 2010
19. Statement by the European Corporate Governance Forum of 23 March 2009 <https://ec.europa.eu/>
20. Study on Monitoring and Enforcement Practices in Corporate Governance in the Member States http://ecoda.org/uploads/media/REPORT_-_2009_09_23_CoE_RiskMetrics.pdf
21. Sun W., Stewart J. & Pollard D. (2011) – Corporate Governance and the Global Financial Crisis, Cambridge University Press, 2011
22. Useem M(2006). – How well-run boards make decisions, *Harvard Business Review* 84(11):130-8, 2006
23. van Ees, H., Gabrielsson, J. and Huse M.(2009) - Toward a behavioral theory of the boards and corporate governance, *Corporate Governance: An International Review* 17(3):307-19, 2009
24. Walker, D. (2009), A review of corporate governance in UK banks and other financial industry entities – Final Recommendations, London

Mission, Vision, and Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility

Lecturer Mihaela DUMITRĂȘCU, Ph. D.,
Bucharest University of Economic Studies,
e-mail: mihaela.dumitrascu@cig.ase.ro

Univ. Prof. Liliana FELEAGĂ, Ph. D.,
Bucharest University of Economic Studies,
e-mail: lilianafeleaga@cig.ase.ro

ABSTRACT

The present research explores the strategic orientation of listed companies, with a focus on their mission, vision, and values, that defines the aspirations and the goals that govern that organization. The data were collected from the official websites. Based on the literature review there were identified the main missions, values, and visions, that were grouped, after analyzing all the financial and non-financial reports, within categories, such as emphatic values/people oriented, cultural values, workplace values. Because one of the most important stakeholder within any organization is represented by the employee, the authors also grouped them within identity reflected (relational, organization, workplace, competence/professional).

Results are mixed and show that only 62% of companies disclose information regarding their vision, 85% of them disclose information regarding their mission, while 54% of companies disclose their values. The main objective of the classification is to establish a framework for a future template of corporate social responsibility.

The relevance of the research is given by the topicality of the research. The originality of the research derived from the modality of approaching the theme, from the objective of the research and also from the fact that there is an increasing interest in society, in general, for promoting accountability, respect for human rights, environment, health and security.

The objective of the present research is to highlight the important role of vision, mission and values of a company. These represents the pillars for a successful organization and may be disclosed in separated statements or may be integrated in a single statement. Their purpose is to communicate to both internal and external stakeholders the main goal of the organization.

Keywords: mission, vision, values, corporate social responsibility

JEL Classification: G30, G39, M40, M49

To cite this article:

Dumitrașcu, M., Feleagă, L. (2019), Mission, Vision, and Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility, *Audit Finanțiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 142-148,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/007

To link this article:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/007>
Received: 6.11.2018
Revised: 12.11.2018
Accepted: 22.11.2018

Introduction

Nowadays there is an increasing need for socially responsible organization, due to the lack of efficiency in both public and private sector and to the inconsistency of the many reforms in time.

We can imagine an ideal organization which is the accountable, the social responsible and autonomous one and whose behavior is managed by good values and visions in order to achieve the performance on long run.

Within the present study we highlight the missions, the values and the visions of organizations as they are available on the websites of the companies from our sample. By analysing the vision, the mission and the values of organizations we try to reflect the identities of companies. The most used values are also important in interpersonal relationships, such as respect, integrity etc.

The Romanian context is chosen for the present study, because we want to explore and create a radiography of the entities from our country and of the way they use to implement the concepts of social responsibility and sustainability.

The importance of the research is given by the fact that it represents a contribution to the field of corporate social responsibility, by exploring the concept, in connection with other factors, with impact on different stakeholders.

The main objective of the paper is to establish a framework for a future template of corporate social responsibility. The relevance of the research is given by the topicality of the research. The originality of the research derived from the modality of approaching the theme, from the objective of the research and also from the fact that there is an increasing interest in society, in general, for promoting accountability, respect for human rights, environment, health, and security. The objective of the present research is to highlight the important role of vision, mission, and values of a company. These represent the pillars for a successful organization and may be disclosed in separated statements or may be integrated into a single statement. Their purpose is to communicate to both internal and external stakeholders the main goal of the organization.

The estimated results will be obtained under a qualitative and a quantitative research methodology, based on the study conducted. Findings revealed that

Corporate Social Responsibility Reporting is important not only for the good reputation of the company, but also for the quality of the products or of the information delivered, for the winning of the confidence of stakeholders and also for increasing the profitability. The conclusions derived from this research are useful for both students and professionals.

Within the research process, a study was realized regarding the conceptual items. The analysis included concepts such as the degree of implementation of social responsibility, the link between social responsibility and corporate governance, as well as the categories of stakeholders involved, and the importance of social responsibility.

The main research question is ***what are the aspirations and the goals that govern the organization?*** This will be addressed both by exploring the relevant literature and through the research conducted, that investigates this issue in the context of a sample, in Romania. There were analyzed the mission, vision and values statements of organizations that contribute to sustainability creation. The mission represents the statement regarding the core purpose and must be written in the present tense. The vision represents the statement about where the organization wants to arrive and is better to be written in future tense. Values can be inspired by mission and vision and represent the way in which our employees behave or interact.

There were included in the sample the most liquid companies, those that are part of BET Index, considering that they are the ones that can represent an example of all organizations. It was selected the interpretative methodology by analyzing the financial and the non-financial reports of the companies that are parts of the sample, such as the annual reports, the CSR reports, the corporate governance reports, the sustainability reports and the vision, mission and values statements and the other information disclosed on their websites. Data were collected from the annual reports, from the corporate social responsibility reports, from the official websites of the companies and from other sources. We used the listed companies because we considered them the most representative ones.

The paper consists of an introduction, followed by the study of the literature review in the field of social responsibility, regulations and new trends in social responsibility field, the methodology of the research, the aspirations and the goals that govern the organization,

such as mission, vision, values. Regarding the practical implications, this study can serve as a basis for future research on this topic and also may be useful to investors and to other actors of the economic life.

1. Literature review on social responsibility

Companies have as main objective the profit, that is usually connected with efficiency, productivity, innovation, value added to the company (MacGregor and Fontrodona 2008: 1).

Researchers found different factors that affect social responsibility within organizations, such as different groups, social awareness, education, competitive advantage, international standards, reputation, ethical issues (Jothi, 2016), transparency, customer loyalty (Kim & Kim, 2016).

Besides other factors, a company has a socially responsible behavior to improve its image, to better manage human resources (Maloni and Brown, 2006).

There were developed studies in order to find out the factors that affect the corporate social responsibility implementation process (Dagiliene et al, 2014, Dagilene, 2010, Habek and Wolniak, 2013), other mentioned industry and stakeholders' pressure (Fifka, 2013) and

Governments issues (Matten and Moon, 2005).

Other authors discovered factors such as promotional initiative, educational initiative, meeting the needs of stakeholders, better focus on long-term goals, improving risk management (Habek and Wolniak, 2015).

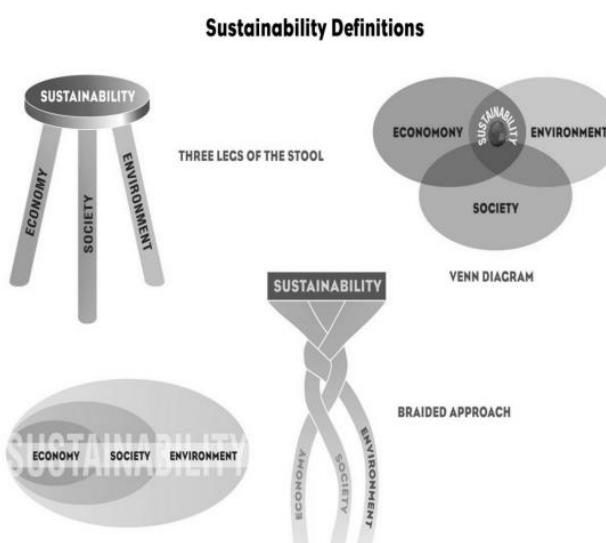
Social responsibility, accountability, and sustainability have been always the objective of many sectors of activity, and from this point of view, we focused on different sectors of activity, that have many negative impacts.

Nowadays a company involved in corporate social responsibility has a competitive advantage, contributes to sustainability, consolidates its relationship with investors, customers, suppliers, and other stakeholders. As such, it is important to observe that social responsibility can have both a negative and a positive impact.

Social responsibility has received an increased attention. Researchers have, thus, developed indices, as well as correlations and assessments. It is important to observe the link between organizational culture, the object of activity, strategies, and planning.

In practice, corporate social responsibility is interconnected with sustainability (Figure no. 1), mission, vision and values of the organization, reporting statements and relationships with stakeholders.

Figure no. 1. Sustainability

Source: <https://www.ccuia.com>

Organizations disclose sustainability and social responsibility reports on their websites. Companies' main objective is to present the environmental, economic and social impact. All these reports include their developed actions and activities, the progress and efforts involved. In this regard, there are guidelines, issued in order to provide organizations a framework for the preparation of social responsibility and sustainability reports. There is no specific template for these reports.

Regarding the other aspects of accounting, such as corporate governance, we observe that in Romania there were made few steps in terms of regulations and new trends in social responsibility field (Feleagă, 2011). The reason could be the changes within the legislative system: Corporate Governance Code (August 2001); OECD Report regarding the implementation of Corporate Governance in Romania (December 2001); Corporate Governance Institute (July 2003); Principles of Implementation of Corporate Governance (July 2005); Code of Corporate Governance (2008); Emergency Government Ordinance No. 109/2011 (December 2011); Corporate Governance Index (2013); Law of Corporate Governance for State-Owned Entities No. 111/2016 (May 27, 2016).

2. Methodology and results

Sustainability creation is provided through the mission, values and vision statement. An effective management instrument in order to draw up the strategy of an organization is the mission, values and vision statement. In order to achieve the sustainability any company needs to find its equilibrium between the financial and the non-financial performance. The study highlights the sustainability creation through mission, values, and vision.

Why we are doing what we are doing is represented by the mission of the organization.

Where we are trying to go in the near future is representing our vision.

How we are going to do about it are our values.

Even if mission, vision, and values seem to be esoteric or abstract, they are very important for any organization. The mission represents the statement regarding the core purpose and must be written in the present tense. The vision represents the statement about where the organization wants to arrive and is better to be written in future tense. The values can be inspired by mission and vision and represent the way in which company's employees behave or interact.

The study included in the sample the most liquid companies, those that are part of BET Index, considering that they are the ones that can represent an example of all organizations (Table no. 1).

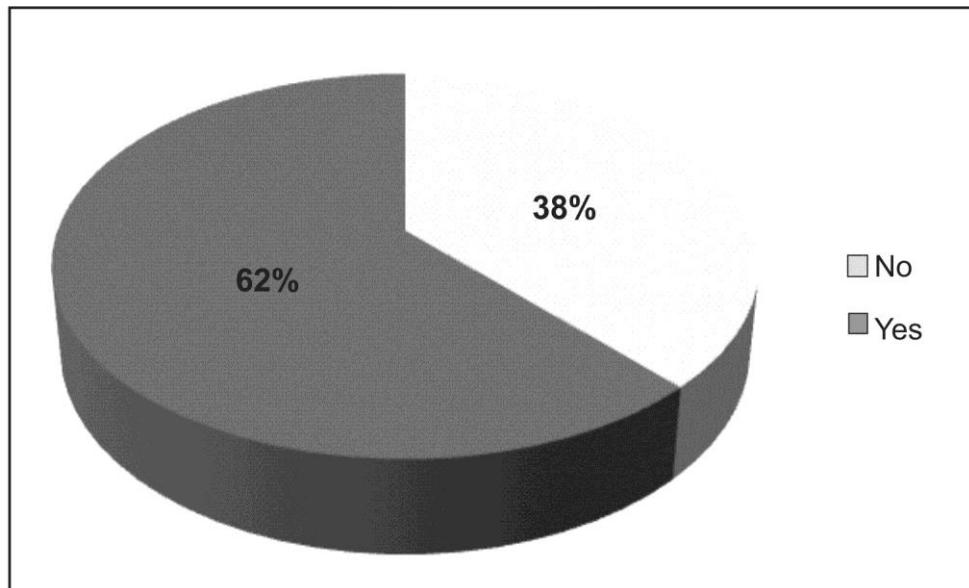
Table no. 1. The sample

No.	COMPANY
1	BANCA TRANSILVANIA SA
2	FONDUL PROPRIETATEA
3	OMV PETROM SA
4	SNGN ROMGAZ SA
5	BRD SA
6	SNTGN TRANSGAZ SA
7	SOCIETATEA ENERGETICA ELECTRICA SA
8	DIGI COMMUNICATIONS NV
9	CNTEE TRANSELECTRICA
10	SN NUCLEARELECTRICA SA
11	CONPET SA
12	MEDLIFE SA
13	BVB SA

Source: <http://www.bvb.ro/financialinstruments/indices/indicesprofiles>

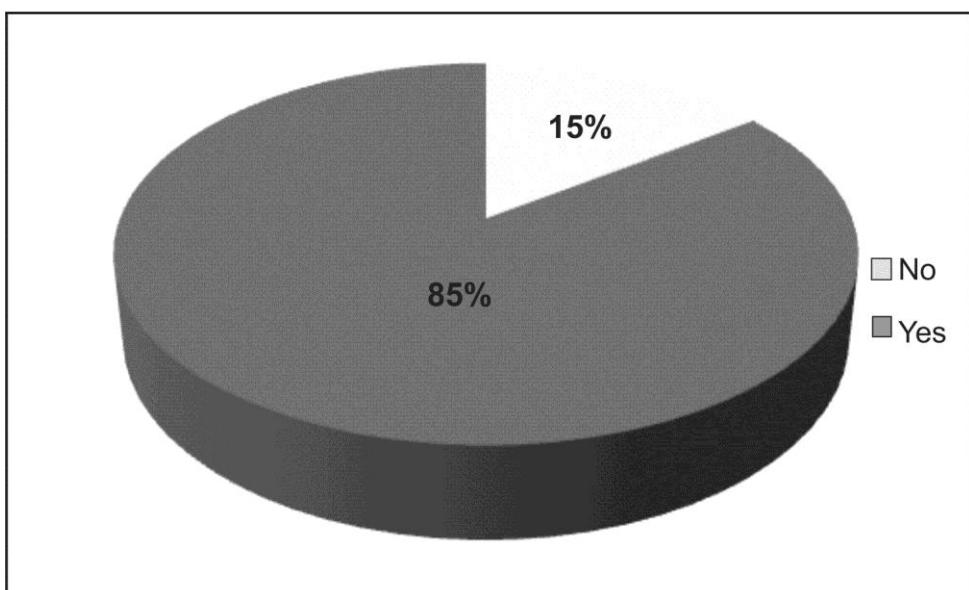
By analysing the financial and the non-financial reports of the companies that are part of the sample, such as the annual reports, the CSR reports, the corporate governance reports, the sustainability reports, the vision, mission and values statements and the other information disclosed on their websites the study discovered that only 62% of companies disclose information related to their vision (Figure no. 2), 85% regarding their mission (Figure no. 3), and only 54% disclose information related to their values (Figure no. 4).

Figure no. 2. Information disclosed by companies regarding their vision

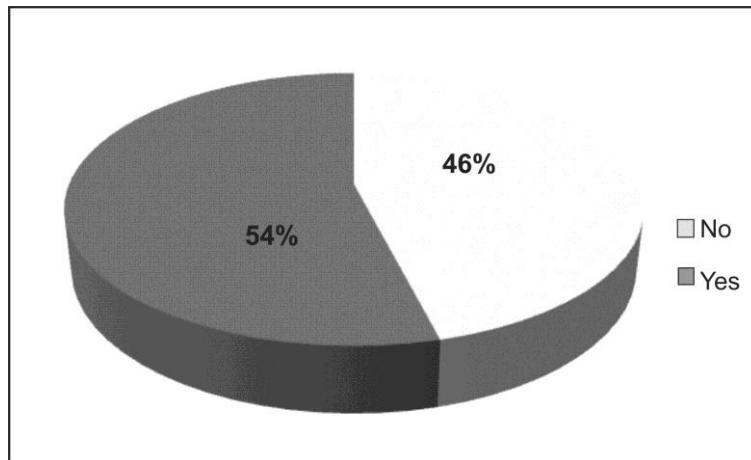
Source: Author's own projection

Figure no. 3. Information disclosed by companies regarding their mission

Source: Author's own projection

Figure no. 4. Information disclosed by companies regarding their value

Source: Author's own projection

After analyzing all the financial and non-financial reports the values were grouped within categories in order to establish a framework for a future template of corporate social responsibility. Thus, we split within categories of values, that were grouped within:

- emphatic values/people oriented: integrity, respect, transparency, openness, compassion, customer service, responsiveness, involvement, responsibility, respect for people and environment, sustainability, transparency, dynamism, flexibility, care
- cultural values: innovation
- workplace values: teamwork, long life learning, security/safety, professionalism, competitiveness, communication, cooperation, stability.

Because one of the most important stakeholder within any organization is represented by the employee, we also grouped them within:

- relational: implication, care, respect openness
- organization: excellence, accountability, responsibility, effectiveness, leadership, performance, sustainability, assuming social responsibility, professionalism, transparency, dynamism, flexibility, competitiveness, communication, cooperation, stability
- workplace: teamwork, innovation, quality, diversity, collaboration, motivated employees
- competence/professional: knowledge, competences, innovation, long life learning, safety.

3. Conclusions

We live in a changing world and from this point of view we are challenged to be competitive in order to be productive and to obtain performance (Autor, 2014; Autor, 2015). Socially responsible practices nowadays must come into spotlights, being one of the basic values. The reason is that we must understand and prioritize the factors that are within the DNA of the organization. People are responsible in their day by day activity, with the family, with the environment, with their friends, they learn about social responsibility at home, at school, at workplace, through socially responsible examples. People consider a socially responsible organization when it has a responsible attitude for its customers, for community, employees, suppliers and when it respects the rules.

Socially responsible business practices are initiatives through which a company is increasing the way of action for the wellbeing of the community and of the environment.

A company can make changes regarding:

- increasing the access to products for people with disabilities (access within shops)
- socially responsible marketing for children (no more selling dangerous products within schools)
- development of programs for the wellbeing of the employees (medical assistance,

- psychological counselling, sport and wellness activities)
- delivering fair information regarding the products (the packages contain information regarding side effects, the volume of physical activities needed in order to burn the calories or the fats of the products)
- choosing the raw materials and the packages that are eco-friendly (in order to reduce the waste, to increase the recycling process, to eliminate the toxic emissions)

- withdrawal of the products that are dangerous or illegal (for example there are companies that decided to withdraw the unhealthy food or to combine with the healthy one)

Aspects such as corporate governance, social responsibility and sustainability of organizations are interconnected and represent modern concepts and hot issues of developed countries, with impact on all stakeholders.

A future research direction could be the perception of decision makers (Parliament, Government) in the implementation of social responsibility, by implementing and creating an appropriate legislative framework.

REFERENCES

1. Autor, D. H. (2014). Skills, Education, and the Rise of Earnings Inequality among the 'Other 99 Percent. *Science* 344(6186): 843–51.
2. Autor, D. H. (2015). Polanyi's Paradox and the Shape of Employment Growth. In *Re-Evaluating Labor Market Dynamics*, pp. 129–79.
3. Dagiliene, L., Leitonienė, S., & Grencikova, A. (2014). Increasing Business Transparency by Corporate Social Reporting: Development and Problems in Lithuania. *Engineering Economics*, 25(1), 54-61.
<http://doi.org/10.5755/j01.ee.25.1.2356>.
4. Dagiliene, L. (2010). The research of corporate social responsibility disclosures in annual reports. *Engineering Economics*, 21 (2), pp. 197-204
5. Dragomir, V.D. (2012a), *Sustainability reporting: a case for corporate accountability*, Bucureşti, Editura ASE.
6. Feleaga, N., Feleaga, L., Dragomir, V.D. (2011). Development of Corporate Governance by Expanding the Corporate Responsibility of EU Member Countries, *The Business Review – Cambridge*, vol 17, nr. 2.
7. Fikfa, M. S. (2013). Corporate responsibility reporting and its determinants in comparative perspective – a review of the empirical literature and a meta-analysis. *Business Strategy and the Environment*, 22(1), 1–35. doi: 10.1002/bse.729
8. Habek, P., & Wolniak, R. (2013). Analysis of approaches to CSR reporting in selected European Union countries. *International Journal of Economics and Research*, 4(6), 79–95.
9. Habek and Wolniak, (2015). Factors Influencing the Development of CSR Reporting Practices: Experts' versus Preparers' Points of View. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2015, 26(5), pp. 560–570
10. Jothi, M. (2016). Driving Factors of Corporate Social Responsibility Practices in India: An Empirical Study based on the Perceptions of Selected Executives from Public and Private Firms. *India Amity Journal of Corporate Governance* 1(1), (39–53)
11. MacGregor. S. P., Fontrodona J., (2008): Exploring the fit between CSR and Innovation, 2008 IESE Business School
12. Maloni, M. J., & Brown, M. E. (2006). Corporate social responsibility in the supply chain: An application in the food industry. *Journal of Business Ethics*, 68(1), 35–52
13. Matten, C., & Moon, J., (2005). A conceptual framework for understanding CSR. In A. Habisch, J. Jonker, M. Wegner & R. Schmidpeter (Ed.), *Corporate Social Responsibility across Europe* (pp. 335–356). Berlin: Springer.
14. <http://www.bvb.ro/FinancialInstruments/Indices/IndicesProfiles> [accessed on 20.10.2018]
15. <https://www.ccua.com> [accessed on 22.10.2018]

